335/129

Sal 335
Nr 129

i18496696

Incipit interrogatorium ſiue confeſſionale per venerabilē fratrē Bartholomeū de chaimis de mediolano ordinis mino-rum compoſitū in loco ſancte marie de angelis apud medio-lanum· & diſtinguitur in quatuor partes principales·

QVm ars artiū ſit regimen animarum extra· de eta· et q̈· Cū ſit· Et inter hūana exercicia tāto ſit periculoſius ſi eo quis male fungat̃ quanto anime precioſiores ſunt omnibꝰ rebꝰ et corpo-ribus· xij· q· ij· Precipimꝰ· xxiiij· q· iij· Si ha-bes· & de pe· & re· Cū infirmitas· Profecto cō-ſtat quāta diligentia & maturitate quātaue intelligētia & di-ſcretione opus habeat ſacerdos cui cōmiſſa eſt audientia con-feſſionū & cura aīaꝝ· Nam vbi eſt maius periculū ibi cautius eſt agendum· xlij· di· Quieſcamꝰ· & c· vbi periculū· de elec· li-bro ſexto· Eſt enī talis confeſſor iudex ſpūalis animaꝝ conſti-tutus & iudiciaria poteſtas expoſtulat vt quid quis iudicare debet diſcutiat & diſcernat· xxx· q· v· Judicātē· vbi dicit̃· Ju-dicantē oportet cuncta rimari· Nam graue nimis eſt ſup re in-certa certam dare ſententiā· xi· q· iij· Graue· ꝓinde merito extra de pe· & re· omnis precipit̃ cuilibet confeſſori vt ſit diſcretꝰ· & cautus· ſcꝫ circa qualitates & circūſtantias peccatorū ꝑqui-rendas & diſcutiēdas· alias cū expreſſo periculo dampnacōis ſui & ſibi cōfitentis cōfeſſiones audit iuxta illud· Math· xv· Cecus ſi ceco ducatū preſtet ambo in foueā ſcꝫ baratri inferna-lis cadūt· Ad euitāda igit̃ huiuſmodi pericula & diſcrimina ꝑ-cauēda· & ne ignorātia ſit alicui occaſio delinquēdi· Ego licꝫ imperitꝰ & parui ingenij fiduciam tn̄ habens in dn̄o a quo eſt omne datū optimū & omne donū ꝑfectū· qui gratiā ſuam dat omnibꝰ affluent̃ diuidēs ſingulis ꝓut vult· non ex preſūpcōe aut auiditate laudis ꝯſequēde ſꝫ zelo ſalutis fraterne ac ꝓ ali-quali cōfeſſorū minꝰ eruditorum inſtructione interrogatoriū perutile cōponere decreui· Et licet pleriqꝫ hactenꝰ huiuſmodi tractatꝰ fecerint attn̄ cū diuiſiones gratiarū ſint & operationū et vnicuiqꝫ det̃ manifeſtatio ſpūs ad vtilitatē· i· corin· xij· ꝑcī-piat̃ qꝫ· i· pe· iiij· vt vnuſqſqꝫ ſicut accepit grām in alterutꝝ illā

BIBLIOTECA PROVINCIAL UNIVERSIDAD DE SEVILLA

adminiſtret ſicut bonꝰ diſpenſator multiformis gratie dei co-
gitans ꝙ nemo ſibi ſoli naſcitur & ꝙ torporis et negligentie
arguitur a domino ſeruus qui de talento ſibi tradito lucrum
reportare non curat cum ſcriptum ſit· exo· xxiij· & eccli· xxxiij·
Non apparebis in conſpectu meo vacuus· taletum quod ha
beo libenter communico vt per hoc quod pro aliorum ſalu-
te laborem ſubeo quaſi ad fenus illud erogando tandem cum
lucro reportare queam· Et vt opuſculum iſtud cunctis red-
dam gratum· carum & autenticum quantum potui reſecatis
ſuperfluis neceſſaria tantummodo vel multum vtilia breuit
conſcripſi & ſingularia fere in eo contenta multipharijs iuri-
um allegationibus ſacrorumqꝫ doctorum ſentencijs & atteſta
tionibus corroborare ſtudui· Vt ſic confeſſor eruditus ac pra
cticus quaſi pro memoriali habeant & imperitus & minus
practicus pro occurrentium maiori declaratione cum oportu-
erit ad iurium originalia recurrere & materias facilius inue-
nire valeat· Igitur pro euidentia dicendorum· quatuor ꝑ or-
dine annotāda ſūt· primū ē de ꝯfeſſoris ligādi atꝫ ſoluēdi po
teſtate· Secūdū ē de penitētis ſolerti ad ꝯfeſſioꝫ admiſſione
Teciū ē de circūſtātiarꝫ peccatorꝫ diligēti inueſtigacōe· Quar
tum eſt de penitentie iniunctione & peccatorum abſolutione·

Incipit prima pars huiꝰ opuſculi de poteſtate ꝯfeſſoris

CIrca primū notādū ꝙ nō ſacerdos & ſi poſſit audire
peccata ꝯfitētis in articulo mortis nō tn̄ pōt eū abſol
uere· Nā ſolis ſacerdotibꝫ date ſunt claues eccleſie &
ptās ligādi & ſoluēdi· cū Jo· xx· dn̄s dixit eis· quorꝫ remiſe
ritis peccata remittunt͛ eis ꝛc· De hys clauibꝫ habet͛· di· xx·
·ſ· 1· & in· iiij· ſen· di· xviij· ar· 1· q· iij· vbi Ric· dicit ꝙ licꝫ due
ſint claues q̄ntū ad effectꝰ & relacōs ad illos effectꝰ qui ſūt
ligare & ſolue͛ claude͛ & apire ē tn̄ vna in radice· Nā ptās iu
dicādi in foro aīarꝫ ex duobꝫ integrat͛ ſcꝫ ex ptāte diſcernēdi
in cauſe examīacōe & ex ptāte diffiniēdi in cauſe detmīacōe
Prima ptās dr̄ clauis ſciētie cuiꝰ actꝰ ē diſcerne͛· ſcd̄a dr̄ cla-
uis potētie cuiꝰ actꝰ ē detmīare cām ligādo & abſoluēdo &
iſta clauis eſt pⁿcipalior & ꝯfeſſori penitꝰ neceſſaria | quia
prima ordinatur ad iſtam ideo de ea prius dicendum eſt·

Primum capitulum·

PRimo igitᷓ debet ꝯfeſſor habere clauē potentie vt poſ-
ſit abſoluere penitentē| ſꝫ cū nō poſſit abſoluere eum ni-
ſi ligando ad aliqđ faciendū oportꝫ ꝙ habeat iuriſdi-
ctōem ſuper eum| et ſic cōcluditur ꝙ nemo poteſt ſolui nec li-
gari niſi confiteatur proprio ſacerdoti· extra de pe· & re· ōis·
et de pe· di· vj· ca· placuit· Et dicitur ꝓprius ſacerdos omīs q
habet curam alicuiꝰ ordinariā ſiue delegatā in foro anime| ſed
ſtrictius accipitᷓ ꝓprius ſacerdos ille q iure ſuo ordinario et i-
mediate habet hāc curā vt papa ep̄us & curatus ꝓchialis:
quia vt dicit Hoſti· extra de offi· archip̄ſbi· c· iij· his tribꝰ im-
mediate quelibet anima chriſtiana ſubeſt videlicet pape q cu-
ram hēt oīm ḡnaliter & vbiqꝫ· ep̄o ꝓprio q̊ad ſuaꝫ dioceſim|
et de his habetᷓ exp̄ſſe ī cle· dudū de ſepul· et ꝓp̄o curato quo
ad ſuā ꝓchiā vt in· c· oīs de pe· & re· hij nedū pn̄t vbiqꝫ au-
dire ſubditū ſuū & abſoluere ſiue intra territoriū ſuū ſiue extra
ff· de offi· ꝓcō· l· ij· et de oī crimīe vbiqꝫ cōmiſſo| ſꝫ etiam alijs
hoc ip̄m ꝯmittere & ſufficit ſubdito ſi ꝯfiteatᷓ alteri iſtoꝝ triū
cui ſibi placuerit vł etiā alteri đ licēcia cuiuſlibet eoꝝ ar· extra
de here· excōicamꝰ· i· §· quia vero & in cle· dudū· Et regulari-
ter idē ē de q̊cūqꝫ alio ſacerdote ordiāro q habet curā aīaꝝ
per electionē vel etiā ex officio ſibi annexo: quia ſicut pōt audi-
re ſubditū ſuum ita poteſt ei licēciā dare alteri ꝯfiteri ſm̄ Pe· đ
palu· in q̄rto di· xvij· Secꝰ aūt ē de ſimplici delegato et omni
eo qui ex cōmiſſione ſolū audit ꝯfeſſiones qa non poteſt alteri
cōmittere audiētiā ꝯfeſſionū· Vn̄ licꝫ qs cōfiteri poſſit vicario
curati| tn̄ ip̄e vicariꝰ n̄ pōt dare licēciā illi ꝙ alti ꝯfiteatᷓ ſm̄ pe·
de palu· ī q̄rto di· xxij· Idē de archidiacono q licꝫ ſit iudex or-
dinariꝰ de conſuetudine vt notat Archidiaco· di· xxv· c· perle-
ctis non tamen eſt in foro conſcientie niſi ſit ſacerdos & tunc
quia audit ex commiſſione epiſcopi n̄ pōt alteri cōmittere de
offic· archid· Cum ſatis· Legatus vero pape eſt ordinariꝰ
in vtroqꝫ foro in prouincia ſibi decreta: ideo ſicut in exteriori-
bus dat iudices legatos ita poteſt dare penitentiarios extra de
officio lega· ca· primo· Summus penitentionarius pape eſt

ordinarius in ſpiritualibus tantum. Unde habet ſub ſe peni-
tentionarios ſuos coadiutores & concedit licenciam eligendi
confeſſores. Secus de alijs ſimplicibus penitentionarijs qui
q̄uis ſint delegati pape | & ipſe ſol9 eos ponit ac poſſint om
nes audire vndecunq3 venientes non tamen poſſunt ſibi aſſu
mere coadiutores nec dare licenciam confeſſorē eligendi. Ar
chipreſbiter eccleſie maioris dicitur etiam ordinarius & pro-
prius ſacerdos & habere curam totius dioceſis extra de offi.
archipre. c. officium vbi glo. Et do. An. de bu. dicit q̄ qui-
libet de ciuitate & dioceſi poteſt ſacramenta accipe in maiori
eccleſia | & q̄ pegrini & a foris venientes q̄ diu moraz trahūt
in ciuitate ſūt ſub cura epi loci & archipſ biteri | & ſi decedāt
debent ibi ſepeliri | & ſi alibi ſepulturam eligant q̄rta debetur
epiſcopo. De hoc p pau. in cle. dudum de ſepul. Archipreſbit
curialis dicitur ordinarius qa curam gerit preſbiterorum &
laycorum plebanatus. Nam in qualibet plebe debet eſſe ple
banus qui & archipreſbiter dicitur. Et notat do. An. de bu.
vbi ſupra. c. vt ſingule. Vicarius etiā epi generalis dicitur or
dinarius extra de offi. or. inter cetera & de appel. romana li.
vj. Et notat Archi. in. c. plerus. Idē de delegato pape ge-
nerali ar. extra de offi. dele. c. ſup q̄ſtionum. Idem de archie
piſcopo dum viſitat prouinciam | & tunc credo q̄ poſſit cōmit
tere alteri audire cōfeſſionez ſubditi ſuffraganei ſui ar. extra
de offi. or. c. ſi. Qui autē dicatur ꝓprius ſacerdos p̄latoruz &
curialium regum & principum plene notat̄ p Hoſti. in ſu. ti.
de pe. & re. §. cui cōfitendum ſit. & in piſa. Confeſſio. iij. §.
xiij. & ſe. q̄rit̄ nūc an p̄ſbit̄ ꝓchialis curat9 q̄tūcūq3 ſim-
plex poſſit ī adiutoriū ipi9 aſſūere ſibi ſociū ad tēp9 quecūq3
religioſū vl̄ aliū ſine cuiuſcūq3 ſui ſupioris licētia q̄ hēat ipm
iuuare forte ī q̄dragesima ī ſacramētis ꝯferēdis & ī officio p̄
dicādi Guil. ī de. religioſi de p̄uil. dicit q̄ ſic ex q̄ ſibi cura cō
miſſa ē dūmō ſibi ꝯſtet d̄ ei9 ſufficiētia: allegat no. p Inno.
de cle. pcu. tua & de here. c. excōicam9. j. §. q2 vero & ex q̄
tales q̄ aſſūmunt̄ ī ſocios ſūt rite ordīati ita pnt facere ipi ſi-
cut curati nec deficit eis niſi materia: ſi ergo curatus paret eis
materiam poterunt exercere. xvj. q. j. Ecce &. c. addicimus.

Et notat Joannes de legna & Joannes de imola in· d· cle·
religioſi· & Archi· xxv· di· plectis· et· xvj· q· j· c· ij· Querit in
xta pdicta nunquid de licencia pprij preſbiteri prochialis poſ-
ſit parochianus recipe penitentiam a religioſo ſeu alio pſbi-
tero non curato glo in dicta cle· religioſi ſuper· v· et nota dicit
q non poteſt recipere niſi ab alio curato· extra de pe· & re· ois
vt ibi notat glo· ſuper verbo ſacerdoti· licet ſecus in alijs ſa
cramentis· Pau· vero de laza· hoc limitat eſſe verum quando pp
us ſacerdos ſiue confeſſor non committit ſeu delegat vices ſu
as ſed ſolum licenciam concedit· Secus ſi cum licencia etiam
committit vices ſuas quia tunc poterit prochianus recipere pe
nitentiam a religioſo & etiam a preſbitero non curato & aſſi
gnat rationem diuerſitatis quia i primo caſu videtur ſuo iure
ille qui confert penitentiam iniungere quod eſſe non poteſt ex
prorogatione iuriſdictionis cu iuriſdictonem talem non ha-
beat de offitio dele· p· & g· Secundo caſu facit de iure alieno
tanquam delegatus & gerens vicem alterius ideo poteſt· Fa
cit ſupra de here· c· fi· & de fo· compe· Significaſti· Et hec
opinio vera niſi dicatur q cura per inferiorem epiſcopo non
poteſt delegari vt notat Archi· arguendo de elec· Cum ex eo
lib· vi· quod non eſt verum in commiſſione ſpeciali certorum
caſuum vel ad modicum tempus ſm Jo· An· in d· c· Cum ex
eo i nouella vbi exponit modicu tepus· i· per tres ſeptimanas
Facit quod notat Hoſti· de offi· vica· c· clericos & c· ad hec·
Et notatur in piſa· Simonia· iiij· v· iiij· Cum paulo concordo·
Jo de legna· & Jo· de imo· in· d· cle· religioſi· Idem do· Ant·
de bu· in· d· c· omnis·

De habilitatione religioſorum ad confeſſiones pſonarum ſe
cularium audiendas·

Notandum q ad hoc vt religioſi poſſint audire confeſ-
ſiones pſonarum ſeculariu excepto articulo neceſſitatis
opz q ſint habilitati a pprio epo d conſeſu ſui plati· i· q
d eorum licecia audiat· xvj· q· j· placuit & c· pueit & ibi glo·
et Arch· & dato q aliq heret licecia a ſuo pprio ſacerdote vl p
lato eligedi ſibi confeſſore quecuqz etia religioſu non debet ſine

licencia sui superioris audire eos etiam si huiusmodi licenciam haberent a papa: quia velle & nolle religiosi est in manu superioris sui·xii·q·i·nolo &·c·non dicatis ar·a simili·de elect·si religiosus li·vi·vbi dicitur quod electiōi de se facte non debet nec pōt assentire sine licencia superioris·Si tamen papa nō in generali sed specifice et nominatim eligeret aliquē religiosum ad aliquod officiū presumeretur industriam pape noscere et elegisse ad illud siue elegisset per inquisitione siue per predicatione siue pro audienda confessione vel pro prelatione| et tunc non requireretur alterius licencia·

De habilitatione fratrum predicatorum et minorum ad cōfessiones secularium personarum audiendas

AD hoc quod fratres predicatores et minores possint audire confessiones personarum secularium oportet quod magistri priores prouinciales predicatorum aut eorum vicarii ministri generales & prouinciales ac custodes ordinis minorum ad presentiam se conferant prelatorum in singulis ciuitatibus & diocesibus in quibus ipsorum fratrum loca cōsistere dinoscuntur & in ciuitatibus & diocesibus locis ipsis vicinis in quibus loca huiusmodi nō habentur ꝛc prout habetur in de·dudū de sepul·& si iuxta formā illius de·dudū dicti prelati prefatos fratres ad confessiones audiendas elegerint seu deputauerint audire poterūt·Si vero prelati fratribus predictis iuxta formam dicte cle·a suis superioribus electis & presentatis absolute huiusmodi licenciam exhibere recusauerint| & tunc ipsis vt confessiones sibi confiteri volentium libere liciteque audire| & beneficium absolutionis prestent īpēdere autoritate apostolica gratiose concedit| per huiusmodi tamen concessionē nō intēdit papa fratribus ipsis ad confessiones taliter deputatis potestatē impēdere ampliorē quam curatis seu parrochialibus suis ē a iure concessā nisi forte eis ecclesiarum prelati vberiorem in hac parte gratiā specialē duceret faciēdā: vt ibi Jo·de leg· ibi dē sup verbo curatis seu parrochialibus dicit quod per verbū curatis itelligunt prelati collegiorum & conuentuū vel archipresbiteri i ecclesiis cathedralibus absente episcopo extra de ma·& obe·cū in ecclesiis & c·his que de offi·archipresbi·c·officium vt sic hoc verbū curatis

differat a ſequenti ſcilicet ſeu parochialibus· Idem zen·ibidez non tamen poſſunt predicti fratres deputari ad audiendum confeſſiones per ꝓuincias ſed tm̄ per dictas dioceſes· Sed quid ſi predicti fratres non poſſunt preſentari iuxta formam in·d·cle·dudum contentam·puta quia non poteſt haberi copia prelati vel eſt excommūicatus ſeu ſuſpenſus·dicit Pau· ibidem ꝙ in primo caſu debent petere licenciam a vicario epiſcopi in ſpiritualibus ſi illum habet·ar·de tempo·or· Cum nullus li·vi· Si vero non habet vicarium & malitioſe facit dicit ꝙ forte ex licentia huius couſtitutionis poterunt eligere· Tutius tamē eſt adire papam vel ſuperiorem prelati & idem dicit in ſcd̄o caſu quādo ſcz foret excōmunicatus vel ſuſpenſus extra de conceſ·preben· Quia diuerſitatem·& notat Jo·de imo·in cle·dudum·& collec·in·c·omnis·de pe·& re· Gloſa ſuper verbo prelatorum dicit ꝙ appellatione prelatorū intelliguntur epiſcopi & ſuperiores per illud quod dicit tex· de ciuitatibus & dioceſibus·con·pau·ibidem qui dicit ꝙ prelati de iure cōmum dicuntur epiſcopi quia de iure cōmuni habent iuriſdictionem & idem de eorum loca tenentibus de iure vel de conſuetudine· Alij ſunt prelati ex priuilegio extra de conſan·& affi·c·i·ſecundū Jo·mo·quod verum eſt quando tales prelati priuilegiati habent iuriſdictionē quaſi epiſcopalem in loco & nulli ſubſunt dioceſano·de priuilegijs·Abbates·li·vi·Et quo ad tales ſeu loca talium non ſufficeret licēcia dioceſani vt notat·Guil·vbi ſupra·Et poſſunt predicti prelati ſine p̄dicta ſollēnitate p̄dictos religioſos ad cōfeſſiones acceptare cōmittēdo eis iuriſdictiōez ſuā vt notat̄ i piſa· Confeſſio·iij·v·xij·& indirec·e·ti·quia etiam ſine iſto priuilegio poſſent hoc eis committere ſeu audiendi licentiam dare etiam extra territorium ſecundum Guil·pau·Jo·de legna· & Jo·de imo·vbi ſupra idem collec·de pe·& re·oīs·q·xxxij· Gloſa ſup verbo·conceſſerint·dicit ꝙ dicti prelati licentiam audiendi confeſſiones ſemel datam nō poſſunt reuocare ſine iuſta cauſa de reg·iu·li·vi·qd̄ ſemel·ymo etiā hn̄t ex priuilegio clemētis·iiij·ꝙ hec ꝯceſſio morte ꝯcedētis n̄ expirat ſ; durat etiā p⁹ mortē p̄latoꝝ donec eccleſijs ꝓuiſū fuerit d̓ paſtore

vt ibidem notant· G· zen· Jo· de legna· & Jo· de imo· Glo·
ſup verbo impendāt· Querit an fratres ſic electi dicant̄ curati
& cōcludit finaliter· ſm Jo· imo· q̄ nō· idem pau· ibidem G·
dicit q̄ nō ſūt ꝓprie ordinarij nec ꝓprie dele· ſ; extraordīarij
cū in eis nō cadat aliqua prelatio & p ↄſeq̄ns nec ex pte cōfi-
tētiū aliq̄ ſubiectio· et ſic pōt poti⁹ dici q̄dā ḡtioſa pape ordi
natio in fauorē aīaꝝ vt notat Jo· de imo· ibidē· Differūt em̄
a curatis in hoc q2 curati inq̄tū curati nō pn̄t audire niſi ſuos
parochianos tm̄· alios n̄ ſine licētia ep̄i ł curatoꝝ illoꝝ· ſcd̄o
quia pn̄t cōmittē alijs vt audiāt ſuos pochianos vt ſ̄ dixi &
notat zamba· in cle· dudū· tercio q2 curati & eoꝝ vicarij pn̄t
audire cōfeſſiones ſubditoꝝ ſuoꝝ intra dioceſim et extra· fra
tres vero electi & p̄ſentati ſm formā dicte cle· dudū· ex tali p̄
ſentatione & cōmiſſione poſſunt audire parochianos omniū
curatoꝝ illius dioceſis tm̄ vbi ſunt preſentati nec pn̄t hoc ali
cui cōmittere & pn̄t etiā abſoluere ſolū intra dioceſim de pec-
catis tn̄ cōmiſſis etiā extra dioceſim & ſi ſecus fieret ꝓnis eis
confeſſi ꝓpter bonā fidem excuſarent̄ quo ad deū· credentes
eos habere poteſtatē tn̄ quo ad eccleſiā non eſſent abſoluti &
ſi conſtaret eis deberent iterum cōfiteri vt notat glo· ſup ver-
bo· Audituri· Con· zen· pau· & Jo· de imo ibidez· vbi dicūt
etiā q̄ cōfeſſor extraordinari⁹ quales ſūt fratres exercens iu-
riſdictionē etiam in foro conſcientie extra territoriū vel iuſdi-
cens intra territorium vltra ſuam iuriſdictionem nihil agit·
Sed an poſſint fratres ſic electi abſoluere religioſos exemp-
tos vel ſimiles· Gloſa ſuper verbo volentium· Reſpondet ſub
dubio· Jo· de imo· poſt guil· in glo· impendant· concludit q̄
ſi ſunt prelati exempti inferiores epis immediate ſubiecti pa-
pe a iure habent licētiam eligendi ſibi cōfeſſorem extra de pe·
& re· ne ꝓ dilacōe· ſecus ſi habent alium ſuperiorem immedi
atū quia tūc niſi licēciati ſint ab eis q̄ poſſint eligere cōfeſſo-
rem nō poterūt abſolui p iſtos et ſimilr̄ nec clerici ſubditi ali
orū epoꝝ· Gloſa ſup verbo libere· Querit an parochian⁹ poſ
ſit cōfiteri iſtis religioſis nō petita licentia a proprio ſacerdote
parochiali & dicit q̄ ſic· & hoc innuit verbū libere & ē ſimi-
le q̄d habetur de p̄bēdis licet ep̄s libro· vi· & hoc tenēdū licz

contrarium ſentiat Jo· mo· cum glo· Guil᷑· zen· Jo· ḋ legna·
& Jo· ḋ imo· idē & do· An· de bu· in· c· oīs· de pe· & re· Glo·
ſup verbo impħtiri· Querit an cōfeſſi & abſoluti ab iſtis religi-
oſis habeant neceſſe iterato ſaltē ſemel in anno cōfiteri ꝓprio
ſacerdoti & dicit ꝙ nō nec obſtat dec· oīs in pñ· de pe· & re·
quia ibi loqtur de illo qui alteri nō eſt ꝯfeſſus legittime· Se-
cus aūt hic q2 legittime iſtis religioſ ꝯfeſſus ē· & hoc ido te-
nēdū ſm glo· & pau· Guil᷑· zen· Jo· de legna· Jo· de imo· &
Ste· ibidē· Cō· do· An· de bu· in· c· oīs· ḋ pe· & re· & Ric· i
iiij· di· xvij· ar· iij· q· ij· Sʒ an curatus teneat ſubdito dicēti ſe
cōfeſſū dictis fribꝫ ſeu alteri eucharistiā miſtrare dic ꝙ ſic ſm
Ric· vbi ſ· niſi forte ſacerdos haberet ſigna ꝓbabilia ꝙ ille
nō diceret verū q2 tūc nō teneret̃ ſibi eucharistiā miſtrare niſi
ille ſibi faceret ſufficiēter fidem ꝙ eſt cōfeſſus· Non obſtat ſi
dicat̃ ꝙ ſacerdos nō debet dare eucharistiā illi cuiꝰ ꝯſciētiaʒ
ignorat· q2 cū eque tuta & bona ꝯſciētia ymo tutiori pōt cō-
muīcare eū qui confeſſus eſt ſine licentia ſua habenti poteſta-
tem a ſuperiore ſicut eum qui cōfeſſus eſt ſibi ꝉ eiꝰ vicario q2
cognitio quā pōt habere ſacerdos in foro penitētie de cōſcie-
tia ſubditi ſui dependet a ſubditi voluntate & debet curatꝰ p̄-
ſumere ꝙ meliꝰ ꝯfeſſus ſit q ꝯfitet̃ illi quē papa vel ep̄us ele
git cōfeſſorē ꝑ totū mundū ꝉ diocesim vt ſūt dicti fr̄es cū ſit
veriſimile ꝙ nō elegerīt niſi idoneos vita & doctrina· extra
de offi· or· īnt cetera ꝙ̃ q cōfeſſus ē ſacerdoti electo de licētia
ipiꝰ curati· Jdeʒ ſco· ḋ· xvij· q· i· in· iiij· & tho· i q̊dā quolibe·
Cō· pe· & hoſti· Secꝰ tñ ſi eſſet excōmūicatꝰ vel notoriꝰ pec-
cator q2 tūc nō deberet ſibi miſtrari niſi cōſtaret de abſolucōe
Gloſa ſuper verbo· Conceſſa· Querit an iſti fratres ſic electi·
poſſint abſoluere a caſibus epiſcopis reſeruatis et dicit ꝙ nō
ſicut nec poſſunt curati· Sed pro maiori declaratione ſciendū
ꝙ circa hoc varie ſunt opiniones doctorum· Aliqui ponunt
plures & aliqui pauciores · Jn piſa· Cōfeſſor· p̄mo· ponunt̃
ix· eſſe caſus epiſcopales ſcʒ q̄tuor de iure & qn̄qʒ de cōſuetu-
dine· & addit̃ ꝙ nihilominꝰ poſſūt ep̄i in ſuis ep̄atibꝫ caſus
alios reſeruare ꝓut eis videbit̃ expedire ſic etiā poſſūt conſti
tutiones facere & multo magis hic poteſt ꝯſiliū ſinodale vel

prouinciale a quoꝝ ſentencijs etiam religioſi n̄ poſſunt abſoluere vt in cle· Religioſi de priuilegijs· Jo· andreas· extra de pe· & remiſſionibꝰ· Si epiſcopꝰ li· vi· gloſa· iij· enūerat plures ſcilicet Blaſphemiam dei & ſanctorum· extra de cle· male c· ij· Sortilegium· extra de ſortile· c· ij · Matrimonium clandeſtine contractum vel contra interdictū eccleſie· extra de clā· deſpon· Cum inhibitio· & de ma· cōtrac· cōtra inter· ec· c· i· & fi· Oppreſſionem filiorum· homicidium· falſū teſtimonū· Falſificationem inſtrumenti· periuriū· inceſtum· corruptionem monialium· coitū cum brutis | & oīa crimīa publica & enormia hec ille· Hoſti· in ſūma ſua eodem ti° ponit omnes predictos caſus & addit pēccatū contra naturā et q̀d libet enorme quod generalis vel p̄ticularis cōſuetudo reſeruat epiſcopis· Guil· duran· Spe· in reptorio ſuo predictis addit alios ſcȝ | deflorātes virgines vi oppreſſas vel ſeductas | cōtrahentē poſt votū caſtitatis | contrahentem poſt ſpōſalia iuramento firmata | fornicantem cum iudea vel ſarracena | concipientem per adulteriū & vir credit eſſe ſuum | procurantem aborſum vel ſterilitatem in ſe vel in alio | cognoſcentem carnaliter filiam ſuam ſpiritualem | baptizantem vel tenentem ad baptiſmum ſeu confirmationem proprium filium extra caſum neceſſitatis | vſurarios· parentes verberantem· Et tandem concludit | tot caſus ponere nil aliud eſt quam ſacerdotum poteſtatem reſtringere que eis plenarie a criſto data eſt Vnde dico ſacerdotes omīa poſſe quo ad forū penitenciale que nō ſunt in iure ſpecialter epiſcopis reſeruata vel ſuperioribus & que nō ſūt ipſis ſacerdotibus directe vel per aliquam conſequentiā interdicta· ar· extra de iudi· At ſi & de ſen· ex· nup idē indirec· ti· de pe· & re· q· lxxv· & ſic videtur ꝙ licet epiſcopi poſſint ſibi reſeruare certos caſus q de iure competunt inferioribꝰ | non tamen hoc poſſunt ſimpliciter ſecundum predictos doc· v̇v̇· & direc· niſi in duobus caſibus | primo directe· vt cum aliqui fuerint legitime deprehenſi ꝙ merito fuerint tali poteſtate priuandi | ſecundo indirecte per aliquam conſequentiam vt cum aliquis caſus emerſerit in quo pro vtilitate communi expediat ꝙ talem caſum epiſcopus retineat & aliter non· xxv· q· ij· de

eccleſiaſticis. Sed non expedit vtilitati communi tot caſus
reſeruare : quia hoc eſſet inicere laqueos | & viã ſalutis ĩpedi
re. Adde terciũ. ſ. qñ ſic eſſet ↄſuetudo vt ſupra. Ex dictis p̄
dictoꝝ doct. & ex cle. dudũ. Jo. de legna. ↄcludit ꝙ fratres
predicatores & minores preſentati pro audientia confeſſio-
num vt ſupra poſſunt abſoluere ab omnibus caſibus peccato
rum exceptis preciſe que in iure epiſcopis reſeruantur. Et li-
cet epiſcopus aliquos caſus de conſuetudine ſue dioceſis vel
ex ſuo beneplacito | vel per conſtitutiones ſuas ſinodales | vel
pñiales ſibi reſeruarent poterunt tamen fratres ab eis abſol-
uere. Quod probat ſic papa in cle. dudum. Statuit ꝙ fra-
tres preſentati iuxta formam ibi contentam habeant eandem
autoritatem abſoluendi circa confeſſiones quam habent de iu
re curati niſi prelati vellent plus eis conferre. Et ſecundum
v̄v̄. duran. non obſtat ꝙ doctores ponunt multos caſus epi-
ſcopis reſeruatos | curati tamen ſecundum euꝫ poſſunt ab om
nibus occultis abſoluere que in iure non ſunt preciſe epiſco-
pis reſeruata ſeu que non ſunt ipſis ſacerdotibus directe | vel
per aliquam conſequentiam interdicta | vt ſupra : ergo &
ipſi fratres. Sed ſi quis pure vult defendere plures caſus
poſſe epiſcopos rationabiliter reſeruare quo ad ſacerdotes
parochiales | qui ſunt de foro epiſcoporum & eorum conſti-
tutionibus ſubiecti: tamen hoc non poſſunt facere epiſcopi er-
ga predictos fratres qui exempti ſunt nec eoꝝ ordinatioĩbꝰ
ſubiecti vt extra de exceſ. prela. nimis praua. Cum ergo nõ
poſſint dicti fratres abſoluere a caſibus reſeruatis in iure epi
ſcopis vt dicitur in cle. illa ergo poſſunt ab omnibus alijs vt
puta reſeruatis ex conſuetudine particulari loci | vel ſinodali
conſtitutione : quia vnum negando aliud tacendo conceſſit.
di. xv. qualis nec poſſunt prelati dictam conceſſionem reuo-
care vel defalcare. Nec directe negando licenciam audiendi
qa nihilominꝰ hñt fratres p cle. dudũ. Nec indirecte ꝓhibē
do prochianos ne ↄfiteantur eis extra ð p̄uil. quãto & c. dile
cti. Nec p retentionem multorum caſuum quia fieret in frau
dem legis quod fieri non debet extra de conceſ. p̄ben. c. cõſti
tutꝰ. Sileat ergo hic Jo. mo. q dicit ꝙ ſi ep̄us poteſt artare

ordinariam poteſtatem curatoruz multo magis poteſt arta-
re extraordinariaz ipoꝝ fratꝝ qꝛ qd p ſupiore ↄcedit p inferi
ore artari vel reuocari non pot vt patz di · xxi · inferior · Ad con
ſtitutionem autem cle · religioſi de puil · vbi dicitur ꝙ a caſibꝫ
ordinarijs reſeruatis queqꝫ abſoluere nō preſumant · Reſpon
detur ꝙ intelligenda eſt de caſibus in iure reſeruatis ſicut in
tendit illa conſtitutio dudum nō autē p cōſuetudinē vel ſtatu
ta alioꝝ prelatorum quia illa remouet papa in · d · cle · dudum
a quibus poſſunt dicti fratres abſoluere · Et per conſequens vt
videt quicquid dicatur p antiquos vel per modernos de tali-
bus caſibus per epiſcopos reſeruatis totum reuocatur p ↄſtitu
tionē dudum ſimpliciter ꝙtū ad dictos fratres · Si em̄ ↄſtitu
tio poſterior licz nō faciat mētiōez de priori ipaz reuocat vt i · c ·
licz de cōſti · li · vi · multo magis reuocare debz dicta doctoruz
ſi i ↄtrariū p̄mulgant | hoc Jo · de leg · Jdē notat indirecte li ·
· i · ti · xv · § · lxxvi · cōtra p̄dicta ſcz ꝙ fratres n̄ poſſint abſol
uere a caſibꝫ p epos reſuatis q̄niā determinat glo · vbi ſ · Jdem
tenet Guil · ibidē dūmodo n̄ appareat de malicia : puta ſi omēs
caſus vel maiorē ptē nō reſuatoꝝ ſibi reſuarēt vel alias · Jdē
tenet Paulus Ste · lau · zam · & Jo · d imo · Et intelligit iſta
reſeruatio caſuum epiſcopalium de actibus exterioribus cum
effectu & non de interioribus · Quia igitur non eſt clarum vt
ex predictis patz & varie ſunt opiniones doc · qui ſint caſus
epiſcopis reſeruati & an poſſint de die i diem caſus p̄dictis
fratribus reſeruare tutius eſt ꝙ fratres faciant ſibi ab epiſco
po declarari quos caſus ſibi vult reſeruare | & tunc non ſe im
pediāt d reſuatis · De alijs vero faciāt ſibi gnalit liberā abſol
uendi licenciam concedere · Abſolutio excommunicationis ma
ioris a iure clarum eſt ꝙ pertinet ad epiſcopum extra eo · c · nu
per · & commuticatio quorumlibet votorum extra eo · c · pmo
exceptis votis apoſtolice ſedi reſeruatis | & notat · Jo · an · in
c · ſi epiſcopus de pen · & remiſ · libro ſexto · Jtem relaxatio q̄
rundam iuramentorum pertinet ad epiſcopum vide plene de
hoc in Spec · titulo de legatis · § · Nunc oſtendendū · v · xxxiij ·
Et Tho ſcda ſcde · q · lxxxix · ar · ix · & do Anto · de bu · extra
de ſponſa · Preterea

1.

An diſpenſatio male ablatorum incertorum computetur inter caſus epiſcopis de iure reſeruatos. Circa hoc pro maiori declaratione duo videnda ſunt. Primū eſt q̄ dicantur incerta & dic ꝙ oīa ea que quis ſibi retinere non pōt ſiue quia ꝑ rapinā furtum vſuram fraudem dannum illatum vel rem alienā inuentam non habitā ꝓ derelicta accepit: vel quia rem aliq̄m illicite vſurpauit/ & perſone quarum huiuſmodi res ſunt ignorantur: vel ſi ſciuntur non inueniuntur ipſi nec heredes eorum. Similiter dicuntur incerta ea que accepit iudex a pte ꝓ corrupcione iuſticie vel etiā pro iudicando & teſtis pro teſtificando. Et breuiter vbicunq; turpitudo eſt ex pte dantis & accipientis ex eo ꝙ ꝓhibita eſt ipā datio & acceptio. Et debent huiuſmodi incerta erogari paupibus extra de vſu. cū tu Secūdm ē cuiꝰ autoritate ſeu diſpoſitōe habeant hec erogari. Hoſti. in. c. cum ſit extra de iudeis & in ſum. de pe. & re. §. vl. iuxta fi. ſub. §. ſed q̄ forma v. itē & vbi tenet ꝙ talis diſpenſatio ſeu diſtributio male ablatoꝝ īcertoꝝ ſit vnꝰ de caſibꝫ ad epūm ꝑtinentibus & ꝙ de eius licencia & autoritate dēat fieri. Idē tenet Io. an. ī regula pctūm de regu. iu. li. vj. et ī. c. Si epiſcopus de pe. et re eo. li. licet aliter poſtea dixerit ī. c. Religioſus infra allegato. Archid. vero in. c. nō ſane. xiiij. q. v. et in. c. religioſus de teſtamen. libro. vj. ſolenniter tractat hunc articulum & late & clare tenet & cōcludit ꝙ huiuſmodi incerta poterunt libere diſtribui & erogari pauperibus abſq; autoritate ſiue ſcientia epiſcopi vel alterius iudicis eccleſiaſtici. Nam vbi certa perſona a teſtatore deputata ē ipſamet debet exequi. xij. q. ij. de laycis. C. de epiſco. & cleri. l. nulli extra de teſtamen. tua & . ca. Ioannes. Imo credit ꝙ ille qui recipit male ablata viuens met poteſt diſtribuere ſi velit vt eſt planꝰ text. ī. c. cum tu de vſuris. §. j. ibi pauperibus erogare. Et hoc etiam clare innuit gloſa extra de hom. ſicut dignum. §. eos Nō obſtat decre. cū ſit de iude. q̄m allegat Hoſti. quoniam loquitur de iudeo/ non chriſtiano cuius actus & diſpenſatio quo ad pauperes chriſtianos merito habeť ſuſpecta ab eccleſia. Ideo bene dicitur ibi ſcdm prudentiam diocesani epiſcopi que ſuſpitio merito ceſſare debet in fideli chriſti

[margin: de dispensatione male ablatorum] [margin: 1m] [margin: 2m] [margin: conclusio]

ano· et ſic inquit non dubito q episcopus non habet ſe intro
mittere de talibus niſi in defectu3·ſ· vbi nullus deputatus eſt
a teſtatore qui hoc exequatur : nec ipſemet qui habet incerta
reſtituere per ſe vult reſtituere · Et ſic habet intelligi opinio
Hoſtien· hoc ille· Lapus ab· concordare nititur opiniones di·
q in male ablatis in certis in quibus tranſlatum eſt domini-
um nec competit repetitio vt in·c· non ſane·xiiij·q· v· habet lo
cum opinio Archidi· in his autem in quibus dominium non
tranſfertur vel ſi tranſfertur competit repetitio vt in·ca· tranſ
miſſa de decimis·habet locum opinio Hoſtien· Joan ·an·in
capi·religioſus de teſtamentis·libro ſexto in nouella dicit q
vtraq3 opinio habet equitatem opinio Hoſti· ad tollendam
fraudem quia facile eſſet cuiq3 aſſerere & iurare ſe ſoluiſſe| &
ſic multipliciter pauperes defraudare · Opinio vero Archidi·
habet equitatem : quia ex quo debens incerta reſtituere fideli
ter erogat pauperibus : prout diſponit decre· cum tu de vſu
ris · Vnde non apparet quare iſte non debeat eſſe abſolutus|
non a peccato ſed ab onere ſatiſfaciēdi · Et ſubdit & ego hoc
vere & pure facientem bene haberem pro abſoluto·hoc ille ·
Hanc tamē diſtinctionem Lapus abb· cui videt̄ inherere Jo·
an·deſtruit textus·c·ſicut dignum extra de homicidio· §·eos
qui loquitur in rapina & ſic in caſu in quo competit repetitio
Et tamen dicit textus q diſtributio ibi facta pauperibus per
eos qui extorſerunt eis non prodeſt cum extarent illi quibus
debebat fieri reſtitutio· Ergo ſi illi non extarent videtur velle
textus q ſibi profuiſſet talis diſtributio· Dic igitur indiſtin·
cte ſententiam Archidi·eſſe veriorem| & hanc communiter te
nent doctores hanc tenet Pau·de laza·in cle·dudum de ſepul·
§·huiuſmodi ſuper v·a iure & in·c·religioſo de priuilegijs·§·
quibus Jo·de Imo·in dicta cle·dudum· Idem zaba· Idem
Jo·cal·idem recuperans de ſancto Mi· Idem Matheus de ro
ma i dicta cle·religioſi idem Aſten ·in ſumma ti· de vſu·art ·
vj·§· Cuius autoritate· Idem Piſanus reſtitutio·vj·§·finali·
Idem Henricus boyc·in dicto·c·cum ſit· Collectarius in di-
cto ca· cum tu de vſuris· Idem Ric·in quarto diſtinc·xv·ar·
quinto ·q·iiij·Scotus ibidem·q·ij· Idem Joannes de legna

& Gemi· in dicto capitulo· Religioſus· de teſtamentis libro
ſexto vbi recitās opi· doctorum ꝯcluditur hoc idem quod te=
net Archidiaconus et eius ſequaces ſcilicet ꝙ episcopus nul
latenus poteſt ſibi reſeruare diſpenſationem male ablatorum
incertorum· Abſolutionem vero a peccato ſic· Nec reperitur
aliquod ius ſcriptum expreſſe prohibens illi qui habet reſti=
tuere incerta quin erogare poſſit ea libere pauperibꝰ per ſeipm
dummodo fideliter faciat· Nec prodeſſet auctoritas episcopi
ſi male diſpenſarētur· Quando tamen reperiretur episcopus
diſcretꝰ ac timens deum qui vere eſſet pater pauperum & qui
largiter proprios redditus eis diſpenſaret tunc poſſet habēs
incerta diſtribuere ad talem remitti vt de eius conſilio diſtri=
buerentur et hoc non dico de neceſſitate ſed de congruitate et
fateor talem caute facere quando quis tenetur ad aliquid ero
gandum ꝓ male ablatis incertis & de hoc conſtat aut teſta=
mento aut cautione ſi illud erogaret de conſcientia episcopi et
licentia qui poſſet diſtributione facta de ea rationem exigere·
Sed an episcopus vel quiuis alius poſſit remittere ſeu com=
ponere cū eo qui habet reſtituere male ablata incerta pro mi=
nori quantitate ꝙ̄ ſit pecunia reſtituenda pro ipſis male ablā
tis· Pau· in cle· abuſionibus· de penitencijs & remiſſionibus
vſi· Ad hec ſuper verbo male ablata incerta· Dicit ꝙ non·
quia receptio talis pecunie debet fieri nomine pauperum & in
eorum vtilitatem conuerti· & ideo recipiens quicunqȝ ſit ille
non poterit tranſigere de offi· vic· c· ſi· libro ſexto· Saluo ni
ſi ſuper hoc foret priuilegiatus a papa ſecundum eum· La=
pus hic & Archidiaconus· xiiij· q· v· Non ſane· referunt ꝙ
Hosti· dicebat ꝙ in hys in quibus eſt mortale peccatum ſe=
cundum legem diuinam vt in furto & rapina· xiiij· q· v· pena=
le· episcopus non poterit diſpenſare nec etiam papa vt aliqui
dicūt quo minus penitentiā agat & reſtitutio fiat extra de vſu
ris· cū tu· xiiij· q· v· Si qđ· & c· multi· & c· c· q· vi· c· i· In
hys vero in qbꝰ ē mortale peccatū ſm̄ ius poſitiuū tūc ſi ē epi
ſcopis ſiue inferioribꝰ interdicta diſpēſatio nullꝰ diſpēſare vel
paciētiā pſtare poteſt niſi ſolꝰ papa vel is cui ſpecialit̄ com=
ſerit· Si vero ñ ē interdicta tūc episcopꝰ diſpēſare poterit· &

notatur in Spec. ti. de lega. §. Nūc de episcoporum. vsi. dñs me⁹ dixit Ex dictis pauli et lapi elicitur. ꝙ compositio facta per episcopos componentes cū heredibus vsurariorum super vsuris & male ablatis nil valeat nec patrocinetur quantum ad deū eis quibꝫ talis fit dicta remissio. Optime facit regula peccatum. de reg. iu. libro. vi. & . xiiij. q. vi. Si res. & notat Jo. de imo. in. d. cle. Abusionibus. hec vera quando episcopus remittit vel cōponit absqꝫ rationabili causa cū eo qui habet restituere incerta & potest restituere sine notabili detrimēto sui & familie sue absqꝫ eo ꝙ cogatur mendicare vt solet fieri cum vsurarijs. vt si debeant ducenta pro incertis dent cētū vel quinquaginta & residuum remittitur eis. Nam talē remissionē seu cōposicōez nō credo valere in foro dei & consciētie quia episcopi sūt positi dispensatores bonorū pauperū nō dissipatores. Secus autē si hoc fieret ex causa rationabili vt cum quis nō posset totum vel partez eius quod debet pauperibꝫ erogare sine notabili detrimento sui & familie sue & sine magna incursione miserie tūc enī posset tanqꝫ pauperi in toto vel ī parte sibi relaxari seu distribui ita tñ ꝙ ille sine dissimulatione sit parat⁹ totum quod potest erogare sicut tenetur

De scientia necessaria cuilibet cōfessori. Capitulū. ij.

Secūdo confessor debet habere clauem scientie ꝙ tñ nō dicit̄ proprie clauis ſ potestas discernēdi ī cause examinacōe in foro cōscientie & sic clauis scientie nō est habit⁹ sciētie nec act⁹ sciēdi ꝙuis claues ecclesie recipere nō debeat nisi habēs sciētie habitū cōuementē seu sufficientē ad executionē potestatis illi⁹ ſm Ric. in. iiij. di. xviij. ar. i. q. iij. quia vt dicit duran. in sūma. li. i. ti. de conf. q. ij. Confessor quociēs se ingerit ad confessiones audiendas tociens se offert ad respondendū de quolibet & interdū de casibus inopinatis et alias inauditis & de questionibus valde perplexis. Ideo oportꝫ ꝙ sciat cognoscē quicquid debet iudicare. de pe. & re. di. vi. c. i. Interest tñ inter eū qui sponte & volūtarie se ingerit & offert ad cōfessiones audiēdas. & inter eū qui inuit⁹ et per sui obedientiā superioris coact⁹ ad eas ꝓmouetur. Nam

multo maior ſcientia requiritur in primo ꝙ in ſecūdo. Et pri
mus tenet ad omnē exactā diligentiā & imputabit ei etiam
leuiſſima culpa. ar. ff. depo. l. i. §. ſepe. Secūdꝰ vero qui ſcꝫ
coactus per obedientiam confeſſiones audit nō tenetur niſi
inquātum ſcit vel poteſt comode ſcire. ff. de reg. iu. l. Impoſ
ſibilium. & ſufficit ꝙ habeat ſciētiam et ſi non eminentem ſal
tem competētem vt ſcꝫ ſciat diſcernere inter lepram & leprā.
ideſt inter peccatū & peccatū. & ſciat que ſint peccata capi-
talia & que mortalia ſaltem in cōmuni. & que venialia ex ge
nere de quibus habetur. xxv. di. §. criminis. Con. Albertꝰ in
iiij. addens ꝙ hec neſciens credit ꝙ peccet mortaliter confeſſi
ones audiendo. Et plus ꝙ ipſe peccat eum inſtituens ſeu in-
ſtitutum miniſtrare permittens ſi ſua intereſt talem prohibe-
re. adde ſecundum duran. vbi ſupra ꝙ confeſſor debet etiam
ſcire canones penitentiales de quibus infra. parte. iii. nō tm̄
propter hoc ꝙ ſciat penitentias iniungere | cum hodie penitē-
tie ſint arbitrarie extra de pe. & re. c. Queſitum. & c. Deus
qui. ſed etiam vt per hoc ſciat culparum differentias agnoſce
re. oportet etiam vt ſciat diſcernere vtrum ea que ſibi penitēs
exprimit ſint peccata vel non. puta ſi bella principum ſint iu-
ſta vel iniuſta. Si talie & exactiones iuſte exigantur vel non
Si negocia vel contractus mercatorum liciti ſint vł illiciti et
an teneantur ad reſtitutionem vel non vt per hoc ſciat vtrum
confitentē debeat ꝓhibere vel ſuſpendere a cōmunione aut li
centiare. Nam cū preceptū ſit cuilibet adulto ſemel in anno
cōmunicare ſi confeſſor prohibeat a cōmunione illum qui nō
habet peccatum mortale | quia forte iudicat illicitum eſſe qđ
eſt licitū. vel ecōtra ſi licētiat ad cōmunionē nō licētiandū | qa
iudicat licitū qđ eſt illicitum | implet in eis illud. Math. xv.
Cecus ſi ceco ducatum preſtet ambo in foueam cadūt | niſi for
te ꝓbabilis ignorantia excuſaret | puta ſi confeſſor iudicaue-
rit ſm opinionem alicuius doctoris autentici & famoſi cui in
nititur. Secus ſi contra opinionem communem doctorum li-
cet iudicauerit ſm opinionem alicuius doctoris minus auten
tici. Tenetur etiam ſcire confeſſor caſus in quibus oportꝫ cō
feſſionē iterari de quibus parte ſecūda. c. i. infra dicet. hec

ille· Poteſt addi ꝙ etiam periculoſum eſt audire confeſſiones non habenti competentem noticiam caſuum pape & epiſcoporum vt in cle· Religioſi · de priuilegijs ex predictis claret ꝙ cōfeſſor qui nec ꝑ ſe ſcit nec in ꝑdictis caſibus dubitare nouit cum periculo aīe ſue & ſibi cōfitentis cōfeſſiones audit quia ſcīenter tali imperito cōfitetᷣ ei⁹ criminis particeps efficitᷣ et ei⁹ confeſſio inualida redditᷣ niſi denuo homini ſcienti confiteatᷣ Proinde Auguſtinus de penitencijs diſtinctione prima· Quē penitet· ait· Qui confiteri vult peccata ſua vt inueniat gratiam querat ſacerdotem ſcientem ligare & ſoluere ne ſi negligens circa ſe extiterit negligatur ab eo qui eum miſericorditer monet & petit & cetera· Et ſi tanta ignorancia in confeſſore reperiretur ꝙ neſciret ſaltem ea que dicta ſunt ſupra in principio credo ꝙ non excuſaretur a peccato ſi acceptaret huiuſmodi officium cum ſui periculo et aliorum etiam ſi iniungeretur ei per obedientiam niſi forte ibi non inueniretur vita & ſciencia magis idone⁹ qui vellet & poſſet hoc facere quo caſu etiā minus idoneus & in predictis non inſtructus ſi facit ex caritate poteſt ſe ingerere · nam quod non eſt licitum neceſſitas licitum facit extra de reg· iu· Quod non eſt· Proinde tamen faceret confeſſor imperitus ſi hoc caſu deprehendens penitentem grauibus inuolutum conſulat ei ꝙ data oportunitate iterum de illis confiteatur perito · vel ſaltem ab eo conſilium poſtulet· ¶ Sed quid ſi confeſſori occurrat aliquid in confeſſione de quo dubitet propter varietatez opinionum doctorum· An ſit licitum vel illicitum ſicut eſt in non ſoluendo decimas vbi nō eſt conſuetudo nec eccleſia petit quia aliqui doctores dicunt tales excuſari· aliqui non· & notat Johānes andreas in· c· i· de deci· libro ſexto · De emptione iurium locorum· Janue· Montis florentie· & Impreſtitorum· Veū· quia quidam dicunt hanc emptionem eſſe licitam· quidam illicitam· dic ſecūdum· v̇· v̇· ꝙ in hys caſibus & ſimilibus confeſſor non debet precipitare ſententiam de mortali nec condempnare contrariū faciētes ſeu cōtrariā opinionē tenētes nec ꝓpter hoc debet abſolutionē denegare ſ; terrorē incutere exponendo eis periculū cōſulēdo ſemꝑ qḋ tuti⁹ ē ſcȝ vt ab huiuſmodi ſe abſtineāt·

Incipit ſecunda par' principalis huius operis | de penitentis ad confeſſionem admiſſione

Circa ſcdm notandum qꝫ confeſſor peccatorem ve-nientem ad confeſſionem benigne dulciter & ca-ritatiue recipe debet · xxvi · q · vii · p totū · Et vt ſe cure prudenter & diſcrete procedat qa in ꝓceſſu audientie cōfeſſionis penitentis ſepius occurrūt aliqua ꝓpter que cōfeſſor cognoſcit ſe non debere nec poſſe de iure ipm con fitentem abſoluere | debet añ omnia de huiuſmodi inueſtigare diligenter ne ſi poſt audiētiā peccatoꝝ cōfitentis aliquod tale impedimentū inueniens velit eū recuſare ſeu ſibi abſolutionē denegare moleſte ferat & merito de ipo ꝯfeſſore poſſit ꝯque-ri : qa vt quidā ait turpius eicit' quā non admittitur hoſpes · Octo ſunt caſus quos ponit Hoſti in ſumma in quib; pōt qs al-teri ꝯfiteri qꝫ ꝓprio ſacerdoti · Ca · i ·

Primo igit' ſm Hoſti · in ſumma debet confeſſor inueſ-tigare a penitente cuius patrie [illegible] ue iuriſdi-ctionis ſit et ſi non ſue iuriſdictionis eſt ſed aliene re-mittat eum : niſi in caſibus in quibus licet alteri confiteri qꝫ proprio ſacerdoti ſine cuius licencia · quos idem ponit Hoſt · in ſumma tit · de pe · & remiſ · § · cui confitendum · & ſunt octo quorum Primus eſt · Quando proprius ſacerdos eſt omnino indiſcretus & ignarus vt quia neſcit diſcernere inter pecca-tum & peccatum · Nam qui vult confiteri debet querere ſa-cerdotem qui ſciat ſoluere & ligare · de pen · diſ · vi · qui vult & · ca · ſi ſacerdos · & de hoc ſatis per Archidi · Et licet tutius ſit in hoc caſu petere licenciam a proprio ſacerdote vel ab eius ſuperiore tamen non videtur neceſſarium cum ratione igno-rantie proprij ſacerdotis ipſo iure concedatur licencia confi-tēdi alteri vt i · c · placuit de pe · di · vi · facit ad hoc glo · e · di · § · qd aūt & de reg · iu · i · dultū li · vi · cū ſuis ꝯcordā · Et mlto ma-gis ſine licēcia pōt alti ꝯfiteri ſi ꝓpꝰ ſacerdos ē ſollicitator ad malū vel ꝓnꝰ ad pctūm qd qs dēt ꝯfiteri vel ex ꝯfeſſione i-mineret periculum confitēti vel cōfeſſori · Vel ſi eſſet reuelator

UNIVERSIDAD

confeſſionis· etiã ſi dormiens ſompniando reuelaret vt aliq̃bꝰ
accidit de quo in ſimili in cle· i· de homic· vel ſi ſit peccatũ cõ
miſſum contra ipſum ſacerdotẽ vel contra ſuos cõiunctos vel
cõiunctas non debet ſubditus ſibi confiteri ſ; petere licentiam
ab eo extra de pe· & re· omnis· Cõ· pe· tho· ala· Inno· & ·v·v·
Et licet quidã intelligãt hoc verũ ſolũ quãdo cauſa ꝓpt' quã
aliquis vult alieno cõfiteri nõ ꝓcedit ex defectu ꝓprij ſacer
dotis tamen qđ prius dictum eſt melius videtur indiſtincte·
ſiue cauſa procedat ex defectu ꝓprij ſacerdotis ſiue non· Et
debet ſacerdos credere petenti & allegan ti ſaltem in genere
iuſtam cauſam quia non eſt veriſimile ꝙ cum fallacijs vadat
quis ad penitẽtiã vt dicit glo· in· c· Placuit· de pe· di· vi· Et
ſi ſacerdos malitioſe licentiam iuſta de cauſa petitam dare re·
cuſat· glo· in· d· c· oĩs· ſuper verbo obtineat· dicit ꝙ poteſt po
ſtea ire ad alium· ar· de regula· c· licet· vel vadat ad eiꝰ ſupi
orem ſi poteſt vt illũ compellat vel ipe det licẽtiam· ar· de in·
patro· c· Nullus· & de pe· et re· c· ſi· in fine· Dicit tamẽ hoſti·
ꝙ ſi periculum non eſt in mora· tũc hoc caſu tutiꝰ eſt ꝑ licẽ
tia ſuperiorem adire· Si aũt periculum eſt in mora ſtatim po
teſt libere alium ſacerdotẽ adire· & hoc referũt· Jo· an· & do·
An· d' bu· ſuper dicta glo· c· omnis· Quod ſi non poſſet ĩ pre
dictis caſibus & ſimilibꝰ alium ſacerdotem habere cui confi
teatur ꝙ̃ proprium & neceſſitas immineat vel eligat ſine cõ
feſſione mori & ſoli deo confiteatur· vel cõfiteat' ꝓprio ſacer
doti in genere de omnibus alijs ſubticẽdo omnino peccata &
circumſtantias ex quibus veriſimiliter poſſet periculum imine
re vel ex eis malum aliquod prouenire· Deus eñ ſic ordinat
opera ſua ꝙ non vult eſſe cauſa mali· hoc tenẽt· Inno· hoſti·
Jo· an· do· An· de bu· & omnes moderni cõiunit'· Si aũt ꝑ
prius ſacerdos eſſet ligatꝰ eccleſiaſtica cẽſura puta qꝛ eſt here
ticꝰ excõmũicatꝰ ſciſmaticꝰ ĩterdictꝰ ł ſuſpẽſus quo ad ſe &
quo ad alios· cũ oẽs tales hita noticia de ꝑdictis ĩ diuinis of
ficijs & ſacmẽtoꝝ pcepcõe ſint regulart' euitãdi põt ſubditꝰ
talẽ ꝓpriũ ſacdotẽ iuſte reſpuere nec debꝫ ſibi ꝯfiteri ſ; debꝫ ad
ſupiorẽ recurrere vt ſibi det licẽtiã alienũ adire· vel ſibi alias
prouideat de remedio oportuno· Quod ſi non poteſt licẽtiam

obtinere nec ſibi aliter prouidetur · dicit tho · in · iiij · di · xvij · q
idem eſt iudicium qd de illo qui non habet copiam ſacerdo
tis · Secundus eſt cum quis tranſtulit domicilium de vna pa
rochia ad aliaȝ | quia ſtatim efficitur parochianꝰ illiꝰ eccleſie
ad quam ſe tranſtulit · Et ſubiectus illi curato in omibꝰ que
ad ius parochiale pertinent preterq in decimis predialibus
que regulariter illi eccleſie debent dari in cuius parochia pre
dia ſunt ſita · extra de paro · c · ſi · & · xvi · q · i · Si quis laycus
Et hoc verum ſi ſe tranſtulit animo remanendi & ex toto qa
tunc ſtatim q explicatis ſarcinulis ſuis in domcilio cōducto
receptus eſt effectus eſt de foro illius · alias ſola poſſeſſio nō
cōſtituit domicilium vt notat hoſti · in ſumma · ti · de paroch ·
· § · quis intelligatur · & archidi · xiij · q · ij · § · Quia ergo i ſi · at
tamen ſi quis per annū moraretur in aliqua parochia licȝ nō
ſe trāſtuliſſet animo remanendi bene efficeretur tunc de foro
illius vt notat Jnno · in · c · omnis · de pe · & re · Si vero in di
uerſis equaliter quis degit parochijs vel locis vtriuſqȝ paro
chianus intelligitur & poterit recipere ſacramenta vtrobiqȝ
tempore quo ibi moratur puta ſi eſtiuali tempore moretur in
vna · hiemali vero in alia · Secus tamen ſi appareat quod ho
rum domicilium ſit principalius · Tucius tamen eſſet ſi talis
de licentia ſui epiſcopi eligat ſibi confeſſorem | & notat hoſti ·
vbi ſupra · Tercius caſus eſt quando quis eſt vagabundus ·
nullibi habens nec querens domicilium ſed hinc inde circui
ens · talis enim poteſt vbiqȝ confiteri cuilibet ſacerdoti execu
tionem ordinis ſacerdotalis habenti nedum quo ad celebran
dum ſed etiam quo ad ſoluendum & ligandum | vt notatur
hoc infra in ſi · viij · caſus ar · ff · de iudi · l · heres abſens · Nam
& vagabundus criminoſus vbiqȝ puniri poteſt · C · vbi de cri
mine agi oportȝ · l · i · & extra de rap · c · i · & monachꝰ vagabū
dus vbiqȝ capi pōt · xviij · q · ij · Abbates · idē q de vagabūdis
eſt etiā de mercatoribꝰ qui nuſq̄ habēt domiciliū ſ ſemp ſecu
tur nūdinas · Negociatores vero & viatores rompete & pe
grini ſi ſine licētia ppriij curati iter arripiant vel peregrinētur ·
non poſſunt penitentiam | ſeu eccleſiaſtica ſacramenta ab alio
ſacerdote recipere niſi in neceſſitate conſtituti ſcilicet periculi

mortis vel niſi alicubi moram traxerint per annum ſeu paulo minus vt infra caſu ſexto· Si vero cū eius licentia receſſerint Tunc diſtingue quia in negociatoribus et viatoribꝫ requirit̄ licentia expreſſa & explicita ad hoc vt poſſint confiteri et cō-municare alias non poterunt niſi vt ſupra· Romipete vero & peregrinantes ad loca ſancta ſi de licētia ꝓprij ſacerdotis iter arripuerint ſiue peregrinationis inſignia ab eo acceperint eo ipſo videtur eis tacite dediſſe licentiam cui maluerint confitē-di de omnibus peccatis que commiſerint in via vel per obli-uionem omiſerint confiteri ante receſſum aut etiam ſcienter ſe-cundum· v̄v̄· Con· Jnno· in· c· omnis· de pe· & re· ſubdens· Credimus etiam talibus datā eſſe licentiam recipiendi eccle-ſiaſtica ſacramenta a quo maluerint· A caſibus vero epō re-ſeruatis ſi pegrinationis inſignia ab eo receperint vel alias de eius licentia iter arripuerint eo ipō vt ſupra videt̄ eis implici-te data licentia confitendi cui maluerint & abſoluere ſe faciē-di etiam de caſibus ad epiſcopum pertinentibꝫ ſicut & de ptī-nentibus ad parochialem dictum eſt· Quartus caſus eſt cum quis ꝓprio domicilio relicto nauigat vel iter facit querēs quo ſe transferat· quia poteſt vbiqꝫ confiteri quouſqꝫ alicubi ha-beat cum talis dicat̄ eſſe ſine domicilio· ff· ad municì· l· labeo· in prin· & · l· eius· §· Celſus· & notat Ric· in· iiij· di· xvij· ar· iij· q· i· Quintus eſt ratione delicti ſcꝫ quando quis deliquit in aliena parochia· extra de rap· c· i· & · vi· q· iij· placuit· quod in-tellige verum in foro iudiciali ſecundū Ric· vbi ſupra· xvi· q· i· c· v· & collec· in· c· omnis· de pe· & re· puta cum quis eſt ex-communicatus in loco delicti· vt fieri ſolet in furtis & ſimili-bus· Nam tunc non poteſt abſolui a proprio ſacerdote ſed ad excommunicatorem mittendus eſt abſoluendus· vt in iu-ribus ſupra allegatis· Secus autem in foro penitenciali qa delinquens in parochia alterius ratione domicilij poterit be-ne abſolui a proprio ſacerdote· nedum a peccatis· ſed etiam ab excommunicatione iuris cōmunis ſeu ſinodalis aut pro-uincialis quam contraxerat in aliena dioceſi poterit a pro-prio epiſcopo abſolui· niſi fuerit pape reſeruata vt notat col-lec· in· c· excōmunicatis· de officio· leg· Et hāc ſentētiā tenet

abbaˢ ſi extra ne cle· vel mo· ſuper ſpecula· & de ſen· ex· nuper
et indirecte li· i· ti· de pe· & remiſſionibus· § · xcix · ſecundum
Archidiaconum· Sextus caſus eſt ratione ſtudij· Nam vt di
cit Inno· in· d· ca omnis· Scolares & alij incole annales &
mercenarij debent confiteri ſacerdoti parochie quam incolũt
per annum ar· ff· de iudi· l· ſi longius· § · i · xvi· q· i· queſti· vbi
dicit ꝙ ibi debent ſoluẽ decimaˢ perſonales | quia ibi recipiũt
eccleſiaſtica ſacramenta per anni circulum· Alij dicunt quod
idem eſt etiamſi ad minus tempus conducant domos ar· extra
de deci· ad apoſtolice maxime ſi ſine fraude cõductio vel habi
tatio prorogaretᷣ vltra natiuitatem dñi vel paſca: quia tũc ex
precepto decre· Oẽs ſemp debent cõfiteri & cõmunicare· Et
hoc quod dicit Innocentius de ſcolaribus verum eſt de ſcola
ribus laycis· Secus autem de clericis quia vt dicit Hoſtien·
in ſumma ti· de paro· § · Quis intelligatur & notat Archidi
aconus· xiij · q· ij· § · quia ergo ĩ fine· ſi clericus ſtaret per· xxx·
annos in ſtudio ſine licencia prelati ſui nunq̄ȝ contrahit domi
cilium ꝫ ſi de eius licencia ſe tranſtulerit ſtatim efficitur de fo-
ro & iuriſdictione illius epiſcopi ad quem tranſit & ſi non per
petua tamen temporali· In omnibus igitur premiſſis tutius ẽ
ſecundum Innocentium ꝙ & viatores & alij ſemper a pro-
prio ſacerdote licenciam habeant ſpecialem · Imo non licet
clericis vel laycis proficiſci ſine licencia epiſcopi de conſe· di·
quinta non oportet· ij· & ibi per glo· & Archidi· et extra de
vo· & vo· redemp· c· magne· Idẽ indirect· vbi ſupra· § · lxxxix
Septimus caſus eſt ratione neceſſitatiˢ quia in articulo mor-
tis conſtitutus ſiue occaſione infirmitatis ſiue alterius pericu
li belli maris & huiuſmodi in abſentia proprij ſacerdotis cu-
ilibet ſimplici ſacerdoti catholico dummodo cenſura eccleſia
ſtica non ligato confiteri poteſt | & ab eo abſolui ab omni pec
cato & excommunicatione: ſiue a iure ſiue ab homine · extra
de ſepul· parochiano· Et notat Ric· in quarto di· xviij· arti·
ix · q · j · niſi ſpecialiter aliud ſit ſtatutum vt in excommunica-
tionibus ꝓceſſus curie· Quãdo tamẽ põt epi copia haberi nõ
debet ſe ſimplex ſacerdos de caſibus reſeruatiˢ etiam in hoc ar
ticulo intromittere ſm Inno· Et hoc etiam caſu abſoluẽs ab

excōmunicatione ſuperiori reſeruata iniunget abſoluto ꝙ īpe
dimento ceſſante q̄ꝫcito cōmode poterit ſe illi repreſentet a q̊
fuerat abſoluendus mandatum eius humiliter ſuper hoc rece
pturus extra de ſen· ex· ea noſcitur· alias reincidit in eandem
ſentenciam vt in· c· eos e· ti· li· vi· Secus aūt de caſibus reſer
uatis epiſcopo: quia ex quo ſemel abſolutus eſt non expedit
ꝙ iterum epiſcopo remittatur abſoluendus de neceſſitate ſed
de bene eſſe· Adde ꝙ etiam talis in piculo mortis conſtitutꝰ
poteſt confiteri layco deficiente ſacerdote | ſed non poteſt ab
eo abſolui· Ideo euaſo piculo tenetur iterum confiteri eadem
peccata numero ſacerdoti cum eius copiam habuerit vt not·
Tho in q̄rto di· xvij· Octauus caſus eſt ſi ſacerdos non ꝓpi
us ponat ſpem in ratihabitione proprij ſacerdotis | hoc tamen
communiter non tenetur quia in talibus non habet locum ra-
tihabitio· ff· de reg· iu· l· actus legittimi & e· ti· c· actus le-
gittimi· & c· ratihabitionem li· vi· & ibi p dnū· & Jo· An·
Et ſic habes octo caſus in quibus pōt quis alteri cōfiteri q̄ꝫ
ꝓprio ſacerdoti· Non tamen pōt confiteri cuilibet ſacerdoti
ſed his tm̄ qui habent executionem ordinis ſacerdotalis & ad
confeſſiones ſunt habilitati licet non ſint curati. habilitati di
co a ꝓprio epiſcopo ſi ſunt ſacerdotes ſeculares vel ab eo de
conſenſu ſui prelati ſi ſunt religioſi· xxv· di· c· plectis · & ibi
Archi· Con· tho· vbi ſupra· Et duran· in ſumma pte· i· ti· de
confeſ· q· x· In articulo tamen neceſſitatis pōt abſoluere vt
ſupra dixi caſu· vij· quilibet ſimplex ſacerdos etiā ad confeſſi
ones non habilitatus ſecundum Ray· quia qd̄ eſt illicitū ne
ceſſitas facit licitum· Con· Bona· in q̄rto di· xix· ar· iij· q· i· &
collec· i· c· oīs de pe· & re· cōſulunt etiā Ray· & hoſti· et cōiter
moderni ꝙ i omni caſu q̊ qs pōt audire alienū prochianū dēt
audiens de bene eſſe cōfitenti iniūgere ꝙ ſe repñtet ꝓpo ſa-
cerdoti ar· extra de ſen· ex· de cetero · & · c· ea noſcitur· & c·
quod de his· Ca· ij·

SEcūdo debet confeſſor penitentē interrogare ſi ſe ad
ↄfeſſionē pparauit et ↄſcientiā ſuā q̄tū potuit diligē
ter examinauit· Si reperit ipreparatū & non bene diſpoſitū

remittat eum ſuadendo vt ſe diligenter preparet & precipue ſi oportet confiteri generaliter vel de multo tempore & nō ſit periculum in mora inſtruendo eum ꝙ ad hoc vt facilius remmiſſi poſſit omnium peccatorum ſuorum. Primo diſcutiat vitam ſuam diſcurrēdo diuerſas etates ſuas ſcilicet puericie | adoleſcentie | virilitatis | & ſenectutis. Secundo conſideret diuerſos ſtatus | ſcilicet virginalem | vidualem | & matrimonialem. Tercio diuerſas fortunas proſperitatis aduerſitatis ſanitatis & infirmitatis. Quarto diuerſa officia & exercitia que plerunqȝ exercitauit. Quinto diuerſas ſocietates cū quibus cōuerſat⁹ eſt. Sexto diuerſa loca. ciuitates. caſtra. villas & domos in quibus fuit. Septimo cōſideret diuerſas culpas quibus deum offendit. Corde conſentiendo | ore loquendo | & opere adimplendo. Si vero preparatum & bene diſpoſitum inuenerit vel non adſit tempus ad preparandum ex corde tamē doleat de huiuſmodi negligentia procedat interrogando de caſibus immediate ſequentibus vt ſciat ſi tenetur iterare confeſſiones precedentes vel non

Sex ſunt caſus in quibus tenetur quis iterare confeſſionem | duo ex parte confeſſoris | & quatuor ex parte cōfitentis

PRimus caſus eſt ſi confeſſori defuit poteſtas abſoluēdi | quod poteſt contingere dupliciter ſecūdum durantem in ſumma. ti. de confeſ. q. xxvi. Aut quia confeſſor habet poteſtatem artatam quo ad aliquod peccatum confeſſum vt ſi cōfitens confitetur aliquod peccatum cuius abſolutionem ſibi reſeruauit epiſcopus et tamen de facto ipſe confeſſor ab illo abſoluit. hoc enim caſu confeſſus illi ſacerdoti cū de hoc ſibi conſtiterit tenebitur iterum confiteri ſuperiori illud idem peccatum numero a quo non potuit abſolui. Alia autē a quibus potuit abſolui a proprio ſacerdote ſuperiori iterare non tenetur. Nec hoc caſu dicitur confeſſio diuiſa | quia ex quo omnia peccata ſua integre confeſſus eſt primo ſacerdoti. abſoluens ſecundo perficit quod inceptum erat. & notat

Richardus·in quarto·diſtinctione decimaſeptima·articulo ſe=
cundo·queſtione octaua·vbi dicit ꝙ debet precedere abſolu=
tio ſuperioris | aliqui tamen econtra·aut quia confeſſor nul=
lam habet poteſtatem abſoluendi ordinariam ſeu delegatam
puta quia non erat ſacerdos licet reputaretur vel irregularis
vel carens titulo erat intruſus aut excommunicatus aut ſuſpē=
ſus ab officio & huiuſmodi·nam abſolutus a tali cum ei cō=
ſtiterit de hoc·tenetur iterum eadem peccata confiteri quia re=
aliter non erat abſolutus·quamuis ignorantia probabili du=
rante quo ad deum excuſetur ſecundum doctores·Idem In=
nocencius in capitulo dudum·ſecundo de elec·Poteſt ſic di=
ſtingui·Aut impedimentum ſacerdotis abſoluentis eſt iuris
diuini vt quia non fuit baptizatus·ſeu non fuit ſacerdos or=
dinatus & hoc caſu abſolutꝰ a tali hoc agnito tenetur iterum
confiteri ſecundum Richardum vbi ſupra articulo tercio·que=
ſtione tercia·nec in hoc papa poſſet diſpenſare·vt dicit Pe=
trus de palude·ibidem·queſtione ſexta·Aut eſt iuris huma=
ni ſeu poſitiui vt ſi eſt excommunicatus ſuſpenſus & huiuſ=
modi & tunc ſi impedimentum eſt notorium vt quia publi=
ce verberauit clericum vel manifeſte eſt intruſus carens titulo
eccleſie curate nec eſt a ſuperiore confirmatus·& conſequen=
ter non habet vllam poteſtatem ſuper parochianos illius ec=
cleſie tali confeſſus tenetur iterum alteri cōfiteri·Si vero im=
pedimentum eſt occultum confitens tamen ſcit illud confiten=
do illi peccat mortaliter communicando ei in diuinis et iterum
tenetur confiteri·Si vero neſcit illud quia & ſibi & alijs eſt
occultum puta quia percuſſit clericum nullo vidente·hec eſt
ignorantia facti que excuſat ideo hoc caſu non tenetur iterare
q̄uis poſtea illud impedimentum fuerit detectū·Secus ſi hoc
neſciret ignorantia iuris·puta ſcit illum excommunicatum &
tamen credit ab illo poſſe abſolui·Hoc enim caſu non excuſa=
tur·Concordat Richardus in quarto·diſtinctione decimaoc=
taua·articulo ſeptimo·queſtione prima·vbi dicit ꝙ prima
opinio circa hoc nimis dura videtur ſcilicet | ꝙ abſolutiones
& ceteri actus legittimi quos aliqui exercent dum eorum la=

tet excommunicatio ſint irriti & inanes iudicandi poſtq̄ eo-
rum excommuni-atio fuerit detecta. Ideo ſecunda opinio mi
tior eſt & rationabilior que dicit abſolutionem occulti excō-
municati tenere etiam ſi poſtea detecta fuerit. Ar. de ſenten-
tia ſerui qui publice putabatur liber que rata eſt. & extra de
iurepatronatus. Conſultationibus & extra de excep. Exce-
ptionem. in gloſa & de clerico excommunicato miniſtrante.
Apoſtolice. Non ob. extra de ſententia & re iudicata. ad pro-
bandum quia ibi loquitur de publice excommunicato. Idez
petrus de palude. vbi ſupra. Dominus anthonius de butrio.
in dicto capitulo dudum Secundo. dicit ꝙ prima opinio tu
tior eſt & ideo tenenda. ſecundum eum. Secundus caſus eſt
propter ignorantiam confeſſoris. puta quia neſcit ligare nec
ſoluere ſeu diſcernere inter mortale & veniale & conſequen-
ter nec rite abſoluere & ſic ille qui ſcit talem eſſe confeſſorez
& alium querere negligit cum poſſit tenetur eadem peccata
numero confiteri alteri idoneo cōfeſſori. de penitencijs. diſtin-
ctione ſexta. Qui vult. & notat Richardus in quarto. vbi ſu
pra. articulo ſecundo. queſtione octaua. Tercius eſt ex parte
penitentis cum tribus ſequentibus ſcilicet quando ſcienter &
aduertenter tacuit vel omiſit peccatum aliquod mortale vel
de quo credidit ſeu probabiliter dubitauit vtrum fuerit mor-
tale ſeu etiam omiſerit ſcienter eius neceſſariam circumſtantiā
de quibus infra parte tercia. titulo ſecundo. quia hys caſibus
ſic confitendo ſecundum doctores. peccat mortaliter. et non ſo
lum ſi tacuit ſcienter ſed etiam ſi omiſit ex obliuione ſeu igno
rantia affectata vel craſſa. puta quia de peccatis ante cogita-
re noluit nec adhibuit debitam diligentiam prout de lege cō
muni humana permittit fragilitas. Si tamen talis confeſſo-
rem non mutat et confeſſor habet memoriam aliorum peccato
rum ſufficit illud idem peccatum numero quod omiſit & ficti
onem confiteri ei & reliqua in genere. Si vero mutat cōfeſſo
rem vel etiā ſi cōfitet̄ eidez ſ; cōfeſſor nō habet memoriā alioꝝ
peccatoꝝ tunc tenetur oīa iterare vt notat duran. vbi ſ̄. Con-

Rich·in· iiij·di·xviij·ar·ij·q·vi· Secus autem ſi ignorantia
ꝓbabili aliquod etiam mortale omiſit quia tunc non tenetur
iterare niſi quod omiſit ſecundum eos· Quartus caſus eſt·
quando penitens penitentiam ſibi iniunctam ſcienter & deli=
berate abſqꝫ legittima cauſa omiſit ſeu non compleuit | quia
tunc tenetur iterare cõfeſſionem ſi penitentie oblitus eſt & vl=
tra hoc peccat mortaliter ſecundum Sco·in·iiij·di·xv·q·i·et
Ric·ibidem di·xviij·ar·i·q·v· Et hoc verum de penitentia in=
iuncta pro mortalibus · ſecus autem ſi pro venialibus tan=
tum·ſecundum Thomam · & omittens penitentiam ſibi in=
iunctam etiam pro mortalibus ſi recordatur ſemper poteſt ꝑ=
ficere & perficiendo non tenetur iterare·precipue quando non
eſt ſibi prefixus terminus quem non poſſet tranſgredi licꝫ for=
te ei ſit declaratum infra quod tempus debeat eam facere vel
ſupplere ſi omiſerit· Quintus caſus eſt cum quis ficte ad cõ
feſſionem vadit & ſine contritione puta quia nõ dolet de pec
catis omnibus vel non intendit in futurum abſtinere ab eis·
ſeu etiam non intendit facere id ad quod ex precepto tenetur
puta communicare in paſca·circa hunc caſum tamen ſunt va
rie opiniones doctorum·Thomas in·iiij·di·xvij·dicit ꝙ hoc
caſu nõ oportet iterare confeſſionem | quia ſicut in baptiſmo
ficte accedẽs licet tunc non recipiat rem ſacramenti tamen re
cedente fictione recipit·ſic & de penitentia· Con·pe·& Ric·
in·iiij·di·xvij·ar·ij·q·viij·Idem·Jo·& Bar·alij contra de
pe·di·iij·Sunt plures·&·§·hys auctoritatibus·&·c·ſi·&
ibi per Archi·qui tenet ꝙ talis omnino tenetur iterare con=
feſſionem·& hec opinio videtur verior tutior & communior
quam tenent & approbant·Ray·& hoſtien·in ſumma·ti·de
pe·&·re·Inno·extra·in·c·Maiores·de bap·duran·in ſũma·
e·ti·q·xxvi·Idem Cõ·Rober·vinc·Scotus & Bonauẽ·in
iiij·di·xvij·& indirec·li·i·ti·de pe·& re·Poteſt dici pro con=
cordia ꝙ intantum valet illa confeſſio ficta nec oportet illam
ſpecialiter iterari inquantum durat effectus illius expreſſiõis
vocalis que eſt pars ſacramenti·Alias non·Ideo diſtingue
vbi ſupra in tercio caſu· Sextus caſus eſt vt cũ tẽpore quo

4us casus

5us casus

Sextus casus

confeſſus fuit erat excōmunicatus qa ſiue ſciret ſe excōmuni-
catū ſiue ignoraret probabiliter vel etiam oblitus fuiſſet te-
netur iterare confeſſionem cum hoc poſtea nouerit quia liga-
tus excōmunicatione ſiue maiori ſiue minori non potuit abſol
ui a peccatis cum excommunicatus non ſit capax ſacramento
rum eccleſie extra de cle ex· mi· ſi celebrat & ſic illa abſolutio
fuit nulla· Et licet ignorantia probabilis ꝑſeruet eum a cul-
pa & a pena irregularitatis nō tn̄ facit eū non eſſe excōicatum·
ar· e· ti· apoſtolice & xxxviij· diſ· cū itaqȝ· Cō· Ric· ī q̄rto di·
xviij· ar· ix· q· iiij· Pe· de pal· ibidē· q· vj· & duran· ī ſu· vbi ſ̄

TErcio interroget eū cōfeſſor vtrū nouerit ſe ab aliq̄ iu-
dice eſſe excōmunicatum vel vtrum inciderit in aliquā
excōmunicationem iuris communis papalem ſeu epi
ſcopalem vel etiam in ſententiam alicuius conſtitutionis ſino
dalis vel ꝓuincialis ꝑticulariter inueſtigando de aliquibꝫ ca
ſibus excōmunicationum ſcd̄m conditionem ꝑſone & p̄cipue d̄
conſtitucōibꝫ illius dioceſis vel prouincie vel etiam a legatis
factis· Et ſi reperit eum excōmunicatū primo & ante omnia
abſoluat eum ab excommunicatione ſi autoritatem habet ſin
autem remittat eum ad habentem: vel ſi talis penitens foret
in articulo mortis poſſet tunc abſolui vt ſupra parte ſecunda
c· j· §· pe· & ſi·

QVarto debet confeſſor interrogare penitentem cuius
vite ſit & ſcientie cuius ſtatus & conuerſationis cuiꝰ
artis vel officij· Si matrimonio ligatus vel non Si
religioni quomodo ſit obligatus vel aſtrictus· Si ex ſub-
ſtantia licite acquiſita viuat vel non · Si alicui aliquid debet
ex contractu vel maleficio ſeu ex legato predeceſſorum ſuorum·
aut alias quouiſmodo ·ſi ſic & tranſactum eſt tempus ſolutio
nis faciende non admittat eum ad confeſſionem niſi prius ſatiſ
fecerit ſi poteſt; vel ſaltem a creditoribus ſuis dilationem ob
tinuerit cū alias nō poſſit debite cōfiteri nec peccatū remitti vt
dicit Augꝰ· xiiij· q· vj· ſi res & d̄ reg· iu· nō dimittitᷣ li· vj· &
hoc expreſſe tenet Ric· in q̄rto di· xv· ar· v· q· iiij· & Scotuſ
ibidem q· ij· & Tho· ſcd̄a ſcd̄e· q· lxij· & q̄uis ſit fidedigna ꝑ
ſona in hoc non eſt ei credendum & ſi pure ei credendū eſſet

non tamē debet abſolui donec conſtet de reſtitutione actu cō
pleta: precipue ſi alias ꝑmiſit confeſſori ſuo ſatiſfacere & n̄
ſatiſfecit. Si vero nihil debet alicui | & ſi in proceſſu confeſſi-
onis occurrat aliquid neceſſario ſatiſfaciendum ſit diſpoſitu'
ad conſilium ſiue iudicium confeſſori' debite ſatiſfacere deo &
proximo tam in rebus ꝙ in fama & moribus admittat eum
faciens genuflecti ad pedes eius. & ip̄e ſemꝑ ſedeat ex trans
uerſo nec eius faciem reſpiciat ſiue ſit vir ſiue mulier: ne pluſ
ꝙ oporteat erubeſcencie eis faciat & dicat ei ꝙ confiteatur ꝑ
ſeip̄um peccata ſua ꝑ vt nouit. Ipſe autem confeſſor dū pec
cator ſua exponit peccata diligenter attendat nec moleſtet eū
interim interrogando niſi neceſſitas vrgeat: vt ſi aliquid dica
tur ita inuolute ꝙ non bene intelligeret tunc faciat a confitē-
te bene declarari vt ſciat quid ſit acturus. Et ſi deprehendat
caſum ad ſe non pertinere vel confitentem ad aliquam reſtitu
tionem obligari vel ſuper peccato quod exponitur aliquā ſpe
cialem prouiſionem oportere fieri ſtatim ei dicat ne in proceſ-
ſu obliuiſcatur. Et ſimiliter interroget de circumſtantijs pec-
catorum ſi a confitente ſine eis peccatum dicatur vt infra dice
tur parte tercia titulo ſcdo. et iuxta grauitatē peccatorum &
conditionem confitentiū quo ad arguendum peccata confeſ-
ſor prudenter ſe habeat & non yformiter ad omnes ſed cum
ſimplicibus dulciter ſe habeat eos diligenter de modo confi-
tendi inſtruendo. Rudes & ruſticos ne eorum peccata enor-
mia reputent leuia duri' increpando. Sapiente' & eruditos
vrbanius corripiendo. Induratos & inſenſatos acriter arguē
do. Et quantum fieri poteſt verbis & exemplis ad compunc
tionem inducendo | & terrorem extremi iudicij eis incutien-
do. Mulieres blandis verbis & mollibus non alliciendo ſed
pocius ſeueris et rigidis corripiendo. Et ꝙ citius poteſt fi-
eri ſuperfluis colloquijs penitus reſecatis de ipſis ſe expedi-
endo. Contra quoſdam qui quotidie in confeſſorio cum eis
confabulantur & eis longas faciunt predicationes propter
quod et ipſi multum tempus amittunt | et alijs ſepi' occaſio
nem ſcandali tribuunt

Incipit tercia pars huius opuſculi de circũſtantiarum pec-
catorum interrogatione·

Circa terciũ principale· Sciendum q̄ non ſufficit cō-
feſſorem ſolum audire ea que ſibi a peccatore dicũ-
tur & de alijs ipſum nō interrogare niſi pſona cō-
tens ſit in hys bñ perita & timorata vt ſciat ſe ſuf
ficienter confiteri quod raro contingit modernis temporibus·
cum pauci circa hoc debitam diligentiam adhibeant & mul
ti ſint adeo ſimplices q̄ niſi interrogentur nunq̄ vere confite
buntur & quod maius eſt multi qui ſecundũ ſeculũ ſapiẽtes
cenſent' in pertinentibus ad confeſſionem ignorantes penitus
reperiuntur· Ex quo concluditur q̄ poſtq̄ penitens confeſſus
eſt per ſeipſum ea que nouit· debet confeſſor ipm interrogare
de hys que omiſit aut minus plene dixit· Vnde Auguſtinus
de pe· di· vi· c· i· dicit de confeſſore loquens· Sit diligens in-
quiſitor ſubtilis inueſtigator ſapienter & quaſi aſtute inter-
roget a peccatore q̄ forſitan ignorat vel p̄ verecũdia vellet oc
cultare· Cognito aũt crimine varietates eius nō dubitet inue
ſtigare & locũ & tempus ꝛc· Ad hoc extra de pe· & re· c· oīs
·§· ſacerdos· Et hoc ē cōtra multos cōfeſſores ignaros q ſim
pliciter audiũt ea q̄ peccator cōfiteri voluerit & poſtea ſm au-
dita & confeſſa penitentiã iniungũt qd eſt a debito ſuo valde
deficere & ſe & confitentẽ pariter in dampnacōem p̄cipitare·
Pro ſalubri igitur cōfeſſoris inſtructione quatuor in hac pte
videamꝰ & p titulos diſtinguamꝰ· Primũ eſt de modo inter
rogandi quem confeſſor habet tenere· Secundum de quibus
circumſtãcijs neceſſario habet interrogare· Tercium ſup qui
bus communiter debeat penitentem examinare· Quartum eſt
q̄ de pertinẽtibꝰ ſpecialiter ad ſtatum vel officium confitentis
debet inquirere·

De mō interrogãdi quē cōfeſſor debꝫ tenere· Titulꝰ primꝰ

Quo ad primum dico q̄ confeſſor audiendo peccata
confitẽtis ſtudere debet p poſſe in principio a cōfitẽte
remouē verecundiã nō exprimẽdo ſtatim magnitudinẽ

ſeu grauitatē peccatorum eius ſed diſſimulando trāſeat vſqȝ ad finem confeſſionis· Et tunc exponat ei eorum magnitudinem & grauitatem | incipiens a minoribus terrorem incutiendo & ad contritionem prouocando· Et ſi penitens ex ignorātia aliquid omiſerit ipſe ſuppleat interrogando eum vt infra in capitulis ſequentibus ad particularia deſcendendo plus & minus ſecundum ſtatum & conditionem cōfitentium | nam vt dicit Thomas in· iiij· in interrogationibus tria debet confeſſor obſeruare· Primo ꝙ quilibet interroget de peccatis que conſueuerunt in hominibus illius ſtatus & conditionis cōmuniter reperiri vt infra ti· iiij· habetur· ideo multum expedit ꝙ a principio confeſſionis interrogetur penitens de eius ſtatu· conditione & cetera· vt ſupra parte ſecunda per totū· Secundo ꝙ interroget a remotis de peccatis & in genere & non explicite ne forte ſi ſtatim ad ſpeciem peccati quā ignorabat deſcendat illud peccatum adiſcat | & ſic quodammodo ad illud inducatur· exempli gratia | ſi confitetur ſe commiſiſſe peccatum carnale nō ſtatim queret ſi ſe manibus polluit & huiuſmodi | ſed ſolum interroget de modo ſeu cum quibus & hui9 modi· Tercio ꝙ in peccatis carnalibus non deſcendat nimis ad particulares circumſtantias non neceſſarias quia hoc poſſet eſſe occaſio temptationis in vtroqȝ vel ſaltem ſcādali ipi9 confeſſoris ſi aliquando confitens referret alijs ꝙ interrogaſſet eum ſic & ſic· Si igitur vir confitetur ſe polluiſſe mulierē extra vas debitum non querat confeſſor in qua parte corporis & quomodo | ſufficit em̄ ꝙ habeat vltimā ſpeciē peccati·

De quibus circumſtancijs neceſſario habet interrogare cōfeſſor· titulus ſecundus·

Quo ad ſecūdū quia nō ſolū cōfeſſor debet interrogare cōfitentē de mortalib9 ſ; etiā de circūſtancijs· vt in· c· Omnis· de pe· & re· ⁊· Sacerdos· Primo videndū de nūero eaꝝ | Secūdo q̄ ſint de neceſſitate ꝯfeſſiōis· Ad primū dicendū ꝙ circūſtantie quibus peccatum aggrauatur vel alleuiatur· ſm̄ tullium ſunt ſeptem· & continent̄ in hoc verſu· Quis· quod· vbi· quibus· cur· quomodo· quādo· Ratio autē

iſtius numeri eſt quia ſeptem ſunt conditiones ſingulares vł
proprietates quibus aggrauatur vel alleuiatur peccatum vt
ſupra & circumſtantie ſunt conditiones ſingulares actuū hu
manorum· Prima circumſtantia conſideratur ex parte finis
& talis dicitur Cur quia inter omnes circumſtātias eſt prin-
cipalis· vbi nota ꝙ duplex eſt finis· ſcilicet operationis & in-
tentionis· exempli gratia· Forma domꝰ eſt finis opationis do
mus· & habitatio eſt finis intencōis· Sic a ſimili finis opera-
tionis hominis non eſt finis qui dicitur circūſtantia ſed finis
intentionis qui quādoqꝫ ex malo actu bonum intendit & cō
trario· & hic finis dicit̄ circumſtantia· Nam a fine intencōis
in moralibꝫ actꝰ ſpeciem recipit· vnde Am· intētio opi tuo fi-
nem īponit· Scd̄a circūſtātia cōſiderat̄ ex ꝑte opis ſcꝫ qd· nec
cōſiderat̄ q̄ntū ad ſubſtātiā facti ſcꝫ ꝙ occidit ł furatꝰ ē ł for
nicatꝰ ſꝫ quantū ad cōdicōēꝫ facti· i· ꝓprietatē| q̄litatē & quā
titatē facti· puta ꝙ occidit patrē| cognouit virginē vel mari-
tatā & ſic hec circūſtātia nō cōſiderat̄ ꝓut eſt ſubſtātia actꝰ
ſed ꝓut ē cōditio actꝰ· Nā quidā actꝰ ſūt idem in ſpecie na-
ture qui differunt in ſpecie moris ſicut fornicatio & concubi-
tus coniugalis· Tercia circūſtantia eſt· quis· que conſiderat̄
ex parte agētis principalis & nō ſolū reſpicit ſubſtātiam per
ſone agentis ſꝫ magis cōditionē vel ꝓprietatē pſone ſcꝫ cuiꝰ
ſit officij poteſtatis vel ſexꝰ & huiuſmodi· Ratio eſt quia ex
conditionibus perſone variatur ſubſtantia actus eo ꝙ aliqd
competit vni qd̄ nō competit alij· Quarta circumſtantia eſt·
quibus ſcilicet auxilijs & conſiderat̄ ex parte agentis inſtru
mentalis ſm̄ philoſophum tercio ethicorum ſed loco inſtru-
menti· Tullius ponit quibus auxilijs eo ꝙ omnia auxilia ſūt
quaſi inſtrumenta actionis quibus agens vtitur ad finem ſu
um · Quinta circumſtantia conſideratur ex parte ſpeciei vel
qualitatis operis· Tripliciter· primo ex parte modi· & ſic eſt
quinta circumſtantia · quomodo vtrum ſcilicet leuiter vel for
titer quis percuſſerit · Secundo ex parte loci· & ſic eſt ſexta
circumſtantia peccatum aggrauans · vbi vtrum ſcilicet in lo-
co ſecreto vel publico· vel ſacrato · Tercio ex parte tempo-
ris & ſic eſt ſeptima circumſtantia · quando vtrum ſcilicet

peccauerit tempe orationi dedicato ſcꝫ tēpe feſtoꝝ & ieiunioꝝ hec Thomas· quarto ſcriptio ſententijs di·xvi·& Ric·ibidē et originaliter li·iij·ethicoꝝ·c·iij·Sed pro maiori euidentiā predictorum ſciendum eſt ꝙ dicte circumſtantie tripliciter ſe habent ad actū peccati·Quandoqꝫ enī circumſtantia nec ſpeciem peccati variat nec peccatum aggrauat: vt puta accipere rem alienā manu dextra vel ſiniſtra de mane aut de ſero· Quādoqꝫ circumſtātia ſpeciem peccati variat & aggrauat ſiue actus cui circumſtantia aduenit ex ſuo genere ſit indifferens: ſicut cum aliquis leuat feſtucam e terra in contemptum alteriꝰ Siue actus ſit bonus ex genere: ſicut cum quis dat elemoſinam propter gloriam humanam·Siue actus ſit maluˢ ex genere ſicut cum aliquis furatur rem ſacram cuius ratio eſt quia circumſtantia addita actui habet| & addit repugnantiam ſpecialem ad rationem·exempli gratia peccatum fornicationis in hoc conſiſtit ꝙ homo accedit ad non ſuam· ſi autem addatur hec circumſtantia ꝙ illa ad quam accedit ſit vxor alteriꝰ peccatū fornicatōnis transfertˢ in aliud genꝰ peccati | ſcilicꝫ adulteriū quod eſt grauius peccatum ꝙ̃ ſit fornicatio · & ita vbicunqꝫ eſt alia & alia repugnantia actus ad rationem| & alia & alia deformitas actus ibi eſt alia & alia ſpecies peccati & maior peccati grauitas : vt patuit per exemplum ſupra poſitum· Quandoqꝫ circumſtantia non variat ſpeciem peccati ſed aggꝛuat peccatum cuius ratio eſt quia non importat primo & per ſe repugnantiam ad rationem ſed ex ſuppoſitione illius ꝙ primo & per ſe importat repugnantiam ad rationem exempli grātia· Accipere multum vel parum de ſe vel ex ſe | non dicit nec importat repugnantiam aliquam ad rationem| & ideo non importat ex ſe aliquā deformitatē nec ratōe boni vel mali ſꝫ ſolū ex ſuppoſitōe p̄mi qꝛ ſtꝫ alienū accepit & ſic mltū de alieno accipe ē grauiꝰ peccatū ꝙ̃ paꝝ accipe nō tn̄ eſt peccatū altiꝰ ſpeciei a p̄mo nec ille q furatˢ multū facit duo peccata ſꝫ vnū grauiuˢ tn̄ ꝙ qui furatˢ paꝝ vt ſ̄· Quartū vero mēbꝝ nō pōt eſſe·ſ· ꝙ circumſtantia ſpeciem peccati variet & non aggrauet peccatum·Hec Tho· vbi ſupra·& prima ſcđe·q·lxxiij·in corpore queſtionis ar·vij·Ad ſcđm qđ erat videduꝫ ſcilicet que

circumſtantie ſint de neceſſitate cõfeſſionis| & dico breuit ꝙ in cõfeſſione circũſtantiaꝝ aliquid ē impoſſibilitatis| aliquid impfectionis| aliquid perfectionis| aliquid neceſſitatis |aliqd maioris ſecuritatis & vtilitatis· Primo eñ omnes peccatorũ circumſtantias confiteri ē impoſſibile cui9 ratio ē qa cũ ſingulares circumſtantie peccatorum ſint quaſi infinite ſed null9 obligatur ad confitendum ea que in infinitũ poſſunt procedere| quia de talibus non eſt ars neqꝫ ſcientia ergo nullus tenetur omnes confiteri· Secundo cõfiteri circumſtantias que alleuiant peccatum ē imperfectionis niſi confeſſor de eis inquirat vl confitens timeat ſi eas non confiteat̃ cõfeſſorē propter hoc occaſionem perturbationis vel ſcandali accipere: vel niſi in tantum diminuant peccatum ꝙ ſi non dicantur videatur mortale quod erat veniale ſicut propter infirmitatem cõmedere carnes in quadrageſima· Tercio confiteri aliquas circumſtantias que aliam ſpeciem peccato non tribuunt vel ſi tribuunt non tamen ſpeciem peccati mortalis eſt perfectionis ſicut eſt confeſſio venialium· Quarto confiteri aliquas circumſtantias q̄ ad aliam ſpeciem peccati mortalis trahunt: vt coire cum muliere aliena coniugata virgine vel deodicta eſt de neceſſitate· Vnde quilibet de neceſſitate tenetur dicere & confiteri gen9 et ſpeciem peccati mortalis· Quinto confiteri circumſtantias in eadem etiam ſpecie peccatum notabiliter aggrauantes· ſm Specu· eſt maioris ſecuritatis & vtilitatis| ratio quia peccati quantitas ſciri non poteſt niſi ſcitis illis que eius aggrauant quantitatem| & ſic non videtur ſufficere illi qui centum marcas argenti vel gregem ouium furatus fuit dicere ego feci furtum cũ hoc ita bene poſſit verificari ſi accepiſſet vnum ſolum denariũ· ſimiliter non videt̃ ſufficere illi qui gladio ꝓximum vulnerauit dicere ego pcuſſi ꝓximũ ſꝫ debet cõfiteri quantitatē peccati nō ſolũ in ſpecie ſꝫ preciſe vt ſcḋm quantitatē culpe quantitas pene taxet̃ a ſacerdote· Tu dic ꝙ his non obſtanſtantibꝰ ſolũ circũſtãtie trahẽtes ĩ aliã ſpeciē ſũt de neceſſitate ꝯfeſſionis nec opꝫ ꝯfeſſorē ſcire totã peccati quãtitatē quia nec ipe peccator ſcire poteſt ſed ſufficit ꝙ cognoſcat quantitatem que ex ſpecie peccati conſurgit: nec oportet ſecundum

totam quantitatem peccati penam taxare · ſecundū Alex · quar
ta parte ſu · q · cclxvi · & · Tho · vbi ſupra · & Bonauē · in · iiij ·
di · xvij · & pe · d'ſtarā · ibidē ar · iiij · q · ij · & in corpe · q · Et hec
eſt cōmunis opinio theologorū · quā etiā tenent multi cano=
niſte vt notat collec · de pe · & re · Omnis · Et hee circūſtantie
pertinentes de neceſſitate ad confeſſorem & aliā ſpeciem pec=
cati trahentes poſſunt eſſe octo · Prima eſt conditio rei ſeu p=
ſone · vt ſi peccatum fornicationis eſt cōmiſſum interrogetur
vtrum cum religioſa ſeu deo dicata quia ſic eſt ſacrilegium · ſi
cum coniugata eſt adulterium · ſi cum conſanguinea vel affine
eſt inceſtus · Secunda eſt modus peccandi · quia ſi cognouit
mulierē alienam modo innaturali ex tali modo vltra principa
le peccatū fornicationis vel adulterij inducit' alia ſpecies pec=
cati mortalis ſcz ſodomia · Tercia eſt locus quando ſcilicz pec
catum committitur in loco ſacro ſeu diuino cultui deputato ·
tunc eñ inducitur alia ſpecies peccati mortalis ſcilicet ſacri=
legium de quo ſupra · Quarta eſt tempus · Cum eñ cōmittit'
peccatum mortale in feſto inducitur alia ſpecies peccati mor=
talis · quia vltra propriam deformitatē ſue materie ex hoc ꝙ
committitur in feſto habet aliam deformitatem ſpecialem im
pugnantem tercio precepto decalogi de ſanctificatione ſabba
ti · quo ꝓhibetur omne opus ſeruile & opus peccati · & opus
ſeruile magis quam opus manuale ideo de eius precepti trāſ
greſſione oportet ſpecialiter confiteri · & notat Nicolaus de
lira · exo · xx · Sed an idem ſit quādo peccatum committitur in
die ieiunij precepti ab eccleſia · Videtur ꝙ ſic · de con · di · v ·
Nihil enim prodeſt · Ric · i · iiij · di · xv · ar · iij · q · vi · dicit ꝙ tri
plex eſt ieiunium · primū eſt ab iniquitatibꝰ abſtinere & hoc
per qdcunqz peccatū mortale frāgit' · ſecundū eſt actꝰ v̓tutis
abſtinētie & hoc frāgit' p gulā q̄ ē peccatū mortale · tciū ē ie
iunium inſtitutū ab eccleſia & hoc vt p̄dixi frāgit' p gulā que ē
mortale pctm̄ inq̄ntū nō includit illd qd ē neceſſariū ad actū
v̓tutis abſtinētie ſ; q̄ntū ad illd qd addit' ex ſtatuto eccleſie
frāgit' comedēdo plꝰ ꝙ ſemel vel cibos interdictos ieiunātibꝰ
& etiā p̄ueniēdo minus notabilit' horā comedendi vt · ī · q · viij ·
hec ille · Quinta eſt numerꝰ · quia quociēs qs cōmittit aliqd

illicitum puta furtū tociens peccat mortaliter cum ſint diuer
ſi actus & in ſingulis actibus ē peccatum mortale eſſencialit̄
ideo de neceſſitate oportet explicite confiteri circumſtātiā nu
meri· Sexta ē qualitas .i. ſi peccatum eſt ſecretum vel publi-
cum & ad quot puenit eius noticia quia ex hoc inducitur alia
ſpecies peccati mortalis que eſt ſcandalum· Septima eſt in-
ductio videlicet ſi in peccato qđ cōmiſit cum proximo ipſe fu
it principalis cauſa prouocando ſuadendo & huiuſmodi qa
vltra principale peccatum committit homicidium ſpirituale
multo grauiꝰ ꝙ̄ corporale· Octaua eſt accidēs quia ſepiꝰ qˢ
committit multa peccata propter aliud peccatum quod ꝯmit
tere querit: puta intermittendo nuncios vel ſecum ducendo ſo
cios & huiuſmodi· Et ſic habeˢ circūſtantias peccatoꝝ mor
talium neceſſario ꝯfitendas que ſcꝫ trahūt ī aliam ſpecieꝫ ſeu
genus peccati mortalis· Et de his ſpecialiter debet confeſſor
interrogare non ſolum ꝙ̄tum ad peccata opis ſed etiam cor-
dis ſeu volūtatis cū ſint diuerſa peccata n̄ ſolū materialiter ve
rum etiam formaliter· Si cōpetur voluntas interior ad opus
exteriuˢ ꝓut ſunt ſepata puta quia vnus peccat voluntate tā
tum aliuˢ voluntate & ope vt notat Bo· in quarto di· xlij· ar·
j· q· j· Si igit̄ quis confitetur ſolum mente deliberate mulie
rem concupiuiſſe interrogandus eſt· Vtrum mulierem ſolutā
vel nuptam vel virginē quo tempore ꝛc: quia hec omnia faci-
unt illud peccatū eſſe diuerſe ſpeciei ſꝫ quod horū ſit grauius
an peccatū volūtatis tm̄ an operis Bo· vbi ſupra· q· ij· dicit ꝙ
ſi vterqꝫ peccantium ex equali amore mouetur & ꝙ in vtroqꝫ
ſit plena voluntas poteſt dici ꝙ vnum peccatum dr̄ altero gˢ-
uiꝰ tripliciť· aut rōe maioris ꝯteptꝰ dei aut rōe maioris libi
dis ſeu delctātōis aut rōe maioris dāmificatōis· Quātū ad p
mū n̄ dr̄ maiꝰ peccatū volūtatis ꝙ̄ opis: qa volūtas plena ad
peccatuꝫ ſic per ſe adeo auertit ſicut cum eſt cū opere coniun
cta· Quantum vero ad ſecundum dicitur grauius maxime ꝙ̄
tum ad peccatum carnale quo quidem homo peccat in ſeipſo·
Similiter quantum ad tercium ſcilicet ad damnificationem
quam addit ſupra peccatum voluntatis & grauiꝰ dicit̄ maxi
me erga peccatum quo quis peccat in proximum·

Super quibus communiter debet cōfeſſoꝛ penitentem interrogare. Titulus tercius

QVo ad tercium notandum ꝙ poſtꝙ peccatoꝛ p ſeipm expoſuit omnia peccata ſua que nouit debet cōfeſſoꝛ diligenter aduertere quid dixerit & qd ſuppleri opoꝛteat / & de his que non dixit vel minus plene dixit dēt ipm interrogare plus & minus in totum vel in partem ſm oꝛdinem infra notatum / & pꝛout requirit ſtatus & conditio confitentis: nec tamē ſcdm vv. debet eſſe nimis ſcrupuloſus circa interrogationes ſi foꝛte aliquam obmittat aut ꝓpter occupationem aut pꝛopter obliuionem vel ſimplicitatem dum tamen craſſa ignorantia vel ſupina non laboꝛet aut negligentia diſſoluta vix em̄ aut nunꝙ contingit ꝙ confeſſoꝛ q̄tumcunqꝫ diſcretus omnia que circa hoc a doctoꝛibus dicuntur obſeruare poſſit.

Oꝛdo interrogādi. Pꝛimo de articulis fidei. ſcdo de ſacramētis eccleſie. Tercio de decem pꝛeceptis decalogi. Quarto de peccatis moꝛtalibus. Quinto de miſericoꝛdie operibus

De articulis fidei Ca. j.

CIrca articulos fidei interroget confeſſoꝛ confitentem vtꝝ ſciat ſimbolum apoſtoloꝛum. ſ. Credo in deū ⁊c. & ꝯpetēter intelligat adeo ꝙ in eis nullū hēat ꝯceptū erroneum: opoꝛtet em̄ quemlibet adultū eos credere diuerſimode tamē. Implicite credere omnes articulos ē fidei diminute. Et hoc nō ſufficit nūc alicui qui habet vſum rationis ſcꝫ in generali credere redemptoꝛem & remuneratoꝛem: ideo em̄ noticia q̄rundam articuloꝝ manifeſta eſt ꝙ nullus habens vſum rationis ignoꝛet: niſi oīno negligat & ꝯtēnat dei cultū et ſalutē ꝓpꝛiā. Explicite aūt & diſtincte credere oēs articulos n̄ eſt de gn̄ali fidei neceſſitate niſi foꝛte illis q fidē aliꝭ explicare tenentur vt doctoꝛibus p̄dicatoꝛibꝫ p̄latis & curatis. Credere aūt q̄ſdā iplicite & q̄ſdā explicite ē fidei ad ſalutem neceſſarie etiā oīm ſimpliciū. tenēt em̄ etiā q̄cūqꝫ ſimplices explicite credere articulos quos manifeſtāt eis n̄ ſolū p̄dicatio ſ꞉ etiā eccleſiaſticꝰ vſus & conſuetudo / ſicut eſt de vnitate &

ternitate quam poſſunt noſce ab ipſo actu conſignationis cõ ſignant enim ſe· In nomine patris & filij & ſpiritus sancti· Idem de natiuitate paſſione reſurrectione & peccatoꝝ remiſ ſione | quos cognoſcere poſſunt ex ipſis ſolennitatibus quas eccleſia celebrat & ex actibus ſacerdotum· Ideo ad horuꝫ co gnitionem nullus ratione vtens excipitur: nec ignorantia ex cuſatur· Articulos vero non ita manifeſtos tenent͛ tñ credere implicite· Implicite aũt credere voco: vt in generali credant vniuerſaliter omnia que credit ſacroſancta mater eccleſia ita ꝙ in particulari a nullo diſſentiant: nec aliquem articulorum diſcredant | & in tantum valet hec fides implicita ſm quoſdã vt refert Inno· extra de ſum· tri· & fi· catho· c· j· ſup v· Cre dimus ꝙ ſi aliquis eam habet· ſ· ꝙ credat quicqd credit ec cleſia | & ratione naturali motus aliquid de fide falſo opinat͛ puta ꝙ pat͛ ſit maior vel prior filio vel ꝙ tres pſone ſint tres res a ſe inuicem diſtantes ꝙ ꝓpter hoc non eſt hereticus nec peccat dummodo hunc errorem non defendat· Hoc notat Bo nauentura in tercio diſtin· xxv· Concordat Ricardus ibidem et Tho· ſcda ſecunde queſtione· ij· Si perſona ꝯfitẽs ſit ru dis que de dictis articulis paruam aut nullam habeat notici am confeſſor interroget eum Vtrum ex corde doleat de prete rita negligentia & proponat ſm capacitatem ſuã illos addi ſcẽ ſimul & pater noſter ſi neſciret & ipſe exponat ei vulgarit͛ dictos articulos ſi poteſt de pem· & remiſ· deus qui· Iteꝫ in terroget vtrum ex corde credat omnia que credit ſancta ec cleſia | & vtrum doleat ſi contra dictos articulos & fideꝫ catho licam hactenus mente vel verbo inciderit in aliquem errorẽ vt ꝙ non ſit alia vita preter iſtam & huiuſmodi·

De ſeptem eccleſie ſacramentis Ca· ij·

PRimo confeſſor interroget vtrum ſciat ſacramenta ec cleſie precipue q̃ ſiit cõmuniter neceſſaria· Videlicet Baptiſmus | confirmatio ſiue chriſma | penitẽtia | eucha riſtia | & extrema vnctio· De ſacramento ordĩs & matrimo nij alibi dicetur· Primo vtꝝ ſciat & credat baptiſmum neceſ ſarium fore ad ſalutem & per ipſum debite ſuſcipienti remitti

omnia peccata tam reſpectu pene ꝙ culpe ſm doct. in quarto ſenten. di. iiij. Secundo vtrum ſciat & credat chriſma ſeu cõfirmationem ad ſalutem neceſſariam: quia & ſi non ſimpliciter nihilominus contemptus eius damnabilis eſt ſecundum Pe. & Tho. in quarto di. vij. Con. Ric. ibidem ar. v. q. j. d. qꝫ tunc contemptor quis reputari debet quando habita ſufficienti oportunitate recipiendi illud tenuit aut notabiliter negligit. Idem Scotꝰ ibidem vtꝝ ipe ſit chriſmatuˢ. Tercio vtꝝ ſciat & credat penitentiã & confeſſionem peccatoꝝ ad ſalutem neceſſariam nec aliter poſſe deo recõciliari poſt baptiſmum exiſtentem in peccato mortali. vtꝝ quotiẽs peccata memorie occurrerunt habuerit cõtritionem de eis & propoſituꝫ confitendi actu vel affectu: nam ad hoc tenetur / alias peccat mortaliter ſecundum Tho. in qrto di. xvij. Con. ab. ſy. in. c. omnis de pe. & re. Vtꝝ exiſtens in peccato mortali ſtatim actualiter confeſſus eſt habita copia ſacerdotis idonei: quia ad hoc tenetur ſaltem in his caſibus. Primo ratione ꝑiculi: vt ſi ꝑiculum mortis imineat puta belli vel maris vel cũ mulier ẽ in partu vel cum quis eſt in alio quouiˢ mortis articulo conſtitutus. Secundo ratione ſacramẽti puta cũ quis vult ordineꝫ ſacrum recipe celebrat vel communicare quod nemo debet ꝓſumere non cõfeſſus copia ſacerdotis idonei oblata & neceſſitate ñ vrgente. Tercio ratione ſtimuli ſcꝫ cõſcientie vt cõſciẽtia ſibi dictat ꝙ ſtatim debeat confiteri. Quarto ratione dubij vt ſi habet caſum a q̃ ſolus papa vel eius penitentiarius põt abſoluere & modo habet copiam eoꝝ & dubitat ne illaꝫ i futuꝝ habeat. Nam his q̃tuor caſibus exiſtens in mortali ſtatim confiteri tenetur & ſi differat peccat mortaliter: vt notat. Tho in q̃rto diſ. xvij. Con. Ric. ibidẽ ar. iij. q. vj. vbi addit idẽ eſſe ratione voti vel ſtatuti que quandoqꝫ obligant religioſos. Quarto vtꝝ ſciat & credat ſacramẽtũ ſacratiſſime eucariſtie omnib9 ad ſalutẽ neceſſarium poſt annoˢ diſcretionis / q quo ad hoc ſunt i femina ãn. xij. & in maſculo. xiiij. Et vtꝝ credat in eo trãſformari panem i corpuˢ & vinum i ſanguinẽ diuina poteſtate / & ꝙ ſub vtraqꝫ ſpecie ſit totus & integer chriſtus eſſentialiter & preſentialiter / quo ad diuinitatem

& humanitatem vt habetur de con· di· ij· panis· &· c· omnia
Vtrū ſumpſerit illud ſingulis annis ſemel cū debita preparati
one & legittima confeſſione ꝑuia vt tenet᷑ extra· de pe· & re·
omnis· Quinto vtrū credat extremā vnctionē neceſſariā ad ſa
lutē adultis ī articulo mortis ex infirmitate ſeu ſenio ꝯſtitutis
Et ſi ipſe in dicto ar· conſtitutus eam pecierit· Paruulis au
tem ſeu occidendis vł leuiter infirmantibus non debet dari et
notat Ric· in· iiij· di· xxiij· ar· vij· q· iij·

Circa interrogatiōes· x· preceptorum decalogi nota ꝓ decla
ratione dicēdorū hanc regulā theologicalē ꝙ omnis trāſgreſ
ſio dictorū preceptoꝝ eſt peccatum mortale precipue quan
do eſt cōtra precepta negatiua· preceptū primū de colēdo deū

PRimū preceptū eſt· Vnū cole deum· Hoc precepto ꝓ
hibet᷑ oīs ydolatria ſiue adoratio cuiuſcūqꝫ creature ſi
ue ſimulacri vel ymaginis rei naturalis vt dicit Nico
de ly· exo· xx· ibi· Nō habebis deos alienos corā me & nō fa
cies ꝛc· Primo igit᷑ cōfeſſor interroget cōfitentē ſi adorauit ali
quā creaturam ꝓ deo· puta dyabolū| ſolē| lunā vel ſtellas| ar
borem vel herbam & huiuſmodi quia mortale ē & ꝓhibitum
xxvi· q· v· Non licet· Si fecit vel fieri fecit ſeu ꝓcurauit fieri
aliqđ maleficiū ſeu mālias ꝗ ſemꝑ fiunt cū inuocatione demo
nū occulta vel manifeſta mortale ē ſemꝑ & ꝓhibitū deutro·
xviij· xxvi· q· v· Non licet· &· c· Nec mirū· Si fecit ł fieri ꝓ
curauit aliquā incantacōem cū ſacramētis vel ſacramētalibus
eccleſie vt aqua baptiſmali| oleo ſancto & huiuſmodi ob ſa
nitatem vel aliam cauſam mortale eſt grauiſſimū· Si diuina
uit vel procurauit fieri diuinationem ad inueniendum furta·
vel ad ſciendum aliquid ſibi vel ſuis euenturum que fit tripli
citer· Secundū Thomā ſecunda ſecunde· queſtione· lxxxv·
& habetur· vigeſimaſexta queſtione quarta capitulo primo·
eſt mortale & prohibitū· vigeſimaſexta q̄ſtione quinta· Nec
mirum· Idem dico ſi hoc inueſtigauit per inſpectionem aſtro
labij· Si didicit artem notoriam vel ea vſus eſt ad ſciendum
aliqua de arte nigromancie· quia vtrunqꝫ prohibitum eſt &

6 mortale. Si ex conſtellationibus & planetis ſub quibus qs
natus eſt iudicauit determinate & certitudinaliter futura ho-
minum opera procedere. & ex talibus homines cogi ad ma-
lum vel bonum. hereticum eſt & prohibitum. xxvi. q. ij. Il-
lud. & c. Illos. & e. c. q. v. Non licet. Idem Thomas vbi
ſupra. ar. v. Si obſeruauit curſus lune aut ſtellarum pro do
7 mo facienda vel propter ſegetes. vel arbores plantandas vel
coniugia ſociāda prohibitum eſt. lvi. q. v. Non licet. Si ta-
8 men vtatur conſideratione aſtrorum ad prenoſcendum futura
que ex celeſtibus corporibus creantur puta ſiccitates & plu-
uias non eſt illicitum ſecundum Tho. vbi ſupra. & notat Ar
chi. xxvi. q. v. Si quis clericus. licz etiam ruſticis per vento᷑
9 & diſpoſitiones lune conſiderare tēpus ſeminādi & medicis
tempora potionum & minutionū vt notat glo. in. d. c. Nō li
cet. Si obſeruauit tempora. menſes. dies egiptiorū vel horas
10 ad aliquid inchoandū vel non vel in colligendo herbas medi
cinales quia ꝓhibitū eſt. xxvi. q. vij. Nō obſeruetis. & c. ſe.
Sec⁹ ſi vt ligna incidat. Si in kalendis Ianuarij q̄ſi ꝓ bo-
11 no augurio aliquid donauit quia ꝓhibitum eſt. xxxvij. di. le-
gant. & d. c. Nō obſeruetis. Idez ſi tali die aliqd plus nomi
fecit ꝓpter nouū annū quia prohibet᷑. xxvi. q. vij. Si qs. Si
12 in kalendis ocijs vacauit lauro aut viriditate arboꝝ domos
cinxit. hec enī obſeruatio paganorū ē. e. cauſa et. q. c. Nō licz.
Si vanitates ſuperſtitioſas obſeruauit. puta ſuſpendēdo car
13 bones natiuitatis dn̄i contra grandinem vel accipiendo in ma
lum ſignum limen calcare cum ante domum ſuam tranſit re-
dire ad lectum ſi quis dum ſe calciat ſternutauerit redire ad do
mum ſi exiens pedem offenderit & huiuſmodi que omnia tan
14 q̄ ſuperſtitioſa & peſtifera prohibent᷑. xxvi. q. ij. Illud. Si
ex effuſione olei de lucerna vel garritu aliquarum auium vel
magnitudine & continuatione ventorū exiſtimat aliquid boni
vel mali venturū. ſupſticioſū eſt & vanū. notat Tho. ſecūda
15 ſecūde. q. xcv. ar. vij. Si obſeruauit ſomnia & ex hys q̄ ſom-
niat⁹ vult de futuris & occultis diuinare & ꝓnūtiare ſupſti
16 tioſū ē & mortale. notat tho. ibidē ar. vi. Si ſortibus diuina-
torijs & conſultorijs vſus eſt & quomodo qꝫ mortale eſt &

probibitum·xxvi·q·v·Sortes·& tribꝰ·c·ſeqn·Ex leuitate
autem vti talibus videtur venale·vti vero ſorte diuiſoria nō
videtur peccatum extra eodē·c·ſi·Si vſus eſt breuibus ſibi
faciendo vel portando vel q̄ fierent procurando quia commu-
niter ſunt ſuperſtitioſa & illicita. Nam ſi ibi eſt aliquid per-
tinens ad inuocationem demonum vel ſi aliquid falſitatis cō
tineant vel aliquid illicitum ſub ignotis nominibus ſeu hebra
icis lateat·manifeſte ibi eſt ſuperſticio probibita·Si vero ſūt
verba diuina & bona cauendum eſt ne ibi immiſceantur cum
verbis ſacris aliqua vana: puta aliqui caracteres pret̄ ſignū
crucis·aut q̄ ſpes habeatur in modo ligandi aut ſcribendi·
puta in carta non nata vel in vno tempore magis q̄ in alio·
vel in vno loco magis q̄ in alio·vel per vnum perſonam ma
gis q̄ per aliam puta q̄ ſcribantur a ieiuno vel tempore miſ-
ſe vel in eccleſia vel per virginem vel in fine dicatur·quicūqȝ
portauerit ſuper ſe iſtud breue n̄ periclitabitur in igne vel in
aqua ꝛc·Hec enim omnia ſuperſticioſa ſunt & illicita ſecun-
dum·v̇v̇·& Tho·vbi ſupra·vt etiam notat Archi·xxvi·q·
v·non licet·Qui autem talibus credunt|ſcribunt|portāt|ſeu
docent·grauiter peccant·xxvi·q·vij·Nō obſeruetis·niſi adeo
fuerint ſimplices q̄ ignorātia debeat eos excuſare que tamē
eos non excuſat cum ſup hoc fuerint moniti & inſtructi·Por
tare tamen ſuper ſe reliquias ſanctorum ſimbolum vel oratio-
nem dominicam vel verba euangelij ex deuocione ſeu fiducia
dei & ſanctorum ſine predictis ſuperſticionibus nō eſt repro
bandum ſed tamen probibendum propter periculum ſimpli-
cium·Et qui habet huiuſmodi breuia ſuperſticioſa vel librorꝫ
nigromancie vel artis notorie ſeu incantationū & huiuſmodi
non abſoluatur niſi eos comburat igni·Si fecit vel fieri ꝓcu-
rauit aliquam incantationem ſeu maleficium vt ſupra naturā
conferat ſanitatem vel infirmitatem ſeu aliquid ſimile quod
conuenit ſoli deo ſiue hoc faciat verbis & in precationibus ſi-
ue cōſignationibꝰ ligaturis aut alijs quibuſuis remedijs que
medicorum diſciplina cōdemnat illicitum eſt & probibitum·
Deutro·xviij·& ·xxvi·q·ij·Illud·& ſi hoc fecit ſciens ꝓhi-
bitū mortalit̄ peccauit·et tales dicūtur inimici xp̄i·e·c·q·v·

Nota peruenit· Si vero ex ſimplicitate ignoranter fecit · credens bo
nas eſſe orationes vel verba · videtur veniale· neutro tamen ca
ſu abſoluendus eſt niſi velit in futurum abſtinere· Nec ideo
quia quandoqʒ malefici atqʒ incantatores egris medelam p̄
bent & ſanis egritudinem immittere poſſunt· ſeu quia quan
doqʒ que diuini predicūt futura eueniunt credendū eſt eos in
hys aliquid proprie virtutis ac poteſtatis habere· ſed ꝑmiſ
ſu dei fit qui omnia iuſto iudicio facit vt ipſi qui hoc audiūt
vel vident probentur quali fide vel deuotione ſint erga deum
20 xxvi· q· v· Nec mir· & Deutro· xiij· c· Si aliquid fecit vel fi
eri ꝓcurauit turpe aut alicui comedere vel bibere aliquid no
ciuum dedit· puta mulier viro vł alteri vt amaretur ab eo aut
ecōtra· vel vt aliquis odiret vxorem ſuam q̄ non poſſit eam
21 cognoſcere peccauit mortaliter · extra de homici· Si aliquis
Et ſciatur quid dederit vel fecerit & ſi poteſt tollere malefici
um tollat· quia meritorium eſt opera dyaboli deſtruere inten
tione curādi maleficiatū· ſm hoſti· & ſco· in· iiij· di· xxxiiij· ar·
22 ij· q· i· Si credidit aliquā creaturā in melius aut deterius poſſe
mutari aut trāſformari in aliquā ſpeciem vel ſimilitudinē· pu
ta in gattas quia talē trāſformationē realiter fieri eſt impoſſi
bile niſi a ſolo creatore & qui aliť credit eſt infideli deterior·
xxvi· q· v· epi· & notat Auguſtinus· de ci· dei· c· xviij· Appa
rent vero bene poteſt fieri virtute demonū· patet de ſamuele·
23 d· c· Nec mirū· Idem Tho· prima pte· q· cxiiij· Si credidit q̄ſ
dam mulieres ad ludū cū dyana vel herodiade & in mira mul
titudine mulierum nocturnis horis ire vł deferri ſup baculū
vnctum ſeu ſuper quaſdam beſtias & multa terrarum ſpacia
pertranſire & huiuſmodi· Nam hec omnia erronea ſūt & om
nino falſa· & talia fantaſmata a maligno ſpiritu mentibus in
fideliū irrogantur· xxvi· q· v· epiſcopi· vbi de hoc plene· Con·
24 Tho· prima parte· q· cxiiij· ar· iiij· Si credidit predictas mu
lieres ſiue lamias intrare hoſtia clauſa & ſurgere ſeu interficē
paruulos & quādoqʒ vulnerari a patribꝰ eorū falſū eſt & er
roneū· ſed demon hoc facit· ſecundū Auguſtinū & Jeronimū
ſicut filios Job interfecit· Job primo· & ſeptem viros ſare
25 Tob· ſeptimo· idem Tho· vbi ſupra· Si blaſphemauit deū

dicendo deum non eſſe iuſtum vel omnia iuſte non diſponere.
ſed eſſe acceptatorem perſonarum· vel non videre q̄ fiunt aut
non curare de actibus hominum vel ꝓditorē ſeu īmerito pu-
nire & flagellare aut non poſſe iſtud vel illud facere· et huiuſ
modi· Quodlibet horum ſemper eſt mortale cum aduertit &
intelligit quod dicit· Si blaſphemauit deum vel aliquem ſan
ctū vel maledixit· puta maledictus ſit deus vel ſanctus et hu
iuſmodi ſicut quandoqꝫ fit ex ira ſemper eſt mortale cum ad-
uertit ipſa verba· Si nō doluit de offenſionibus dei & de eiꝰ
contemptu· Si plus dilexit corpꝰ ꝓprium vel aliam creatu-
ram vel nūmos q̄ꝫ deum ſapit ydolatriam

Preceptum ſecundū de nō aſſumēdo nomē dei inuanum·

S Ecundum preceptum eſt· Non aſſumes nomē dei in-
uanū· Contra hoc preceptum facit omnis qui falſe iu
rat vel ſine cauſa· Primo igit̄ cōfeſſor interrogare po
teſt ſi cōfitēs piurauit ſeu falſe iurauit in iudicio vel extra ſem
per peccauit mortaliter ſi hoc fecit ſcienter ſiue ſponte ſiue co
acte ſiue iocoſe ſiue etiam ex lapſu lingue dum tamen aduertē
ter· Secus ſi non aduertit vt notat Tho· ſecunda ſecunde· q·
xcviij· ar· iij· & Archi· xxij· q· i· habemꝰ· Si induxit vel exegit
ab aliquo iuramentū quem ſciebat vel credebat falſum iura-
turum & recipiens iuramentum erat perſona priuata peccauit
mortaliter· xxij· queſtione· v· Ille· Si vero non credebat ip-
ſum iurare falſum licet etiam neſciret eum iuraturum verum
videtur tantum venale· Sed ſi exigens iuramentum ſit per-
ſona publica vt iudex & ratione publice iuſticie iuxta ordi-
nem iudiciarium cogebatur exigere poteſt ſine peccato & te-
netur· ſecundum Alexandrum de al· in tercia parte· diſtincti-
one· xxxij· & Thomas vbi ſupra· Si iurauit aliquid certi-
tudinaliter de quo dubitabat an veritas ſic ſe haberet morta-
liter peccauit precipue in iudicio quia periculo ſe expoſuit per
iurandi· Secundo interreget confeſſor ſi iocoſa leuitate vel
incaute ſicut ſolet fieri in communi ſermone· quandoqꝫ iura-
uit aliquid licitum indifferens ſeu nullius importantie vt de
eūdo cras ad villā vel de comedēdo & bibendo & huiuſmodi

veniale est· xxv· di· §· Criminis· Si vero iurauit etiam licitũ aliquid ſed indiſcrete & male· i· ſine neceſſitate ł vtilitate & hoc deliberate & ex propoſito mortale est· vt ibi· extra eo· Tua nos· i· Optime circa hoc diſtinguit Bonauẽ· iij· ſen· di· xxxix· ar· i· q· iij· Non refert qualicunqꝫ modo iuretur ſiue per deum ſiue per ſancta dei euangelia vel per ſacras reliquias· ſiue iuretur per fidem meam vel ꝓmitto coram deo quia ideꝫ important vel parum differunt· vt notat Inno· extra· e· Et ſi criſtus· Con· Ray· & Archi· xxij· q· i· Non est· & e· c· q· v· Iuramentum· & duran· in ſũma· e· ti· q· lxix· & ſe· Et quociens ſic deliberate & ex propoſito iurauit tociens mortalit̃ peccauit niſi vno impetu & contextu verborum continuato pluries iurauerit quia tunc videtur vnum ſolum peccatum· ff· ad l· aquil· l· Illud· Et ff· de priua· delic· l· ij· & quod ibi notatur· Facit ad hoc quod dicitur de reg· iu· in regula· delictum· per Johannem Andream in mercurial· vbi tenet ꝙ percuciens clericum plures vno contextu & impetu non incidit niſi vnam excommunicationis ſententiam· Si iurauit alicui aliquid ſic eſſe vel non eſſe & huiuſmodi intendens aliter ꝙ̃ verba ſonent quia ſi hoc doloſe egit & in fraudem mortaliter peccauit· xxij· q· v· Quacunqꝫ arte· Secus ſi ſimpliciter & ſine dolo iurauit vel coactus ab eo cui iuramentum preſtare de iure non tenetur tunc enim non peccat quia deus accipit iuramentum ſecundum intentionem iurantis ſine dolo vt ibi· & · c· hoc videtur· e· cauſa· & · q· vbi· hoc notat glo· & Archidiaconus Concordant Alexander de al· & Thomas vbi ſupra· Si iurauit aliquando per caput aut corpus criſti aut per alia eius membra & refferat verba ad diuinam naturam mortaliter peccat· Si vero ad perſonam filij & iuret cum reuerẽtia per eius membra· vt per ſanctum corpus eius non videtur peccatum ſi vero cauſa licita ſcilicet pro neceſſitate vel vtilitate· Si vero ꝑ modũ oprobrioſũ iurauit vt ꝑ mẽbra domini que in aliis hominibꝫ turpia cenſent̃ et inhoneſte ſicut faciunt multi ribaldi q paſſim & aſſidue ꝑ ea iurãt· mortalit̃ peccãt ſm· vv· & ẽ blaſphemia· xxij· q· i· ſi qs ꝑ capillũ· vbi hoc idẽ notat· Archi· ſi iurauit ꝑ creaturas referẽs ad eas ꝑncipalit̃

aliquid numinis mortaliter peccauit· ſi vero ꝑ eas ita iurauit
vt ad earum creatorē tm̄ iuramentum referat venialiter pecca
uit· & notat Archi· vbi ſ̄· ſi iurauit aliqd temere.i· qđ de ſui
natura ſit mortale vel ꝙ ſeruatū vergat ī interitū ſalutis eter=
ne peccauit mortalit̄ iurādo· xxv· di· §· criminis· et notat Archi
xxij· q· iiij· in mal' qn̄ vero ſolū iuramētū vergit ī peiorē exitū
qđ cōtingit ſex modis· Primo cū iurat̄ aliqd qđ in ſe ē mor=
tale· Scđo cū iuratur aliquid qđ in ſe eſt veniale· Tercio cū
iuratur indifferens aliquid qđ ex circumſtantia efficitur mor=
tale vel veniale· Quarto cū iuramentum excludit opus ex ca=
ritate faciendum· Quinto cum excludit opus de genere bono
rum· Sexto cum excludit opus indifferens pia intentione ꝓ
deo aut pro proximo faciendum· In primis autē tribus qui
libet ſic iurans auctoritate propria poteſt cōtrauenire ſed im=
ponenda eſt ei penitentia pro temerario iuramento· Reliqua
vero tria non ſunt obligatoria nec pro tranſgreſſione eorum
imponenda eſt penitentia tanꝙ pro mortali· Auctoritate ta=
men propria non expedit contrauenire tū propter reuerentiā
ſacramenti· tum propter ſcandalum ſimplicium niſi ꝓpt vr=
gentem neceſſitatem· alias debet haberi abſolutio ſeu relaxa=
tio a ſuperiore· hec Archi· vbi ſupra· c· ſe· Si iurauit aliquid
ſecretum tenere quod tractatum eſt ī conſilio vel aliud qđ ſit
periculoſum reuelare· Nam ſi aduertenter reuelauerit peccauit
mortaliter ipſe & qui eū ſuaſit ad reuelandū ſciens eſſe ſecre=
tum· Con· Ric· in· iiij· di· xxi· ar· v· q· iiij· Si iurauit ſeruare
ſtatuta alicuius loci vel ciuitatis iuſta trāſgrediendo ſcienter
peccauit mortaliter· Si tn̄ aliqđ ſtatutū eſt abrogatū ꝑ con=
trariā cōſuetudinē qꝛ quottidie ꝑ omnes ſit ↄtrariū & multo
tpe nō videtur periurus ſi nō ſeruet illud· di· iiij· §· leges· Cō·
v v· Si ꝓmiſit cū iuramēto ſe facturū aliquid licitū ad hono
rem dei vel ſanctorū & n̄ intēdebat ſeruare mortalit̄ peccauit
ſi aūt intēdebat ſeruare ſꝫ veniente termīo quo debebat īplere
ꝓmiſſum nō adimpleuit cū tamē poſſet licet cū incōmodita=
te ſua peccauit mortaliter idem eſt ſi iurando aliquid ꝓmiſit
homini ꝙ daret ad certum terminū quia ſi nō impleuit cum
poſſet elapſo termīo peccauit mortalit̄ niſi ille cui promiſit an̄

terminum relaxaret iuramentum quod facere poteſt· extra· e· c· i· & c· ſicut· ſi pmiſſum cedat ſolū in vtilitatē eius· ſecus ſi talis promiſſio cōcernat honorē dei vel ſanctorum ſeu vtilitatem cōmunē vel alterius tercij vt notat plene dn̄s An· de bu· extra de ſpon· Preterea & Jo· de imo· i cle· ex graui de vſuris· ſi aūt qd promiſit n̄ potuit implere excuſatur p tunc a peccato quouſqz poterit· Si aliquid vi metuſiue cauſa iurauit ſeruare tenetur· ſm Ray· extra eo· ſi vero· & extra qr metus cauſa· Ad audiētiam· Vide ibi clarius· Si iurauit ex impetu aliqd ſuper quo ſi plene deliberaſſet nō iuraſſet ſeruare tenetur ſi eſt licitum ſecundum· vv· Ad hoc· xvij· q· iiij· ſunt qui·

De diſpenſatione iuramentorum

Quis autē poſſit a iuramento abſoluere vel diſpenſare notat dominus An· de bu· vbi ſupra· & ſpecu· in ti· delegato· §· nūc oſtendendum· vſi· xxiiij· & duran· in ſu· e· ti· q· lxvi·

De adiuratione·

Tercio interroget confeſſor ſi adiurauit aliquem per inuocationem diuini nominis vel per reuerentiam alicuius rei ſacre· quia ſecundum Tho· ſecunda ſecunde· q· lxxxx· ar· i· ſi hoc facit alicui non ſibi ſubdito per modum coactionis intendens eum obligare ad aliquid faciendum ſicut obligaret ſeipſum iurando· illicitum eſt & mortale quia vſurpat poteſtatem in alium quā non habet· Si vero hoc facit erga ſubditos aſtringens eos tali genere adiurationis· licita eſt eo caſu quo liceret eis precipere· alias nō· & tūc adiuratus tenetur illud dicere vel facere alias peccaret mortalit· Adiurare vero aliquē pdicto modo per modū depcacōis nō neceſſitatis talis adiuratio licita ē reſpectu quorūlibet ſi fiat ex cauſa· Si adiurauit demones ad aliquid ſciendū vel obtinendū ab eis p modū precis· ē illicitū & mortale ſm Tho· vbi ſupra· ar· ij· niſi fieret ex familiari ɔſilio ſpūs ſancti vel ex quadā ſimplicitate q̄redo ab obſeſſis a dyabolo· Adiurare aūt eos p modū coactiōis ne nobis noceāt licitū ē· Luce· x· Si adiurauit creaturas irracōnales ne dyabolus eis vtatur ad nocēdū nobis talis adiuratio p modū cōpulſiōis ſic ſit ab exorciſtis licita ē ſm Tho· vbi ſ· Si aūt vt dyabolus operetur aliqd in eis n̄ licz & mortale eſt· Si in

cantilenis fabulis ſeu in narrationibꝰ turpibꝰ & amatoriis mi-
ſcuit ſcienter deū vel ſanctos mortale eſt·

De tranſgreſſione votorum·

QVarto loco interroget confeſſor ſi tranſgreſſus eſt ſeu
obmiſit implere aliquod votum licitum & ſi aduertē-
ter cum poſſet ſemper eſt mortale & totiens quotiens
trāſgreſſus eſt· Secus ſi ex obliuione vel impoſſibilitate· ſi
vouit ſe aliquod malum facturum vt vindictam | vel aliquid
bonum non facturum ſiue maioris profectus impeditiuum vt
non ingredi religionem & huiuſmodi mortale eſt nec ſeruare
tenetur imo autoritate propria cōtrauenire poteſt· Si nimis
tardauit implere quod vouerat propter quod omnino excidit
a memoria vł venit in ſtatum non valendi implere cum bene
prius potuiſſet mortale videtur· Idem quotiens dimiſit pro-
poſitum implendi cum tamen poſſet· Et ſcđm·v̇v̇· Si vouit
abſolute & ſine temporis prefixione tenetur ſtatim implere cū
poteſt: alias ſi ſub conditione vel cum temporis prefixione :
non tenetur niſi extante conditione vel die determinato niſi ex
hoc immineret periculum non valendi implere: puta is q̄ vo-
uerat intrare religionem ſi ex mora timet impedimentum te-
netur non differre ſecundum Tho· in quarto· Si vouit aliq̄d
licitum ſe facturum propter malum finem grauiter peccat &
non tenet votuꝫ ſcđm Ric· in q̄rto di· xxxviij· ar· j· q· j· Si ex
iſtens ꝓprie poteſtatis fecit votū abſtinentie ſeu pegrinatiōis
et dubitat vtꝝ poſſit iplere vel non & ſine diſpenſatione |
vel cōmutatione ſeu ꝯſilio ſui ſupioris vel ꝯfeſſoris cū de faci
li poſſit hēri recurſuꝫ ad alteꝝ ipſoꝝ frāgit mortale videtur·

De votis ſubditorum

Si exiſtens ſub alterius poteſtate puta vxor impubes pu-
pillus & ſeruus vouerit abſtinentiam vel peregrinationem &
huiuſmodi ſine conſenſu poteſtatem habentium non tenetur:
niſi tacite vel expreſſe ratificetur per eos: puta per virum pa
trem tutorem & dominum nec iſti peccant reuocādo vota ſub
iectorum : nec ſubiecti peccant non implendo vota· xxxiij· q·
v· noluit· & c· manifeſtuꝫ· & c· hec imago & q̄d dictū eſt de

votis intelligit etiã de iuramentis ſm· v v· & in talibus vir &
vxor non ſũt ad inpariã iudicandi excepto voto vltramarino
de quo extra de vo· & vo· redemp· c· magne· Imo plus qa vo
tum qđ ante matrimoniũ cõtractum emiſerat vxor vel cui vir
ſemel conſenſerat ſine peccato ex iuſta cauſa poteſt etiã reuoca
re vt in iuribꝰ pallegatis· Cõ· Ric· vbi ſ· ar· iiij· q· j· & In=
no· extra· e· ſcripture· vbi dicit idem eſſe de puberibus qđ de
impuberibus dummodo ipſi puberes ſub patria poteſtate ſint
cõſtituti niſi patres cõſentiãt expreſſe vel tacite· Con· pdictis
do An· de bu· in· d· c· ſcripture cũ limitatione tamen d· qꝫ for
te non eſſet malum dicere qꝫ pater vota filij & vir vxoris vo=
ta & ecõuerſo irritare poſſunt inqtũ derogetur patrie pote=
ſtati vel maritali ſeu coniugali: ideo ſecus ſi aliquis pdictorũ
voueret dicere pſalteriũ vel aliquid huiuſmodi qđ poſſet face
re ſine leſione & pudicio iurium predictorum· Con· Hugo· i
d· c· manifeſtũ· Credit tamen Inno· qꝫ etiam impubes ſi doli
capax ſit & fecerit votum abſtinentie vel peregrinationis vel
aliud huiuſmodi qꝫ debet illud implere poſtqꝫ patriã exiuerit
poteſtatem quia ſe obligauit deo quod potuit ſicut & per de
lictũ ſe obligare poteſt diabolo vt extra de delic· pue· c· j· Cũ
talibus tamen eſt faciliter diſpenſandum vel commutandum
Cõ· Io· an· & do· An· de bu· in· d· c· ſcripture· Idem dicit Ar
chi· xxviij· q· j· c· nuptiarum de vxore que ad preceptum viri
fregit votum abſtinentie· ſ· qꝫ eo mortuo tenetur exequi votũ
ſuum· Et idem de alijs ſub alterius poteſtate conſtitutis: qa
ſcilicet eorum vota reuocata ſeu irritata a ſuperiore ceſſante p
hibitione tenentur ea ſeruare ar· xv· q· vi· nos ſanctorum con·
Hug· & Inno· Idẽ idirec· li· ij· ti· xxij· ſ· xvj· & ſe· Si fecit
aliqđ votũ ſtultũ vt de ñ pectinando caput in ſabato & huiuſ
modi: etiam ſi pro honore ſanctorum fecerit huiuſmodi vota
pocius ſunt deridenda qꝫ obſeruanda quia ſimilitudinem quõ
dam habent cum idolatria· Et notat tho· ſecunda ſecunde· q·
lxxxviij· Idez duran· in ſumma eo· ti· q· j· & Archi· xij· q· ij·
Qui bona· Si fecit votum ſub conditione generali vel ſpeciali
et conditio aduenerit votum ſeruare tenetur· Si vero non ad
uenerit non tenetur: niſi taliter vouens ſe obligare omnino

intendebat etiaz ſi intentuz ſuũ non conſequeretur ſcd̃m Ric. vbi ſupra ar. j. q. ij. Con. Inno. Jo. an. & do. Ant. de bu. in c. Scripture eo. ti. vbi plene de hoc per doct. Si exiſtens in aliquo piculo ſeu anguſtia emiſit aliquod votum puta mulier in partu vel quis alius in mari ſeu alibi: quia ſi habuit deliberatam intentionem obligandi ſe obligatus eſt ſecundum vo. ar. xvij. q. iiij. Sunt qui opes. Secus ſi ſubito & indeliberate extra eo. litteraturam niſi poſtmodũ ratificet. ſecundũ duran. in ſu. eo. ti. q. j. licet igit. licitum quis mente ꝓponat vel voueat non tamen propoſitum vel votuz complere tenet. niſi deliberatio preceſſerit. Nam ſecundum Thomam ſecunda ſecunde. q. lxxxviij. ar. j. ad votuz tria de neceſſitate requirunt. Primo deliberatio. ſecundo propoſitum voluntatis. Tercio ꝓmiſſio in qua perficitur ratio voti. Abbas in dicto. c. litteraturam dicit ꝙ in voto poſſunt attendi tria ſcilicet. Initiuz cõfirmatio & conſumatio. Initiatur enim votum cum propoſitum in mente ſeminatur & cognoſcit homo illud eſſe bonum quod proponit non tamen aliquid deliberat Ideo ex hoc non obligatur quo ad deum nec quo ad eccleſiam. Confirmatur cum ſuper propoſito figitur & firmatur deliberatio & ex hoc obligatur quo ad deum. Conſumatur cum propoſitum deliberatum ore vel alio actu extrinſeco exprimitur. Et hoc obligat quo ad deum & quo ad eccleſiam. Et notat Jo. An. & domnus An. ibidem in dubio conſulat confeſſor quod tutius eſt. De voto religionis vide infra hac eadem parte. tit. iiij. c. j. & ij.

De diſpenſacione votorum

Circa diſpenſationem votorum ſecundum Hoſtienſem tene pro regula. ꝙ quandocunqz aliquis vouet vel promittit aliquid facere quo facto: vel aliquid non facere quo non facto / cedit in detrimentum ſalutis anime: vel corporis / vel peccatum mortale incurritur nõ eſt ſeruandum votum nec iuramentum nec pactum nec conſuetudo nec lex nec preceptum nec aliquod aliud vinculuz firmitatis. xxij. q. iiij. §. ſi. & c. inter cetera & extra de uſur.

·c· quanto· Si vero votum eſt licitum auctoritate ſuperioris & ex cauſa poteſt diſpenſari ſeu commutari extra· e· c· i· vbi patet ꝙ epiſcopus vel eo ſuperior poteſt omnia vota ex cauſa diſpenſare vel cōmutare in melius ꝑter ea que ſūt ei expreſſe prohibita & pape reſeruata q̄ ſūt quatuor· Primū ē votū cōtinētie ſeu caſtitatis qđ ſol9 papa poteſt diſpēſare ex magna cauſa & ꝓpter maius bonū vt dicūt hoſti· et ala· d· c· i· poteſt tñ epus diſpenſare ſuper voto de nō petēdo debitū coniugale ſecundū al· Secundū eſt votū vltra marinū extra· e· ex multa Terciū eſt votū de viſitando limina apoſtoloꝝ petri & pauli Quartum eſt votū ſancti iacobi hec duo reſeruantur pape de conſuetudine curie· Ceteri vero prelati & cōfeſſores epiſcopo inferiores licet a peccato trāſgreſſionis votorum poſſint abſoluere cum non ſit de caſibus reſeruatis· Vota tamen de iure cōmuni non poſſunt diſpenſare nec cōmutare & ſic de conſuetudine ſeruatur vt dicit hoſti· exceptis tamē prelatis religioſ Nam omne votū quod quis fecerit in ſeculo ſi ingrediēs religionem actualiter ſeu habitualiter intēdit illi amplius nō teneri cōmutatᷣ i votū religionis et ipō ingreſſū liberatᷣ· extra e· Scripture· Si vero actualiter ſeu habitualiṫ intendit ingrediendo religionem etiam obligari ad illa remanet obligatus· Tamen poſtꝙ deuenerit hoc ad noticiam prelati ſui ipſū ab illis abſoluere poterit precipue ſi tempore profeſſionis eius ꝑlatus hoc ignorabat· ſm Ric· in· iiij· di· xxxviij· ar· viij· q· ij· In religione vero religioſus nō poteſt aliquid ſine ſui licētia prelati vouere niſi eſſet forte qđ minimū ex quo nil mali adm iracōis vel ſcādali venire poſſet puta oratione & huiuſmodi· Et ſi alias vouerit non debet ſine prelati licentia exequi· Qđ ſi de licentia prelati aliquid vouerit videtᷣ quibuſdam ꝙ hoc caſu ipſe idem prelatus cum eo diſpenſare non poterit ſ; eius ſuperior bene hoc poterit ſm Ric· vbi ſupra· ar· iiij· q· iij· In hys cōmuniter· Con· doc· Caſu igitur quo votū diſpēſari ſeu cōmutari debeat· confeſſor multa habet conſiderare· Primo cauſam licitā vt cum quis vouit abſtinentiā vel peregrinationem & eſt ſenex debilis vel infirm9 vel eius abſentia eſt multum dampnoſa rei publice vel occaſio alicui9 magni mali vel

multum veriſimiliter redemptio ſeu cõmutatio voti melioꝛ &
deo gratioꝛ videatur ꝙ voti adimpletio· & qui ſine cauſa ra-
tionabili diſpenſat· licet quo ad eccleſiam teneat tamen quo
ad deum & in iudicio anime diſpenſans ſibi dampnationẽ ac
quirit· ix· q· iij· Alioꝛum· extra· e· Non eſt· Idem in direc· e· ti·
Secundo conſiderare debet qualitatem perſone vouẽtis· hoc 2°
ideo dico quia ſi votum eſt peregrinationis & vouẽs eſt ro-
buſtus commutari poteſt in vigilias & ieiunia· Si vouens
eſt diues & debilis· poteſt cõmutari in elemoſinam· Et ſi vo-
uens elemoſinam eſt pauper & foꝛtis poteſt cõmutari in itine
rationem et ieiunium vt notat dominus An· de bu· extra· e· c·
1· Tercio debet conſiderare maioꝛem vtilitatem· Expedit enĩ 3°
vtilitatem reipublice pꝛeferre vtilitatẽ priuate· Vel ſecũdum
Jo· an· ibidem· licet vouens ſit foꝛtis & ieiunare & peregri-
nari poſſit poteſt tamen & vult hedificare eccleſiam· hoſpita
le· puellas dotare vel pauperes reficere & veſtire· talis enĩ &
tanta poterit eſſe redemptio ꝙ erit magis vtilis & grata deo
ꝓpter de dañ· iiij· dicitur· peccata tua elemoſinis redime· Quar- 4to
to debet confeſſoꝛ conſiderare facultates vouentis laboꝛem et
expenſas itineris· ad locum tamen peregrinationis mittenda
eſt oblatio quam vouens ibi erat facturus· ſm Ray· & duran·
in ſu· e· ti· ſꝫ hoc poteſt intelligi de honeſtate nõ de neceſſitate
ſm· v· v· tene pꝛimam opinionẽ quia verioꝛ· ex tali enĩ pollici
tatione acquiſitũ iam fuerat ius illi loco ſeu eccleſie vt notat
Inno· zamb· & ab· ſy· extra de cen· ex ꝑte· Tollere autem vo-
tum abſqꝫ cauſa vel vlla cõmutacõe non videt̃ poſſe fieri nec
etiã ſine auctoꝛitate ſuꝑioꝛis quantũcunqꝫ ſit cauſa poſſe dif
ferri ſi haberi poteſt extra eo· non eſt· vbi hec notant· Bar· &
Hoſti· & notatur in direc· li· ij· ti· xxij·

Tercium preceptum eſt de obſeruatione feſti· Sabbata sancti fices

TErciũ preceptũ eſt· Sabbata ſanctifices· De hoc etiã
dicit̃ exo· xx· Memento vt diem ſabbati ſanctifices·
hac lege p̄cepto p̄cipit̃ temp⁹ aliqͩ vacacõis deo de
putãdũ & indeterminate· & hoc modo p̄cipit̃ dies dominica
tempoꝛe gratie ſicut dies ſeptima tempoꝛe legis moſaice qa
talis vacacõ ſm tempus aliquod indeterminatũ eſt p̄ceptum

Nota

morale legis nature· Secundum vero q̄ precipit aliquod tē pus vacationis determinatum vacatio diei dominice tempo-re gratie eſt morale diſciplin̄.i.morale ex inſtitutione diuina p miniſterium eccleſie ideo circa hoc tempus eccleſia poteſt diſpenſare neceſſitate vel pietate exigente ſm Alex·d al·tercia pte ſu·di·xxxiij·ar·vltimo·q·ij·Et nota q̄ feria·diei dominice incipit a veſpera vſq3 ad ſequentem veſperam extra·e· omnes.i.a ſero diei naturalis precedentis vſq3 ad occaſum ſolis ipſius diei dominice vt notat Nicol·de lira·exodi·xx· Idem de alijs feſtis ab eccleſia preceptis· Eſt tamen ſm quoſdam attendenda conſuetudo regionum circa feſtoꝝ initium & finē extra·eo·quoniam·Eſt igitur ceſſandum diebus feſtiuis ab omni ope ſeruili quod duobus modis accipitur· Primo modo accipitur opus ſeruile p peccato Jo·viij·Qui facit peccatum ſeruus eſt peccati·et licet peccatum omni tempore ſit damnabile eo maxime eſt damnabile cum ſit tempore determinato vacationi diuine quia qui tali tempore peccat duobus peccatis peccat vno actu non ratione actus ſed ratione reatus :ſicut qui deflorando interficit virginē dupliciter peccat vno actu interficiendo ſc3 & ſtuprando ſm Alex·vbi ſ̄· Alio modo hoc preceptum prohibetur opus ſeruile put determinat̄ ab eccleſia extra·eo·omnes·Poterit igitur confeſſor ſup hoc precepto ſic formare interrogationes· Primo ſi fecit diebus dominicis vel alijs feſtis preceptis ab eccleſia aliquod opus mechanicum vel manuale vel agriculturā & huiuſmodi quia peccauit mortaliter excuſatur tamen a peccato tripliciter·primo ex neceſſitate que nō poſſit differri: vt ſi iacentibus ſegetibus in agris aut fenis in pratis imminet tempeſtas vel pluuia que corrumpant vel deterioret ſeu gratia vindemiaꝝ vel meſſium ob neceſſitates hominum: vel eſt piculum hoſtium aut veniunt inundationes aquaꝝ & huiuſmodi extra de fer·c·ſi·& Alex·vbi ſ̄·Hac de cauſa excuſant̄ etiam minutores et fabri ſi principaliter propter neceſſitatem & non cupiditatem hoc faciunt· Idem de carnificibus & pincernis qui in diebus feſtis preparant ea que debent vendere in craſtinū ī mercato vel ſtationibus ſuis· Et reliqui qui preparant victualia

diebus feſtis & die precedenti non poterant ꝯmode ꝑpare
Excuſari etiam vident̃ hij q a dominis ſuis ꝯpellunt operari
diebus feſtis ſi iuſto metu inducti hoc faciunt. Ideo de vecto
ribus merciũ ad nundinas vel loca remota q̄ ſine graui incõ
modo non poſſent dieb⁹ feſtiuis ceſſare ab itinerando. De bar
berijs & ferratorib⁹ equoꝝ videt̃ idẽ .ſ. ꝙ excuſant̃ operando
in feſtis ſi principaliter ꝓpter neceſſitatem eorum quibus hu
iuſmodi operas impendunt faciant. ſecus ſi principaliter pro-
pter queſtum aut cupiditatem. Et illi etiaʒ qui de talibus eos
requirunt excuſantur ſi aliter non poterant ſibi commode ꝓ
uidere. Viatores etiam & curſores ſi itinerentur in feſtis non
credo condemnandos ſiue hoc faciunt ꝓ pecunia ſiue non hec
vv. Idem duran. in ſu. eo. ti. q. v. Euntes autem ad merca-
ta que fiunt in feſtis ſi eunt ꝓ aliqua ſua neceſſitate non cre
do ꝙ peccent mortaliter ſecundum vv. Secus ſi conſuetudi-
narie ſeu lucrandi cupiditate ſicut ſolent multi mercatores fa-
cere qui propter frequentandas nundinas & huiuſmodi mer
cata etiam a diuinis in feſtis ſe ſubtrahunt. Mercata vero que
pro victualibus & quotidianis neceſſitatibus fiunt vt taber-
na & hoſpicia non videntur eſſe illicita ſi propter neceſſitateʒ
egentium principaliter fiant | non propter lucrum: nec propter
hoc obmittantur diuina. Idem de aromatorijs ſi vrgente ne
ceſſitate puta infirmorum & aliorum quibus ſine ſcandalo nõ
ſubueniri non poſſit laborãt ſeu vendant nõ tñ ꝓpter hoc aper
tas apotecas tenere debẽt. Idẽ de tingentib⁹ lanã vel pãnos
& ꝑcipue ĩ tinctura guadi ſi ĩ feſto laborãt ne tĩctura ꝑiclitetur
vel deterioretur. Et breuiter omnia officia & exercitia q̄ hũa-
na neceſſitas exigit exerceri vt coquere panem & alia cibaria
ꝑparare ſcribere & huiuſmodi in feſtis licite fieri poſſint mul
to magis omnia ſpiritualia vt notat archi. d. con. di. iij. c. ieiu
nia. Secũdo excuſat pietas: nam ex pietate licet cauſas de
biliũ ſeu miſerabilium pſonaꝝ ĩ die dominico tractare | & alia
pia opa facere extra e. c. j. & ſi. Vnde dicit durã. ĩ ſu. eo. ti.
ꝙ q. vij. exceptis dieb⁹ domĩcis & maiorib⁹ ſolẽnitatib⁹ xp̄i
poſſũt ꝓ eccleſia arari agri pauperum & alia eoꝝ opera fieri.
extra eo. licet. precipue ſi ſic ſe habet conſuetudo regionis:

quam ſcit epiſcopus loci & non reprobat & talis ſit pauper-
tas pauperum ꝙ hoc exigere videat̃. Con. v v. In precipuis
vero feſtiuitatibus. ſi non ſit prohibitum vel etiam conſuetu-
dini loci contrarium. ſecundū duran. ibidem. licet aliquid cir-
ca hedificationem eccleſiarum locorum ſacrorum hoſpitaliū.
vel circa edificationem domorum religioſorum & miniſtrorū
eccleſiarum pauperum. preſertim eorum qui redditus non ha
bent vt ſi oporteat portari lapides cōduci ligna & huiuſmo-
di. que alias vix vel nunꝙ commode fieri poſſent. Non tamē
propter hoc omittantur diuina. nec per totam diem laborent
Con. v v. & Alex. de al'. vbi ſupra. vbi addit hec licere maxi
me ſi interueniat diſpenſatio illorū quibus credita eſt. Ter-
cio excuſat operis paruitas. vt modica itineratio & modica
opera hominis qua molendina ad ventum ſeu ad aquam exer
centur & mouentur. ſecus autem de alijs molendinis & ſi ex
iſtens dn̄s vel paterfam. ſeu patronus fecit fieri aut permiſit
fieri a ſubditis ſuis aliquod opus ſeruile diebus feſtiuis exce
ptis predictis tribus caſibus peccauit mortaliter ipſe & ſub-
diti niſi iuſto metu qui cadere poſſet in conſtantem virum fe-
ciſſent vel niſi aliter ꝙ ab eo victū & neceſſaria acquirere poſ
ſent pro ſuſtentatione nature proprie ac ſuorum extra. de re-
iu. Quod non eſt. i. q. i. Remiſſionem. Si per totam diem fe-
ſti vacauit venationibus & aucupijs. quia licet de ſe nō ſint
mortalia ex circumſtantia tamen poſſunt fieri mortalia. Si
vacauit ludis & choreis & alijs vanitatibus ſeculi in die fe-
ſto. Nam ibi occurrunt ſepe mortalia. Vide infra in peccato
gule. Si diebus feſtiuis fuit deditus ebrietatibus & com-
meſſationibus ſuperfluis. quia ſi ex certa ſcientia nimium ſe
ingurgitauerit vel biberit mortaliter peccauit. vt notat Ar-
chidiaconus. diſtinctione quarta. capitulo Quadrageſima.
Si diebus feſtiuis iuit ad ſpectacula illicita puta haſtiludia
vel torneamēta quia videtur peccaſſe mortaliter. ex quo ea fa-
cere eſt mortale. & prohibitum. ſecundum. v v. quacunqȝ in-
tentione fiant & ſobrie. ſecundum Richardum in quarto. di.
xxiij. ar. ij. queſtione. iij. Et quia quodlibet mortale diebus
feſtiuis commiſſum duplicatur ſecundum Alex. vbi ſupra &

29

Nico de ly. ex o. xx. Ideo de huiuſmodi eſt confitendũ in ſpe cie. Si diebus dominicis & aliis diebus feſtiuis non vacauit orationi quia ad hoc tenetur ſecundum doctores ex hoc pre cepto decalogi. Memento vt diem ſabbati ſanctifices. Con cordat Raymũd9 & durandus in ſumma eodem titulo queſti one quinta. Si in feſtis preceptis vt ſupra audiuit miſſam integram ſicut tenetur de conſecratione diſtinctione prima. Omnes fideles. et capitulo. Miſſas. Nã ſi omiſit ex contem ptu vel cupiditate lucrandi vel alia irrationabili cauſa. puta eundi ad ſolatia vel conuiuia ſeu etiam ex negligẽtia vel igno rantia craſſa peccauit mortaliter tociens quociens omiſit au dire totam vel etiam notabilem partem. Secus ſi omiſit ex cauſa rationabili vel etiam ſi ex cauſa minus iuſta quandoqȝ ante finem miſſe diſceſſit vt in dicto capitulo. Miſſas. Idem Archi. in dicto. c. Omnes. dummodo ſine ſcandalo aliorum diſcedat. ꝙ autem quis audiat miſſam in parochia ſua in fe ſtis non eſt de precepto. nec obſtat decre. vt diebus extra de paroch. quia antiquiſſima conſuetudine illi decretali deroga tum eſt quam romanus pon. ſcit & tollerat. Vnde audiens miſſam alibi ꝗ̃ in propria parochiali eccleſia non conſtituitur tranſgreſſor. vt volunt Inno. Gof. & glo. in. c. i. de treu. & pa. Et aliter ſentire eſſet laqueum inicere fere omnibus criſti anis quod non eſt veriſimile fore de mente pape. Quod autẽ quis audiat miſſam a concubinario. ſimoniaco & huiuſmodi ex quo prelati ſuper hoc non prouident non videntur confi tentes ſtimulandi niſi ſint adeo notorii ꝙ nulla poſſint tergi uerſatione celari aut aliquo iuris ſuffragio excuſari. Si ad miſſam perrexit ieiunus & ſtuduit audire eam cum deuotio ne reuerentia & attentione abſqȝ leuitate & garrulatione vt tenetur. Si cum potuit in feſtis ad predicationem ire curauit quia ſi ex contemptu vel ignauia accurata ire noluit de facili ibi mortale eſſe potuit.

De ieiuniis

Si obſeruauit indicta ab eccleſia ieiunia per totum anni cir culum ſcilicet. Quadrageſimam. quatuor tempora & vigili as feſtiuitatũ. Natiuitatis domini. Penthecoſtes. Aſſũpcõis

beate virginis Marie· Johannis bap· omniũ apoſtolorũ preterꝗ̄ philippi & Jac· & Jo· euan· omniũ ſanctorum· & beati laurencij· & ea que epi indicũt in ſuis epiſcopatibꝰ· de cõ· di· iij· c· i· & di· v· c· ieiunia· Ad hec eñ oia ieiunia quilibet poſt annũ· xxi· tenet̄ ſub p̄cepto iuris poſitiui & qlibet omittẽs ea ieiunare ex cõtemptu vel ſine rationabili cauſa mortaliter peccat· ſecus ſi ex cauſa rationabili frãgit ieiuniũ credẽs probabilit̄ ꝙ ſi legiſlator adeſſet eum ĩ tali caſu obligari nollet· nec talis trãſgreſſor ẽ precepti· ſm Tho· in· iiij· di· xv· ar· i· q· iiij· & ſecũda ſecũde· q· cxlvij· Idẽ Archi· lxxvij· di· vtinã & de cõ· di· iij· c· i· Soluũt eñ ieiuniũ tm̃ tria· primo ſoluit illud pluralꝰ cõeſtio· ſcd̃o carniũ refectio· t̃cio innis notabilis hore preuẽtio· ſm tho· vbi ſupra· Ibi eñ etiã dicit ꝙ nõ ſoluũt ieiuniũ vinũ aqua & electuaria· Con· Ric· ibidẽ· ar· iij· q· vi· Ex hys ptz ꝙ multi excuſantur a ieiunio iuſta de cauſa q̃ dicit̄ etas infra annũ· xxi· Infirmitas· debilitas· ciboꝝ penuria· paupertas peregrinatio & huiuſmodi· de hys tamen vide plenꝰ ĩ direc· c· ti· et tho· vbi ſupra· Et in piſa· Et quando cauſa nõ ieiunãdi eſt euidẽs poteſt licite quilibet p ſeipm ieiuniũ omittere· Secus ſi nõ ſit cauſa euidẽs niſi cũ de facili non poteſt qs ad ſuperiorẽ recurrere ꝓ diſpẽſatione· Et incipit dies quo ad ieiuniũ a media nocte vt habetur in piſa· C· cõmunicare· Quo vero ad eſum carniũ poſt cenam diei iouis ſiue alterꝰ diei vſqꝫ ad mane tercij diei comprehendẽdo duas noctes & vnũ diẽ· de cõ· di· iij· de eſu ſm hoſti· & Bar· extra de fer· qm̃· Sed ſm Jo· cõſuetudo habet & etiã lex ciuilꝰ· ff· de fer· l· More· ꝙ ſicut quo ad iudicia dies ĩcipit a media nocte & terminatur in aliam mediam noctẽ ſic quo ad eſũ carniũ vt ibi qd̃ videtur verius· vt notat̄ in direc· li· iiij· ti· xxxi· Interroget̄ deinde ſi pluries in die ieiunij comedit ſine diſpẽſacõe vel cauſa legittima· Fregit eñ ieiuniũ & peccauit mortaliter· Non tamẽ dicitur quis pluries comedere licet ſumat aliqua que de ſe nõ ſũt principaliter ordinata ad manducandum ſeu nutriendum ſed ad alium vſum· puta vinum aquam electuaria que licet aliquo modo nutriãt nõ tñ hic eſt eorum principalis vſus niſi fieret in fraudem vt eis quaſi alijs cibis

vteretur in magna quantitate ad famem extinguendam·ſecun
dum Tho·vbi ſupra·Con·Inno·extra·e·ſuper rubrica·Vbi
dicit ꝙ circa ieiunia ab eccleſia indicta poteſt ſtatui ꝙ bis in
die comedatur·Sed parum comedatur in prima vice ſicut
faciunt ciſtercienſes nec frangunt ieiunium eccleſie·Idem de
ſeruitoribus nobilium & religioſorū & lectoribꝰ menſe eorū
quia licet prelibent aliquid modicum ante horam non fran-
gunt ieiunium ſecundum·v̇v̇·& do·An·de butrio·in·c·Cō-
ſilium·e·ti·plenius·ibi·Si ī diebus ieiunij abſtinuit a cibis
prohibitis·Nam ſi comedit illis diebus ꝓhibita cibaria fre-
git ieiunium·ſm thomam vbi ſupra·vbi dicit ꝙ carnes vni-
uerſaliter intēdicūtur in omni ieiunio eccleſie·Idem de ouis
caſeo & alijs lacticinijs in ieiunio quadrageſimali·in alijs au
tem ieiunijs de ouis & lacticinijs diuerſe conſuetudines ſunt
apud diuerſos quas quiſq₃ ſeruare debet ſecundū mores eo-
rum inter quos cōuerſatur ſm eundem tho·ibidem·Idez Ar-
chi·de con·di·iij·Rogationes·in ſi·Si in diebus ieiunij nota
biliter anticipauit horam comedendi ſine legittima cauſa ſol
uit ieiunium ſm Thomā·vbi ſupra·& cōſequenter peccauit
mortaliter·xxv·di·§·Criminis·ad ſi·Hora em̄ comedendi cō-
grua ī diebus ieiuniorum eſt circa horā nonam·ſi tamē ꝑ mo
dicum tempus ante comedatur·puta hora ſexta·nō ꝓpt̄ hoc
frāgit̄ ieiuniū maxime cum in multis locis iam inualuerit cō
ſuetudo ꝙ illa hora comedatur·ſecꝰ ſi hora tercia quis come
deret ſine legittima cauſa·ſm Ric·in·iiij·di·xv·ar·iij·q·viij·
Tardar̄ aūt pꝰ nonā nō ē peccatū niſi fieret ex ſupſticōe·Si
in die ieiunij peccauit mortalit̄ parū ꝓfuit ad ſalutē nō tamē
trāſgreſſus ē ꝓpt̄ hoc ſtatutū ſiue p̄ceptū eccleſie vl̄ legis po
ſitiue eo ꝙ iuris poſitiuū nō attēdit intēcōz facientis ſꝫ ip̄m actū
ſm tho·in·iiij·di·xv·ar·iiij·q·i·cō·Ric·vbi ſ̄·q·vi·ſi ieiunā
do ex debito voti vel p̄cepti aliqd de ſero comedit·nā ſi cōedit
panē aut fructꝰ ꝑ modū cibi & ad nutriēdū vel etiā ꝯfectiōs
in magna q̄ntitate fregit ieiuniū·ſecꝰ ſi modicū qd ꝯfectionū
vel etiā fructuū ſūpſit ꝑ modū medicīe ne ſcꝫ vinū ſtomachū
dilauet·bibē aūt an̄ prandiū l̄ pꝰ n̄ frāgit ieiuniū ſm cōmunē
opionē doc·ſi alicubi exiſtēs tp̄e ieiunij ieiunauit ſm morē et

cõſuetudinē ciuitatis vel loci vbi erat ꝑut tenebatᵘ· xij· di· c· illa· vbi beatus Am· beato Aug· cū de hoc ↄſulēti ait· tu ad quā ecclesiā veneris eius morē ſua ſi cuiq; nō vis eſſe ſcandalū nec quenq; tibi· Ex q̊ textu innuitᵘ ꝙ mediolanēſes añ ſuū carniſpriuium extra eoꝝ territoriū ſe repientes tenentᵘ ſe ceteris in ieiunio ↄformare a q̄rta feria cineꝝ vſq; ad ſuam q̄draesimam· Non obſtat ꝙ Archi ibidē ſm Hug· dicit ꝙ · c· illa· eſt cõſilij non p̄cepti niſi cū ex obmiſſione talis ↄſuetudinis ſcandalum oriretur: quia fateor hoc veꝝ qd̾ dicit de ieiunio pticulariter obſeruato in vna ciuitate vel loco cõſuetudie indicto & non in alia: ſicut erat ieiunium quod rome tempore beati Ambroſij obſeruabatur a matronis romanis & non mediolani· Et de tali ieiunio in vno loco particulari conſuetudine indicto & non ī alio loquitᵘ dictū· c· Jlla ꝙ eſt cõſilij q̄n poteſt ſine ſcandalo fieri· Sed in caſu noſtro loquitur de ieiunio generaliter ab eccleſia indicto & precepto· ſ· xl· de conſ· di· v· c· quadrageſime· quam qui poteſt & non ieiunat totā poſt annū· xxi· mortalitᵉ peccat & ſic ↄcluditᵘ ꝙ mediolanenſes extra territoriū ſuū exiſtētes mortalitᵉ peccāt ſi ſe cetis nō cõformēt vt ſ· ī ieiunio q̄dragesimali· Cō· collec· c· j· de obſ· ie· ī ſiſi caſu· q· xij· qd̾ de lūbardis· Simlr peccāt ex ↄſuetudie patrie ꝓpe ↄmedētes carnes die ſabbati vl alio tpe ſi alibi ↄmedāt vbi nō ē talis ↄſuetudo· q vo ī patria ſua ñ ↄſueuerūt ↄmedere ſi ibi vel alibi vbi ē ↄſuetū ſe repierāt ↄmedendo carneˢ ñ peccāt de ↄſe· di· v· q̄a dies· & nōt Guil ī de· digniū de cele· miſ· & indirec· vbi ſ· e· ti· in ſi·

Quartum eſt de honore parentum·

[Q]Vartū p̄ceptū ē· hēaˢ ī hõre pentes· Honor q hic p̄cipitur filijs exhibere pentibꝫ· ſm Alex· d al· m· iij· pte ſu· di· xxxiiij· ī pn· ↄſiſtit ī duobꝫ ſcʒ ī reuerētia & ſubuētōe· in reuerētia triplicitᵉ· ſ· in affectu in effectu & ī ſigno· Jn ſubuētōe· ſ· corpali etiā tripliciter honor cõſiſtit ſcʒ in ſolacio vboꝝ in ſeruicio operum in exhibitione neceſſarioꝝ· Jdeo circa hoc preceptū poſſunt ſic formari interrogationes· Primo ſi obedīuit parentibus in omnibus que pertinent ad neceſſitatem

eorum & diſpoſitionem ſeu vtilitatem rei familiaris· nam ad
hoc tenetur ex precepto ſm Alex· vbi ſupra· alias mortali-
ter peccat ſi contumaciter inobediens fuit· Si obediuit eis in
hys que pertinent ad diſciplinam bonorum morum· Nam ad
hoc tenetur quod intelligit verum· Alex· vbi ſupra de hys q̄
ſunt ad ſalutem neceſſaria· In minimis tamen etiam licitis ex
negligentia non obedire veniale eſt· Si dilexit eos cordiali-
ter vt tenetur· Nam alias peccauit & ſi aliquando deliberate
optauit eis mortem quoquo reſpectu mortaliter peccauit· Si
verba obprobrioſa vel contumelioſa eis intulit· irriſit· male-
dixit vel blaſphemauit viuos aut defunctos mortaliter pec-
cauit· Si eos ſigno vel facto notabiliter inhonorauit vel de-
ſpexit mortaliter peccauit· Si eos ſcienter ad irā notabiliter
prouocauit mortaliter peccauit· ſecus ſi non ex propoſito qa
tunc veniale videtur ſi eos non ſupportauit vel non ſubuenit
cū poſſet· p̄cipue ī magnis neceſſitatibꝰ vel infirmitatibꝰ cor
poralibꝰ mortaliter peccauit· ſi eos voluntarie verberauit etiā
leuiter mortaliter peccauit· ſi contendit vel dure locutus eſt·
& irreuerenter non tamen ex contemptu· veniale videt̄· ſi eos
prohibuit teſtari in vita vel in morte aut impediuit ne diſpo-
nerent ꝑ anima ſua ſeu a reſtitutiōe retraxit & ſi forte hac de
cauſa ꝓhibuit ſacerdotes ſeu religioſos ad eos accedere· mor
taliter peccauit & poteſt ab eorum hereditate repelli· C· ſiqs
aliquem teſta· ꝓhi· l· ij· Si non impleuit legata parentum et
predeceſſorum ſuorum ad pias cauſas quia ſi multū diſtulit
vltra tempus ꝑ eos ſtatutū cū poſſet implere licʒ cū incōmo-
ditate grauiſſimum peccatum mortale cōmit ſcʒ rapine furti
& ſacrilegij· xij· q· ij· Amico· & quod maius eſt fidem nega-
uit· & eſt infideli deterior· xiij· q· ij· Quod oblationes ſecūdo·
& · i· thi· v· Et poteſt cogi per epiſcopum & hereditate priua
ri· vt in· c· Si heredes· & in· c· Johannes· de teſta· i ſi· & ibi
per doc· Si patris vota q̄ morte preuentus adimplere nequi-
uit ſatiſfecit poſt eius mortem· Nam quilibet heres tenetur
adimplere quecunqʒ realia vota eius qui eum inſtituit here-
dem ſicut & debita· alias hereditate priuabitur· extra de vo-
to· licet· Et hec vera ſunt etiam ſi ei pater hoc non iniunxerit

ſi intendit adire hereditatem & ſi vires hereditatis hoc patiantur legittima tamen filio reſeruata· Ad vota tamen perſonalia non tenetur niſi pater ea ſibi miunxerit in vltima voluntate· tunc enim omnino tenetur ipſe filius etiam ſi non acceptauit· alias hereditate priuabitur· vt ibi et dicto· c· ſi heredes· per dominum An· de bu·

Preceptum quintum eſt de non occidendo

Quintum preceptum eſt· Nō occides· vbi nota quod tribus modis cōmittitur homicidium corporale· ſcilicet voluntate· caſu & neceſſitate· Homicidiū vero voluntariū etiā quadruplicater cōmittitur· ſcilicet facto· dicto· cōſilio & pcepto· l· di· ſi qs viduā· & ſm hoc poſſent ſic formari interrogationes Primo ſi ſponte manu ppria occidit aliquē et ſi patrē vel matrem filiū vel fratrē ſeu extraneū & qua de cauſa quia peccauit mortalit· di· l· ſi quis voluntarie· Si pater filiā vel frater ſororē fornicātem occidit mortalit peccauit· Si vir vxorem ppter adulteriū vel vxor virū ppter odiū ſeu amorē adulterij occidit mortalit peccauit· ſi mulier grauida qſiuit aborſū p medicinas vel labores nimios vel alit· qr peccauit mortalit ipa et qcūqz pſona ei ad hoc cōſulēs vel coopās etiā ſi nō ſequatur effectus· ſi vero ſequatur effectus et puerperiū iā erat formatū quod fit i maſculo ſm Augus· ſup Jo· c· ij· in· xlvi· diebus· i femīa vero in lxxx· vt notatur· v· di· in pn· & habetur· ij· ſen· di· xxxi· tūc homicidiū cōmittitur p eā & p coopantē vel cōſulentē· ij· q· v· Cōſuluiſti· & xxxij· q· ij· Ad vero· Si mater vel nutrix ſuffocauit filiū quē tenet iuxta ſe in lecto inaduertēter opprimēs eū mortale videtur ſi ppter eius culpā vel negligētiā notabilē· extra de his q oc ſi· c· ſi· ideo monēdi ſūt parētes ne filios tenellos ſecū i vno lecto collocēt· ij· q· v· Cōſuluiſti· in tex· & glo· Cō· dn̄s An· de bu· d· c· ſi· vbi dicit quod ſi caſū precedit culpa grauis puta qr in medio filiū poſuerūt imponitur penitentia· vij· annorū· l· di· Si qua· Si vero pceſſit culpa leuis vt quia in eo dē lecto ſed tamen a longe poteſt imponi penitentia trium annorū vt ibi· Si vero nulla preceſſit de iure nō ſūt puniendi ſz ad cautelam ppter ambiguū poteſt imponi aliqua penitētia arbitraria· hec ille· Si procurauit venena ſterilitatis aut aliqd alicui mulieri

fecerit vel ad potandum dederit vt non poſſit generare aut cō
cipere vel naſci ſoboles mortaliter peccauit & dicitur homici-
dia · extra de homici· ſi aliquis· Et dominus· An· de bu· ibi-
dem & · ij· q· v· conſuluiſti· glo· ſi· Si dedit mala medicamina
turpis amoris cauſa alicui n̄ vt occideret & tñ morit̄ mortale
eſt & punit̄ ac ſi occidiſſet qa dedit opam rei illicite· & not·
do· An· d bu· i d· c· ſi aliqs· Si occidit aliquē a caſu p̄ter intē
tōz dādo operā rei illicite vt ī ludo noxio ſicut ad ſaxa & hꝰ
modi vel etiam rei licite ſed non adhibendo debitā diligētiaȝ
vt proijciendo tegulas de tecto non clamando nō excuſatur a
mortali· extra eo· Joannes· & · c· ſi· Et ibi do· An· de bu · idē
Alex· de al· tercia pte ſu· ſup hoc precepto· Si mulier grauí-
da dedit cauſam aborſui etiā p̄ter intentionē : vt quia nimis
coizauit vel alias nimis laſciuiendo : aut grauibꝰ oneribus ſe
ſubmittendo vel indiſcrete laborando n̄ videt̄ excuſari a mor-
tali· extra de his q ſi· oc· c· de infantibꝰ· Si ex neceſſitate eui
tabili vel etiā ineuitabili ad quam deuenit ex culpa ſua puta
quia adulter cōprehenſus a viro occidit ipm virum vt euade
ret mortem vterqȝ peccauit mortaliter & vtriqȝ imputat̄ cul
pa homicidij· extra de teſti· ſicut· & de homici· ſicut dignum·
Si non ſubuenit cū potuit exiſtenti in articulo extreme neceſ
ſitatis reus ē homicidij· lxxxvj · di· paſce· Si mutilauit vel mē
brum aliquod alicui inutile reddidit vulnerauit vel alias per
cuſſit ex iniuria n̄ habens ex officio mortaliter peccauit· Idē
ſi iniuſte & ſine legittima cauſa aliquem carcerauit vel per vi
olentiam retinuit & ad reſtitutionem damni tenetur vt infra
precepto· vij· Si verbo· ſ· mandando cōſulendo ratificando vl
incitando cooperatus eſt ad mortem alicuius mutilationem
vel aliam corporalem leſionem : vel dixit ſeu fecit aliquid p-
pter quod ſequeretur aliquod predictorum & mala intentio-
ne mortaliter peccauit· Roma· primo· Digni ſunt morte ſc·
di· l· ſi quis viduā & ibi Archi· de officio dele· c· j · vbi glo·
plene de hoc · Et vltra peccatum in omnibus predictis te-
netur quilibet agens mandans conſulens cooperans & indu
cens ad omne damnum & intereſſe· exo· xxj· & extra de iniu·
et dam· da· c· primo & · c· nullus de reg· iu· li· vj· Si ſcienter

venenoſa & huiuſmodi vendidit ad occidendum mortale eſt Si occidit vel mutilauit aliquē in loco ſacro ſacrilegium cō mittit & eccleſiam violauit·xvij·q·iiij·ſicut·Si p violentiaz etiam officialis malefactorem vel debitorem eduxerit d loco ſacro vł capere fecerit mortaliter peccat|& tali' punitur ſicut pro crimine leſe maieſtatis vt in cle·j·de pe·& re·duobꝰ caſi bus exceptis·Si fecit vel fieri fecit torneamēta currere ad bra uium & huiuſmodi vbi ſit piculum vite ſpiritualis vel corpo ralis mortaliter peccauit: ſimiliter omnes qui huiuſmodi ſpe ctaculis delectantur.

Preceptum ſextum eſt de prohibitione mechie

Non mechabere

SExtum preceptum eſt · Non mechaberis · Hoc prece pto vt dicūt doctores noſtri prohibetur omnis ɔcubi tus qui eſt preter legem matrimonij· Et quia hoc ſem per eſt mortale in omnibꝰ ſpeciebus ſuis·xxxvi·q·j·Ideo tā ꝙ neceſſario confitendis debet confeſſor de ipſis omnibus in terrogare non tamen omnes de omnibus ne quis diſcat pecca tum quod neſcit ſed a longe prout conuenit cuilibet confiten ti prudenter ſemper & honeſte· Et cum vltimam peccati ſpeci em habuerit vlterius non ꝓcedat ad alias particulares circū ſtantias nō neceſſarias ꝓpter piculuz euitandū: qa eccleſiaſti ci·xiij·dr·Qui tetigerit picē coinquinabitur ab ea·Primo igitur

Interroget pº

interroget ſi ſolutꝰ ɔgnouit ſolutā & tūc dr fornicatio & dēt interrogare ſi talis ſoluta ē meretrix vel ſerua ſua vel alterius vel vidua & ſi īduxit eā & quō & ſi tenuit eam ꝓ ɔcubina & ſecrete aut publice qa tunc ibi eſt ſcandalum ꝓximoꝝ neceſſā rio confitendū· Si defloraiut virginē ꝑter matrimoniū dicitur ſtuprum|& ſi adhuc īduxit eam forte ꝓmittendo ipſam ī vx orem accipere neceſſe habet ſeductor in foro iudiciali d adul· c·j·ipſam accipere ī vxorē aut eam dotare iuxta facultatē ip ſius & conditionem puelle: Si vero deflorauit eam voluntari am ſine aliquo tractatu de contrahendo matrimonium cum ea non tenetur ad hoc in foro iudiciali ſm v·v·Sed ab·ſy·dicit ibi dem ꝙ etiam hoc caſu tenetur vt ſupra: ſi cognouit vxorem alterius vel exiſtens ipſe vxoratus ɔgnouit ſolutā hoc enim dr

adulteriū & eſt duplex adulteriū ſi vterqꝫ ē coniugatus· Si intulit violentiā alicui: puta qa violenter abduxit puellam a domo pentum· hoc cū dicit raptꝰ ſiue rapuerit eā cōtra volūtatē ſuam ſiue etiam contra voluntatem pentū· Et ɔmittit n̄ ſoluꝫ de virgine ſ; etiā de vidua & ſanctimoniali· xxxvi· q· ij raptores· Nō tn̄ dicit raptor ſm canones qui ꝓpriā ſponſam rapuerit· vide piſa· c· ij· raptor· Si cognouit ɔſanguineā ſuā vel conſanguineam vxoris ſue vſqꝫ ad quartū gradum ɔſanguinitatis vel affinitatis incluſiue dicit inceſtus· Idē dico de muliere que pmittit ſe ɔgnoſci a ɔſanguīeo vel affine viri ſui Si cū monali rem habuit agere vel cū ea q̄ ꝓfeſſa eſt caſtitatem hoc dicit ſacrilegiū· Idē dico ſi mulier cū clerico ł religioſo & huiuſmodi ſe ɔmiſcuit carnaliter· Si cognouit cōmatrem vel eam quā tenuit ad baptiſmū dicit inceſtus vel ſacrilegiū· Idem ſi ecōuerſo· Si peccauit contra naturam voluntarie pollutionem ꝓcurando p ſemetipſum vocatur peccatum immūdicie vel mollicie: ſiue hoc procurauerit propriis manibus ſiue aliis modis· de modo eīn non ē curandū· Si maſculus cū maſculo turpitudinē opatus eſt | vel femina cū femina vel vir cū muliere extra vas debitū dicitur ſodomia vel ſodomiticū vitiū pe q̄ Apoꝰ Ro· j· Si cū brutis opatus ē ne pba- et cū quibus dicit beſtialitas·

Preceptū ſeptimum eſt de furto·

SEptimū p̄ceptum eſt· Non furtū facies· Quo precepto ꝓhibet oīs ɔtrectatio rei aliene & retētio iniuſta ſm Nic· de li· ex· xx· Vel dic ſm alex· de al· in tercia pte ſu· di· xxxvij· ſup hoc p̄cepto q furtū dicit dupliciter ꝓprie· ſ· & interp̄tatiue & vtrunqꝫ hoc p̄cepto ꝓhibet· Furtum ꝓprie dicit ɔtrectatio rei aliene ignorāte dn̄o ɔtra ſuā voluntatem· & ſic ſub ꝓhibitione furti prohibetur etiam rapina et vſura· Furtum interpretatiue dicitur omnis illicita rerum poſſeſſio· Et hoc multipliciter committitur vt infra· Primo igitur interroget· Si abſtulit rem alienam ignorante vel inuito domino non ſolum ab extraneo ſed etiam ſi filius a parentibus vxor a viro | ſeruus a domino · Nam furtum eſt ſi

fuerit quid notabile vel etiã licet fuerit quid minimũ habuit tamen voluntatem maiora ſubtrahendi · xiiij · q · vi · c · ſi · Et cõſequenter vtroqꝫ caſu eſt mortale ſecundum thomam ſecunda ſecunde · queſtione ſexageſimaſexta · Et vltra hoc tenet' ad reſtitutionẽ dominis rerũ vel heredibus eorũ · Alias ſi ipſi nõ ſupſunt detur pauperibꝫ de vſuris · Cũ tu · Si rem ſibi mutuatam retinuit vel alias rem alienã ꝑuentã ad manꝰ ſuas non reſtituit | furtum cõmiſit · niſi ille tantũdem de ſuo certitudinaliter haberet qđ non vult reſtituere & ex hoc non ſequit' aliquod malũ vel ſcandalũ · Scđ · in · iiij · di · xv · clariꝰ · Si vſus ē re depoſita vel cõmodata ad aliũ vſũ quã fuerit depoſita vel cõmodata ſine licentia deponẽtis vel cõmodãtis furtũ cõmiſit & tenetur de omni vtilitate quã inde habuit niſi probabiliter preſumat dñm rei eſſe contentũ · ff · de cond · fur · l · Qui furtũ · & · ff · como · l · ſi vt certo · hoſti · & Gof · Si vſus ē pignore ad ſui vtilitatẽ contra voluntatem dñi furtum cõmiſit & eſt mortale · ff · de fur · l · ſi pignore · Idem thomas ſecunda ſecunde · q · lxviij · Si aliquid inuenit qđ non credit haberi pro derelicto & aĩo retinendi tulit furtũ cõmiſit ſecũdũ Alex · vbi ſ · Secꝰ ſi inuenit theſaurũ qui dicit' pecunia ab ignotis dñis vetuſtiori tempore abſcondita · Cõ · gloſa · xiiij · q · v · Si quid · Et in primo caſu ſi non reperitur cuius ſit facta diligenti inquiſitione tenetur dare pauperibus ·

De rapina ·

Si rapuit rem alienam violenter mortaliter peccauit · & ad reſtitucionem tenetur · & vltra hoc ſi comode poteſt đ iniuria illata veniam petere debet · Si pirata fuit depredans per mare quoſcũqꝫ indifferenter mortaliter peccauit · & ad reſtitutionem tenetur · & eſt excommunicatus excommunicatione papali · Idem de eo qui depredatus eſt rompetas · vel neceſſaria ad vſum curie portantes · vt habetur in excommunicationibus ꝓceſſus curie · Si in bello iniuſto aliquid rapuit vel etiam iuſto ſed contra edictum domini vel etiam de bonis ſubditorum iniuſte bellantiũ qui in tali bello nõ ꝓſtiterũt dñis cõſiliũ auxilium vel fauorẽ · tales enĩ nõ ſũt expoliãdi nec religioſi clerici vel conuerſi peregrini mercatores ruſtici euntes & redeũtes & in agricultura exiſtẽtes nec aĩalia qbꝰ arant &

ſemina portant & contra faciens mortaliter peccat et ad reſti-
tucõez tenet᷑· extra de tre· & pa· Innouamꝰ ·xxiij· q· iij· ſi qs
rompetas· Si aliq̄d rapuit in bello dubio nõ exñs ſubditus
mouẽtis bellũ vt ſũt amici cognati ſtipendiarij & huiuſmodi
nõ excuſat᷑ a mortali & ad reſtitucõez tenet᷑ ·xiiij· q· v· deniqꝫ
& ibi etiã Archi· ſubditꝰ vero ĩ dubio excuſatur propter bo-
num obedientie ·xi· q· iij· quid ergo ·xxiij· q· i· Quid culpat᷑·
hoc verũ ſm Ray· ſi fecit quod potuit vt certificaret᷑· Si ab-
ſtulit aliquid ex naufragio ſiue de ipſa naui vel littore aĩo
retinendi furtum commiſit· ff· de acqui· re· do· l· Qua ratiõe·
C· de fur· l· m eũ· & tenetur ad reſtitucõem· ff· & naufra· l· ſi
quis ex naufragio· Nec vlla cõſuetudine ſtatuto vel p̄cepto
excuſat᷑ ab ea & eſt ipſo iure excõmunicatꝰ extra de rap· Ex
cõmunicationi· vt in glo· ſi· Si mala intẽtione propria aucto-
ritate cõbuſſit villam locum vel ſegetem alienã mortalit᷑ pec-
cauit & ad reſtitutionẽ tenet᷑ extra de iniu· & dã· da· ſi egreſ-
ſus· ſi vero quis caſu vel negligentia hoc fecerit licet in foro
ciuili teneatur· ff· ad· l· acquil· l· Acquilia· In foro tamen pe-
nitentie non tenetur niſi ex dolo vel lata culpa hoc fecerit· no-
tat Inno· c· ſicut dignum· de homici· Idem hoſti· & dominꝰ
An· de hu· ibidẽ· Si aliq̄d recepit a clericis de bonis eccleſie
ſine cauſa rõnabili vt ꝑ aliq̃ turpitudĩe vel ꝑ fraudes minas
vel ĩportũitatẽ nimiã grauiter peccauit & reſtituere tenet᷑ ſm
doc· idem de cõſanguineis clericoꝝ qui recipiũt ab eis de hu-
iuſmodi bonis nõ qꝛ indigẽt ſ; vt ditent᷑ ·xij· q· ij· Monemus·
De vſura· Si mutuauit pecuniã numeratã vel aliq̄d eoꝝ
que vſu conſumuntur· vt frumentum vinum oleum & huiuſ-
modi cum intentione aliquid recipiendi vltra ſortẽ mortaliter
peccauit & vſuram cõmiſit extra de vſuris· Conſuluit· vbi di-
cunt doc· cõmunit᷑ ꝙ etiã ad reſtitutionem tenetur· precipue
ſi verbo vel ſigno expreſſe vel tacite innuit debitori vt ſibi ex
hoc aliquid daret· Si mutuauit ſuper pignus rei mobilis vt
veſtis equi & huiuſmodi hoc pacto vt poſſit vti tali pigno-
re vſqꝫ quo pecunia reddatur vſura eſt & mortale· ſecundũ
Thomam & extra· e· c· i· Si mutuauit ſuper pignus rei ĩmo-
bilis vt domꝰ agri et huiuſmõi vt interim accipiat vſufructũ

pignoris donec alius pecuniam tenuerit mortale eſt & vſura. & ad reſtitutionem tenetur extra de pigno. Illo vos. Excipitur caſus. c. ſalubriter de vſuris. de quo infra. Si pign9 rei mobilis pdidit ſeu deteriorauit tenetur debitori de dolo lata culpa & leui. C. de pignor. acti. l. ij. iiij. & v. qz hic cõtract9 celebratur gratia vtriuſq3 Concordat ſpe. e. titulo. §. ſed queritur. Si mutuauit pecuniam principaliter cum ſpe conſequẽdi aliquod munus a lingua vl' obſequio quod pecunia extimari poſſit puta opera boum iumenti vel perſone vel vt procuret ſeu aduocet pro eo vſura eſt & ad reſtitutionem tenetur. ſecundum thomam ſecunda ſecunde. q. lxxviij. xiiij. q. iij. c. putant & capitulo plerq3. Si depoſuit pecuniam penes mercatorem vel artificem ſine aliquo pacto intendens tamen percipere aliquid vtilitatis ad diſcretionem eius & quod in omni caſu ſaluum habeat capitale ſuum vſura eſt & reſtituere tenetur. ſecus ſi intendit vel etiam paciſcitur participare tam de dampno q̃3 de lucro. Ric. in. iiij. di. xv. ar. v. q. v. aliter tamẽ dicunt. Jo. andreas. & ab. ſy. de dona. inter vi. & vxorem. c. per veſtras. Si in emptione fructuum terre vel aliarum rerum propter prematuram ſolutionem emit min9 iuſto precio vſura eſt. ſecus ſi precium minuit quia tẽpore quo res empta traditur veriſimiliter creditur q̃p amplius nõ valebit & forte minus extra eo. Nauigãti. Si vendidit ad terminũ pannos merces aromata & huiuſmodi maiori p̃tio q̃3 valeãt ratione dilationis vſura eſt. Si vero nõ vendidit plus iuſto p̃tio licz aliquid plus lucri velit ab eo qui vult emere ad credẽtiã q̃3 ab eo qui ſtatim numerat pecuniã non eſt licitum. Si mutuauit alicui pecuniam ex pacto & intentione principali vt ſibi in poſterum remutuet vſura eſt. xiiij. q. iij. c. i. & in cle. Ex graui. e. titulo. ſi tutor exiſtens vel curator pupillorum ſeu procurator aut factor cuiuſcunq3 pecuniam eorum dedit ad vſurã ad vtilitatem illorum vltra peccatum mortale commiſſum ſi illi non poſſint vel nolint reſtituere ipſi tutor ꝓcurator vel curator & huiuſmodi ad reſtitutionem tenentur ſm thomam & Inno. in. c. Michael. extra eodem. licet aliqui dicant q̃p nõ tenentur niſi quando principalis in cuius vtilitatem verſa eſt

pecunia non fuerit soluendo. Hec indubitanter vera sūt de tu
tore curatore et procuratore ꝑ eo ꝙ prestant auctoritatē ta-
libus. Idem si ipi vel mater pupilli exigūt vsuras ex ↄtracti
bus vsurarijs factis a p̄re ipius pupilli. Sec⁹ de eo qui non
prebet nisi nudū misteriū vt sūt famuli qui de mandato dño
rum dant pecunia ad vsurā et a debitoribꝫ postmodū recipiūt
eam cū lucro. Tales em̄ non tenentur restituere. secūdū. vv.
si nil ad eos peruenit. presertim si illi domini alias per seipsos
vel per alios & si non per istos vsuras exercerent. Idē pe. de
palu. Si vero sint factores stantes ad dandū mutuum ita ꝙ
apud eos residet quasi principalis auctoritas suorum domi-
norum vel magistrorum. Tunc si principales qui habuerūt
lucrū vsurarium nil restituunt obligant̄ ipi factores ex eo ꝙ
prestant causam efficacem argumentum in. c. episcopus de p̄
ben. li. vi. Si mutuauit alicui cōmunitati vel domino cū pa-
cto ꝙ durante debito nō teneatur soluere collectas sibi & ce
teris legittime imponendas vsura est vt videtur tenere. Jo.
an. in. c. Cōsuluit. de vsuris. Et pe. d' ancha. e. ti. c. i. & Col
lec. e. ti. post miserabilem. Con. Johannes de legna. & Johā
nes cal. Si mutuauit pecuniam alicui ea intētione vel pacto
vt molat ad molendinum suum vel coquat ad furnum suum.
vel vadat ad apotecam suā ad emendum. vel si est doctor vt
intret scolas suas & huiusmodi alias nō mutuatur⁹ vsuras
cōmittit. Et si ꝓpter hoc eos dāpnificauit in aliquo tenet̄ eis
ad restitutionē. Si vero eos nō dāpnificauit nec grauauit in ali
quo qꝛ nec cari⁹ vendidit nec plus ab eis ꝙ̄ ab alijs accepit
tūc qcqd cōmodi vel vtilitatis ꝑ cōcursu molēdini furni apo
tece & huiusmodi augmentato consecut⁹ est tenet̄ paupibꝫ
erogare. ꝭm. Jo. an. in reg. Peccatū de reg. iu. li. vi. in mer-
cu. & Jo. cal. in. c. nauigāti. extra de vsuris. Si posuit dena
rios in imprestitis Venetiarū mōte florētie vel locis Janue.
qꝛ si spōte posuit & accipit aliquid vltra sortē vsura est ꝭm
multos doctores famosos & excellētes. licꝫ aliq dicūt huius-
modi esse contract⁹ emptionis redditunm. sed prima opinio
tutior est & verior videtur & a pluribꝫ doctoribꝫ tenet̄ & rati
ones eoꝝ q̄s allegāt difficiliores sūt ad soluendū. & opinio

dicentium q̄ ſiunt contractu⁹ emptionis admitti poteſt ꝓ ve
ra ſcd̄m formam contractus intrinſecam ſed non ſm̄ veritatez
et naturam contractus. Jdē de eo q emit ꝑdicta ipreſtita ꝓ
ponens aliqd accipere vltra ſortem: quia vſurari⁹ ē & lucrū
inde habitū reſtituere obligatur ſm̄ ꝑmā opinionē qꝫ tn̄ hec
eſt varia doc. opinio non ē precipitanda ſententia ſed cōſulen
dum cuilibet vt ab huiuſmodi abſtineant habita reſtituāt vl
paupibus dent. Si recipit aliquid in pignus puta domuz ꝓ
centum mutuatis vſqꝫ ad annum hoc pacto q̄ ſi non ſoluit ī
termino ſtatuto cadat in cōmiſſū & pignus in venditionem.
Quia ſi recipit mutuans in primo anno vſufructum domus n̄
cōputando in ſortem illicitum eſt & vſura extra e. c. j. & re
ſtituere tenetur illam penſionem ſcilicꝫ vſufructū nec elapſo
termino domum ſibi retinere poteſt: quia cōtractus non tenꝫ
cum vſurarius fuerit. Secus aliquibus videtur ſi creditor non
recipit vſufructum domus cuꝫ tunc ſupfluitas valoris cadat
in debitoris penam ſuppoſita vtriuſqꝫ bona fide quando con
tract⁹ mutui celebrat⁹ fuit ar. ꝺ arb. dilecti niſi creditor ea ī
tentione mutuauerit quia credebat debitorem penam incurre
re qa ſic foret in fraudē vſurarꝫ. Huc caſū ponit ſanct⁹ Bern
ardin⁹ ī cōtractibꝰ ſuis ſermone. xlij. ar. ij. c. iij. tu dic huiuſ
modi pactū in vtroqꝫ caſu reprobari vt in. §. ſe. Si emit pig-
nora a publicis vſurarijs ex lapſu temporis predita qa n̄ licu
it cū nō ſit tranſlatū dominiū in vſurariū: imo hoc pactū. ſ. q̄
niſi ſoluat̄ debitū infra certū temp⁹ pign⁹ ꝑdat̄ reprobatur
in pignore. C. de pac. pig. l. fi. Jn cōtrariū videt̄ qꝛ ex hoc
nō ſit iniuria domino pignoris |q ſe volūtarie hoc pacto cum
vſurario aſtrinxit: nec ꝑ hoc vſurarius efficit̄ nō ſoluendo qa
precium recipit pro pignore. Et communitates & domini
permittunt fieri huiuſmodi pacta: Jmo volunt ea firma ha-
beri. His non obſtantibus tene quod dixi ſupra: quia tuti-
us eſt & verius videtur. Si gener ſuſtinens onera matrimo
nij accepit in pignus a ſocero ſuo pro dote filie licitum eſt ex
tra de vſuris. Salubriter. Nec tenetur fructus pignoris cō
putare in ſortem. Sed ad hoc vt liceat non computare in
ſortez abſqꝫ vſura oportet q̄ ista onera matrimonij ſint certa

& ſic fructus non poterunt excedere quantitatẽ onerum · Et ꝙ dos ſit promiſſa ſimpliciter · Nam ſi gener paciſceretur de recipienda dote ad certum terminũ & interim perciperet fructus · dicti fructus computarentur in ſortem quia intereſſe nõ poteſt deberi ante moram · & mora non poteſt adeſſe durante termino ſecundum dominum An · de bu · ibidem · vbi etiam dicit ꝙ oportet ꝙ dicti fructus ſubiciantur fortune · Vnde ſi gener non recipiat pignus ſed cautionem de ſoluenda dote certa die & interim ex pacto recipit a ſocero certos denarios · puta ad rationem · v · pro centenario eſt vſura · Nõ obſtat · c · Salubriter · quia loquitur de fructu pignoris ſubmiſſo diuino iudicio · Idem Johannes an · et zaba · licet paulus de laza · contrarium ſentiat · tamẽ opinio prima tutior et verior eſt & pro veriori defendi poteſt · ſecundum Johannem de legna · Ideo tenenda · Idem dicit dominus Anthonius ibidem de re pignorata · cuius fructus ſunt certi quia forte illa res eſt locata ad fictum vel penſionem vel talis res eſt domus quam gener locat & recipit penſionem quia omnes iſtos fructus gener tenetur computare in ſortem · Preſuppoſito tamen pro vero eo ꝙ dicunt Johannes an · & dominus An · de bu · de cautione recepta loco pignoris mulier poteſt & debet alimentari per patrem quouſqȝ dos ſoluatur & equiſſimum eſt maritum ſuſtinentem onera matrimonij debere alimenta recipere a ſocero · non vt fructum pecunie dotis ſoluẽde · ſed vt vxorem nutriat frumento vino veſtimentis calciamentis et alijs neceſſarijs ad arbitrium boni viri ab vtraqȝ parte electi & ſic aboletur hoc caſu omnis vſura · q̃uis cum hoc etiam cautionem voluerit · Nam dicta alimenta cedunt ei tanꝙ intereſſe & ſic poteſt ſaluari opinio pauli · Si mulier vidua p̃dium vel aliud pignus recipit ab heredibus mariti pro dote reſtituenda quia non habent vñ ſoluant tenetur fruct⁹ computare in ſortẽ alias vſurã cõmittit · ſm hoſti · in ſũma · e · ti · Inno · & Io · an · in · c · Salubriter · Ceſſat enim ratio in ea que excuſabat virum cum ſocero · Sit ergo cauta mulier vt non recipiat predium vel rem aliam in obligationem ſed vel faciat eam diſtrahi vel recipiat inſolutum · Alioquin fructus computabunt̃ in ſortẽ etiam

ſi ſtatutum ſit q̄ ſoluto matrimonio q̄diu heres mariti diſtu
lerit poſt annum tradere dotē vxori relicte teneatur ei dare ali
menta quia tale ſtatutū ſecundū Jo· de legna· & Jo· de imo·
ſuper cle· Ex graui· de vſuris poſt Matheū· cōcludūt ſtatutū
nō valere eo q̄ ſoluto matrimonio· ceſſat cauſa ſuſtinēdi one
ra matrimonij· Ad hoc facit qđ notat Ray· in ſū· e· ti· & In
no· in· c· Salubriter· Jmo plus dicunt in· d· cle· Ex graui ſcʒ
q̄ talit̄ ſtatuētes incidūt in penā illius cle· quia ſcʒ ſūt excō
municati· Fran· zāba· dicit q̄ tale ſtatutū vel cōſuetudo pōt
tollerari vt debeātur alimenta tanq̄ intereſſe poſt moram he
redis in ſoluendo· alias nō· Preſuppoſito igitur q̄ violenter
detineatur dos eius ab heredibus mariti nec poteſt ſe iuuare
per viam iuſticie propter illorum potentiam vel ipſius inopi
am· Vel forte etiam quia heredes illius non ſine magno ſui
detrimento reſtituere poſſent dotem que eſt ī pecunia nec poſ
ſeſſionem habent quam ei dent inſolutum & propter hoc mu
lier pietate ducta ne nimis eos grauet dimittit penes eos ad
tempus non crederem illicitum fore ſi interim non habens vn
de aliunde honeſte viuat recipiat ab eis alimenta non ratio
ne mutui ſed ratione intereſſe· Secus autem quando hoc fie
ret ob vtilitatem heredum ſcilicet vt illi magis poſſent cum
illa pecunia lucrari vel ob vtilitatem ipſius mulieris vt cum
poteſt dotem rehabere non curat vt ex integro ſuo capitali lu
crum habeat vel conſequatur alimenta taxata a ſtatuto ſal
ua dote· Si proſonetta ſeu mediator vſure extitit quoquo
modo quia ſi hoc fecit ideſt mutuum ad vſuram queſiuit pro
aliquo abſqʒ neceſſitate ſeu rationabili cauſa· vel etiam ſi ne
ceſſitate cogente mutuum ad vſuram tribuere remittentem in
duxit mortaliter peccauit· ar· de homici· Sicut dignum· Et
ſi hoc principaliter fecit pro lucro vſurarij vltra mortale inſo
lidum reſtituere tenetur ſi ita cooperatus eſt q̄ abſqʒ eo illa
vſuraria preſtatio minime facta eſſet· Secus autem ſi procu
rauit fieri pro indigente & ab illis qui parati ſunt dare· ſecū
dum Giral· ob· Si dono vel alio quocūqʒ modo lucratiuo ha
buit aliqđ ab vſurario quia ſi tempore quo illud habuit vſu
rarius erat nō ſoluendo ad reſtitutionē tenet̄· ſec⁹ ſi tunc erat

ſoluendo licet poſtea ſit impotens effectus ad ſoluendum niſi forte talis res habita p vſurā adhuc extaret eadē ſpecie: tunc eñi qñcunqʒ vſurarius effectus fuerit non ſoluendo debet reſtitui ſm opi. tenentium q in vſura non transfertur dominiuʒ Si vxor ſcienter cōmedit bibit vel induit aliqd de vſuris viri ſui quia ſi vir non eſt ſoluendo habet tñ aliqua q̄ non ſunt empta vel habita de vſuris & dos vxoris fuit ibi prius q̄ p dicte vſure tunc poteſt & debet mulieri dos ſolui dato etiam q vir eius non habeat ſufficientiam ad ſoluēdas vſuras. Si vero vxor hēat dotē de vſuris vel vir nihil habet niſi habita vel ēpta de vſuris & dicte vſure pmū ibi fuerint q̄ ipſi dos tunc vxor obligatur reſtituere qcquid p victu ſuo ſeu qcunqʒ alio modo acceperit ind ſm Giral. ob. Et hoc verū niſi i caſu dum cauſaʒ expoliatorū agit vtiliter & quſqʒ veriſimiliter credit pficere. Si aūt nō remaneat ſpes de correctione viri vſurarij vxor victum ſibi procuret aliunde vel ab amicis vel ab alijs ſubuentionem vel elemoſinam poſtulando aut manibus proprijs laborando ſeu res domus conſeruando & licite augmentando: aut denunciet his qui pcedere poſſunt vt epō qui virum compellat eam paſcere d iuſto. Vel ſi vir eius habeat plura incerta vltra ea q̄ ſufficiāt ad ſatiſfaciendū certis prouideat epiſcopus ipſi mulieri. Si filius vel filia vel quis alius de familia vſurarij viuit de vſuris vel alijs reſtitutioni obligatis quia ſm Geral. ob. ſi vſurarius eſt ſoluendo & habet alia vltra ea ad q̄ ſatiſfacere tenetur & ſūt ſeparata de illis pōt expendere ſeu viuere. Si vero ibi ſūt aliq̄ iuſte acquiſita ſed ita mixta cum impie acquiſitis q diſcerni non pn̄t adhuc de illis viuere pōt dum tamen in mente habeat viuere de iuſto. Cō. Rodo. Si autem vſurarius non eſt ſoluendo quicqd conſumit filius vel familia in victu & veſtitu reſtituere obligatur: qa reddunt eū īpotentē ad ſatiſfaciendum. Idē dico de familia raptoris. Excuſari tñ poſſunt tales. Primo pter procurationem: id eſt cū cauſam expoliatorum agūt vt ſupra dictū eſt de vxore. Secundo propter recompenſationem: quia. ſ. filius vel filia ſeu famulus tantum lucratur i aliquo exercitio ſeu laborat in domo vtiliter quod poteſt merito recompēſari cum

expenſis ſicut etiã contingit in emptionibꝰ vſurarioruꝫ & mer
cantijs eorum · Tercio ꝓpter reſtaurationẽ ſcꝫ ſi ꝓponit ſe re
ſtauraturum & ad hoc facultatem habere ꝓbabiliter credat
nec aliunde comode viuere poteſt · Quarto ꝓpter ignorantiaꝫ
quia ſcꝫ neſcit rem eſſe talem videlicet vſurariam & huiuſmo
di nec cauſam habet hoc ſciendi ſi tamẽ poſtea cognouerit vi
detur teneri niſi filius eſſet ita puulus ꝙ alias nutriri non po-
terat · ar · de con · di · v · diſcipulos · & de reg · iu · quod non eſt
Quinto ꝓpter neceſſitatẽ vt cum filij atqꝫ filie ĩ tali etate ſiũt
ꝙ aliter comode viuere ñ pñt · Hoc ſanctꝰ Bernardinꝰ in re
ſtitutionibꝰ ſuis ſermone · xxxv · ar · iij · c · j · Si gener habuit do
tẽ vxoris a ſocero vſurario q non ſufficit ad ſoluẽdas vſuras
Nam ſm · vv · ſi ſciebat hoc gener vel etiã ſi ignorabat igno-
rantia craſſã non dẽt dotem ab eo recipe | & ſi recipit reſtituere
tenetur · Secus ſi ignorãtia ñ craſſa ſed ꝓbabili qa ſcꝫ ꝓba
biliter credebat ſocerum non eſſe vſurarium aut preter dotem
vxoris habere ſufficientiam ad ſoluendas vſuras : quia tunc
reddere non tenetur licꝫ poſtmodum ſciuerit veritatem ſcđm
eum · Tutius eſt ꝙ poſtea ſciens veritatem non recipiat dotẽ
aut ſi recepit reſtituat illis quibus ſocer tenebatur precipue
ſi certi ſunt illi : quia nullatenus potuit ſecundum deum de a
lieno dotari · Cõcordat Giral · ob · Filia vero vſurarij que ha
buit dotem a patre eo tempore quo non erat ſoluendo licet ip
ſa hoc ignoraret omnino tenetur reſtituere nec poteſt legitti-
mam retinere · Quod ſi maritus non patitur illam reſtitui cul
pa erit viri non vxoris : Si tamen illa proponat premorien
te marito dotem reſtituere ſi econuerſo vir vult dotem reſtitui
et ipſa non patitur peccatum erit vxoris ita tamen ꝙ ipſe nõ
percipiat de bonis ipſius dotis & proponat reſtituere cuꝫ po
terit · Si autem vterqꝫ in non ſatiſfaciendo concordant | am-
bo in ſtatu damnationis viuunt · de regu · iur · Peccatum · li ·
ſexto · Si vero pater tempore quo dotauit filiam remanebat
potens ad ſoluendas vſuras | & gener & filia potuerunt ſecu
re dotẽ accipe nec tenent̄ reſtituere etiã ſi poſtea ĩpotẽs fieret
Si cooperatus eſt ſeu quoquomodo cauſam efficacem vſure
preſtitit ita ꝙ ſine eo non fieret · Nam licet aliqui vt · vv ·

dicant talem non teneri ad reſtitutionem niſi q̄tum de vſura p
uenit ad eum quia quod accipitur ex vſura nō ē oīo volūtariū
Alij tamen q̄plures dicunt ꝙ tenetur inſolidum etiam ſi ni-
hil peruenerit ad eum. Et hec opinio tutior eſt ideo conſulen
da. Si cooperatus eſt ſeu cauſam efficacem preſtitit rapine|
furto aut violente vſurpationi vel dampnificationi. Nam ſcdm
omnes doctores talis inſolidum ad reſtitutionem tenetur vt
continetur etiā verſibꝰ immediate ſequentibꝰ. Juſſio conſiliū
cōſenſus palpo recurſus. Participans mutus non obſtās nō
manifeſtans. Juſſio. Si iuſſit alicui ſuo ſubdito vt fieret
rapina furtum & huiuſmodi & ex hoc eius p̄cepto ſecutus eſt
effectus dampni quod alias non fuiſſet factum tenetur inſoli
dum reſtituere etiam ſi nil ad eum peruenit. Idem ſi noīe ſuo
huiuſmodi dampnum datum eſt & ipſe poſtmodum ratum ha
buit. Conſilium. Si conſuluit alicui predicta fieri ita ꝙ ex
ſuo conſilio eſt vel probabiliter creditur dampnum datum qđ
alias non fuiſſet datum tenetur inſolidum etiam ſi nil perue-
nit ad eum: ſi autem alias fuiſſet factum ſine illo conſilio | ſed
propter illud aliquid plus factū ē tenetur inſolidum ad illđ
plus Jo. an. in regula nullus ex conſilio li. vi. melius diſtin
guit. Conſenſus. Si conſenſum prebuit ſcz cooperationis nō
mentis tantum. Nam ſi ſine eius conſenſu non poterat dam-
num fieri vel inferri tenetur in ſolidum. exempli gratia ſi duo
vel plures faciunt furtum vel rapinam vel iniuſtum bellum ſi
mul ita ꝙ vnꝰ nō feciſſet ſine alio. ij. q. iij: q ɔſentit. ij. q. i. no
tum ibi facientem & conſentientem par pena conſtringit. Se
cus ſi ſine eo dampnum illatum fuiſſet: quia quilibet ſine alio
vel plures ſine illo feciſſent tūc enim tenet̄ ſolū de dāno quod
ipſe dedit vel eius cauſa datum eſt. Palpo. Si adulando
laudauit aliquem raptorem vel malefactorem quaſi ſtrennuū
& ex hoc induxit eum ad faciendum rapinam vel dampnū qđ
alias non feciſſet tenetur inſolidum. Idem ſi detrahendo vl'
vituperando vt ad hoc inducat: puta quia dicit ipſum puſil
lanimem & vilem: quia non ſattagit rapere & male agere|
Et ex hoc ille mouetur ad dampnificandum. Recurſus.
Si receptauit fures & raptores & tuet̄ eos & ex hoc ſecut̄

dāna vel etiā rem raptā cū queritur doloſe occultat propter quod non poteſt reperiri nec reſtitui · tenetur inſolidum leſo etiam ſi nil de rapina peruenit ad eum aut per ſe nil damni intulit · Hec tho · al · pe · & Ric · in quarto di · xv · Participans Si participauit aliquid de rapina vel furto conſumendo ī victu & veſtitu ſeu alias dono recepit tenetur reſtituere vt ſupra · Si vero huiuſmodi rem ſcienter & ob ſui vtilitatē emit mortaliter peccauit & reſtituere tenetur eam domino cuius ē quem ſi non reperit pauperibus erogare tenetur : vel precium eius ſi forte iam conſumpta eſſet · Idē ſi non probabiliter credebat talem rem iuſte poſſe emere vel dubitabat ſeu de hoc nihil cogitabat · Nam in omnibus his caſibus tenetur rem integre reſtituere domino vt ſupra nec poteſt retinere ei precium quod dedit venditori pro ea · Idem de omnibus qui ſucceſſiue predicto modo emerent eandem rem vt plene habetur in ſum · piſa · Reſtitutio · iij · & in Reſti · ſancti Bernardini ſermone triceſimaquarta · Mutus · Si vidit furtum fieri & doloſe tacuit vel ſcit vbi eſt res abſcondita & non reuelat vt infra peccat · Idem ſi potuit obſiſtere furto vel rapine & non fecit : vel ſciens rem raptam ſeu furtiuam non indicauit cum interrogaretur · Nam in his tribus caſibus vltimis & mutus qui doloſe tacet cum poſſet impedire & non obſtans qui poſſet obſiſtere & non manifeſtans cum interrogatur in iudicio : ſi obſtando vel veritatem dicendo non imminet periculum ſui ſtatus vel proprie perſone ſecundum Scotum tenetur quilibet ſatiſfacere leſo ſiue talis ſit officialis ſiue priuata perſona · ar · ad hoc · ij · q · iij · Quiſquis · & extra de fur · Qui cum fure · Extra iudicium vero idem dico quo ad officialem · Si vero ſit perſona priuata que ad hoc non tenetur ex officio q̄uis peccet non tamen tenetur ad aliquam ſatiſfactionem damnificato · Dicit tamen Scotus in q̄rto ꝙ q̄uis ad alicuius officiū pertineat obuiare malis & damnis q̄ fiūt qn̄ hoc faciendo vergeretur in aliquo caſu ad malum reipublice puta magnū ſcandalum vel euidens piculū perſone ꝓprie tunc non obuians non peccaret nec ad ſatiſfactionem teneretur ar · di · l · vt cōſtitueretur · alias ſecus vt ſupra · Si habuit ſeu accepit

rem alterius quoquomō cōtra illius meram voluntatem pu‑
ta per metum· per importunitatem· per errorem vel ob reuerēti
am & huiuſmodi· Nam ī omnibus predictis caſibus tenetur
reſtituere vt habetur in ſupplemento· Reſtitutio· vij· Si ha‑
buit aliquid a perſonis que non poterant alienare vt a pupil
lo a filiofamil's non habente peculium caſtrenſe vel quaſi a
muliere nō habente bona propria a clerico religioſo & huiuſ
modi qz tenet̄ reſtituere eis ad q̄s rei habite dominiū l' admi‑
ſtratio ptinebat vt cōmūiter tenent theo· in· iiij· ſen· di· xv·

De dampnificatione rerum exteriorum

Si aliquem dampnificauit nō ſoluēdo in termīo qđ tenebat̄
Nam ratione more tenet̄ creditori ſuo ad omne dāpnum &
intereſſe extra de fideiuſ· Peruenit· &· c· Conſtitutus· de hoc
intereſſe vide in ſumma piſa· Reſtitutio· i· Si ꝑ vſuris ſibi ſo
lutis debitor notabilit̄ dampnificatus eſt & dampna paſſus
ex ſolutione vſurarum & carentia ipſius pecunie ſolute puta
quia oportuit eum ab alio ad vſurā accipere vel ꝓpt̄ hoc res
ſuas multo minori p̄cio q̄ꝫ valeret vendere & huiuſmodi tene
tur vſurari⁹ vltra reſtitutionē vſurarū ad omnia dāpna q̄ de
bitor ꝓpter illā ſolutionē vſurarū ptulit· ſm Ray· in ſū· Ric·
Sco· & Cal· Tho· ſcđa ſcđe· q· lxxviij· diſtinguit aut res re
cepta ꝑ vſura nō ē fructificās vt pecūia triticū & huiuſmōi
& tenet̄ vt ſ̄· Aut eſt res fructificās vt ager dom⁹ & huiuſ‑
modi tenet̄ reſtituere rē cū fructib⁹ ex ea ꝑceptis· Si electus
fuit aliquādo a cōmunitate vt preſtātia vel collecta aut aliqđ
onus iuſtū ad rationē vnius libre ꝑ centenario ſoluendū īpo‑
neret vnicuiqz de cōmunitate ſecundum lucrū & quātitatē cē
ſus ipſorū habita prius informatione debita & ex certa ſcien
tia plus alicui īpoſuit q̄ꝫ debuit vt illi noceat vel vt alios in‑
debite alleuiet min⁹ debito īpoſuit· peccauit mortalit̄ & tene
tur leſis de oīb⁹ dāpnis inde ſecutis· ar· de iniur· ſi culpa· Si
vero aſſigāta fuit ei certa det̄mīata ſūma· puta mille flor· diui‑
dēda cuilibz de ciuitate ꝑ rata ſua ꝓporcōnabilit̄ ſm faculta
tes ſuas relinquēdo arbitrio cōſciētie ſue ita tñ q̄ꝫ pueniat̄ ad
dictā ſūmā mille flor· Nam hoc caſu ſi intēdit alios grauare
& ſe & ſuos alleuiare notabiliter citra condignum peccauit

mortaliter & tenetur restituere vt supra omne dãpnũ lesis inde
secutũ ſm monal. in sũ. si potest sciri & discerni ipm dampnũ
alias tenebitur ad arbitrium boni viri. Idem dico de discusso
ribus & extimatoribus bonorum & patrimoniorũ aliorum qui
dolo odio vel inuidia plus vel minus extimant & ꝓximũ vel
rempublicã dãpnificant. Nam & isti peccãt & restituere tenẽ
tur vt supra. C. de discus. l. i. li. x. Idem de messoribus agri edi
ficij frumẽti vel vini si dolo vel lata culpa inique metiant̃. ff.
Si messor fal. mo. di. l. si messor. §. i. & ij. Et generalit̃ vbi-
cunqꝫ quis dolose vel inique facit id ad quod assumpt⁹ est a
iudice vel a partibus vt cum notarius assumptus ad compu-
tationem litterarum male computat. vel medicus properam
refert de qualitate vulnerum & huiusmodi. Nam omnes te-
nentur restituere vt supra. Si vero predicti collectarũ distri-
butores extimatores & huiusmodi habita sufficienti dilgẽtia
ad sciendum facultates et lucra personarum & ea que habent
extimare vel metiri bona fide taxant vel extimant & cetera. vi
dentur excusari a peccato & obligatiõe satisfactionis licet ali
cui plus debito taxauerint. ar. xxiij. q. v. de occidendis. Si
impediuit fructus prouenturos alicuius agri vel vinee arbo-
res & semina effodiendo aut eradicando vel alias deuastan-
do tenetur ad quantum extimantur fructus in illo dubio va-
lituri. Thomas in. iiij. Si officium vel beneficium quod quis
iam consecutus erat & possidebat iniuste procurauit sibi au-
ferri tenetur ad omne dampnum et ad restitutionem equalem
Secus si iuste. puta quia ille meretur priuari ex defectu suo.
quia tũc in nullo tenetur secundũ thomam. & Ric. in. iiij. di.
xv. ar. v. q. iiij. Si impediuit aliquem a consecutione alicui⁹
officij beneficij ecclesie aut cuiuscũqꝫ muneris puta cũ aliquis
volebat omĩa sua bona vel partem ei legare vel donare & ipe
dissuasit & impediuit ne hoc fieret. Naꝫ si hoc fecit animo &
intentione dampnificandi illum licet non teneatur restituere
tantum quantum illi valeret beneficium eo ꝙ non est equalis
valoris habere bonum in actu & esse ĩpe habere tenetur ta-
men ad interesse ipsi dampnificato ad arbitrium boni viri. Si
vero hoc fecit vt vtilitati sue vel amici eius magis prouideret

ꝙ illi· ſecundum Ric· vbi ſupra· & Sco· e· di· q· ij· nō tenet᷑
ad aliquid quia nulli erat ius acquiſitum & neminem facit in-
iuriam qui vtitur iure ſuo· Cuilibet enim licet pocius procu-
rare ſibi & amicis ſuis aliquid dari vel legari ꝙ alijs preci-
pue cū indigent· Con· pe· de palu· Si quoquomodo abſtulit
ſacrū de ſacro vt calices panieta & huiuſmodi ꝺ eccleſia aut
rem ſacrā de loco non ſacro aut rem nō ſacram de loco ſacro
ſacrilegiū committit & reſtituere tenetur· xvij· q· iiij· Quiſqs·
De bellꝭ iniuſtis & vſurpatiōe dominiorꝝ collectis et pedagijs
vide infra pte· ea· ti· iiij· c· iij· De turpi lucro & p ludū alearū
acquiſito· vide infra auaricia· De cambijs illicitis & ſocieta-
tibus· vide parte tercia· ti· iiij· c· xi· De habitis p ſimoniam &
bonis eccleſiaſticis male conſumptis ibidem· c· xvi· & ſe· De
dampnis et fraudibus in contrahendo multipliciter factis ibi
dem· c· xi· de dampnis per animalia· feras & huiuſmodi illa-
tis ibidem· c· xiij· De dampnificatione corporum que quadru-
pliciter cōtingere poteſt ſcz· Per occiſionem· p mutilationem
per vulnerationem aut verberationem· p carceratione aut vio
lentā detentionē· Ideo circa hoc poteſt ſic interrogari· Si oc-
cidit aliquem hominem liberum· cū liberū corpus nō recipiat
extimationē & dampnū illatū ſit ex cōmiſſiōe fiet extimatio
intereſſe etiam extrinſeca· ff· de actio· emp· l· Julianꝰ· & ſic ho
micida tenebitur ad mercedes medicorum & alias expenſas
in curatione factas tenebitur etiam alere filios aut propin-
quos et pauperes quos operibus manuum ſuarum occiſus ſu
ſtentabat vel aliter ſubueniebat· Ex hys elicit᷑ ꝙ ſi occiſus
reipub· erat neceſſarius & ex eius morte reſpublica dampnū
paſſa eſt· occiſor tenetur ei ad condignam ſatiſfactionem· Si
vero occiſus erat ſeruus non liber idem dicendum quod de re
bus alijs vt fiat extimatio ſecūdū valorē ſerui· ff· ad· l· aql· l·
ij· hec Ric· & Sco· in· iiij· di· xv· cō· v̄· in Spe· ti· de iniur·
v· ſequitur· Si dampnificauit aliquem mutilādo ei manū vel
pedem & huiuſmodi· Nam vt dicit Sco· vbi ſupra· q· iij· p
huiuſmodi nō eſt ſtatuta pena in eccleſia niſi pecuniaria q̄ de-
bet correſpondere nō ſolum ad expenſas medicorū in curacōe
illiꝰ ſed etiā ad ſatiſfactionē dampni & impediti lucri ꝓ toto

tempore quo vſurus erat illo membro quo abſciſus eſt ha-
bendo conſiderationē ad artificium ſeu exercitiū atq3 īduſtri
am hominis mutilati· Et videt̄ plus ponderanda mutilatio
paupis q̄ȝ diuitiˀ ſi multū indigebat membro abſciſo ad neceſ
ſarium victum · Tenet̄ etiā truncator diues a ſe alere trun-
catū ſi alimonijs eget & ſatiſfacere ꝯſanguineiˀ illiꝰ q̄s dāni-
ficauit: puta ſi ille cui eſt manus abſciſa alebat patrem & ma
trē filios & alios quod nunc facere non pōt carentia membri
abſciſi|propterea talis abſciſor ad equalia tenetur ad arbitriū
boni viri· Concordat Ric· vbi ſupra· Non tū fiet extimatio ci
catricum nec deformitatis corpis extra de iniur· c· j· Si damni
ficauit aliquē vulnerādo vel verberādo tenet̄ ad expenſas me
dicoꝝ & ad opas quas tali pcuſſione amiſit · extra de iniur· ſi
rixati· Et originaliter ſumitur exo· xxj· Con· Ric· vbi ſupra·
Si aliquem damnificauit iniuſte carcerādo ſeu detinendo: nā
tenetur ad ſatiſfactionem iniuriaꝝ ad iudicium ſapientis· Et
vltra hoc tenetur percuſſor ſeu iniurie illator pro anima occa-
ſi orare elemoſinas facere & aliquam peregrinationem aſſume
re inçūtum poteſt & ceteris percuſſis ſeu leſis pro iniuria ve-
niā petere & ſibi eos reconciliare·

De damno ſpirituali & morum·

Circa hoc Sco· vbi ſupra dicit q̄ in bonis naturalibus ani-
me nec morum poteſt quis directe aliū damnificare ſed be-
ne idirecte dupliciter vel in acqſitis virtutibꝰ q̄ p vicia corrū-
punt̄: vel in acqrēdis quaꝝ acqſitio multiplicit̄ impedit̄·ſ·
Inducēdo reuocādo ſcādalizādo & ſeducēdo· & ideo hoc ordi
ne pcedat̄ interrogando· Si iduxit aliquē ad peccatū ſuadē
do cōſulēdo vel pcipiēdo hoc eſt mortale|& qa ſic fuit occa-
ſio pditionis illius & abſtulit virtutes & gratiā ab eius ani-
ma iuxta illud Aug· Si fratri tuo male pſuades occidis· ſ· il-
lum q̄ ad animam de pe· di· j· noli· Ideo ſm Sco· tenetur re
ſtituere damnum modo ſibi poſſibili inducēdo eū efficacit̄ ad
penitentiā & virtuoſos mores vbis & orōnibꝰ & huiuſmodi
Si reuocauit aliquē a meliori bono puta a religione· Nā ſm
Sco· vbi ſ· q· ij· ſi retraxit aliquem iam pfeſſū tenetur agere

vt redeat ad religionem & si nolit redire tenetur aliũ eq̃ ido-
neũ religioni ꝓcurare / q si nec hoc pōt tenet' ipe intrare si sit
ꝑsona idonea & abilis ad ītrādũ · Si vero retraxit aliquē di-
spositũ ad religionē ne ītraret ñ tenet' ad tantā restitutōꝫ reli
gioni ad q̄ntā teneret' in p̄mo casu : qa interest multũ inter hē
re & ꝓpe esse ſ; tenet' ad aliqualē restitutōeꝫ alteri⁹ equalen-
tis ad ingressũ religionis · Et istud ītelligo verũ qñ ipm retrax
it intentōe dāmificādi religionē · Sec⁹ aũt si intentōe vtilitati
ꝓprie siue spirituali siue temporali cōsulendum nō suggerens
aliquid falsũ nec in fraudē qa tunc nō tenet' ad aliqd religio
ni ſ; tenetur ꝑsone quaꝫ retraxit vt in persuasionib; & aliis
bonis spiritualibus ad bona equiualentia bonis illis quib; il
lum retrahendo damnificauit · Concordat Ric · vbi supra · q ·
iiij · Idem videtur dicendum ꝯ professo tacite quod de expres
se ꝓfesso · Nam talis obligatur religioni saltem in genere · Si
autem quis auerteret aliquem a religionis ingressu ñ simplicit'
sed ab ea vbi dissolute viuitur intendens ꝓuidere saluti illius
in nullo tenetur · ar · xxiij · q · v · de occidendis · Si aliquem dā
nificauit ei malo exemplo suo scandalum prebendo : sicut se
pe faciunt mali prelati subditos suos pompis lasciuiis & a-
liis malis moribus suis · Mulieres suis superfluis & vanis
ornamentis fucis & tripudiis & quicunqꝫ alii publice pec-
cantes · Tales enim grauiter peccant / precipue cum credunt
alios in diuersa vicia propter eorum malum exemplum duce-
re : nec curant aliquid · Et tenentur satisfacere publice bonis
exemplis & moribus quantum possunt · Non tamen prop-
ter hoc tenentur ad aliquam publicam penitentiam secundũ
Albertum · Si damnificauit aliquem seducendo : puta vir-
ginem · De hoc supra precepto sexto · Et exo · xxij ·

Preceptũ octauũ est de ꝓhibitione falsi testimonii.

OCtauũ p̄ceptũ est · Non falsũ testimoniũ dices · Quo
precepto s̄m Augustinuꝫ prohibetur generaliter om̄e
mendaciũ perniciosum iocosuꝫ siue officiosũ ex libidi-
ne mortali dictum de q̄ sapiētie · i · dicit' · Os qd mentit' occi
dit animā · Mendacium vero officiosũ & iocosum ex libidine

veniali dictum non ꝓhibet᷑ ſicut nec in aliȷs p̃ceptis ꝓhibe
tur culpa venialis· Dicit tamen Auguſtinus ꝙ nullo caſu mē
tiendum eſt quia difficile eſt ſcire an procedat a radice mor-
talis libidĩs vel venialis· Potuerũt ergo ſic fieri interrogatio
nes᷑ circa hoc preceptum· Si dixit falſum teſtimoniũ cõtra ali
quem in iudicio mortaliter peccauit ſecundum Thomam ſecũ
da ſecunde·q·lxx· Et vltra peccatum mortale tenetur leſo de
omni damno·xiiij·q·vj·ſi res·&·ij·q·j·notum· Idem ſi cer-
tum aſſerit illud de quo dubitauit & eſt periurus in vtroqꝫ
caſu: non tamen tenetur ſignificare ſe falſum dixiſſe ꝓpter pi
culum ex quo ille punitus᷑ eſt· Si extra iudicium dixit menda
cium pernicioſum cõtra honorem dei veritatē fidei vel in nota-
bile damnum ꝓximi ſp̃uale vel temporale: puta dixit fornica
tionem non eſſe peccatum vſuram & huiuſmodi| ſeu negauit
qđ ipſe vel alius debet alteri dare & ipſe nouit mortalit᷑ pec
cauit· Si in iudicio interrogatus a iudice ſuo iuridice menda
cium dixit ſeu veritatē tacuit mortale eſt ſm Auguſtinum &
Alexandꝝ de al᷑· ſuper hoc precepto· Si in predicatione ſtu
dioſe mentitus eſt mortale eſt· Secus ſi ex ſurreptione· Si
ſcient᷑ mendaciũ dixit in cõfeſſione mortale ē·ſ· de neceſſario
confitendis· Si dixit mendaciũ iocoſũ.i·cauſa ſolacij vel offi
cioſũ.i·ad ꝯſequendam inde aliquā vtilitatē ſpiritualem vel tē
poralem ſine alterius nocumento veniale eſt tā in viro perfe-
cto ꝙ imperfecto ſm Alexādꝝ vbi ſupra· Si teſtimonium tulit
ꝓ pecunia mortalit᷑ peccauit & tenet᷑ ei reſtituere q dedit niſi
dederit ad corrũpendũ eũ·xiiij·q·v·nõ ſane· põt tñ accipe in-
tereſſe vt ſi ꝑdit opam ꝓpt᷑ hoc· Si aſſiduitate & mala ꝯſue-
tudine mentiat᷑ etiā iocoſe ſm Hoſti·ĩ ſũ·ti·đ pe·& re·§· que
interrogatões᷑· mortale ē· De detractatiõe ꝯſequent᷑ he interroga
tões pñt fieri· Si impoſuit alteri falſo aliqđ crimen verbo cā
tilena vel libello famoſo ꝑ ſe vel ꝑ alium mortaliter peccauit
et tenet᷑ ad reſtitutõꝫ fame ſm Ray·recognoſcēdo errorē ſuũ
et declarādo illis corā qbꝰ detraxit & ĩ aliȷs locis ĩ qbꝰ ſentit
illũ infamatũ ſe falſũ dixiſſe niſi ex hoc ĩfamat⁹ magis ĩfama
ret᷑ vel ĩmineret ei ĩgēs piculũ vite vel aliqđ magnũ ĩcouenē
ens ſequeret᷑ & vltra hoc tenet᷑ ĩfamato veniam poſtulare ſi

nouit ſe infamatum ab eo et tenetur cū eo cōponere de iniuria
& hoc p ſe ſi audet vel p aliū ſi n̄ audet· Si crimē alteri⁹ verū
ſ; occultū manifeſtauit mortalit̄ peccauit & tenet̄ ei ad reſti-
tucōē fame inq̄ntū pōt ſine piculo. vt ſ̄. vel niſi illud crimē pri
us occultū poſtea p aliā viā fuerit publicatū· ſi crimē occultū
alteri⁹ māifeſtauit n̄ intēcōe diffamandi l' alias nocēdi ſ; ex q̄
dā leuitate vel loq̄citate nō videt̄ mortale niſi p accidēs. ex il
la māifeſtacōe ſequeret̄ ei⁹ infamatio· vt q; audiētes inde de
eo ſcādalizati ſūt· Cō· tho· ſcda ſcde· q· lxxiij· Si ad pctm̄ alte
ri⁹ qd̄ narrauit addidit aliq̄d notabile vltra peccatū tenetur
ad reſtitucōem fame ſi illud importat infamiam· Si narrauit
crimē alteri⁹ coram aliis nō expreſſe aſſerendo nec tanq̄ certū
dicendo ſed ꝑut audiuit referendo nil addendo licet peccet &
periculoſum ſit talia audita referre non tamen tenetur ad reſti
tutiōem fame· ſm Sco· iii· iiij· Sed ſi hoc fieret intēcōe mala
ſcz ledēdi ꝓximū vel infamādi nō videt̄ poſſe excuſari a mor
tali· Si accuſat⁹ in iudicio de crimie qd̄ cōmiſit ſed occulto
negauit ſe illud cōmiſiſſe & ſic indirecte crimē impoſuit accu
ſatori & calūniā oſtendens eū in hoc eſſe mendacē· ſm Sco·
vbi ſupra n̄ tenet̄ retractare negacōe; ſuā qua negauit ī pub-
lico verum crimen tenetur tamen reſtituere famam accuſanti
dicēs ſic nō habeatis eū p calūniatore credēdū eſt q; habue-
rit bonā intentionē & huiuſmodi· Si accuſauit in iudicio vl'
denūtiauit p̄lato crimen ver; alteri⁹ non zelo iuſticie ſed odio
mortaliter peccauit· Si vero ei vel etiā aliis pſonis q̄ poſſint
peccanti prodeſſe & prouidere· denūtiauit etiam ſi crimē ſit oc
cultū nō peccauit ymo merit⁹ eſt· xxij· q· v· hoc videt̄· Si bo
na facta ab aliis dixit facta mala intencōe ꝓpter odiū peccauit
mortalit̄· Idem ſi tacet ea odij cauſa cū ſit neceſſarium dicere
ad liberandum proximū & hoc verum p̄ſertim in foro cōſcīe
de ſen· ex co· quanto & infra eo· dilecto li· vi· Si cū delecta-
tione abſq; reſiſtentia audiuit detractores vel induxit eos ad
detrahendū ꝓpt̄ odiū ei⁹ cui detrahit̄ nō min⁹ peccat q̄ detra
hens· ſi vero peccatum ei non placuit ſed ex timore vel negli-
gentia & huiuſmodi non contradixit veniale tm̄ videtur niſi
ei ex officio incubuit ſecundū tho· ſcda ſcde· q· lxxiij·

Nonū preceptū ē· Nō cōcupiſces vxorē alienā· Hic notandū ꝙ ꝗuis peccatū volūtatis et opis vnū peccatū ſint in radice· ſcꝫ in libidīe & intencōe duo tn̄ ſunt in effectu deordinacōis· ſm Alex· de al· pte tercia· ſup hoc pcepto· Ideo ſicut ſexto precepto decalogi prohibetur actꝰ exterior mechie· Ita hic prohibetur actus interior cōcupiſcētie prout eſt in conſenſu rationis· non autem prout eſt in primo motu ſcꝫ ſuggeſtione vel delectatione prohibetur ſimpliciter ſed ſm quid· Poteſt ergo ſic interrogari· Si concupiuit aliquando committere aliquod peccatū carnale cum muliere aliena· Nam ſi deliberate & cum conſenſu rationis ad hoc conſenſit mortaliter peccauit etiam ſi nullus effectus ſecutus ſit· Math· v· Qui viderit mulierem ad cōcupiſcendū eā iam mechatus eſt eam in corde ſuo· Idem ē ſi concupiuit peccare cū maſculo· & quia vt inquit Amb· intētio operi nomē imponit ſequitᷣ ꝙ qualis ē cōcupiſcētia talis ſit ſpecies peccati· exēpli gratia· Si concupiuit cōmiſceri carnaliter cum ſoluta virgīe ſtuprum cōmiſit· ſi coniugatam· adulteriū· ſi monialem ſacrilegium· ſi conſanguineā inceſtum· propterea de ſingulis huiuſmodi cōcupiſcencijs deliberate & cum cōſenſu rationis factis oportet ſpecifice confiteri cū debitis circumſtancijs· Nam totiens peccauit mortalitᷣ quotiēs cōcupiuit fornicari cū aliqua vt ſupra factis aliquibꝰ interuallis· Sed ſi verſetur cōtinue in talibus deſiderijs p ſpaciū temporis erit ſolū vnū peccatū mortale· ſed tanto grauius quanto diucius in eo perſeuerat· Idem ſi mutat cogitationem de vna perſona ad aliam vel de vna ſpecie ad aliā ſpeciem cū eadem perſona ſemp denouo peccat mortalitᷣ· vn̄ ſi centū mulieres videret vnā poſt aliam & ſingulatim eas deliberate carnaliter cōcupiſceret cencies mortaliter peccaret· ſed ſi vna cogitatione eas appeteret vnum ſolum peccatum eſſet habens in ſe tot peccatorum deformitatem· Si preſtitit conſenſum ſolum in delectatione cogitationis carnalis licet non intenderet vlloꝫ pacto peruenire ad actū mortaliter peccauit ſm omnes theologos cōmunitᷣ· & notat

duran· in ſũma·li·i·pte·viij·ti·d luxuria·q·xx·Si oblectat9 eſt moroſe in cogitacõibꝰ carnalibꝰ abſqꝫ tñ cõſenſu & deliberacõe rõnis·nã i hoc eſt varia opĩo doc·Nic·de li·Math·v·ſup illud·Qui viderit ꝛc·dicit hoc eſſe venale peccatũ·Ide tho·Bonauẽ·vero ſcdo ſen·di·xxiiij·ponẽs duplicẽ ɔſenſũ expſſũ ſcꝫ et interptatũ dicit ꝙ nõ ſolũ eſt pctm̃ mortale·qñ rõ cõſentit expſſe ſ; etiã qñ hõ cõſentit nõ expſſe dũ negligit reprimẽ delectacõeꝫ aduertẽs piculũ retẽte cogitacõis·Nã ipſe ſibi ẽ cã diſcriminis qd nõ põt eẽ abſqꝫ cõtẽptu ꝓprie ſalutis et cõſeqnter mortale·Cõ·pe·Alex·vero de al·i·ij·q·ij·expreſſe aſſerit delectacõem carnalẽ moroſam eſſe mortale peccatum

Decimũ & vltimũ preceptũ de nõ cõcupiſcẽdo rem ꝓximi

Ecimũ preceptũ eſt·nõ cõcupiſces rẽ alienã·hoc pcepto phibet ois ɔcupiſcẽtia rei aliene pariformiter vt dictũ ẽ i pcedẽti pcepto de ɔcupiſcẽtia carnali ideo ſic poterit interrogari·Si ɔcupiuit deliberate habere nõ mõ licito rẽ alienã & qd & quõ vt habeat ſpecies peccati q neceſſaria eſt confiteri cum debitis circumſtancijs vt ſupra precipue ſi eſt quid notabile quod deſiderauit habere illicite vel p modum illicitum mortale eſt & euſdem ſpeciei peccatum vt ſi deſiderauit occulte tollere eſt furtum·ſi violenter rapere rapina eſt·Si rem ſacram eſt ſacrilegium·& ſic de alijs non tamen tenetur reſtituere·Si cũ aliqñ abſtulit aliqd alicui vl dãpnificauit in minimo deſiderauit tollere quid magnũ mortalit peccauit vt ſepe cõtingit mercatoribꝰ et artificibꝰ q plus ſe decipere cupiũt ꝙ̃ actu decipiant·

De vicijs capitalibus & eorũ ſpeciebꝰ Ca·iij·

Ic ꝓ fundamẽto nota ſm Alex·de al·ſcda pte ſũ·q·xxxv·ar·i·ꝙ circa hec vitia põt hõ duobꝰ modis corde peccare mortalit·primo mõ cũ adũtent & deliberate cũ ɔſenſu rõis delectat cogitare ſup eo qd ẽ peccati mortal puta fornicacõis homicidij rapĩe furti & huiuſmõi ꝗrens delectacõꝫ peccati cogitati·nã hoc ẽ mortale licꝫ ñ intẽdat actu illud cõmittẽ & ẽ euſdẽ ſpeciei cui9 ẽ illud quod verſatur

in mente· Sc̄do modo peccat quis mortaliter cuꝫ cogitando id quod eſt mortalis culpe illud appetit actu perpetrare· Et ſi nunq̄ ſequatur effectus: nā in hoc voluntas ꝓ facto reputat᷑ Poterunt ergo ſic fieri interrogationes & primo circa ſupbiaꝫ que eſt inicium omnis peccati· eccleſiaſtici· x· & ſm̄ Greg· habet quatuor ſpecies· Si bona naturalia ſpiritualia vel temporalia q̄ habet ſibi attribuit & nō a deo habere recognoſcit· Si bona ipſa a deo recognoſcens meritis ſuis principaliter recepiſſe extimauit· Si ea bona que non habuit ſibi attribuit vel plus q̄ȝ habuit· Si reputauit vel reputari appetiuit ſe ceteris meliorem alios ɔtēnens· Nam in his q̄tuor ſpēbꝫ ſemp ē mortale alias eſt veniale· Si exiſtimauit ſe dignum honore vel dignitate & mente deliberata appetiuit ore ꝓtulit ſeu ope ꝓcurauit principaliter ꝓpter honorē vel vtilitatem temporalem| mortaliter peccauit· Si appetiuit dignitateꝫ vel officium eccleſiaſticum ſeu ſeculare ad quod eſt idign⁹ & iept⁹ vt quia eſt ignorans vel criminoſus mortale videt᷑· Si appetiuit ſeu q̄ſiuit ad huiuſmodi peruenire etiam contrafaciēdo p̄ceptis dei ſi oportuiſſet mortale ē· Si q̄quomodo q̄ſiuit honorē i aliqua re ita inordinate q̄ ibi cōſtitueret finē mortale ē alias veniale videt᷑· Si preſumens de virtute ſua & ſupra vires ſuas temptauit ea q̄ non cōueniunt eius conditioni arti vel ſcientie: qa ſi hoc fecit cū piculo expreſſo corpali ſeu ſpirituali ſui vel alterius mortaliter peccauit· Si alterius facta dubia in malam ptē deliberate iudicauit ſine īdicijs manifeſtis mortaliter peccauit: ſi deliberate iudicauit de mortali alias venialiter ſi iudicauit de veniali· Si ptinaciter & ſciēter ɔtēdit aduerſus alterum contra veritatē & in rebꝫ alicuius īportātie mortale videtur· Si curioſe ſcrutatus eſt ea q̄ ſunt ſupra capacitatē ſuam vt de trinitate p̄deſtinatione & huiuſmodi qa q̄nqꝫ pōt eſſe mortale ꝓpt̄ piculū· Si ex contēptu non obediuit deo & ceteris ſuperioribus ſuis ſpiritualibꝫ & tempalibus in preceptis iuſtis que pertinent ad eoꝝ iuriſdictioneꝫ mortaliter peccauit· Si vilipendit recepta dei beneficia vel murmurauit ꝯ ei᷑ ſeu in eorum contemptum aliquod peccatum commiſit qa mortale eſt & peccatum ingratitudinis · Si deniauit vel receſſit ab

obedientia pape & ſancte romane eccleſie adherens alicui an
tipape ſciſmatico vel alicui ſecte reprobate mortale ē & excō
municatio· Si tñ eſſent duo electi & qlibet coꝝ crederet ſe pa
pā eſſe & ſic crederet a ſuis ſeqcibꝰ neut coꝝ poſſet dici ſciſ-
maticus & cōſequenter excuſarent populi ſi diſpoſiti forent
illi adherere quē pro certo ſcirent eſſe verum papam & valēt
geſta p vtrunqꝫ in locis vbi tollerant· xxiiij·q·j·c·j·in glo·
ſi·&·e·q·c·de decimis in glo·ij· Si fuit nimis ptinax in ſen-
tentijs ſuis diſcrepans a cōmuni iudicio ceteroꝝ eſt piculoſū
et pōt qñqꝫ eſſe mortale qñqꝫ veniale· ꝫ ſi diſcordauit ſe ab a
lijs in his q ordinant ad dei honorē vel proximoꝝ vtilitatē p
eo ꝙ male afficit ad eos vel vt preceteris oſtendat ſe ſapien
tiorem mortale eſt· Si irreuerenter ſe habuit ad eccleſie ſacra
mēta & alia diuina & deriſit ea mortale eſt· Si cōtempſit vel
deriſit bonos viros & ſimplices vel deo ſeruire volētes vt ſic
eos retraheret mortalit peccauit· Si irriſit aliquē intēdēs ex
hoc iniuriā eius vilificationē & notabilē pturbatōeꝫ mortalit
peccauit ·ſecus ſi ex leuitate aut cauſa ioci

De Inani gloria

De inani glia

INanis glia ē inordiatꝰ hūane laudis appetitꝰ & ex
gñe ſuo ē veniale pōt tñ eē mortale dupl r· ſ· rōe finꝭ
ppt quē laus appetit & rōe opis in q laus qrit· Poterit ergo
de ea ſic interrogari· Primo ſi opa ſua de gñe bonoꝝ vt ieiunia
elmas & orōnes & huiuſmodi fecerit pñcipalit ad laudē hu
manā vel ppt lucꝝ ſicut phariſei q deuorabāt domos viduaꝝ
ſimulātes lōgā orōneꝫ· Math· xxiij· mortale ē· Si qſiuit glī
am & laudem ex opere peccati mortalis peccauit mortaliter:
ſi hoc egit mente deliberata· Idem ſi ſe laudauit de ope mor
talis peccati · Si gloriam queſiuit de opere indifferenti: vt
habere diuitias vel veſtes precioſas eſt veniale | dummodo
de ſe nō ſint ita inordiate ꝙ pbeant occaſionē ſcandali· Ideꝫ
ſi ſe iactauit de huiuſmodi ope īdifferenti· Si ita inordinate
appetiuit laudem & gloriam ꝙ propter eam conſequendam
paratus extitit etiam contra dei precepta facere mortaliter
peccauit . Si adinuenit nouitates veſtium ornatuum va-
nitatum & huiuſmodi grauiter peccauit · Et ſi fuit cauſa

inducendi aliquam malam conſuetudinem omnia peccata inde ſecutura imputabuntur ei· Si edificia ſumptuoſa & picturis curioſa vltra decẽciã cũ ꝓprijs inſignijs ad eiꝰ gloriã principalit̃ fieri fecit ibi finem ſuũ conſtituens mortale etiã videt̃ Si vſus ẽ veſtimentis p̃cioſis vel mulier vſa eſt veſtibꝰ rechamatis & caudatis planulis altis coronis capitis fucis & alijs ornatibus ad oſtentationem & inanem gloriam mortale eſt: ſi adeo in eis oblectata ẽ vt non curaret ꝓpter hoc tranſgredi mandata dei vel eccleſie nec de ruina ꝓximi etiã ſi ſciret eũ inde ſcãdalizari· Si vͦo vt placeat viro ſuo vel ne cõtẽnatur ab alijs ſeu ex leuitate talibꝰ de ſe vſa ẽ non videt̃ mortale niſi ſit ibi notabilis exceſſus vt veriſimiliter poſſit eſſe occaſio ruine alijs· Si adhibuit nimiam diligentiã & ſtudiũ & ↄſũpſit multũ tempus ad ornãdum ſe vel ſi exceſſit in portatura veſtium quo ad numerum quo ad precioſitatem quo ad formam non ſecundum morem patrie vltra ſtatum & conditionem ſuam poteſt ibi de facili eſſe mortale· Si ſimulauit ſanctitatem habere p opera exteriora cum malus ſit: ſi hoc fecit ad conſequendam laudem humanam ibi conſtituens finem vel intendens aliquid quod ſit contra honorem dei ſeu vtilitatem proximi vt diſſeminare errores adipiſci indigne eccleſiaſticam dignitatē decipere ꝓximũ ſpũaliter vel t̃paliter: puta vt citius ei dent̃ elemoſine q̃ſi viro ſãcto vt faciũt ceretani & multi queſtuarij in his omnibꝰ mortalit̃ peccauit & hij reſtituere tenẽt̃ ſm Inno· Si iactauit vel laudauit ſe alios ↄtẽnãdo vt phariſeꝰ publicanũ mortale vr̃ Si laudes hoĩz vel reuerẽcie ſibi exhibite deliberate ei placuerũt p̃ncipalit̃ ad ꝓpriam gloriam mortale videt̃

De Inuidia·

INuidia ex ſupbia orit̃ & ẽ odiũ felicitatis aliene ſeu triſticia de alieis bõis & ex ſuo gñe ẽ peccatũ mortale qa directe ↄtrariat̃ caritati q̃ nõ emulat̃ ·j· cor· xiij· põt tamẽ eſſe veniale cũ ↄſiſtit i p̃mo motu abſqȝ ↄſenſu rõis & ſcd͡m Grego hꝫ qnqȝ filias q̃ ſũt· odiũ exultatio i aduerſis triſticia in proſperis ſuſurratio & detractio· Põt addi & blaſphemia

Poterunt ergo ſic p ordinē interrogacōes fieri· Si inuidet ali
cui puta plat⁹ de maiori platione & dignitate· Officialis ex
iſtenti in digniori & meliori officio· Doctor alteri doctori de
maiori ſciētia ł cōcurſu· Scolaris alteri ſcolari de acutiori in-
genio· Mercator alteri mercatori d maiori credito· Ciuis alte
ri ciui d maiori honore & reputacōe· Artifex alteri d artificij
concurſu lucro & huiuſmodi· Mulier alteri mulieri de marito
pulchritudine· filijs· & ornamentis· In hys omnibus ſi adeſt
conſenſus rationis eſt mortale quia cōtra caritatem pximi cū
doleat de eius bono· ſi tamē doleret de bono tempali alterius
quia videt illud redundare in detrimentum anime ſue vel cō-
munitatis talis dolor nō eſt peccatū· Si odiuit deū qr flage
lauit eū vel impediuit mala deſideria eius vel quia prohibuit
peccata carnalia & huiuſmodi mortale eſt· ſi odiuit pximum
optās ei aliquod notabile malū mente deliberata mortale eſt·
ſiue malū ſit ſpirituale corporale vel tempale· Si vero malū
ei optauit non vt malū ſ pter bonum eius· puta infirmitatē
paupertatē & huiuſmodi vt ſcz bon⁹ efficiat ł ſaltē ne peior
fiat & alijs nocere nequeat hoc nō eſt odium· Si odiuit vnū
vel plures & quāto tempore in odio pſeuerauit· Nā quotiēs
odiū mēti ei⁹ d inimico occurrit & ipe nouo cōſenſu rōnis in
illud cōſenſit totiēs mortalit peccauit· Nō tn̄ debet petere ve
niā ab illo quē odiuit ſi odiū ſecretū fuit· Si exultauit aīo deli
berato de malo & dāpno ſeu de q̄uis aduerſitate pximi ex in
uidia mortale ē· Si cōtriſtat⁹ ē ex inuidia de bono & pſperi
tate pximi mortale ē ſi adeſt rōnis əſenſus· De detractiōe vi
de ſ̄ pcepto octauo· Si dixit blaſphemiā in ſpiritū ſanctū de
qua habetur Math· xij· q̄ nō remittit nec in hoc ſeculo nec
in futuro qr cōmittitur ex malicia· Et habet ſex ſpecies q̄rum
prima ē inuidentia fraterne gratie· ſcda impugnatio veritatis
agnite ſcz cū qs cōtradicit veritati fidei quā nouit· tercia pſū-
ptio de impunitate cū ſcz qs peccat aſſidue & tn̄ pſumit dei pu
nitionē euadere· q̄rta eſt obſtinatio mētis ſcz in peccatis cōmiſ
ſis· quinta deſperatio ſcz cū qs credit deū nolle vel non poſſe
ei parcere etiā penitēti vel nolle ſaluare eū· ſexta impenitentia
finalis cū ſcz qs firmiter pponit non penitere in futurum

De ira.

Ira que oritur ex inuidia · ſm Aug⁹ · eſt vlciſcēdi libi-
do · & ex ſuo genere eſt mortale peccatum quia cōtra-
riat᷑ caritati q̄ nō irritatur nec cogitat malū · i · Corin ·
xiij · Et hoc verum qn̄ eſt a voluntate deliberata · i · cū cōſenſu
rationis · & habet filias ſex · ſm Greg · ſcʒ · Rixā · Tumorē mē
tis · Contumeliam · Clamorem · Indignationem & Blaſphe-
miam · De quibus per ordinem ſic interrogari poteſt · Si ꝓpt
aliquam iniuriā dampnū illatū vel nocumētum in ſe vel in ſu-
os cōmiſſū appetiuit deliberate vindictā ſeu punitionē offen-
ſoris quo quomodo vel p ſe vel a deo vel ab alio hac ſola intē
tione vt ſe vindicet & ſatiſfaciat aīo ſuo irato mortale ē · Si
vero fit ſine cōſenſu rationis vel quid minimum veniale eſt vt
quottidie accidit curā familie gerentibꝫ · Si ex ira rixam fecit
cum aliquo percuciendo inuicē · Nam ſi hoc fit aīo nocendi vel
iniuriandi ſeu vindicandi in adultis mortale eſt · Sec⁹ ſi aīo
ſe defendendi tm̄ cū moderamīe inculpate tutele · Si tumore
mentis inflatus varios modos ſe vindicandi excogitauit &
hys multū mētē implicauit poteſt eſſe mortale & veniale ſm
ꝓceſſū · Si dixit alteri verba contumelioſa aīo iniuriādi dicē-
do ei defectum culpe · ſcʒ fur · adulter vel homicida & huiuſmoī
vel defectū pene · ſcʒ ruſtice · ſerue cōtracte · cece · & ſimilia hoc
tn̄ ꝓprie dicitur cōuiciū vel defect⁹ indigētie · ſcʒ īproperando
iniurioſe beneficiū qđ ei contulit · Nam in hys omnibꝫ morta
le eſt ſi ex liuore odij · ſcʒ cauſa dehonorādi & vlciſcendi · ſm
Tho · ſecūda ſecūde · q · xxvij · ar · ij · Si dixit verba iniurioſa ·
ſeu contumelioſa familie ſue diſcipulis vel ſibi ſubditis cor-
rectionis cauſa nō eſt peccatū niſi excedat vel niſi diceret ali-
quid vn̄ ſequeret᷑ eis infamia vel ſcādalū vel qđ eſſet qđ no-
tabile falſū · nā tūc eſſet mortale vel veniale ſm exceſſum · Ve
runtamē · ſi p̄lat⁹ ſubdito · pat᷑ filio · vir vxori · magiſter diſci
pulo · dn̄s ſeruo · dicit verba cōtumelioſa ex correctione & ex
cedit modū · ſm Auguſtinū nō tenet᷑ petere veniā a talibus ·
lxxxvi · di · Quādo · & · c · Facietis · Si vero odio & liuore vin
dicte vel multū iniurioſe dicerent tenent᷑ veniam petere & re-
conciliare leſum priuate vel publice ſecundum ꝙ contumelia

illata fuerit ſm Ray. Si tñ poſt ↄtumeliã qui iniuriã recepit
domeſtice & familiariter ↄuerſatur cum eo q ſibi ↄtumeliam
intulit cũ ex hoc videat᷑ remiſiſſe iniuriã & recõciliatũ fore nõ
tenet᷑ iniurians veniã petere ſm duran. i. ſu. Si ex ira vocem ex
altauit ↄtra aliquẽ inordinate clamãdo ſeu confuſe ↄtra eũ cõ
uiciando peccauit plus & minus ſm quantitatẽ exceſſus. Si
ex indignatione quã habuit erga aliquẽ reputans ſe ab eo ĩde
bite iniuriatũ ſubtraxit ei ſigna caritatis extrinſeca & oſtẽdit
ei ſigna expreſſiua rancoris ĩterioris mortaliter peccauit qa
cõtra caritatẽ egit. Nã vt dicũt theologi ex iniurijs illatis q̄-
quomodo tria ſolent oriri leſo. Primum eſt rancor in affectu
Scdm rancoris ſignum in affectu. terciũ eſt actio cõtra iniu-
riantẽ. Primũ. ſ. rãcorẽ qlibet tenet᷑ ſtatim dimittere etiã ſi ñ
roget᷑. Scdm tenet᷑ dimittere & veniã ↄcedere vacat eã petẽ
ti. i. pato emendare ſm facultatẽ ſuã. Terciũ aũt non tenetur
dimittere niſi facta ſatiſfactõe nec tenet᷑ de neceſſitate ſalutis
ille cui irrogata ẽ iniuria querere amicitiã ſeu recõciliationem
iniuriantis ne ei ſit occaſio mali puta quia ex hoc iniuriãs ſu
pbiret vel audientiã ſumeret talia faciendi niſi ĩ caſu. ſ. cũ cre
deret pbabiliter q ꝑ t᷑ hoc liberaret animã eius a mortali o-
dio. Licet etiã iniuriato ſubtrahere ſe ab eius familiaritate ꝑ
maiori ſui pace ꝓ ei loqlã oĩno tenere ſiue obuiãdo ei alias di
ertere aut toruo vultu eũ reſpicere & huiuſmodi nunq̃ licz
qa ſũt indicia odij mortalis. Si blaſphemauit aliquẽ animo
deliberato non bono fine ſed vt eueniret illi talis blaſphemia
in malum eius mortale eſt. Si vero ex ſubito motu ire non
deliberate veniale eſt ſicut contingit quotidie parentibus ma
ledicere filijs. Si maledixit creaturas irrationales. Nam ſi fe
cit ĩ deteſtationẽ creatoris vel in dannum domini earum mor
tale eſt alias veniale. Si blaſphemauit animas parentum ſu
orum defunctorum vel etiam aliorum videtur mortale. Idez
ſi ex ira ſeipſum maledixit. Si blaſphemauit diabolum. Si
partialis fuit guelfus vel gibilinus & ita obſtinato animo vł
partiali q appetiuit dannum exilium vel exterminium contra
rie partis per phas & nephas paratus etiã in his q̃ ſunt pec
cati ſequi partẽ ſuaz mortalit᷑ peccauit & ẽ in ſtatu dãnatõis

Et ſi verbo ſigno vel facto ꝑtialē ſe oñdit mortalit̄ peccauit·

De acadia·

ACcidia que ſecundum Damaſcenum eſt triſtitia aggra
uãs animũ hominis vt nihil ei agere libeat· ex ira ori-
tur· & ſecundum gen⁹ ſuum eſt mortale ſecundũ tho·
ſi eſt ex rationis conſenſu in hys q̄ propter deum cuilibet im-
minent facienda· puta cum aliquis conſentit in fugam honorē
& deteſtationem boni diuini carne contra ſpiritum oīo preua
lente· Si tamē eſt abſq3 rõnis ꝯſenſu· veniale ē & ſm̄ greg·
xxxi· mor· Accidia habet ſex filias· ſcʒ· Maliciã· rancorē· puſil
lanimitatē· deſperationem· torporem· et mentis vagationē· Jdo
poterit ſic interrogari· Si ita cõtriſtatus eſt & attediatus ꝙ
habuerit in horrorē bona diuina & ſpiritualia ſeu opera virtu
oſa ad que tenetur ex dei precepto vel eccleſie ſeu alterius ſui
ſuperioris· Nam hoc eſt mortale ſi affuerit cõſenſus rationis·
Si adeo contriſtatus eſt ꝙ nollet eſſe creatus nec mũdo nat⁹
vel eſſe ſicut animal irrationabile vel vellet mori qualitercũq3
ſiue bene ſiue male ꝙ exiret hinc· Nam quodlibet horum eſt
mortale vt ſupra· Si ita contriſtat⁹ eſt de aliquo caſu aduer
ſo· puta ꝺ morte amici ꝙ penitet eũ bene feciſſe vel proponit
animodo a bono deſiſtere· mortale eſt· Si cõtriſtat⁹ ē ex cõſi-
deracõe bonoꝝ q̄ habent alij q̃bꝫ ipſe priuat⁹ ē et ꝓpt̄ hec do
na ſibi a deo data vilipendens deuenit in tedium bñ operandi
mortale ē ſi eſt ex conſenſu rationis alias non· Si ita cõtriſta-
tus ē de aliquo caſu aduerſo ꝙ incurrerit ꝓpt̄ hoc infirmita-
tem ꝑdiderit ſompnũ dimiſerit cibũ vel huiuſmōi videt̄ mor-
tale ſi in hoc potuit ſe iuuare & noluit· in reliquis vero q̄ non
ſint ꝑcepti vel etiã ſi ſint precepti ſed abſq3 conſenſu rationis
veniale eſt huiuſmodi triſtitia· Si contempſit ſeu indignan-
ter ſuſtinuit corrigentem eum vel ad bona ſpiritualia induce-
re volentem vt propter hoc eum odio habeat mortale ē· Si
ſubtraxit ſe ab hys bonis q̄ de facili poterat opari timore de-
ficiendi vt a ieiunijs & huiuſmodi cõmuniter eſt veniale niſi
alias teneretur· Si ſtetit ocioſus nil boni operans & temp⁹
perdens veniale videtur ſecundum ſe niſi ocio addatur aliud
viciũ quod ſepe accidit· Si ex vagacõe mẽtis fuit ſõpnolēt⁹·

distractus & inquiet⁹ in oratione predicacōe et officiis diui-
nis vel etiā extra diuina cogitauit vana et inutilia · hoc ↄmūit
veiale ē nisi addat̄ aliud ſpeciale peccatū ł ſi volūtarie ſeu ne
gligētia accurata euaget̄ ꝑ totū officiū ad qd̄ tenet̄ ex p̄cepto

De auaricia·

AVaricia que ſecundū Tullium ē inordinat⁹ appetit⁹
habendi · tripliciť cōmittit̄ ſcʒ iniuſte acquirēdo · Te
naciter retinendo · & inordinate amādo · Et in hys tri
bus auaricia ē peccatū mortale · cū ↄtrariat̄ caritati dei ł ꝓxi-
mi vt ſi propter amorem diuiciarum quis non vereat̄ facere
contra amorem dei vel ꝓximi · vel cū amor & appetit⁹ tēpali
um bonorum eſt ita inordinat⁹ vt conſtituatur in eis vltim⁹
finis · alias eſt veniale ſm tho · ſcda ſcde · q · xviii · & ſm greg ·
xxxi · mor̄ · Ex ea · vii · peccata oriūtur · ſcʒ · Obduratio · Inqui
etudo · Violētia · Fallatia · Periurium · Fraus & Proditio ·
Sed quia plura de pertinentibus ad auariciam tacta ſunt ſu-
pra precepto ſeptimo & vltimo · & infra · c · ſe · de operibꝫ mi
ſericordie pauca q̄ reſtāt nec alibi poſita · hic breuiť annotabo

Illicita acquiſitio

Si ex immoderato appetitu lucri hincinde diſcurrēs maiorez
ſollicitudinē adhibuit circa tempalia q̄ ſaluti neceſſaria mor-
tale eſt · Si ex auaricia ꝓdidit ciuitatē caſtrū ſiue terrā aufe-
rens ab eo cui⁹ ſiūt et ꝓditorie alteri tradēdo q ibi ius nō ha
bet mortaliť peccauit & tenet̄ de omibꝫ dāpnis inde ſecutis
Si tradidit dn̄m ſuū vel amicū in manibus inimici occidendū
detinendū vel impediēdum a negociis ſuis mortaliť peccauit
& tenetur ad omne intereſſe · Si pecunias vel alia bona domi
ni ſui vel amici procurat deuenire ad manus inimicorum vel
malicioſe perducit eū alicubi vt ſpoliet̄ mortale eſt & tenet̄
vt ſupra · Si ſecreta domini vel amici ſui iniuſte reuelat pec-
cat mortaliter · xiii · di · Nerui · ſecus ſi ſecreta iniqua coniura-
tiones vel tractatus contra rempublicam vł in alioꝝ periculū
notabile & nocumentū prodidit ex caritate · ſecundū Ric · in ·
iiii · di · xxi · tho · Alex · & ſco · ibidē · Si nō ſuauit fidē ꝓmiſſaʒ
pacta & ↄuēcōs licitas mortaliť peccauit & tenet̄ ad intēſſe

vii pcta oriunt

Illicita acq̄ſicio

Nam etiam hoſti · ſeruanda eſt fides dū ſeruatur ab eo · xxiij ·
q · i · Noli · Si vera ſigilla corrupit vel ſigillum littere clauſe
aperiēdo fregit mortale eſt · extra d' fide inſtru · Inter dilectos
& de offi · dele · Cū olim · ij · Idē videt' ſi ſolū legit litteras al-
terius clauſas · niſi poneret ſpem in ratihabitione dirigētis vl'
eius cui dirigatur · Si aliquid illicite & turpit' acquiſiuit vt
de ludo per ludum taxillorum cartarum & huiuſmodi fortune ludos ·
mortale eſt ſi ex cupidine luſit etiā ſi non ducat' in cōſuetudi-
nem · ſm · v v · & tenet' reſtituere vt infra · Nā talis lud9 ꝓhi
bit9 eſt · ff · de alea · p totū · in auct · de ſan · epi · § · interdicim9 ·
& extra de vi · & ho · cleri · Clerici officia · & · xxxv · di · Eps · ſi
vero n̄ luſit ex cupidie ſ; cauſa recreacōis ꝓ eſculēto & pocu
lento tm̄ nec vltra vnū ducatū etiā ſi ludens fuerit multū di-
ues nec ludens ſit clericus nec ludatur tempore luct9 nec con
tra legē ludit · i · cū dolo nec ludere nolētem ꝓuocet · hys oib9
cōcurrentib9 talis ludus alee nō videtur ꝓhibitus · ſm · durā ·
in ſu · Con · Ric · in · iiij · di · xv · ar · iiij · q · viij · vbi dicit · hec oīa
requiri in ludo ſcachorum ad hoc vt liceat hoc excepto ꝙ lu-
dus ſcachorum non eſt etiam prohibitus clericis · Si tali lu-
do aliquid acquiſiuit ab hys qui alienare non poſſunt vt ſūt
furioſi prodigi minores · xxv · annis · & precipue pupilli men-
te capti ſurdi muti & ceci & qui perpetuo morbo laborant ·
ſerui empticij · quia quicquid habent eſt dominorum · Reli-
gioſi qui & ſi qua habeant ad vſum ſuum vel per adminiſtra
tionem illa tamen donare non poſſunt · & multo minus illici-
te alienare · extra de dona · c · Ceterum · Concordat Io · an · de
offi · vic · Cum in generali · Clerici quantum ad res eccleſie ·
xvi · queſtione · i · Quoniam · filijfamilias non emancipati niſi
peculium caſtrenſe vel quaſi habeant vxores niſi habeant res
proprias vt parafernalia · Qui igitur ab hys per ludum ac-
quiſierit reſtituere omnino tenetur tutoribus vel curatoribus
vel prelatis aut dominis eorum ſecundum omnes doctores ·
niſi ſit forte quid minimum · Si ludendo vicit p fraudes pu-
ta vtendo falſis taxillis vel aliter decipiendo reſtituere tenetur
de iure diuino ei qui amiſit vel habenti curā ei9 · ſm tho · ſcda
ſecūde · q · xxxij · ar · vij · Si ei quē attraxit ad ludū per vim vel

nimiā importunitatē aliquid vicit ſiue attraxit in pͥncipio lu-
di ſiue in medio cū ille vellet ludū dimittere tenet̄ ei reſtituere
ſm Tho· vbi ſ· Si acq̄ſiuit ſeu vicit p̄ ludū alee vbi viuitur
ſub legibus impialibus vel etiā municipalibꝰ ꝓhibentibus
huiuſmodi ludum & mandantibꝰ ꝙ poſſit repeti qd̄ ꝑditum
eſt vt ſupra & ſeruant̄ quo ad vtrunq3 tūc lic3 circa hoc ſint
varie opi· doc· Azo· tn̄ & glo· & Archi· in· c· epus· xxxv· di·
et extra de vi· & ho· cle· clerici officia· dicūt ꝙ tali iure durā
te in ſuo roboꝛe ſic acq̄ſitu3 ē ſimpliciter reſtituendū ei qui ꝑ
didit· Cō· Hoſti· in ſu· de pe· & re· vbi dicit ꝙ fere oēs doc·
ſic tenent hanc opi· tenēt etiā Tho· & Ric· in q̄rto di· xv· ſi
vero acq̄ſiuit ſeu lucratus ē in huiuſmodi ludis ſine fraud ab
eo q̄ poteſt alienare & q voluntarie luſit & in locis vbi hoi-
nes legibus impialibus non ſūt aſtricti nec ibi ſint alie leges
municipales ·i· ſtatuta pifoꝛmiter talē ludū ꝓhibentia: vel ſi
ſint· p̄ ꝯſuetudinē abrogate ſūt ſicut hodie ī italia fere vbiq3
abrogate ſūt leges imperiales ſm Sco· in q̄rto di· xv· tunc
non tenetur reſtituere ei nec poteſt repeti· Non tamen poterit
tale lucru3 cū tuta conſcientia retinere| ſed poteſt & deb3 pau-
peribus erogari vt not· do· An· de bu· in· c· qa pleriq3 de im
mu· ec· Quod aliqui intelligūt eſſe de neceſſitate p̄cepti· Alij
vero ſolum de honeſtate cōſilij niſi forte q̄tum ex ludo factus
eſt locupletioꝛ & ſibi remanſit de lucro facta recōpenſatione
ꝑditi & lucri· Prima opinio eſt ſecurioꝛ ideo ſemꝑ ꝯſulenda opinio 1ª
eſt p̄ſertim q̄tum ad id qd̄ ſibi remanſit de lucro vt p̄dixi et
deinde alia paulatim & p̄ interualla tēpoꝝ ꝓut meliꝰ poterit
Non tamē ad hoc cogēdꝰ nec nolēti hoc facere qa nō credit
ſibi neceſſariū ad ſalutē abſolutio deneḡada ē & ſic de cōſue
tudīe obſeruat̄ ſm Jo· an· in· d· c· clerici officia· Si attractꝰ
ad ludum vicit ei qui attraxit eum & in loco vbi ꝓhibitꝰ eſt
talis ludus vt ſupra non tenetur reſtituere illi qui amiſit: qa
non eſt dignus recipere non tamen poteſt licite tenere tali iu
re poſitiuo durāte ſed tenet̄ illud ī elemoſinas dare ſm Tho·
ſcda ſcde· q· xxxij· idē etiā ꝯſulerē tali iure poſitiuo ñ durāte l'eti
ā ſi vicit vbi talis ludus nō eſt prohibitus · Si ſuper aliqua
re vel facto occurrente aliquādo oppoſuit ſe alterius opinioni

affirmās ſic vel ſic eſſe vel tale qd ventuꝝ foꝛe infra certos
dies & alio ꝯtrariū aſſerente ꝯueniūt inuicē vt ille cuius opi
nio vera repiret᷑ centū ducatos ab alio lucraret᷑ tale lucrum
ē turpe & illicitū ꝓcedēs ex auaricia & videt᷑ hēre ſimilitu-
dinē aliquā ad ludū ex eo ꝙ ſubijcit᷑ futuro euentui nō tñ te
net᷑ neceſſario reſtituere ſed debet de cōſilio paupibꝫ erogari
ar·xiiij·q·v·ñ ſane· ¶ Si q̄ſiuit lucrū ꝑ aliq̄ turpitudine puta
meretricio vltra moꝛtale peccatū lucrum debet pauperibꝫ ero
gari: non tamen de neceſſitate ſed de cōſilio ſm Tho·ſecun-
da ſcde·q·xxxij· ¶ Idem videt᷑ de acquiſito ex adulterio ſcdm
Monal·i ſu·licꝫ qdā dicant ꝙ debet dari ei in cuius iniuriam
datum eſt.i·marito ſi vxoꝛ eius adulterium cōmiſit vel econ-
trario ſed primū verius credo· ¶ Si acquiſiuit aliquid p toꝛne-
amenta licꝫ moꝛtaliter peccauerit & debeat acq̄ſituꝫ erogare
pauperibꝫ non tamen ad hoc de neceſſitate tenetur ſecunduꝫ
Ric in quarto di·xxiiij·ar·ij· ¶ Si diebus feſtiuis lucratus eſt
ſcribendo vel aliud manuale faciendo : Nam vltra peccatum
debet illud lucrum pauperibus erogare vt quidam dicunt / ſꝫ
hoc videtur potius de conſilio q̄ꝫ de precepto· ¶ Si tempe meſ
ſium vel vindemiarum emit bladum vinum vel fructus vt a
lio tpe vendat carius ñ exiſtēs talis rei negociatoꝛ nec vlla a
lia neceſſitate vel vtilitate penſata ſꝫ vt cōgreget ita ꝙ ceti
cogant᷑ ab eo emere & ipe poſſit ad libitū vendē moꝛtaliter
peccauit ñ tñ tenet᷑ huiuſmodi lucꝝ reſtituere certis pſonis ſꝫ
debet paupibꝫ erogari ſm Ray· ſꝫ hoc veꝝ ē de ꝯſilio ſm vꝰ
niſi ex tali ēptione aliq̄ foꝛēt dāṅificati qd ꝓbabiliter extima
ri videt᷑ qñ notabilē q̄ntitatē reſpectu loci emiſſet· ¶ Idē de his
qui emūt monetas vel alias res vt cariſtiam inducant·

Iniuſta retentio·

¶ Si ſcienter & animo retinendi retinet ea que reſtituere tene-
tur moꝛtale eſt · ¶ Si habens ſuperflua quo ad ſuſtentatio-
nem nature ipſius & familie ſue & nō ſubuenit primo indi-
genti cui imminent ꝓbabilia ſigna extreme neceſſitatis moꝛta
lit᷑ peccauit ſm Ric·i·iiij·di·xv· ¶ Si hēt ſupfluū q̄ ad naturaꝫ
et decentiam ſtatus ſui & nō ſubuenit habenti cōmunem idi-
gētiā artā & extremā nec diſponit alias eq̄ bene diſpenſare

bona sua mortaliter peccauit & si non pōt oībꝫ ceteris pibus magis indigētibꝫ subuenire tenet̃ ẜm eundē. Con. Scot. ibidem & latius de hoc loqt̃. Si alias in qbus potuit non fuit liberalis erga paupes & indigētes vel subuenire tardauit seu exasperauit eos vel etiā nimis sũptuosa seu deliciosa sine vrgenti cā questuantibus & male vtentibꝫ elemosinas ministrauit peccatū veniale ē. Si ↄducens aliquē opariū in opꝰ vel ministeriū quodcunqꝫ notabiliter puo p̄cio ↄ̄duxit vel mercedem opis ei dare multum distulit cū potuit seu de ↄ̄uento p̄tio defalcauit aut loco pecunie debite sibi res dedit q̄s oportuit eum vendere cū pdita in omnibus his vltra peccatum tenetur ad omne damnum quod ptulit.

In ordinata affectio

Si appetitu ↄ̄pleto appetiuit alienum ita inordinate ꝙ si facultas adesset ope ↄpleret etiā cū dei offensā mortale ē. Si iuste acq̄sita ita inordiate diligit vt eis ĩhereat: vt fini cuiꝰ signū est si ne ea pderet patus ē facere ↄtra dei vel ecclesie preceptum mortale ē cū preponat creaturā creatori. alias veniale ē Si pdigalit̃ expendit substantiā suā in edificiis sumptuosis eqtaturis ↄuiuijs deliciosis & freq̄ētibꝫ ornamētis & huiusmodi mortale ē. Si fuerit notabilis excessus vltra ↄditionē status sui alias ĩ modico ē veniale

Dicto de quinqꝫ peccatis spiritualibꝫ nunc dicenduꝫ de duobus carnalibus & primo.

De Gula.

Gula q̄ ẜm Augustinū est imoderata cibi & potus auiditas & ex suo gñe veniale ē & ẜm Greg. hēt septeꝫ filias. s. scurrilitatē | multiloqũ | ĩeptā leticiā | hebetudinē mētis | imūdiciā | castrimargiā | & ebrietatē. Et peccat̃ p eā qnqꝫ modis ĩ hoc. v. ↄtētis. Pre ꝓpere laute nimis ardenter studiose. De q̄bus sic pōt interrogari. Primo si horā ↄmedēdi sine cā rationabili p̄uenit veniale est excepto ĩ diebꝫ ieiunij p̄cepti tūc em̄ notabiliter horā p̄uenire sine cā mortale est de ↄ̄se. di. i. solēt. cō Ric. ĩ. iiij. di. xv. ar. iij. q. viij. Si ↄmedit vel bibit nimis laute excedēs mēsurā sue complexionis in

quãtitate cibi & pot⁹: nã ſi hoc facit ꝓpter appetitũ veniale ē
Si vero aduertenter & ex certa ſciã ſe nimiũ ingurgitat ſicut
a pleriſqꝫ fit in carniſpriuio mortale ē & notat Archi·i· c· q̃dra
geſima·di·iiij· Si nimis ardēter & feſtinãter cõmedit' ſi hoc
facit ſolo appetitu cibi neceſſarij licꝫ hēat delectatōꝫ & volup
tatē in cibo veniale ē·ſed ſi ex hoc parat⁹ eſſet trãſgredi p̄ceptũ
dei vel eccleſie puta abſqꝫ neceſſitate ſoluere ieiuniũ vel cõme
dere carnes tp̄e ꝓhibito vt ſatiſfaceret gule delectationi mor
tale ē· Non enī vſus ciboꝝ ſed ꝯcupiſcentia in vicio ē· Si ni
mis ſtudioſe cibaria & vina p̄cioſa queſiuit & preparauit: vt
cum varijs ſaporib⁹ & diuerſis modis· Nam ſi circa hoc poſu
it finē ſuũ non parcendo expenſis vltra conditionē ſuaꝫ nec la
boribus alioꝝ vt ſatiſfaciat delectationi gule mortale ē alias
veniale· Si ꝓpter gulam ſcienter vſus eſt cibo notabiliter no
ciuo ex quo veriſimiliter credidit incurrere magnam leſioneꝫ
corporis mortale videtur· Si commedit carnes in quadrage
ſima vel alijs eccleſie ieiunijs vel ſextis ferijs aut ſabbato per
totũ annum nõ vrgente cauſa infirmitatis vel de conſilio me
dici peccauit mortaliter· Si bibit vſqꝫ ad ebrietatē aduertēs
nimietatē vel potentiam vini ſufficientem ad inebriandũ vl' d̄
hoc dubitans ꝓbabilit' peccauit mortaliter ſm Tho· ſecũda
ſcd̄e· q·cl· Idē ſi ebrietas ſit frequens vel aſſidua·xxv·di· cri
minis· Si induxit aduertenter aliquē vt ſe inebriaret ſollicitã
do eum ad bibendũ vel ponendo ſal in vino ad hunc finē mor
taliter peccauit· Si etiã cã medicine īebriauit aliquē vel pſua
ſit ad hoc mortaliter peccauit extra de pe· & re· cũ infirmitas·
Si induxit vel pſuaſit aliquē vt abſqꝫ rationabili cã frangeret
ieiuniũ eccleſie mortaliter peccauit· Si tabernas ſine rationa-
bili cauſa vel cõuiuia diſſoluta frequentauit de facili pōt ibi
eſſe mortale· Si ex nimia repletione ꝓrupit ī verba ocioſa &
ſcurrilia ſeu inania veniale eſt· Si habuit ineptã leticiaꝫ·i·la-
ſciuiam carnis demonſtrauit in mente per geſta corporis ex-
trinſeca inordinata vt ſolet fieri in iocis & choreis que ſemp
ſunt cum mortali in quinqꝫ caſibus· Primo cum fiunt ex libi-
dine· Secundo cum fiunt in eccleſijs & locis deo dicatis qa
quaſi ſacrilegium eſt· Tercio cum fiunt a clericis vel religio-

ſis cum mulieribus ratione ſcandali · Quarto cum fiunt cum tanta inani gloria q ibi conſtituitur finis· Quinto quando tales chorizantes non curant de ſcandalo proximi inductiuo etiam ad laſciuiam mortalis culpe· Adde ſecūdum· v̄· chorizātem de conſuetudine licet non faciat corrupta intencōe peccare mortaliter· Si ex nimia repletione accidit ei in ſompnis immundicia ſeu pollutio preter intentionem veniale eſt· Si vero hac intentiōe principaliter ſe repleuit vt ſcilicet haberet pollutionem ſiue in ſompnis ſiue in vigilia mortaliter peccauit· etiam ſi cauſa ſanitatis fecerit· poteſt tamen pollutio contingere in vigilia abſq; mortali ſi contingat ſine procuratione p̄ter voluntatem·

De luxuria

Luxuria que ex gula ſepe oritur eſt inordinat9 appetitus delectacōis veneree· & ex ſuo genere eſt mortale quia cōtra illud p̄ceptū ē· Nō mechaberis exo· xx· & ſeptē modis diſtinguit̄· Prim9 mod9 ē cū cōcupiſcēcia carnis cōſiſtit ſolū in primo motu· & hoc ē veniale· Secūd9 eſt cū ſequit̄ cōſenſus in delectacōz licz nō in opus· & hoc ē mortale· Terci9 cū cōſentit̄ etiā in opus ſiue ad actū veniat ſiue nō & ſic itez ē mortale· Quart9 ē cū cōcupiſcētia tenet̄ nō ſolū corde ſ; etiā paſcit̄ viſu· Math· v· Qui viderit ꝛc· & de hyſ oīb9 dictū eſt ī p̄ceptis· vi· & ·ix· & ſic hoc reſtat interrogare ſolū de duob9 vltimis ſcz de colloquio laſciuo & tactu· Si quoquō verbis & colloquijs laſciuis ꝓcurauit inducē mulierem ad q̄cūq; peccatū carnale ſiue cātionib9 ſiue alias mortalit̄ peccauit· Si litteras ſcripſit miſit portauit l' recepit ꝓuocātes ad laſciuiā aduertēter mortalit̄ peccauit· Si fecit cantiones vel ſonetos cantauit vel legit ſeu audiuit cum delectatione huiuſmodi verba laſciuia turpia & inhoneſta ad ꝓuocādū ſe l' alios ad laſciuiā mortale ē· Si recepit enſemū l' miſit ex amore libidinoſo mortalit̄ peccauit· Si aſſociauit aliquez quē nouit ire ad peccandū vel turpit̄ agendū ſeu ad faciendū ſerenatas vel matudinatas mortaliter peccauit· Idem videtur ſi aſſociauit aliquas mulieres ad choreas & alia ſpectacula

illicita & ꝓhibita· Si fuit mediator inter aliquos ad huiuſmodi turpia complēda· vel poſuit aliquos mediatores inter ſe & alios in huiuſmodi turpib9 mortalit peccauit· Si oſculatus eſt vel amplexatus vel alias tetigit aliquam mulierem non ſuam vel etiā maſculū cum libidinoſa delectatione mortaliter peccauit etiā ſi nō ꝓſequat vlterius ad actū turpem ſm tho· ſcđa ſecūde· q· cliiij· Cō· in oib9 p̄dictis oms theologi nā ex quo conſenſus in delectationem carnalē eſt peccatum mortale ſequitur ꝙ quicquid homo agit ex conſenſu talis delectationis ad hoc vt eam nutriat vel teneat vt ſunt aſpect9 tactus amplexus & libidinoſa oſcula vel quicquid ē huiuſmodi totum eſt peccatum mortale· Et ſi vno tempore cōtinuent habentur pro vno peccato ſolum ſed tanto grauius quanto plura huiuſmodi occurrūt· ſi vero diuerſis temporibus vel interuallis fiant· ſunt diuerſa peccata ideo in huiuſmodi interrogandum eſt ſingillatim de neceſſarijs circumſtancijs· ſcilicȝ vbi commiſſum eſt peccatum· quando· quociens ꝛc·

De ſeptē opib9 miſericordie ſpūalib9 q̄ in hoc verſu ɔtinent Conſule· caſtiga· ſolare· remitte· fer· ora· Si cōſuluit & docuit ignorantē precipue ad ſalutē neceſſaria· vt precepta dei & eccleſie· articulos fidei & huiuſmodi· Naȝ ad hoc videt teneri ſaltē quo ad familiā ſuā quātum poteſt bono modo· Si ipſe predicta neglexit addiſcere & ad p̄dicacōeȝ ire p̄cipue exiſtēs idiota mortale videt· Nā talium ignorātia neminē excuſat· i· q· iiij· §· notandum· Si fuit negligens ad correctionem fraternam cū teneret ſcȝ de peccato occulto mortali & ſperaret inde emēdacōem fratris· Nam eo caſu omittēdo eā omino mortaliter peccauit· Sec9 autem ſi tardauit pro maiori opportunitate· Si non ſeruauit ordinem euāgelicū in fraterna correctione aut corrigendo nimis aſpere vel loco & tēpore indebito poteſt eſſe mortale et veniale iuxta exceſſum· Si tempore infirmitatis neglexit procurare ſibi et familie ſue ſacramēta eccleſie· & ſi quis abſqȝ eis ex ſua negligentia vel dilatiōe defunctus eſt precipue proles ſine baptiſmo mortale videtur· Si fuit durus & tardus iniurias remittere quando debuit· vide ſupra Ira· Si quātum licuit tollerauit malos &

Con· · De ſpūalib9 miie opibus

perſequentes natura & conditione rudes moribus & couerſa
tione inſolentes: nam i hoc ↄſiſtit oīs pfectio Jacobi · j · Si
orauit p ſalute oīm put tenet: nā qlibet de neceſſitate dēt
orare primo p ſalute ppria ſm Criſo · ſcdo p iuſtis vt in dei
gratia pſeuerent & ſaluent · Jac · j · orate p inuicē vt ſaluemi
ni · Tercio p peccatoribꝰ etiā inimicis ppris vt ↄuertantur
Nā qlibet ī cōmuni ſaltē tenet orare p inimicis · Math · vij
aliasq excluderet eos a cōmuni oratione mortaliter peccaret
ſm doc · Quarto pro defunctis qui ſunt in purgatorio vt a pe
nis citius liberent | & cū beatis viſione diuina fruant · ij · Ma
cha · xij ·

De · vij · opibꝰ miſericordie corpalibꝰ q in hoc vſo ↄtinent
Viſito poto cibo redimo colligo cōdo · Pro hoꝝ declaratiōe
ſciendū q hec miſericordie opa ſūt oībꝰ tanq obligatoria &
cadūt ſub precepto de dilectione pxim ad cuius precepti di
lectionē ptinet vt ñ diligamꝰ tm verbo neqꝫ lingua ſ ope &
vitate · j · Jo · iij · & q vnuſqſqꝫ alteri faciat qd ſibi ab altero
vult fieri · Math · vij · qcunqꝫ vultis ꝛc · Sed qm hoc precep
tū eſt affirmatiuū ideo licꝫ obligꝫ ſemp ñ tm ad ſemp ſ p lo
co & tpe iuxta qd exigit ratio & ordo caritatis q vult q ex
ponat corpꝰ p aīa pxim & ſubſtātia p eiꝰ ſalute corpali ·
Poterit ergo ſic interrogari pmo · Si expoſuit corpꝰ p aīa px
im exiſtētis ī piculo dānatōis exēpli gra cū ſeduceret a fide
ab hereticis ſeu īfidelibꝰ ſi potuit eū a tali piculo liberare ſine
piculo ppe aīme licꝫ cuꝫ piculo ppe vite corporalis & non
fecit mortaliter peccauit ſm Tho · & alios doctores · Si ali
quando ſciuerit aliquem in extrema neceſſitate poſitum | ab
omnibus derelictum dolore ſitire clamare anxiari auxilium
poſtulare & a nemine ſubueniri: vt ſepe ſolet euenire tem
pore peſtis | propter quod ipſe mente fragilis in tanta anxi
etate poſitus & deſperatus impatienter tollerat . Nam hoc
caſu cum veriſimiliter non tm de corpore ſed etiā de eius a
nima dubitet quilibet talem hominē derelinquens nec ſubue
niēs etiā ſi talis eſſet ſuꝰ inimicꝰ capitalis hoīcida ē · lxxxvj
di · paſce & mortalit peccat ſi ñ diligit pximū ſuū ſicut ſeip
ſum · Si ſciuerit vel viderit aliquem in extrema infirmitate

corꝑali degentē ab omnibus derelictū non tamen deſperatū et non ei ſucurrerit ore dulciter cōſolando & corꝑe obſequū q̄ tū potuit pſtando mortaliter peccauit etiā ſi talis fuerit inimicus capitalis ꝓut miſtice exo·xxiij·pceptū eſt·Si videris aſinum odientis te.i.corp9 inimici tui iacere ſub onere.ſ.infirmitatis non ptranſibis ſed ſubleuabis cum eo·

Quo ad ſubſtantiam·

Secūdo ſi cū potuit nō viſitauit infirmos vel tribulatos ſubueniendo eis temꝑalibꝰ ſubſidijs vel ꝓuidēdo eis de medicis et medicinis cū indigerēt·Nā ad hoc tenetur qlibet pro poſſe iuxta modum hic inferius ānotatū·Et qui de ſubſtantia non poteſt ſubuenire ſtudeat vel dulcibus verbis eos cōſolari·nā qn̄qꝫ melius eſt verbū q̄ȝ datum·eccleſiaſtici·xviij·Si pauꝑi eſurienti & ſitienti cibum & potum miniſtrauit nam ad hoc tenetur qlibet cū poteſt etiā ſi talis pauper foret eius inimicus Ro·xij·Si eſurit inimicus tuus ciba illum ſi ſitit potum da illi·Et Jſa·lviij·precipitur·Frange eſurienti panem tuum & nomine panis intelligitur omnis cibus·Sed ſignificanter dicit tuum non alienū qa elemoſinam de alteri9 ſubſtantia facere nil aliunde q̄ȝ peccatū peccato addere & deū ad deteriora prouocare prouer·Quod tamen non attendunt multi qui potius ſinunt res in domo putreſcere q̄ȝ velint egenis diſpenſare Si nudum cum potuit veſtimento cooperuit·Naȝ luce·iij·dicitur·Qui habet duas tunicas det vnam non habenti ſecundū Jero·pro vna tunica intelligitur veſtimentum quod eſt habenti & eius familie neceſſarium·pro alia vero tunica intelligūtur cetera q̄ ſibi & ei9 familie ſūt ſuꝑflua·Et de his pcipitur Jſa·lviij·paupē nudū veſtiri cū videris nudū opi eū & carnē tuā ne deſpexeris·Quod preceptum male ſeruāt qui multiplices veſtes & multiphariās ſericas precioſas tenent in ſcrineis clauſas nec curant ſi pauperes laceratis veſtibꝰ frigore cruciëntur·Contra quos clamat beatus Ambroſius·xlvij·di·ſicuti·Nudorum eſt veſtimentum quod tu recludis & tunicaȝ quam in conclaui conſeruas·Si peregrinos in domum propriam hoſpicio collegit·Nam ad hoc multipliciter inducimur exemplo ſanctorum·Geneſis·xix·Job·xxxi·Proinde ap9

hebr̄·xiij·ait·Hoſpitalitatem nolite obliuiſci· Quia tñ hodie
multi trutani ceretani & latrũculi diſcurrũt animaduertẽdum
eſt diligẽter ne quandoqꝫ recipiatur hoſpicio lupꝰ pro agno
& pro peregrino fur vel latro· Nam vt inquit Iheronimus
Non minoris criminis eſt poſſe decipi quam decipere· Si ca-
ptiuos et pro debitis carceratos inopes redemit magnum eſt
opus miſericordie duodecima queſtione ſecunda· Cum redem
ptor· & precipue cum iniuſte & ſine culpa retinentur· Con-
tra multos crudeles exactores qui cum non poſſunt propter
inopiam debitorum ſuorum ſua debita exigere· delectantur
eorum cruciatu & corporali afflictione eos etiam pro mini-
mo in carceribus tenentes & omnibus bonis ſuis ſpoliantes
quod eſt valde deteſtabile & graue peccatum· nec licet qua-
cunqꝫ cauſa debitori inopi auferre veſtimenta a dorſo ſeu a le
cto & quibus neceſſario ipſe vtitur & vxor & filij eius· exo·
viceſimo ſecundo· nec contra hoc valet vlla lex vel conſuetu-
do quia foret contra legem dei· ¶Facit ad hoc extra de ſolu-
tionibus· Odoardus· & ibi per doctores· Si ſepulturam
mortuis exhibuit· precipue cum nemo alius adeſſet qui hoc
faceret· vt quandoqꝫ ſolet contingere tempore peſtis· Nam
& hoc numeratur inter opera miſericordie· Nunc autem vt
ſciatur quando quis ex precepto teneatur ſubuenire & elemo
ſinam facere indigenti· duo conſideranda ſunt· ſcilicet facul-
tas habentis· & miſeria indigentis· Si igitur quis habet ali-
quid ſuperfluum vltra illud quod eſt neceſſarium ſuſtenta-
tioni nature proprie ac familie ſue & non ſubuenit exiſtenti
in extrema neceſſitate· ſcilicet quando apparent probabiliter
ſigna extreme neceſſitatis future & hoc ipſe nouit· mortaliter
peccat· ſecundum Tho· Ric· & duran· in quarto· diſtinctio-
ne decimaquinta· & Henri· i quodlibeto· De neceſſario vero
ad ſuſtentationem nature proprie & familie ſue· ſcilicet ſine
quo non poteſt viuere ipſe & ipſius familia· nemo tenet᷑ ele-
moſinã facere ſm̄ tho· Ric· & duran· vbi ſupra· quia eſſet cõtra
ordinem caritatis & cõſequẽter peccatũ niſi quis daret alicui
perſone vtiliori eccleſie vel reipublice ꝗ̃ ſe vel familiã ſuã· Et
ideo ſubtrahit ſibi de neceſſario vite vt illius vitam ꝯſeruet·

Ad hoc tamen nō tenetur ex precepto · ſi quis habet aliquid ſupfluū nature ſuſtentationi neceſſariū tn̄ decentie ſtat⁹ de tali neceſſario tenetur ex precepto dare elemoſinam & ſubuenire ꝓximo non tm̄ exiſtenti in extrema neceſſitate ſ; etiā exiſtēti in arta ſi imineant ſigna probabilit̄ extreme egeſtatis · vt videt̄ innuere illđ .i. Jo · iij · Qui habuerit ſubſtātiā hui⁹ ſeculi & viderit fratrem ſuū neceſſitatem habere & clauſerit viſcera ſua ab eo quomodo caritas dei manet ī illo · qđ videt̄ ſonare non ſolū de extrema ſed etiam de notabili & verecunda neceſſitate · ꝓinde Luc · xi · dicit̄ · Qđ ſup ē date elemoſinā · Et hoc tenet Ric · & durā · Secūdum tho · ſcđa ſcđe · q · xxxij · dicit hoc eſſe nō de ꝑcepto ſ; de ꝯſilio · cui⁹ dictū nō videt̄ bn̄ tutū · ſ; poſſet forte ſaluari quādo daret elemoſinam de tali neceſſario cōdecētie ꝓprij ſtat⁹ ꝓpter eius carentiā cederet ei ad magnū dampnum & periculū corpis & anime · Si habet aliquid ſuperfluū vtriq; neceſſitati ſcʒ nature & ꝓprij ſtat⁹ cōdecētie & nō ſubuenit magnas neceſſitates et miſerias pacientib⁹ & ſi nō extremas nec multū artas ſibi notas · ſm durā · peccatū eſt ·

De interrogationibus pertinentibus ſpecialiter ad ſtatum · officium · vel conditionem cuiuſlibet confitentis · Titulus quart⁹ · Et primo ab impuberib⁹ & puberib⁹ vtriuſq; ſexus

Capitulum primū ·

Hic notandū pro intelligentia dicendorum in hoc capitulo ꝙ tam puer ꝙ̄ puella poſſunt peccare mortaliter a ſeptēno & ſupra cū tūc ſint doli capaces · vt notāt doc · extra de delic · pue · c · i · Sic ergo interrogari pōt de īfra ſcriptis nō tm̄ quilibet de omib⁹ ſ; ꝓut etas ſex⁹ vel confitentis conditio requiſierit · Primo ſi ſcit formam confitēdi ſcilicʒ Confiteor deo omnipotenti ꝛc · pater noſter · Aue maria · x · ꝑcepta decalogi · & ſimbolum apoſtolorū · & credat ea q̄ in eo cōtinent̄ & ſi neſcit doceat ea vel ſaltē iniūgat ꝙ adiſcat · Deīn de dicto cōfiteor vt ſ · cōfeſſor interroget eū a quāto tempore citra non eſt confeſſus & ſi confeſſus eſt integre ſingulis annis ſicut tenetur quilibet a ſeptennio & ſupra & ſi fecit penitentiam ſibi iniunctā · deinde inducat eū ad cōfitendū p ſeipm

omnia peccata ſua q̄ recolit cōmiſiſſe a confeſſione p̄cedenti
citra q̊ facto cōfeſſor ſuplendo qd̕ obmiſit interroget· Si au-
diuit miſſaȝ integrā ī feſtis p̄ceptiuis ſicut tenet̃ de cōſe· di·
j· omnes· &· c· miſſas· & ſi ibi ſtetit honeſte reuerent̃ & ſine
ſtrepitu ſicut decȝ· Si tn̄ ꝓhibit⁹ eſſet a ſupiore ſuo vt a pa
tre vel matre vt ſepe ɔtingit puellis nubilib⁹ excuſat̃ a pecca
to ex q̊ ꝑ eum non remanſit ꝫ qui eum vel eam ſine rationabi
li cauſa prohibuit mortaliter peccauit· Si ad p̄dicationes &
diuina officia cū potuit libenter prexit & ſi non inducat̃ in fu
turum q̄tum ē poſſibile qa nl poteſt talib⁹ vtilius ſuaderi·
Si tempus feſti fere totū occupauit in ludis iocis & vanis:
qa peccatū eſt & contra doc· apl̄i coll̕· iij· Si placitauit in ec
cleſijs & locis ſacris vel ibi aliquid inhoneſte egit qa prohi-
bitum eſt de īmu· ec· decet li· vj· & in cle· graui· de cele· miſ·
Si excommunicatus fuit puta quia pcuſſit clericum· Naȝ ſi
hoc fecit animo irato vel iniuriandi a ſeptennio ſupra excōi-
catus ē extra e· c· j· & ſi iniuria leuis ē & modica poterit ab
ſolui ab epiſcopo ſuo· extra e· peruenit· Et ſimiliter ſi fuerit
grauis ſed ante pubertatem etiam ſi poſt pubertateȝ de hoc
poſtulet abſolui· extra· eo· c· ſi· Si vero fuit grauis l̕ enor-
mis & poſt pubertatem & qui percuſſit eſt maſculus abſolu
tio pape reſeruatur· Si vero femina percuſſerit abſolui pote-
rit ab epiſcopo indiſtincte· extra e· mulieres & · c· ea noſcitur
et· c· quamuis· Si ſcienter participauit cum excommunicatis
quia ſi participauit in crimine vel poſtquaȝ monitus fuit ne
participaret vel participauit in ſacramentis ſeu diuinis: vel
etiam in contemptum eccleſiaſtice diſcipline mortaliter pecca
uit vt notat Tho· & Ric· in quarto di· xviij· alias participa-
tio ſimplex eſt veniale vel nullum peccatum in multi̊ caſibů
Super his tamen quedam innouata ſunt per concilium baſi-
leñ· vide in ſuplemento· Clericus· iij· in fi· Si fuit aliquādo
excōicatus a iudice puta ꝑ ɔtumacia furto dāno infecto &
huiuſmodi· Nam regulariter abſolui oportet ab excommunica
tore facta prius ſatiſfactione ſi poteſt· Si ingreſſus eſt ali-
quod monaſterium ſciens eſſe prohibitum / & ingredientes
eſſe excommunicatos· Nam talis non poterit abſolui niſi de

auctoritate epiſcopi ſi monaſterium eſt ſub eius cura. Si vero monaſterium eſt ordinis ſancte clare abſolutio reſeruatur pape. Si eſt ordinis predicatorum requiritur auctoritas generalis eiuſdem ordinis. Si vero ignorant intrauit & non mala intencōe videtur excuſari nec fuerit ignorantia craſſa vel ſupina. de conſtitucōibꝰ. Vt aīarum. libro ſexto. Sed ſi intrauit cauſa male agendi licet habuerit iuſtā cauſam ignorandi credo ꝙ incidit ſecundum pe. de palu. Si iurauit piurauit vel ſcienter mentiri conſueuit vide ſupra precepto ſcdo & octauo Si blaſphemauit deum ſanctos vel aliam creaturā. Nā hoc etiam in impubere poteſt eſſe mortale. vt dicit Greg. in. iiij. dialogorū. Si vouit votum abſtinentie & peregrinationis & huiuſmodi. de hoc habetur ſupra precepto ſcdo. Si quis votum continentie vel religionis emiſit ante annos pubertatis licet ſi habet vſum rationis quātū ē in ſe obligetur ex voto ſuo poterit tamen reuocari a patre vel tutore. ſi vero annos pubertatis excedat obligatur nec poterit reuocari. ſm tho. ſcda ſcde q. vltima. idem dico ſi puber ſpōte intrat monaſteriū quia nō poterit exire. xx. q. i. Sicut. etiam. q. ij. puella. Si vero impubes intrat per ſe & auctoritate propria poteſt extrahi a parētibus vel tutore. d. c. Puella. & ſi pater & mater diſcreparent in voluntate & vnus vellet reuocare & alter non quid agendum ſit. vide dn̄m An. de bu. plene. in. c. ſi quis. de regula. Si vero ab alio ponitur in monaſterio & ipſe non conſentit poteſt egredi qn̄ voluerit. xx. q. i. puelle. & q. iij. c. preſens. ſi vero conſentit nec ipē poteſt exire nec parentes reuocare ante etatem legittimam quia qd ſemel placuit amplius diſplicere non poteſt. Sed ꝗcito peruenerit ad legittimam etatē poteſt egredi. d. c. preſens. & extra de regula. cū ſimꝰ. niſi faciat ꝓfeſſionē tacitā vel expreſſam. de regula. c. i. li. vi. hec oīa notat glo. xx. q. i. in pri. & dominꝰ An. de bu. vbi ſupra. Si alias quoquomodo ſit religioni obligatus ꝓfeſſionem tacitā vel expreſſam in genere vel in ſpecie. vide hic infra. e. ti. c. ij. Si parentes honorauit & in eorum neceſſitatibus ſeu infirmitatibus ſeruiuit & ſubuenit precipue cum ipſe lucroſius foret & ipi indigerēt. naz ad hoc tenetur. vide ſupra ꝓcepto. iiij.

Si pentibus obedivit: nã ſm Alex. de al. i tcia pte ſu. ſuper
qrto pcepto. Filius tenet obedire patri in omnibus pbabili
ter ptinentibus ad neceſſitatẽ vel vtilitatẽ rei familiaris & diſci
plinam bonorum morum ſcz ad ſalutẽ neceſſariorum. In ceteris non
tenetur & ſic intelligitur illud coll. iij. Filij obedite pentibus
veſtris per oĩa. Si fuit inobediens & contumax pceptori ſeu
mgro ſuo vel alias fuit in ſcolis inſolẽs rixoſus & contumelio
ſus erga magiſtrum vel ſocios põt eſſe mortale & veniale ſm
quantitatẽ exceſſus. Si fuit ſuperbus & malitioſus & ideo cõ
tempſit correctiones magiſtri vel maiorum vt hodie faciunt ml
ti. Si fuit malorum reportator cõtra illud eccleſiaſtici. xix. Au
diſti verbum aduerſus pximũ tuũ moriatur apud te. Si dtra
xit ſeu detractores libenter audivit vide ſ. precepto octauo.
Si inuidus & guloſus ſeu in victu inordiatus fuit ſupra Gu
la. Si iocoſe aliqñ iportune moleſtauit aliquẽ lapides niuẽ
& huiuſmodi piciendo: nã tales ludi non ſunt ſine culpa & pe
riculo. extra de homici. exhibita. Si ſtuduit ſciẽtijs phibitis
vel libris illicitis & inhoneſtis & quibus. Si luſit ad carticel
las aleas & huiuſmodi fortune ludos vide ſupra Auaricia.
Si percuſſit vel vulnerauit aliquẽ aut quoquomodo a caſu aut
voluntarie occidit de hoc ſupra precepto quinto. Si ſe met-
ipſum mortis periculo temere expoſuit: puta natando in locis
periculoſis cũ natare ſciret vel eqtando ſeu currere faciẽdo eqs
prauos & huiuſmodi mortale videtur. Si aliqñ furtum fecit ſeu
bõna parentũ aut fratrum ſuorum occulte diſtraxit ſeu alias di
lapidauit & male conſumpſit: nã ſi eſt quid notabile qd ab-
ſtulit mortaliter peccauit & eis ad reſtitutionem tenetur niſi pa
ter ei remitteret. Si aliquando abſtulit fructus precipue i ma
gna quantitate in agris vineis ſeu pomerijs aliorum cõtra eo
rum voluntatẽ: aut alias pter huiuſmodi auferendos dãnum
intulit notabile puta ſepes frangendo & huiuſmodi: nã fur-
tum comiſit & mortaliter peccauit & ad reſtitutionem tenetur.
Secus ſi qd modici valoris abſtulit nec aïo dãnificãdi ſcdm
Thom. Si venator extitit & expoſuit ſe periculo mortis vel
magnum tempus feſti in hoc expendit ſeu ſata aliorum deua-
ſtauit poteſt eſſe mortale & ad reſtitutõem tenetur ſi eſt quid

notabile niſi probabiliter crederet illos permiſſuros· Si quo
quomodo carnaliter peccauit per ſeipſum aut cum alijs mari-
bus vel feminis & quomodo· Nã in hoc etas anticipat· extra
de ſdeſpon· ipu· c· de illis· In huiuſmodi tñ & in ſequentibꝰ
cõfeſſor prudent ſe habeat ne innocẽs qꝺ ignorat adiſcat nec
tamẽ oculis clauſis pertranſeat cũ in hys hec etas ſoleat mul
tipliciter inuolui· Si cum meretrice peccauit publica vel nõ
publica· mortalit ſemp peccauit· xxxij· q· iiij· Meretrices· Si
concubinã tenuit vel tenet et ſi publice vel occulte ſemp eſt in
peccato mortali ideo nõ eſt abſoluendus niſi prius eam licen
ciet penitus ab eo· Si fuit aliquãdo philocaptꝰ de aliq̃ mu-
liere nubili coniugata aut vidua vel de pluribꝰ & quãto tpe·
& ſi ꝓſecutus eſt eã per plateas ſepius habitationẽ eiꝰ circu
iendo nã ſine eius ſcandalo & aliorum mortalit peccauit toci
ens quociens hoc fecit· Si in eccleſijs quaſi ꝑ plateas poſt eã
deambulãdo impudice reſpexit· ſeu alias actitauit publice·
& precipue tempore miſſarũ & diuinorum officiorũ quod ce-
dit ad maximum dei contemptum· mortaliter peccauit vt ſu
pra· Si eam verbis· litteris· aut nuncijs· ſeu pollicitationi-
bus ad eius conſenſum induxit· mortaliter peccauit vt ſupra·
Si nocturnis vel diurnis temporibus ſolus vel comitatus·
ſine armis vel cum armis contra prohibitionem dominorum
iuit & hac intentione fecit ſerenatas cum ſono vel cantu et cũ
ſcandalo eius vel aliorum mortalit peccauit vt ſupra· Si ali
quando propter hoc concepit odium erga aliquem qui ean-
dem diligeret & ſollicitaret quam & ipſe· & ſi queſiuit ipſum
offendere & qualiter· mortaliter peccauit vt ſupra· Si hac
de cauſa periculo mortis ſe vel alium aliquando expoſuit eun
do per loca periculoſa· aut vbi ſi repertus fuiſſet de facili oc-
ciſus fuiſſet· Et forte etiam occaſio mortis mulieris extitiſſet·
mortaliter peccauit vt ſupra· Si aliquando cum ea de impu-
dicis colloquium habuit caſtas· honeſtas· & religioſas per-
ſonas deteſtando aut etiam eius virum ſibi exoſum reddere
ſtudendo mortaliter peccauit vt ſupra· Si vt eam ad pecca-
tum carnis inclinaret ſe falſo iactauit vel etiam vere ſe aliquã
carnaliter cognouiſſe· vel aliquid huiuſmodi inhoneſtum

egiſſe mortaliter peccauit & ad reſtitutionem fame tenetur ſi perſonam nominauit falſam calumniam ei imponendo vt ſupra p̄cepto · viij · Si vt eam ad tact9 oſcula & amplex9 facilius induceret vł ſe ab eo carnalit̄ cognoſci pmitteret ſpōſalia cū ea cōtraxit vel cōtrahere pollicitus eſt vltra peccatū mortale tenetur vt ſupra precepto · vi · & infra · c · ſe · Et durā · dicit Omnis cōcupiſcētia act9 affat9 vel aſpect9 & huiuſmōi hac de cauſa intencōe deliberata fact9 mortale eſt vt patet ſupra in peccato luxurie in fine vbi etiam habent̄ plura de quibus ſi videbitur poterit hic īterrogari & ſupra p̄cepto · vi · & · ix · Si donaria hac intēcōe corrupta dedit vel accepit vltra mortale debet ſic accepta de conſilio dare pauperibus quia ē turpe lucrum · Si propter hoc fecit expenſas in cōuiuijs feſtis et huiuſmodi mortaliter peccauit · Si vt habilius cū mulierib9 poſſet loqui ſe aliquādo veſte trāſformauit mortalit̄ peccauit & p̄cipue veſte muliebri q2 ꝓhibitū eſt · xxx · di · ſi q̄ mulier · Si vero veſte monachali ł religioſa ꝓhibet̄ ſimilit̄ & grauiter puniri debet · extra de vi · & ho · cleri · Cū decorē · Et ſi habuit in ſocium religioſum ſub ſeculari habitu tranſformatum excommunicatus eſt ipſe cū eo · extra ne cle · vel mo · vt piculoſa · li · vi · Si cōſueuit girouagari ſol9 vel comitat9 p plateas aliqua laſciua intencōe puta oblectādi ſe ex aſpectu mulierū vel incitādi vel attrahendi ad ſui cōcupiſcentiā quoquomodo eas nutibus aut verbis quia in hys omnibus & huiuſmodi ſemp eſt mortale vt ſupra · ſm durā · Si cōſueuit int̄ vanos & laſciuos iuuenes ꝓcaciter ſe habere & faciliter de alijs oblectare & alias inſolenter ſe habere · ſocijs cōtumelias inferre & ad malum incitare vł aīare quia mortale peccatū eſt ſi hac intentione deliberata vel ex conſuetudine fiant · Si puella nubilis fuerit vltra multa de predictis q̄ etiā ad e9 ſtatū & cōdicōez ptinēt poteſt interrogari ſi aliqn̄ iuit ad ſpectacula vel choreas aut ad maiuma · i · cantilenas que ſolent fieri in lōbardia in plateis & vijs publicis cum magna inſolentia & laſciuia & qua intencōe ad huiuſmodi iuit & ſi cantilenis nomen dei vel ſanctorum interminſcuit vł aliud turpe ſeu inhoneſtum egit · Nam ſi ſit doli capax & hoc corrupta intentione fecerit ·

mortaliter peccauit· Si vſa ſit fucis aut aliis vanis ornatibꝰ
et illicitis de hoc īfra·c·ſe· Si hēt pmā tonſurā vel q̄tuor or-
dī·introget̄ qn̄ ordiatus fuit: nā an̄ ſeptenniū n̄ licꝫ extra de
pben·ſup inordiata & notat Jo·an·ī·c·ſi eo·de·rap·ſup ver-
bo etatē· Hoc tn̄ n̄ tenet̄ ad horas canonicas vt no·gloſa in
cle·graui·de cele·miſ· Sed ſi vult puilegio clericali gaudere
optꝫ deferre raſurā in modū corone tōſurā & habitū honeſtū
vt ibi ī cle·q̄niā de vi·& ho·cle·& Gemi·e·ti·clerici·ij·li·vj·
dicit nec ſufficere vn̄ vnū portare ſine alto· Si ē bn̄ficiatꝰ: nā
ſi ē ſeptēnis aut maior idoneus reputat̄ pmoueri & in bn̄fi-
cio ſimplici intitulari vt not·ī·d·c·ſup inordiata·& in·d·c·ſi
eo·& ibi p Jo·an·& per Archi· Qd̄ verꝫ eſt ſi rite bn̄ficium
habuit & modo debito nec ſimoniace & cū intentione clericā
di alias non· Ante vero ſeptēniū non debet pmoueri qa tunc
inhabiliˀ eſt ad ordines minores puer· Ad bn̄ficiū vero cura
tū puer inhabilis reputat̄·j·q·v·pueri·& ad canoniā & pre-
bendā extra de pben·c·ſi·& multo magis ad pſonatū vel di
gnitatē· Ad penſionē vero q̄ dat̄ pter patrocinij defenſioneꝫ
puer non eſt idoneus & notat dominus An·de bu·in dicto·
c·ſuper inordinata· Taliter tamen beneficiatus etiam ſi bene
ficium ſit ſimplex rurale & non competens tenetur dicere ho-
ras canonicas extra de cele·miſ·c·j·& ibi per glo·& docto·
Idem notat Jo·de legna·& Jo·de imo·in cle·j·eo·tit·vbi
etiam dicunt ꝙ in minoribus beneficiatus abſens occaſione
ſtudij vel alias ex cauſā rationabili excuſatur ab horis dicen-
dis: ſi tamen in eccleſia faciat dici p alium· Ab·ſy·ſentit ɔtra-
rium in dicto·c·j·& ſi non dicit per ſe horas nec per alium di-
ci faciat vltra peccatum tenetur ad fructuum perceptorum re-
ſtitutionem ſecundum Archi·xliiij·diſ·c·j·& notat Gemi·c·
ſi·de reſcrip·li·vj·

A cōiugatis & curā rei familiaris habentibꝰ ·C·ij·

PRo declaratione infra dicendoꝝ circa coniugatos ſciē
dum ꝙ·xij·ſunt que non ſolum impediunt ſed etiaꝫ di
rimūt matrimoniū iam cōtractū vt ī hiˀ vſibꝰ ɔtinent̄
Error·Conditio·Votum·Cognatio·Crimen·
Cultus·Diſparitas·Vis·Ordo·Ligamen·Honeſtas·

Si ſis affinis ne forte coire neqbis· Hec ſociāda vetāt ꝯnu-
bia iuncta retractāt· Duo vero ſūt q̄ impediūt ſ; nō dirimunt
de qbus extāt verſus· Eccleſie vetitū nec n̄ tempꝰ feriatum·
Impediūt fieri ꝑmittūt facta teneri· Vbi nota ꝙ ex p̄dictis i
pedimētis ꝗrundā tranſgreſſio obligat ad mortale vt ſunt ea
qbus matrimoniū ꝯtrahi prohibet᷑· Quedā ſunt quoꝝ tranſ-
greſſio non ſolū obligat ad mortale ſ; etiā ip̄o facto maiorꝭ
excōicationis vinculo plectit vt in de· eos de ꝯſang· & affi·
vbi notat᷑ ꝙ ſcient ꝯtrahētes matrimoniū in gradibꝰ ꝓhibitis
ſcꝫ cōſanguinitatis & affinitatis cū mōiali cuꝫ ꝓfeſſis tacite
vel exp̄ſſe religionē approbatā vel cū clerico in ſacris ꝯſtituto
ipſo facto excōicationē incurrūt nec pn̄t abſolui niſi prīus ab
inuicē ſepent᷑· Et oēs participes ꝯſulentes ſcienter cōſentiē
tes auxiliantes vel fauentes in hoc eandē ſentētiam incurrunt
vt ibi· Poterūt igit᷑ circa hoc fieri interrogationes plus & mi
nus & a quibus videbit᷑· Primo ſi cōtraxit ſcienter matrimo
niū in aliquo caſu ꝓhibito qa mortale peccatū eſt vt ſupra
niſi ignorantia ꝓbabilis non affectata excuſaret puta qa ꝯtra
hentes ignorabant ſe conſanguineos vel affines· Secus de
ignorantia iuris puta quia ſciebant inter eos gradū ſed nō
putabant eſſe gradū ꝓhibitū· Et ſi alter eoꝝ tm̄ hoc ſciebat
ille ſolus erit ligatus vt notat glo· in· d· de· eos· Et vt breui
ter habeat᷑ aliqualis notitia de dictꝭ impedimētis aliquid di
cetur de ſingulis· Error· Non oīs tm̄ error īpedit matrimo-
nium ſed error perſone & conditionis: nec iſti de ſui natura
dirimunt matrimonium ſed ex conſtitutione eccleſiaſtica ſecū
dum Ric· in quarto diſ· xxx· Exemplum perſone cum ſcilicet
quis contrahit cum maria credens eſſe katherinam· Error ve
ro fortune vel qualitatis non impedit· Conditio· Et intel
ligitur de conditione ſeruili exempli gratia· Cum quis cōtra
hit cum ancilla credens ſe contrahere cum libera vel econuer
ſo· Secus ſi ſeruus contrahat cum ſerua quam credit liberā
quia matrimonium tenet · et multo fortius tenet ſi contrahit
ſeruus cum libera credens eſſe ſeruā ſm Ray· Tho· & Inno
Votū· Si ſolēnit᷑ votū emiſit caſtitatis aut religionis p ꝓfeſ
ſionē exp̄ſſaꝫ ł tacitaꝫ factā alicui de religionibꝰ approbantis

tale votū ſolēne ipedit matrimoniū ɔtrahendū & dirimit p⁹
cōtractū vt i·c·ꝙ votū de vo·&·vo·redēp·li·vj· Idē ſi votū
ſolēnit̄ emiſit p ſuſceptōez ſacri ordīs nā & hoc votuz ipedit
matrimoniū ɔtrahēdū & dirimit p⁹ ɔtractū vt i·c·rurſus ex-
tra q̄d cle·vel vo·& vltra hoc i vtroqꝫ caſu incurrit̄ ſentēcia
excōicatōis vt ſ̄·Si ɔtraxit matrimoniū p⁹ votū ſimplex caſti
tatis l̄ intrāde r̄ligiōis tꝫ matrimoniū vt i·c·q̄d votū de regl̄a
li·vj·& ibi glo. Idē Gemi·ibidē & do·An·d̄ bu·i·c·memi
m⁹·extra ꝙ cle·vel vo·ſm tn̄ Ric·i·iiij·di·xxxviij·ar·vij·q·
j·Primo talis peccat mortaliter ɔtrahendo·ſcdo p⁹ ɔtractuz
matrimoniū ɔſumādo qa adhuc licitū ē ſibi n̄ ɔſumare ſi vult
religionē intrare·Cō·Sco·ibidē addēs ꝙ peccat etiā morta
liter p⁹ cōſumatōez totiēs q̊tiēs debitū reqrit licꝫ reddere te-
neat̄ exact⁹ ſiue exigat̄ expſſe ſiue interp̄tatiue· Nā aliter ni
mis onerōſū eſſet vxori ſi oporteret ſemp expreſſe petere·Cō
Tho·ibidē·& hec vera ītellige niſi fuerit diſpenſatū an̄ ɔtra
ctum matrimoniū per papam de cōtrahendo & exigendo debi
tum vel poſt iam cōſumatū p copulā de exigendo quā diſpē
ſationem poteſt epiſcopus facere vt notat Joannes·and·&
dominus Antonius de bu·in·c·Rurſus·extra ꝙ clerici vel
vo· Adde etiam ꝙ qui contraxit matrimonium poſt votum
ſimplex de intranda religione ſi vxor premoriatur tenetur ite
rum religionem ingredi ſecundum Jo·mo·& notat Jo·an·
in·c·quod votum·de vo·&·vo·redemp·li·vi·in nouella·& in
mercu·& Gemi·ibidem & notat glo·ſi·xxvij·q·i· Nuptiaꝝ
Et Archi·ibi·Si habens votum ſimplex intrandi religionez
contraxit matrimonium cum alia que etiā habet ſimile votuz
ſimplex· Nam licꝫ mortaliter peccauerit vterqꝫ tamen matri
monium tenet non obſtat ꝙ neuter poſſit debitum exigere qa
poteſt vterqꝫ reddere· Jmo ſi qs etiā vouiſſet ante cōtractuz
matrimonium nunꝗ̄ reddere ſi vxorē cōtingeret ducere tenet
matrimoniū nec tenet̄ ſeruare votū vt notat glo·xxvij·q·i·d̄
viduis·ij·& Archi·in·c·q̄d votuz·Cō·do·An·de bu·in·c·du
dum de conuer·coniu· Cognatio triplex eſt ſcilicet ſpiritua
lis| carnalis & |legalis· Quelibet horum impedit matrimo
nium contrahendum & dirimit iam contractum vt ſequitur

Cognatio ſpiritualis q̄ eſt ꝓpinqtas ꝓueniēs ex ſacramento
regenerationis ſpiritualis & dicit̄ ꝯpaternitas & ꝯtrabitur ꝑ
Cathecíſmū baptiſmum & cōfirmationē que impediūt ac di
rimunt matrimoniū vt īmediate ſeqt̄· Cathecíſmus q̄ eſt in
ſtructio q̄dā ſuſcipiēde ꝓfitende obſeruandeqȝ fidei catholice
veritatis ad quā fidē oēs tenent̄ impedit tm̄ matrimoniū con
trahendū ſ; non dirimit iam ꝯtractū vt in·c·ꝑ cathecíſmū·de
cogna·ſpi·li·vi·& ibi ꝑ Archi·& Jo·an·Baptiſmus· Per
baptiſmū ꝯtrahit̄ cognatio ſpūalis triplici actu·ſ·baptizando
tenendo & leuando·Primo actu ſcȝ baptizando· Impedit int̄
baptizantem & preſbiterū vel aliū virū & baptizatam puellā
Inter baptizantem mulierē & baptizatū puerū· Inter bapti
zantē virū & matrem baptizati vel baptizate· Inter baptizā
tem mulierē & patrē baptizati vel baptizate· Inter baptiza-
tū & vxorē viri baptizantis prius cognitam· Inter baptiza-
tam & virum mulieris baptizantis prius cognitum· Int̄ ba
ptizatū & ꝯcubinā viri baptizantis prius cognitā· Inter bap
tizatā & concubinarium mulieris baptizantis prius cognitū·
Inter patrē baptizati & vxorē vel concubinam baptizantis ꝑ
us cognitam· Inter matrem baptizati & virum vel concubina
rium mulieris baptizantis prius cognitum ·Quod autem di
xi contrahi compaternitatem per actuȝ fornicariū tenet Tho·
in quarto di·xlii·ar.iii·q·ii· Ad hoc·xxxii·q·iiii·in eo vbi di
cit̄ ·Qui adheret meretrici vnū corpꝰ efficit̄ cū ea·&·xxx·q·
iiii·ſi qs vnꝰ glo·Vguloni hoc idē tenet·& Inno·i·c· marti
nꝰ·extra de cogna·ſpi·Et licet alii ꝯtrariū ſentiāt·Prime tm̄
opi·adherēdū ē tanq̄ tutiori vel ꝯſulēdus papa·Int̄ baptiza
tū & filias baptizātis int̄ baptizatā & filios baptizātis indi-
ſticte vt ſ̄·Scdo ex baptiſmo ꝯtrahit̄ ꝯpaternitas tenēdo·ſ·
int̄ tenētē virū & tētā puellā·int̄ tenētē mulierē & tētū puerū
Int̄ tenētē virū & matrē tēti vel tente· Int̄ tenētē mulierē &
prēm tēti vel tēte·Int̄ tentū puerū & vxorē vel cōcubinam te
nentis prius cognitam· Inter tentā puellam & virum vel cō-
cubinarium mulieris tenentis prius cognituȝ· Inter patrem
tēti & vxorē vel ꝯcubinā tenentis prius cognitā· Int̄ matreȝ
tenti & viruȝ vel concubinarium mulieris tenētis priꝰ ꝯgnitū

ſiue maſculus ſiue femina teneatᷣ· Inter tentū & filias tenen-
tis· Inť tentā & filioꝝ tenentis ĩdiſtincte vt ſupra· Tercio cõ
trahitᷣ pͥformiter leuando ſicut & tenendo & inť eaſdē pſonaꝝ
Et licet alij doc· cõprehendāt hos gᷣdus breuius ponēdo ali-
qui plures aliq̄ pauciores· Nā do· An· de bu· in· c· martinus
enumerat· xij· & Jo· an· xx· vt ibi recitat do An· Ego autem
hoc poſui magiꝰ ſpecifice ad clariorē intelligētiā· Et nota ꝙ li
cet leuans aut tenens ad baptiſmū nō tangeret puerꝫ de indu
ſtria ꝫ ſolum pannos q̄bus inuolutus eſt nolēs ꝯtrahere ꝯpa
ternitatē cõtrahit tñ vt no· Archi· Jo· an· & Gem· ĩ· c· ſi· d
cogna· ſpi· li· vi· Idē de eo q̄ accedit ad tenendū ꝫ non reſpō
det ne ꝯtrahat q̄a tñ ꝯtrahit vt notat collec· eo· ti· Cõfirma
Confirmaᵒ
tio· Per ſacramentū em̄ cõfirmationis duplici actu cognatio
ſpūalis n̄ ſolū impediēs ꝫ etiam dirimens contrahitur ſcilicꝫ
Confirmando & tenendo· Quo ad primum actū cõtrahitᷣ· In
ter cõfirmantē confirmatū vel cõfirmatā· Inter cõfirmantē &
parentes cõfirmati vel cõfirmate· Inter cõfirmatuꝫ & filios
vel filias cõfirmantis· Inter confirmatā & filios ſimiliter vł
filias confirmantis· Inter confirmatum & vxorem vel con-
cubinam confirmantis prius cognitam· Inter parentes con
firmati vel confirmate & vxorem vel concubinam confirman
tis prius cognitam· Et in his concluditur quo ad confirmā
tem | de quo habetur in· c· Nedum de cognati· ſpiritu· lib·
ſexto· Quo ad ſecundum actum contrahitur· Inter tenen-
tem virum vel mulierem & tentum puerum vel puellam· In
ter tenentes & parentes tenti vel tente· Inter tentum & filiaꝫ
tenentis· Inter tentam & filios tenentis· Inť tentū & vxorē
vel cõcubinā tenentis prius cognitā· Inť tentā & virꝫ vel ꝯcu
binariū mulieris tenētis pͥus cognitū· Inť pentes tenti vel tē
te & vxorē vel ꝯcubinā tenentis priꝰ cognitā· dato ꝙ tenens
ſit vir· Inť pentes tēti vel tēte & virꝫ vel ꝯcubinariū mulie-
Cognacio n͠ali
ris tenentis priꝰ cognitum· Cognatio naturalis ſiue carnaliſ
habet tres ſpēs ſcꝫ ꝯſanguinitatē affinitatē & publicam ho-
Consang͠tas
neſtatem· Cõſanguinitas q̄ eſt vinculū duarum pſonarum ab
eodem ſtipite vel ſtirpe carnali compagine deſcendentium ha
bet triplicem lineam· Prima eſt aſcendentium qui ſiūt pater

mater· Auus auia· proauꝰ proauia· & succeſſiue vſq3 ad adā· Secūda eſt deſcendentiū qui ſūt filius filia· nepos neptis· pnepos proneptis & ſic ſucceſſiue vſq3 ad vltimū hominem· Et inter iſtos aſcendentes & deſcendentes ꝓhibitio de contrahendo matrimonium· ſecundum ſaniorem intellectum eſt perpetua vt tenet Jo· an· in apparatu arboris de conſang· et affi· Tercia eſt collateralium qui ſunt frater ſoror filius vel filia fratris vel ſororis· Et inter hos durat ꝓhibitio vſq3 ad quartum gradum a ſtipite incluſiue remotum vt in· c· Non debet· de conſang· & affi· et ſufficit ꝙ vna ex partibus tranſcenderit quartum gradum licet alia nondum applicuerit ad illum ſed fuerit in primo ſecundo vel tercio gradu· Nam quoto gradu remotior perſona diſtat a ſtipite ideſt a cōmum parente toto diſtat a quolibet alio per aliam lineam deſcēdenti ab eodem vt in· c· Quod dilectio· &· c· ſi· e· ti· Et ibi plene· per glo· & doc· De affinitate & publica honeſtate dicetur infra ſuis locis· Cognatio legalis· Que eſt quedam ciuilis propinquitas legaliter introducta contrahitur per adoptionem & arrogationem & impedit matrimonium contrahendum & dirimit iam contractum ſecundum veriorē ſententiam doc· extra· e· c· i· Tripliciť· Primo inter patrē adoptātez ſeu arrogantē & arrogatū ſeu adoptatū filiū vel filiā nepotē ł neptē & hoc ſemper impedit & dirimit qm̄ pať adoptator nō poteſt cōtrahere cū filia adoptiua vel nepte etiā poſt emancipationem· xxx· q· iij· Jta diligere· Secundo inter collateraleſ ſcz inter filios naturales legittimos & adoptiuos & hoc impedit durāte adoptione & nō vltra· extra· e· c· vnico· &· xxx· q· iij· poſt ſuſceptum· Et quāuis quidā dicant inter p̄dictos hodie nullum eſſe impedimentum· tutior tamen ſententia eſt quod ſupra dixi· Quod etiam tenēt hoſti· & Guil· in ſpe· co· ti· Filij vero adoptiui bene poſſunt licite matrimonium contrahere inter ſe· vt notat glo· in· d· c· vnico· Concordat dominus Anthonius de bu· cum gloſa· & doc· communiter ibidem ſcilicz ꝙ adoptati inter ſe poſſunt cōtrahere· Tercio inter adoptantē & vxore adoptati & inter filiū adoptiuū & vxorē patris adoptātis & hoc omī tēpore impedit matrimōiū· inſti de

Cognatio legalis

Crimen

nup· §·i·&·ij·& notant hoc moderni in·d·c·vnico· Crimē
¶ Tria sunt crimina que nedum impediūt matrimoniū contra-
hendū sed etiam dirimūt iam cōtractū vt i·c·Trāsmiſſe extra
¶ 1 de eo q cog·cōſan·vxoris ſue·Primū eſt machinatio in mor
tem alteri⁹ cū effectu animo cōtrahendi matrimoniū cum con
iuge eius ſi vir fuerit ſiue mulier occiderit vxorem alicui⁹ vt
illum accipiat in virū·Et intelligitur occidere nedum ꝓprio
actu ſed etiam cōſilio cōſenſu auxilio fauore mādato ordina-
cōe ſeu participacōe quōcūqꝫ dūmodo ſecuta ſit mors·& tal'
machinatio impedit & dirimit matrimoniū p ſe licet non inter
¶ ueneri adulterium·ſm Inno·et hoſti·Alij dicunt hoc verum
quando ambo machinati ſunt in mortē occiſi ſecus aūt quan-
do alter tantum machinatus eſt in mortem quia tunc non im
pedit ſine adulterio·& hoc tenet Heinri·Boyc·in·c·ſi·extra
de eo qui duxit in ma·quā po·p adul·& Jo·an·in·c·i·de cō
uerſi·in ſi·in nouella·& collec·ibidez·Ric·& Sco·in·iiij·di·
¶ 2m xxxv·& hec videt' opi·verior & cōmūior·Scdm ē fides pſti
ta adultere qñ ſcꝫ ligati matrimoīo ſiue vtqꝫ ſiue alt' ſit liga-
tus ſtāte legittio matrimoīo ꝓmittūt ſibi mutuo iurādo l' fi-
dē pſtādo ꝙ matrimoniū ꝯtrahēt poſt mortē ꝯiugis ſiue cō-
iugū·Nā ſiue añ pdictā ꝓmiſſionē ſiue poſt interueniat pol-
lutio adulterina impedit & dirimit vt ꝫ·xxxi·q·i·Si qs vi-
uēte & in·c·Sup eo·&·c·Cū haberet·extra de eo q dux·in
¶ 3m ma·Terciū ē ſi de facto ſcient' ꝯtraxerint matrimoniū & viuē
te altero cōiuge ſecuta ſit adulteria cōmixtio int' illos ſiue añ
cōtractū ſiue poſt·vt in·d·c·Cū haberet·& in·c·Significa
ſti·&·c·Veniens·&·c·ſi·e·ti·De nuda aūt ꝓmiſſione cum
adulterina pollutione an impediat & dirimat·varie ſūt opi·
vide Ric·in·iiij·di·xxxv·ar·iij·q·iij·Et·Sco·ibi· Cul-
Cultus tus diſparitas· ſcꝫ qñ fidelis contrahit cum infideli vt iu-
deo vel pagano non tenet matrimoniū·Nam hoc eſt prohibi-
tum de iure diuino·exo·xxxiiij·& deutro·vij·xxviij·q·i·§·ex
¶ hys·&·c·Caue·Sec⁹ ſi fidelis contrahit cū heretico·qꝛ licꝫ
peccet ſi ſcienter contrahat non tamen ꝓpter hoc eſt matrimo
nium dirimendum·extra de diuor·Quāto·& p Ric·& theo-
logos in·iiij·di·xxxix·Tenet' tñ fidelis recedere ex pcepto ab

79

heretico vel econuerſo ſi in notorio crimine heresis perſeuerat vt in·c·Quemadmodum·de iure iurando· Vis· ſiue violentia vel met⁹ impedit matrimoniū contrahendū et dirimit iam cōtractū·vt in·c·Cū locū·& in·c·Conſultatiōi extra de ſpon·Sȝ nō omīs vis & met⁹ impedit et dirimit· Vbi nota ꝙ duplex ē coactio·ſcȝ Abſoluta q̄ fit p̄ vim & iſta excludit totaliter conſenſū animi in quem non cadit coactio·Alia eſt coactio conditionata & iſta fit per metum cū ſcȝ timore alicuius mali ab extra conſentit etiā ab intra & ſic nō cōſentit nec vult ſimpliciter ſ̄ p̄cedēte cauſa impellēte·Et iuxta hoc ſciēdum ꝙ Quedā ſūt in quibꝰ nō exigit̄ nuda volūtas alicuius nec cū qualitate libertatis & in huiuſmodi met⁹ ip̄o iure nō inficit quia coacta volūtas voluntas eſt·xv·q·i·merito·Quedam ſūt in quibꝰ exigit̄ libera voluntas cū q̄litate libertatis & tūc coacta volūtas cū non ſit libera inficit·xv·q·vi·Auctoritatē·xxij·q·iiij·Int̄ cetera &·xxxiij·q·v·Sigſicaſti·alias notificaſti·& ibi per glo·Caſus aūt in quibꝰ libera & directa volūtas exigit̄·ponit glo·in·c·Abbas·extra de hys q̄ vi metus ue cauſa fiunt·& in·d·c·Significaſti· Quorum primus eſt matrimonium vt in·c·cū locū·&·c·Cōſultacōi·&·c·Gemma·&·c·fi·ſupra de ſpō·Nā in cauſā matrimōiali q̄liſcūqȝ iuſt⁹ met⁹ q pōt cadere in cōſtātē virū interuenīat ſiue culpa cōtrahentis ſiue non matrimonium cōtractū nō tenet nec obligat⁹ eſt qui hoc facit etiā ſi iurat·Reliquos caſus vide ibi ſcilicȝ ī d·c·Abbas·Que aūt habeāt inducere iuſtū metum creantem excuſationē & conſenſum excludentē notat glo·in·c·Cū dilect⁹·extra de hys q̄ vi metus ue cauſa fi·ſup v̄bo nec metū mortis· Ordo ſcȝ ſacer·nā exn̄s in ſacris vt ſubdiacon⁹ & ſupra impedit̄ matrimoniū cōtrahere & ſi contraxit dirimi debet·xxxij·di·Si quis eoꝝ·&·c·de illo·& extra q cle·ł vo·c.i·et·ij·et·c·Rurſus·& p totū ꝙ ſi de facto ɔtrahat excōmunicat⁹ eſt·vt in cle·eos·d̄ cōſan·& affi·& ſit irregularis vt ī c·ij·extra q cle·vel vo·Greci tamē in ſacris conſtituti poſſunt vti matrimōio iā cōtracto ſ̄ nō p̄nt ampli⁹ cōtrahere Ligamen Nā qn̄ qs alteri ɔiugi ē alligat⁹ etiā ſi ſolū p matrimoniū ɔtractū p̄ verba de p̄ſenti ea viuēte aliā accipere nō poteſt·

vt in·c·licet·de ſponſa·duoꝝ·q̄uis ligatus ſolū matrimōio
ꝑ verba de preſenti cōtracto ante carnalem copulā poſſit re-
ligionē approbatā ingredi·vt in·c·veꝝ·& i·c·ex publico·de
cōuer·cōiu·etiā inuita cōiuge remanēte ī ſeculo q̄ poſt ꝓfeſ-
ſionē tacitā ł expſſam ingreſſi & nō an̄ poterit cū altero viro
cōtrahē·ſi vero poſt cōtractū matrimōiū vtꝰ alt cōiugū ſe ab
ſentauit in regionē lōginquā remanēs nō poteſt cum alio cō-
trahere niſi prius certificatꝰ fuerit de morte alterius·vt extra
de ſpon·c·in p̄ſentia·Secꝰ autē eſt in ſponſalibꝰ de futuro·
vt in·c·de illis·e·ti·Qn̄ aūt dicatꝰ certificatꝰ notat glo·in·c·
qm̄ frequenter·§·ſi aūt·extra vt lit·non conte·ſup verbo pre-
ſumatꝰ· Honeſtas· ſcꝫ publica·ē ꝓpinqtas ex ſpōſalibꝰ
ꝓueniēs trahēs robur ab inſtitucōe eccleſie ꝓpt eiꝰ honeſta
tem·ſm Ric·in·iiij·di·xli·cū enī aliqs cōtrahit ſpōſalia cum
aliqua muliere oritꝰ ex illis ſpōſalibꝰ publice honeſtatis iuſti
tia impediēs & dirimēs matrimoniū in primo genere vſqꝫ ad
q̄rtū gradū·vt ſcꝫ nullus cōſanguineus ſpōſi poſſit habē illā
ſpōſam ī vxorē nec aliq̄ de cōſanguīitate ſpōſe poſſit habere
ſpōſū illū ī viꝝ vſqꝫ ad q̄rtū gradū de deſpōſa·ipu·Cōtine-
batꝰ·&·c·iuueīs·&·c·ad audiētiā extra de ſpōſa·Et hec ve-
ra ſūt ſi ſpōſalia ſint pura·i·ſine cōdicōe et certa licꝫ alias fu-
erint nulla rōe cōſanguītatis affinitatis aut alteriꝰ cuiuſcūqꝫ
impedimēti dūmodo nō ſint nulla rōe conſenſus·nā tūc nullū
oritꝰ impedimentū·vt ī·c·vnico·e·ti·li·vi·in glo·xxvij·q·ij·
Si quis deſponſauerit vxorē·& ibi gloſa et Archi·ſi vero ſit
dubium de cōſenſu ſcꝫ an cōtrahētes vere cōſenſerint bn̄ oritꝰ
publica honeſtas·extra de ſpon·Iuuenis·ſup verbo dubia &
notat Ric·vbi ſ̄·& Inno·extra·e·ad audiētiā·vbi etiā dicit
idem ſi frigidꝰ contrahat cum aliqua monachus vel ſacerdoſ
nam ex eorū ſponſalibꝰ oritꝰ publica honeſtas·vt ſ̄·xxvij·q·
ij·Si quis·Hāc materiā bene tractāt dn̄s An·d̄ bu·in·d·c·
Iuuenis·& Io·an·in·c·i·de ſpon·ipu·li·vi·in nouella·
Si ſis affinis· Affinitas q̄ eſt ꝓximitas ꝑſonarū ex carna
li copula prouenienſ omni carēs parētela·ſm Gof·cōtrahi
tur ex matrimoniali coitu & etiam fornicario·xxx·q·iiij·c·Si
quis vnus·xxxij·queſtiōe quarta·c·In eo·triceſima quinta

questione·iij·c·nec eā·& c·de incestuosis & c·extraordinari a·& durat vsq3 ad q̄rtū gradū inclusiue solūmodo in p̄mo genere affinitatis exēpli g̃tia· Jo·ↄtraxit matrimoniū cū maria oēs ↄsanguinei ioannis sūt affines marie in eodē gradu in q̄ sūt cōsanguinei ipi ioanni & oēs cōsanguinei Marie sūt affines ioannis ī eodē g̃du in q̄ sūt ↄsanguinei ipi marie· Cōsanguinei aūt vtriusq3 p̃tis inter se ipos nullā affinitatē h̄nt vt īfra·c·q̄d sup his s̄ d̄ cōsan.& affi· Si forte coire neq̄bis Impotētia em̄ coeūdi ē viciū aīme vel corporis vel vtriusq3 q̄ q̄s impedit̃ alteri carnaliter ↄmisceri· Et sp̄es hui9 īpotentie p̄ncipalit̃ sūt due· Prima ē naturalis vt īpotentia pueri vel frigiditas senis seu etiā frigiditas cōplexionis vel artatio mulieris Et hec si ē p̄petua vt ī frigido n̄ solū impedit matrimoniū cōtrahendū s̄ etiā dirimit iā ↄtractū· xxxiij·q·j·c·j·& ij·& c· laudabilē·extra de frigi·& male· Si vero ē t̄palis vt in puero tā diu īpedit q̄ diu inest· De naturali t̄n impotētia q̄ est in sene dicit glo in·c· Quod sedem· q̄ bene potest contrahere vt in·l· Sancimus · C· de nup·& · xxvij·q·j· Nuptiarum· Secunda est accidentalis vt castratio in viro vel destructio matricis |aut alia ineptitudo in muliere : vel commune impedimentum per maleficium de quibus in iuribus supra allegatis habetur · Ecclesie vetitum · Hoc verbo prohibentur matrimonia clandestina |de quibus habetur extra de clandesti · desponsa · ca · ij · & · c·cum inhibitio ·&·xxx·q·v· aliter·& omnia alia matrimonia contra ecclesie interdictum contracta Et licet ↄtra facientes huic p̄cepto peccent mortaliter tenet t̄n matrimonium nec dirimit̃ · Nec non tempus feriatum· Vbi nota q̄ matrimonia p̄hibent̃ a prima dominica aduent9 vsq3 post epiphaniam secundum Ric· iiij·di·xxxij·ar·v·q·j· Et a dominica·lxx·vsq3 ad octauam pasce īclusiue & a trib9 dieb9 an̄ ascensionem vsq3 ad octauā penth·exclusiue·xxxiij· q·iiij·non oportet·& tribus·c·se·& extra de ferijs capellanus Hijs tamen temporibus non prohibetur consensus matrimonialis quo ad contrahendum matrimonium seu sponsalia· Nam quocumq3 tempore contrahi possunt : vt in dicto capitulo Capellanus· Sed prohibetur omnis nuptialis solennitas &

actus copule carnalis in pñcipio & sic traductio sponse i domū
spōsi· Et trāsgrediēs qd cūqʒ horꝝ triū mortaliter peccat· Deī
de interroget si pꝰ nuda spōsalia de futuro ꝯtracta cōtraxit scd̄o
cū alia spōsalia etiā de futuro: nā peccauit mortalit̄ n̄ tn̄ ꝓpter
hoc soluta sūt pma etiā si secūdo fuerīt iuramēto firmata nisi se-
cuta fuerit carnalis copula extra· e· is q· &· c· si int· ꝯm Ric· vbi
s· & Hosti· Idē do· An· de bu· m· c· sicut ex litteris· e· ti· Si p
mo ꝯtraxit spōsalia de futuro cū aliq deīde cū alia ꝯtraxit p v-
ba de pn̄ti· Nā licʒ p scdaʒ de pn̄ti soluta sint pma de futuro eti
am si fuerit iuramēto firmata peccauit tn̄ mortalit̄ extra e· si in
ter· &· c· sicut· & ibi p do· An· de bu· Si pꝰ matrimoniū cōtra
ctū p verba de pn̄ti ꝯtraxit cū alia etiā de pn̄ti mortaliter pecca-
uit nec tenet scd̄m matrimoniū etiā si fuerit cōsumatum ꝫ redire
optʒ ad pmū nisi illa cū q priꝰ ꝯtraxerat īgressa fuerit rligionē
approbatā et ibi ꝓfessa vl̄ nisi papa dispensaret ex cā rōnabili
qd facere pōt· extra de ꝯuer· ꝯiu· ex publico· et ibi glo· do· an·
de bu· et doc· cōiter et i· c· ex pte· ij· et de diuor· q̄nto· Ric· i· iiij·
di· xxvij· ar· iiij· q· iij· et cōiter oēs· Si matrimoniū ꝯtraxit cuʒ
debita intentōe scʒ ꝓcreādi ꝓlē fuandi fidē et ꝯtrahēdi īsepa-
bilē aīmorꝝ cōiunctōeʒ nā sine his bonis matrimo· cōtrahi non
pōt· xxvij· q· ij· omne· glo· ibi· vv· tn̄ dicit ꝙ si aliqs contrahit
matrimoniū intentōe adulterādi nihilominꝰ tenet matrimoniū
nisi hoc deducat̄ in pactū· Archi· vo i· d· c· omne dicit ꝙ licʒ
cōtrahat̄ matrimoniū sine ītentōe ꝓlis vel sine intentōne fidei
seruande n̄ tn̄ cū intentōe euitandi ꝓlē nec frāgendi fidē matri-
moniū est· Sed si directe ꝯtrahat̄ cū intentōe euitandi ꝓlem
vel frāgēdi fidē tūc n̄ est matrimoniū· xxxij· q· ij· solet· & extra
de ꝯdi· appo· c· si· i bono aūt sacramēti semꝑ aīmꝰ ē necessarius:
qa sine mutuo ꝯsensu matrimoniū esse n̄ pōt cū ꝯsensus sit d sb
stātia matrimonij de spō· tua nos· &· c· cū apud· Ric· vbi s di·
xxxj· ar· ij· q· j· optime distīguit· Si sciēs se excōicatū maiori
vel etiā minori excōicatione ꝯtraxit videt̄ mortale qa excōicatio
sepat a sacramētis· Idē videt̄ si existēs ī mortali ꝯtraxit ma-
trimoniū in vtroqʒ tn̄ casu matrimoniū tenet extra de eo q dux·
in ma· c· significasti· & Ab· sy· ibi· Si post ꝯtractū mr̄imoniuʒ
p vba de pn̄ti an̄ vel post ꝯsumatōʒ cognouit aliquā cōsangui

neam vxoris ſue in·iiij·g°du vl' citeriori nō pōt abſq; mortali
pctō debitū exigē extra d eo q cogno·ɔſan·vxoris ſue·c·i·et
ſi·niſi cū eo diſpēſet·vt notat Jo·an·i·c·ij·c·trāſmiſſe et·c·
tue·e·ti·et do·An·de bu·ibi·reddē tn̄ ſemp tenet·Si ſpōſꝰ
ex̄ns ſe nimiū relaxauit cū ſpōſa verbis laſciuis et tactibꝫ ipu
dicis ſe inuicē ꝓuocādo·qꝛ i huiuſmōi de facili pn̄t occurrē mlꝫ
ta mortl'ia pͥcipue ſi fuerit volūtas iordiata l' ſi ꝓpt hoc intue
nerit pollucō in altō ipoꝝ·ſi cognouit vxorē an bn̄dictiōꝫ nu
ptialē de q habet·xxxiij·di·c·ſi·mortale ē ſ'm v·v·vbi ē cō-
ſuetū bn̄dictiōꝫ adhiberi niſi fieret cū diſpēſacōe epi ex iuſta
cā·idē dicit ſi omittant alie ſollēnitates circa matrīo·ɔſuete
Cō·ala·gof·& vic·& notat collec·extra de ſpō·c·i·vbi ſub
dit·Alber·tn̄ dic q' hoc dictū ē nis duꝝ·et hoc idē videt ſen
tire ino·& do·An·d bu·ibidē·nā ɔſuetudo vi legis l' canōis
obtinet et canō l' lex n̄ obligat ad mortale niſi ɔtineat pͨceptū
l' ꝓhibicōꝫ de elec·gn̄ali li·vi·ſi vir ſpōſaꝫ adornauit veſtibꝫ
& iocalibꝫ pͨcioſis ſeu aliis vanis et ſuperfluis ornamētis et qbꝫ
et ſi traduxit ad domū cū magnis expēſis et apparatibꝫ ac pō
pis vltra ɔdecētiā ſtatꝰ ſui nā peccauit ſ'm q̄ntitatē exceſſus·
ſi debita itēcōe ſemp cognouit ɔiugē·nā ſi cā ſuſcipiētie ꝓlis
& ad dei gloriā educāde aut cā reddēdi debitū nullū ē pctm̄·
ymo meritoriū ſ'm om̄s doc·de primo·i·thi·v·volo iuniores
nubere filios procreare ⁊c·De ſecundo·i·corin·ſeptimo dici-
tur·vxori vir debitum reddat & cetera·Si vero cauſa reme-
dij ſeu vitande fornicationis nō ſolum in ſe ſed etiā in cōiuge
veniale eſt ſi ſiſtat infra limites matrimonij ſcꝫ actu vel habi
tu videlicet q' cum alia non faceret ſecus ſi ita exit fines ma-
trimonij q' etiam ſi nō eſſet vxor faceret idem tūc enī ē morta
le ſ'm Ric·in·iiij·di·xxxiij·ar·iij·q·iij·Cō·Tho·ibidē·ſed ſi
cognouit eā cauſa delectationis ſeu ſaturāde libidis·tūc ſi li-
bido preueniat voluntatem ex fragilitate ſeu infirmitate car-
nis ꝓueniens·Et ex hoc querit cōiugalis delectatio ſub deo
tamē vt ſcꝫ dei amor preponatur illi delectationi hoc eſt etiā
veniale cōiuis nō fiat predictis tribus de cauſis Si vero ꝓue
nit libido a voluptate vt cum quis de induſtria vtit calidis
& incentiuis vel cū excitat in ſeipo motus libidinis propter

ſacietatem delectationis hoc eſt ꝓhibitum & illicitum· ſecun
dū Alex· de al'· iij· pte ſu· di· xxxvi· & ſic videt̉ ſentire ꝙ hoc
ſit mortale· Cō· Ray· & hug· Si cognouit cōiugem applicā
do animū & appetitū deliberatum ad aliam mulierē mortale
eſt· Si cognouit vxorem ꝓpter corporalem ſanitatē princi-
palit̉ nō excuſat̉ a peccato ſm tho· i· iiij· di· xxxij· Si cogno-
uit vxorem extra vas naturale ſemper eſt mortale· ſm Alex·
vbi ſ· & oēs doc· q2 ſic ꝓles generari nō pōt· xxxij· q· vij· c·
adulterij· Si cognouit cōiugē in vaſe ꝓprio naturali ſ3 mō
cōtra naturā puta lateralit̉ aut ſtās erect9 ł cū mulier ſuper-
gredit̉ virū aut vir ad eā accedit retrorſū more iumētoꝝ· nā
hoc ſm Alex· de al'· vbi ſ· videt̉ eſſe mortale & tāto grui9 ꝗ
to plus diſcedit̉ a modo naturali· Alber· vero & tho· in· iiij·
di· xxxi· dicūt ꝙ nō ſemp ē mortale ſm ſe qñq3 tñ pōt eſſe ſi-
gnū mortalis cōcupiſcentie qñ ſcilicet non ſufficit eis modus
a natura ordinat9 · pōt dici ꝓ cōcordia opi· ꝙ ſi coniuges ſe
carnalit̉ cognoſcāt· ſ3 modo nō naturali ſeruato tñ debito va-
ſe & hoc faciāt nulla cauſa ſubſiſtēte ſ3 cauſa ſolius volupta-
tis amplius ſic ꝗrende mortaliter peccāt precipue in duobus
vltimis modis· Si vero ſubſit cauſa aliqua & ſi nō omnino
ſufficiēs vt quia aliter cōmiſceri periculū eſt aborſus lic3 hoc
caſu melius foret abſtinere attamen excuſari videntur a mor-
tali & forte etiam a veniali in primis duobus modis niſi ſci-
enter extra ſemē effunderent tūc eñ eſſet mortale· Con· Ray·
& glo· eius· Si tempore menſtruorū debitum exegit vel red-
didit· Nā vtrūq3 videt̉ mortale & ꝓhibitū· leui· ij· Tūc eñ
ſecundū Ihero· ſolent generari fet9 leproſi & morboſi· vt no-
tat Archi· di· iiij· Ad ei9· Tu dic ꝙ lic3 ſuper hoc varie ſint
opi· tñ ſatis equa videt̉ opi· tho· in· iiij· di· xxxij· vbi dicit ꝙ
ſi flux9 mēſtrualis eſt innaturalis inordiat9 & quaſi cōtinuu9
non eſt ꝓhibitum exigere· Sed ſi eſt naturalis ꝓhibitum eſt
mulieri petere· Si vero vir petat ſcienter debet eum precibu9
auertere ſed ſi ignorant̉ debet aliquā occaſionē ꝑtendere ł in
firmitatē allegare· ſi tñ nullo mō vult acqeſcere deb3 reddere·
Alex· tñ d' al'· dicit hoc ve℞ qñ timet̉ ꝓbabilit̉ de fornicacōe
viri alias nō· Idē dicēdū videt̉ ſi añ purificacō3 poſt partū

62

exigit᷑ vel reddit᷑· Si debitū exigit vel reddidit tpe pregna-
tōis: nā ſi pſumit᷑ vehement᷑ de piculo pt⁹ ñ lic; exigi nec red
di ſm alex· Cō· vv· Si ī ſolēnitatib9 & ieiunijs debitū exigit
vel reddidit: nā hoc videt᷑ ꝓhibitū· j· cor· vij· dic ꝙ his tpibu᷑
exact⁹ ñ peccat ſi reddat īuit⁹· Qui vo exigit aliq̄ infirmita
te vel ꝯcupiſtētia duct⁹ ſine ꝯtēptu tñ tpis ſeu eccleſiaſtice ex
hortatōis excuſat᷑ ſm Tho· & alios cōiter· glo· tamē ſup· c· j·
xxxiij· q· iiij· dicit ꝙ his dieb9 eā ſaturā de libidis ꝯiugē ꝯgno
ſcere ē mortale lic; alij᷑ tpib9 ſic ꝯgnoſcē ſit ſolū venale · ſm
eā· vide ibi plene· Si alt᷑ alteri exigēti debitū reddidit: nā vt᷑
q; ad hoc tenet᷑· j· cor· vij· Sed vir ñ ſolū tenet᷑ reddere vxo
ri expſſe petenti: ſ; etiā ſi tacite vel p ſigna hoc appareat alias
q alteri abſq; legittia cā denegauerit mortalit᷑ peccat ſm doc
Negare tñ licite pōt alter alteri debitū reddere· Primo ſi ante
duos menſes p⁹ ꝯtractū matrimoniū vir exigat debitū· xxvij·
q· ij· īſtitutū· Idē tho· & al· Sc̄do ñ tenet᷑ reddere alti pub
lice in adulterio exiſtēti vel occulte quia in vtroq; caſu talis
perdidit ius debitum exigendi· Nec tenetur reddere in loco
ſacro ꝓpter reuerentiam dei nec in publico ꝓpter ſcandalum
proxīm· ſm alex· vbi ſ· nec ſi ꝓbabilit᷑ timeret notabile nocu
mentū ꝓprie pſone vel coniugis prolis ī vtero exiſtentis· Ne
gare aūt debitum ex ira vel indignatione vt qñq; contingit ñ
videtur poſſe excuſari a mortali· Si quoq̄modo de induſtria
cognoſcendo coniugem prolem euitauit vel hac de cauſa alter
alteri debitum negauit mortale eſt· Si alter coniugum ab al
tero in adulterio publice commorante debitum exigit vel red
debit mortale eſt ſm cōmunem opi· doc· xxxij· q· i· c· i· & ſe·
Si vero adulterium eſt occultum circa hoc varie ſunt opinio
nes doc· vide Ric in quarto di· xxxv· ar· i· q· ij·

Ab hñtibus curā familiarem· Si ſcit ſe quoq̄modo excommu
nicatū a iure vel a iudice vel alias ptitipauit cū excōicati᷑ pōt
eſſe mortale & veniale vt ī· c· precedēti· Si vir viuit ꝺ licito
exercitio & ꝺ ſubſtātia p ſe vel p ꝓdeceſſores ſuo᷑ licite acqſita
familiā ſuā paſcit aut de vſuris dotē vxoris hūit vide ꝺ hoc ſ̄
p̄cepto· vij· Si vir vx· dilexit & debite cū ea ſe hūit vt p̄cipit
ap⁹· ephe· v· an ecōtrario deſpexit eā ł de ea nimis zelotipus

& ſuſpicioſus fuit & ſic ꝓ minimo ac ſine rationabili cā ver-
berauit ſeu cōtumeliā intulit· Si ſe ab ea ꝑ multū tēpꝰ abſqꝫ
eiꝰ libero cōſenſu & ſine vrgēti neceſſitate abſentauit· Si fi-
lios ꝓcreatos & filias baptizare & ꝯfirmare fecit tꝑibꝫ debi
tis et ſi ex dilacōe nimia aliqs mortuꝰ ē ſine baptiſmo morta
le ē· ſi vir nō ꝓuidit magnis neceſſitatibꝫ vxoris filioꝝ ac ali
oꝝ ſeruoꝝ ex auaricia p̄cipue in infirmitate mortalit̄ peccauit
i· thi· v· Qui ſuorum max· Si vir bonam diligentiam circa
curam & regimen vxoris filiorum ac familie adhibuit vt vir
tuoſe viuant· & vt dei mandata & eccleſie ſciant & obſeruēt
precipue de confeſſione communione miſſe auditione vite ho
neſtate & huiuſmodi· Et ſi filios diligenter educauit ac bo-
nis moribus & doctrina quantum potuit informauit· Quod
ſi circa hoc notabiliter defecit mortale eſt· Si ad choreas &
ad alia vana ſpectacula vxorem vel filias ire permiſit ſeu va-
nitates & ornatus ſuperfluos habere vel facere conſenſit qa
eſt particeps peccatorum earum· Ro· primo· Si dotem & eiꝰ
bona propria abſqꝫ eiꝰ libera voluntate diſtrahit qꝛ nō poteſt
extra de dona· inter vi· & vxo· per veſtras· & de empt· & ven·
Peruenit· Si decimas p̄diales & pſonales ſoluit· Nam ad
hoc tenet̄ in duobꝫ caſibus· ſcꝫ vbi eſt cōſuetudo vel indigen-
tia miniſtroꝝ dei quibꝫ ſcḋm legem diuinam debet ſuſtentatio· ſe
cundum Alex· tercia pte ſū· di· lv· ar· i· Si mulier dilexit virū
ſuum & ſi fuit ei ſubiecta & obediēs ī licitis vt tenet̄· ephe·
v· Mulieres viris ſuis ſubdite ſint ſicut dño· quoniā vir eſt
caput mulieris· xxxiij· q· v· eſt ordo· & quatuor cap· ſeqntibꝫ·
Si vxor viro irreuerens & male reſpōdēs fuit vel cōtenden
do eū prouocauit ad iracundiā vel ad dei et ſanctoꝝ blaſphe-
miam hoc mortale videt̄ precipue cū ſcit viri ꝓnitatē ad hoc
Si irreuerens fuit & diſcola erga ſoceros & cognatos & ma
le tractauit eos ſeu viro reddere ſtuduit exoſos mortale vide
tur precipue in hoc vltimo caſu· Si virum domicilium tranſ
ferentē ſequi noluit grauiter peccauit· Nam ad hoc tenet̄ niſi
probabiliter dubitaret de morte ſua vel ꝙ vellet eam expone
re ad ſcortum aut ire vagabūdus· de hoc plene· extra de ſpō·
de illis· et de coniu· lepro· c· i· et ibi dominꝰ An· de bu· et alij

doc· Si dotem ex vſuris habuit vel de bonis viri male acqui
ſitis conſumpſit tenet᷑ vt ſupra precepto· vij· Si exiſtēs ſte-
rilis illicite operā dedit vt conciperet filios puta p̄ medicina᷑
& remedia ſuperſtitioſa maleficoꝝ et huiuſmodi mortalit᷑ pec
cauit vt ſupra p̄cepto primo· Si ex adulterio filiū genuit vl'
alienū partū ſibi ſuppoſuit· Nā in primo caſu vltra mortale
peccatum tenet᷑ ipſi viro ſatiſfacere de omnibus expenſis fa-
ctis illi filio putatiuo vel eius heredibus ſi vir ſit defunctus
In ſecundo vero caſu· Si de viri conſenſu alienū ſuppoſuit
abſoluta eſt mulier ſed ſi eo ignorante fecit tenetur vt in pri-
mo caſu non tamen tenetur mulier quoquomodo crimen ſuū
reuelare viro nec etiam filio ſecundum Sco· in· iiij· di· xv· q·
ij· Et ibi allegat optimas rationes· Si voluntarie vel culpa
ſua ſe diſperdidit aut aborſum procurauit ſeu etiam infantu-
los in lecto tenuit quod non licet vel ibi culpa ſua aut negli-
gentia oppreſſit de hoc vide ſupra precepto· v· Si cū potuit
noluit lactare filios proprios & nutrire peccauit & contraria
cōſuetudo praua cōſuetudo vocat᷑· di· v· ad eius· Si ſe depila
uit ſeu vſa ē fucis & alijs figmētis crinibus tortis criſpis aut
mortuis bōbice minio circa dorſū odoriferis planulis altis &
huiuſmodi quia in hys poteſt eſſe mortale aut venale ſecun
dū intencōem & exceſſum· Si vtit᷑ veſtibus ex forma ſua il-
licitis l' inhoneſtis puta rechamatis a parte inciſis aptis ſco-
latis multum caudatis & huiuſmodi· Si nimiā diligentiam
& ſtudium adhibuit ad ſe ornādum & multo temp̄e ſe & ali
os ꝓpter hoc occupauit· & precipue in feſtis· illicitū eſt· Cir-
ca predicta vt melius poſſit diſcerni ornatꝰ illicitꝰ a licito di
ſtinguendū eſt· Inter ornatum fucationis & ornatum veſtiū
& huiuſmodi· nam fucatio cum ſit ſpecies fictionis ſeu adul-
terina fictio nō pōt eſſe ſine peccato ſm Auguſtinū· in· c· Fu
care· de cō· di· v· nō tñ ſemper ē peccatū mortale· ſm· tho· ſecū
da ſecūde· q· clxix· qd' et notat Inno· in· c· i· extra ne cle· vel
mo· Sed ſolū quando fit p̄ laſciuiam vel in dei cōtēptū· Naꝫ
aliud eſt fucis faciei pulchritudinē nō habitā fingere qd' non
licꝫ· Aliud ex aliq̄ cauſa extrinſeca ꝓueniēte turpitudinē oc-
cultare puta ex īfirmitate et huiuſmōi qꝫ licitū ē q2 ſm apl'm

j·cor·xij· Que putam⁹ ignobiliora eſſe mēbra his honorē ha
bundantiorem circumdamus· Ornatus vero veſtiū & huiuſ-
modi de ſe nō eſt illicit⁹ ſm Alex·de al·ſup·ij·ſen·vbi dicit
ꝙ ſm nobilitatē pſone & ꝯſuetudinē terre & dignitatē offi-
cij ſe ornare veſtibus p̄cioſis ita tn̄ ꝙ abſit libido ī voluntate
et ſcandalum in exteriori ope his p̄ſuppoſitis ꝓ vero fūdamē
to pōt dici ꝙ huiuſmodi ornatus etiā non nuptis mulieribus
eſt mortale ſi fit ad ꝯplacendū viroꝝ aſpectibus & ad ꝯcupi
ſcendū· Vnde Criſoſtomus inqt· Si ſe mulier decorauerit &
ad ſe viſus hominum ꝓcurauerit extremā vindictā ſuſtinebit
Si vero fit ex q̄dā leui vanitate vel iactantia: vt qa ſi bene ī
dute fuerint nobiliores forte reputent̄ ſaltem ē veniale pec-
catum· In ꝯiugatis aūt idē dico ſi ex p̄dictis cauſis ſe ornent
quia ſimiliter peccāt· Sed ſi ornent ſe hac intentione vt place
ant viris ſuis ne p eaꝝ ꝯtemptū labant̄ in adulteriuꝫ non eſt
peccatū·j·cor·vij· Quia tn̄ circa hanc materiā varie ſūt doc·
opi· Proinde Aug⁹·ad poſſido·ſcribens ſic inqt· Nolo vt ꝺ
ornamētis auri vel veſtis ꝓperā habeas in ꝓhibendo ſententi
am niſi ī eos q nec cōiugati ſunt nec ꝯiugari cupientes cogi-
tare debent qualiter placeant deo illi aut qui ſūt mundi co-
gitant que ſunt mundi·ſ·quō placeant vel viri vxoribus vl̄
mulieres maritis· Et hec omnia notat Jo·an·in mercu·in re-
gula & que fiunt ꝺ reg·iur·li·vj· Si mulier nimis inclita &
negligens fuit in his que pertinent ad eius regimen circa fili
orum & familie ac rerum domus gubernationem & conſer-
uationem| & ſi prouidit eis iuxta merita quorumlibet tam in
ſanitate q̄ꝫ in infirmitate vel econtra· Si ex conſuetudine ha
bet maledicere filios vel eos qui mediatores fuerūt vt copu
laretur tali viro peccatuꝫ eſt vt ſupra precepto·ij· Si vir ſeu
mulier filios ac familiam cum oportuit corrigere neglexit· Nā
ad hoc tenentur alias imputabuntur eis peccata eoruꝫ·lxxxix·
di·inferiorum·&·c·facientis· Si aliqualiter aliquis eorum ꝺ
dit nōbile ſcandalum vel malum exemplum filijs aut familie
puta inhoneſte eis preſentibus quoquomodo ſe habendo vel
filiabus iam adultis ſecum dormentibus carnaliter ſe cogno
ſcendo· Aut in his que ſunt peccati mortalis eis conſentiēdo

mortale eſt· Si vxor occulte de pecunijs ſeu rebus viri in no-
tabili quantitate dedit conſanguineis ſuis vel alijs perſonis
aut ludis fucis & vanitatibus expendidit contra eius volun-
tatem furtum commiſit ac mortaliter peccauit & reſtituere te
netur· Si tamen occulte abſtuliſſet viro exiſtenti furi raptori
vel vſurario vt domino reſtituat· Et hoc cū effectu faciat ex-
cuſat᷑ a furto ſimul & a peccato· ff· depoſiti· l· Bona fides· vt
notat hoſti· in ſu· ti· ď pe· & re· § Que pena· vſi· Quid ergo·
& collec· extra de vſuris· Si quis· Et multo magis excuſa-
tur ſi ipſa vxor participauit vel conſenſit quoquomodo in ta
liter acquiſitis ſcʒ per furtum rapinam vſuram & huiuſmodi
ſm· v̓v̓· Idem dico de omnibꝰ qui ꝓ alijs aliqd male acqſie
runt qꝛ pn̄t illis inuitis vel potiꝰ ignorātibꝰ accipere vſqʒ ad
quātitatē pecunie male acquiſite et reſtituere hys quibus de
betur· Ad verum credo in conſcientie foro niſi immineret picu
lum ſcādali fraterni vt quia ꝓximo innocēti ꝓ furto imponi
poſſet vel piculū ꝓprie īfamie ꝓprie pſone ł vite aut piculū ꝓ
ꝓprie aīe qꝛ ſi forte exigeret᷑ ab eo iuramentū an rem ablatam
vel pecuniam habuiſſet· aut de ea aliquid ſciret de facili per-
iurium incurreret· Si quādo receſſit a domo patris furtiue ſe
cum aſportauit de bonis eius ad virum quia tenet᷑ omnia ei
reſtituere ſi pro dote habuit ſuā legittimam vel vltra niſi obti
neret ab eo liberam remiſſionem· ſi vero poſt mortem patris
inteſtati nupſit & aliquid a domo fratrum aſportauit de iure
communi non tenetur reſtituere niſi computata dote aſporta-
uerit vltra contingentem ſibi portionem totius paterne here
ditatis· vel niſi ſtatutum aliquid municipale obſtaret vel niſi
renunciaſſet cum iuramento paterne hereditati certificata de
preiudicio nam tunc eis reſtituere teneretur· ſm iura·

A viduis· Si caſte in viduitate vixit & honeſte con-
uerſationis fuit vt vidualis ſtatus requirit· Si poſt mortem
viri tutrix vel curatrix filiorum remanſit· Nam ſi eorum bona
male curauit aut diſtraxit tenetur ad omne dampnum quod
proceſſit eius dolo negligentia ſeu culpa vt in· l· Quicquid·
C· arbitrium tutele· Idem ſi notabiles elemoſinas de eorꝫ bo
nis fecit· Si fecit vel exegit ꝓ filijs contractus vſurarios ſeu

de viduis

alias illicitos tenet̃ ad reſtitutionē vt ſ̃· precepto· vij· Si ab heredib⁹ viri ſui ꝑ dote nō ſoluta alimēta vel aliud emolumē tū recepit reſtituē tenet̃ vt dicit̃ ſ̃· p̄cepto· vij· Si ↄ̃poſuit dotē penes cāpſorē mercatorē ł artificē intēdēs pcipe aliq̃d vtilitatis ad diſcretionē eius ſaluo tn̄ capitali vſura ē vide ſ̃· p̄cepto· vij· Si trāſiens ad ſeras nuptias aut alias recedēs a domo viri aſportauit ſecū furtiue de bonis eius vel heredum vltra ea q̄ ad ipſam de iure ptinent tenet̃ ad reſtitutionem vl tra peccatū· Si ꝑ ſepultura exeqis vel officijs viri vel filioꝝ dedit aliq̃d tpale ſimonia ē p̄cipue ſi interueniat pactum ſeu cōuentio· j· q· ij· Quāꝝ pio· Si tn̄ pſona ſecularis q̄ dat pecu niā ꝑ huiuſmodi ſpūalibus celebrandis ſit ſimplex & imitēs mori ſeu cōſuetudini patrie ex ſimplicitate taliter loq̃tur ac ſi vellet ea emere vr̄ pie interp̄tandū ei⁹ factū ſcʒ ꝙ dederit per modū eccleſie· erit tn̄ admonēda ne ampli⁹ ſic loquatur·

A principibus & rectoribus ſecularibus C· iij·

Circa p̄ncipes & rectores ſeculares de infraſcriptis fie ri p̄nt interrogationes magis & minu' ꝑut ſtatui & cōditiōi eoꝝ expedire videbit̃· Primo ſi regimē digni tatē ſeu dominiū ciuitatis vel caſtri ſibi vſurpauit vel obtinuit abſq3 vllo titulo nā talis tanq̄ʒ tirann⁹ & raptor tenetur om nem cenſū ꝓuentum & lucrum inde pceptum reſtituere & ſa larium quod inde recipiunt officiales & rectores eius ab eo rapina eſt ideo & ipſi ad reſtitutionem tenentur niſi forte illi officiales in omneʒ euentū erant neceſſarij & vtiles pro con ſeruatione reipublice illius ciuitatis ł caſtri vt poteſtates & alij iuſticie adminiſtratores· & talis tirānus carens titulo do minij ſemper eſt in mortali & geſta per eum ipſo iure ſunt nul la vt notat Inno· & do· An· de bu· extra de elect· nihil· & de reſti· ſpo· i litteris & ibi plene p eos de hac matia· Si p ſe ł p alios mā⁹ violētas īiecit pſona' eccīiaſticas ſeu rligioſa' nā pcutiēs ſi abſq3 ſupioris obediētia ł etiā ↄ̃ ei⁹ mādato & eſt laic⁹ excōicat⁹ ē· xvij· q· iiij· ſi qs ſuadēte· cape tn̄ vł tēre etiaʒ laico licʒ ↄ̃ mādato p̄latoꝝ ſuoꝝ vt h⁹moi pſonas eccleſiaſti cas ab alioꝝ iniuria īferēda ↄpeſcat ī p̄latoꝝ abſentia & ↄ̄ṕcitī⁹ pōt rſignet ↄ̃ ſen· ex· c· vt fame & c· vniuerſitatis· & eo· ti· c·

ſi clericos li·vi·Si coegit pſonas eccleſiaſticas bona imobi
lia ſeu iura eccleſiarum laycis quoq̊mō ſubmittere ſeu aliena-
re excōicat⁹ ē ſi admonit⁹ n̄ deſtiterit de re·ec·n̄ alie·hoc cō
ſultiſſimo li·vi·Si agg̃uauit eccleſias ſeu viroꝝ eccleſiaſticos
talijs ſeu collectis & alijs exactōibꝫ qa ſi monit⁹ n̄ deſiſterit
excōicat⁹ ē donec ſatiſfecerit extra de imu·ec·nō mn⁹ &·c·
aduerſus·Et hoc verꝫ ē·ſic de bonis ꝓprijs clericoꝝ q̃ꝫ etiam
ipſi⁹ eccleſie vt notat glo· extra de vi·& ho·de·c·ſi·Optie
circa hoc diſtinguit do·An·de bu·ibidē·Si extorſit p vim ꝉ
metū abſolutōꝫ ſeu reuocatōꝫ excōicationis ſuſpenſionis vel
interdicti nec valuit abſolutio & nouā excōicationē incurrit
extra de his q̄ vi me·ve cā ſi·c·abſolutōis li·vi·Si fecit ſer
uauit ſeu ſeruare fecit leges aut ſtatuta ꝯtra imunitatē eccleſi
aſticā excōicat⁹ ē extra de ſen·ex·g̃uē·&·c·nouerit·Si fecit
ſtatuta ꝗ ſoluant̄ vſure aut ſolute n̄ reſtituant̄ ſeu ea n̄ dele
uerit excōicat⁹ ē vt ī cle·g̃ui de vſuris·Si publicos vſurari-
os alienigenas & n̄ inde oriūdos ad exercēdū fen⁹ in terris ſu
is admiſit vel admiſſos n̄ expulit īfra tres mēſes excōicatus
eſt vt in·c·vſurarum·de vſuris li·vi·Si emunitatem eccleſie
non ſeruauit extrahendo per vim confugientem ad eam :aut
ad alium locum ſacrum grauiter peccauit·xvij·q·iiij·Miror·
Et debet puniri ſicut pro crimine leſe maieſtatis ſecundū In
no·& nota per Jo·de legna·& Jo·de imo·in cle·i·de pe·&
re·Si eccleſias & loca ſacra ſeu religioſa violauit vel ꝓpha-
nauit per incendium vel effractionem eorum ſacrilegium cō-
miſit ꝓpter quod excōicatus eſt ipſo iure extra de ſen·ex·tua
nos·&·c·Conqueſti·Con·Inno·& dominus An·de bu·ibi
dem & dicunt hoc verum ſolum in his duobꝰ caſibus·In ce
teris vero ſacrilegi ipō iure non ſunt excōicati ſꝫ excommuni-
candi·Concordat Ric·in quarto diſ·xviij·Gof·duran·et Jo
de legna·Si bona vel predia eccleſiaſtica inuaſit vſurpauit
ſeu tenuit abſqꝫ conſenſu epiſcoporum ſeu rectorum earun-
dem eccleſiarum excommunicatus eſt: niſi ea eccleſijs reſti
tuerit·xij·q·ij·Quicunqꝫ et·c·ſequenti·Si abſtulit aliqd
de bonis eccleſie·ſeu de pertinentibus ad ius ſacerdotum vt
calices | paramenta | et huiuſmodi domino ſemel conſecrata

mortaliter peccauit · & vt sacrileg⁹ debet excõmunicari . xvij .
¶ q·ij·nulli liceat· Si dedit licentiã guãdi vel molestãdi q̊quo
mõ in psona vel rebꝫ iudices ecclesiasticos ꝓpt hoc q ab eis
fuerit sentẽtia excõicacõis suspẽsiõis ꝉ interdicti i aliquos dños
rectores seu officiales ꝓmulgata excõicat⁹ ẽ vt in·c·Quicũ
¶ qꝫ·de sen·ex·li·vi·Si fuit heretic⁹ fautor aut defensor eoꝝ ex
cõicat⁹ ẽ ipo iure·xxiiij·q·i·c·i·&·ij·extra·e·ad abolẽdã·&·
c·excõicam⁹·i·&·ij·et alias multiplici pena punit᷑ in iure·Si
misit ꝓhibita sarracenis seu de suis portubꝫ vt eis deferãtur
extrahi permisit aut eis auxilium ꝉ fauorẽ prestare presũpsit
ipo facto excõicat⁹ ẽ·extra de iudeis·ita quorũdã·&·c·ad li
¶ berãdam·Si xp̄ianos naufragiũ paciẽtes rebus suis spolia-
uit nisi reddiderit excõicat⁹ est extra de rap· Excõicationi·
¶ vide de hoc etiam s̄ precepto·vij·Si fecit vel cõcessit repsa-
lias ꝯtra psonas ecclesiasticas generaliter seu specialit᷑ nisi in
fra mẽsem reuocauerit excõicatus est vt in·c·Et si pignorati-
ones·de iniur·&·dã·da·li·vi·Et in regula·nõ debet·e·li·in
¶ mercu·p·Jo·an·Si ad ecclesias i qbꝫ patron⁹ fuit ydoneos
nõ p̄ntauit s; ineptos idiotas vel ꝯcubinarios & alias malo᷑
p̄ntauit vel subditos suos ecclesiarũ patron⁹ tales eligere ac
¶ p̄sentare psuasit mortalit᷑ peccauit·Si recepit pecuniã vt p̄-
sentaret aliquẽ cũ esset patron⁹ ꝉ vt supplicaret pape seu epo
ꝓ bñficio alicui cõferẽdo excõicat⁹ ẽ excõicacõe papali·vide
infra·c·x·Si noua pedagia guidagia & huiusmodi posuit seu
instituit vel etiã ãtiqua augmẽtauit qꝛ nõ licꝫ nisi de impato
ris ꝉ regis ꝉ latria·cõ·lñia & auctoritate vel ex antiq̄ cõsuetu
dine cui⁹ inicij nõ extet mẽoria introducta sint extra ꝺ v·sig·
¶ sup quibusdã· Et contra formã predictã faciens excõicat⁹ ẽ
excõicacõe papali· vt habet᷑ in excõicacõibꝫ processus curie·
& tenet᷑ ad restitutionẽ omniũ q̄ exegit illis a quibꝫ accepit
si sciunt᷑ alioqn erogent᷑ i pias causas·si vero auctoritate pre-
dicta ex causa irrationabili noua instituit vel antiq̄ & cõsueta
augmentauit·& de hac auctoritate appareat vt ibi·Tunc si
ipse fecit id propter quod imposita fuit & in futuꝝ intẽdit fa
cere puta reficere põtes tenere stratã publicã securã manute-
nere iusticiam & huiusmodi licite põt exigere ab aduenietibꝫ

vel tranſeuntibus noua & antiqua adaucta alias ſi propter de
fectum iuſticie vel quia ex negligētia ſeu cupiditate nō tenet
ſecura itinera nolens expendere viatores in pſona offendunt
vel rebus expoliātur aut aliqđ dampnū paciantur tenet eis
ad plenariā ſatiſfactionē ſcḋm hoſti·xxiij·q·ij·do·Et qđ ſupra
dixi ꝙ licite pōt exigere vectigal intelligit ſolū ꝓ reb⁹ q̄ ne
gotiacōis gratia deferunt·non aūt ꝓ reb⁹ q̄ ad vſū ꝓpriū vel
ad vtilitatem fiſci aut gratia ruris exercēdi portant·C·de ve
cti·& cō·l·vniuerſi·& glo·in·d·c·ſup quibuſdā·ꝙ verū ē de
iure ſ; de ꝯſuetudīe hoc nō ſeruat licȝ hoſti·i ſu·e·ti·dicat ꝙ
hec ꝯſuetudo ē irrōnabil nec pōt facere ꝙ debeat vectigal ꝓ
predictis reb⁹ qđ videtur verū quo ad forenſes ſed quo ad in
colas forte poteſt tollerari talis ꝯſuetudo ſcilicȝ ꝙ ſoluat ve
ctigal etiā ꝓ reb⁹ ad vſū ꝓpriū ꝑtinētib⁹ ſaltē de fructib⁹ no
uis terraȝ q̄ ſupponunt ad ſupportādū onera loci de quibus
nullū ad hoc foret ſolutū vectigal ab eis·ſec⁹ aūt de hys q̄s
emerēt ꝓ q̄b⁹ ſemel ſolutū fuiſſet·& ſic videt ſentire·Jo·de
imo·i de·ſi·de cē·Si fuit rebellis cōtumax & iobediēs ſupi
orib⁹ ſuis in his ad q̄ đ iure tenet ꝑcipue pape ł epō nō curā
do ſentētias excōis aut intdicti cū excōicat⁹ ſeu intdict⁹ eſſet
diuīs ſe ingerēdo ł alios ſuare nō pmittēdo ē excōicat⁹ vt in
cle·Grauis·đ ſen·ex·Si bellū ſcient aſſūpſit iniuſtū ſeu đ quo
ꝓbabilit dubitauit mortalit peccauit·Nā ſcḋm hoſti·ex eo ꝙ
bellū nō apparet clare iuſtū pſumit iniuſtū ex pte mouētis·
extra de iureiu·ſicut·ij·et tenet ad reſtitucōȝ omniū dāpnoȝ
inde ſeq̄ntiū licet ſubdit⁹ in bello dubio excuſet vt ſ ꝑcepto
vij·vbi de hoc plene·Si bellū iuſtū cū auctoritate ſupioris
mouit & ea q̄ i iuſto bello de iure ſuari debēt ſuauit et ꝓ pōſ
ſe ſuari fecit·nā alias peccauit & tenet ad reſtitucōeȝ omniū
ablatorū·extra de reſti·ſpo·olim·& ibi Inno·Si fidē ꝓmiſ
ſam etiā inimicis violauit ł treugas nō ſuauit mortale ē niſi
ipi fidē pri⁹ violaſſent·xxiij·q·i·noli·Si obſides ſuos n̄ libe
rauit mortale ē·ſi a ſubditis exegit ł extorſit vi vel metu col
lectas ſeu ſeruicia indebita in perſonis vel rebus ſuis aut ali
as quoquomodo grauauit indebite & contra pacta ac con
uenta cum eis rapinam commiſit·vide plene i piſa·c·Talia

Si bona immobilia aut iura communitatis vel ſubditorum
quoquomodo ſibi vſurpauit : vel aliquem iniuſte proſcri-
pſit & eius bona confiſcauit mortale eſt & tenetur de omni
damno · Si decedentibus ſine filijs non permiſit teſtari vel le
gare ad placitum | vel decedentibus inteſtatis noluit ſuccede
re eos ad quos pertinebat de iure hereditas ſed ſibi eaȝ ven
dicauit tenet̃ oĩa eis reſtituere niſi ibi eſſet ↄſuetudo p̄ſcripta
ſm̃ hoſti · Si leges ſtatuta vel decreta g̃uia et ĩiuſta fec̃ l' ꝙ
fierẽt cã efficax extitit : nã ſi ſint ↄtra ius naturale ipõ iure ñ te
nent di · viij · q̃ cõtra mores · xxxij · q · iiij · Flagicia & huiuſmodi
cõditoꝛ ſtatutoꝝ vel legũ & eiꝰ heredes tenet̃ reſtituere dãm
ficatis omne dãnũ qđ ex eis contingit ſm̃ durã · Si officia re
giminis vendidit g̃uiter peccauit : nã hoc ſtrictiſſime ꝓhibet̃
C · ad · l · iul · repeti · l · fi · Si vero mutuũ accepit ab officialibꝰ
hoc pacto ſeu ↄuentõe ꝙ ſibi ſatiſfaciat de officio vſura ē q̃a
ꝓ mutuo ipſi officiales accipiunt officij poteſtatē · vnde & ip
ſi tenentur reſignare officio & reſtituere q̃cquid habuerint vl-
tra ſortē & ipſe dñs q dedit eis occaſionem peccandi pticepſ
ē criminis ſm̃ Tho · & in piſa vbi s̃ · Si officiales tirannos et
cupidos in terris ſuis ſcienter poſuit vel ex quo eos ſe male
habere in officijs ſuis intellexit : non remouit ſeu prouidit
cum potuerit ſine damno reipublice & ſine periculo proprie
perſone · tenetur in ſolidum reſtituere omne damnum quod ip
ſi officiales intulerunt iniuſte ſubditis ſuis ſecundum Scotũ
in quarto diſtin · xv · Si in officijs publicis poſuit iudeos :
Nam hoc prohibetur · liiij · di · Nulla · xvij · q · iiij · Conſtituit ·
Nec licet eos grauare collectis vltra conſuetum · ſecundum
Thomam : nec expellere vt in · ca · Quod ſuper his · extra đ
vo · notat · Innocentius & Johannes andreas · Si nimis du-
rus & vindicatiuus fuit : ſeu homicidia mutilationes & hu-
iuſmodi ſeeua iniuſte vel etiam iuſte non tamen iuſticie zelo :
ſed potius ex vindicta & odio procurauit vel permiſit : nam
vtroq; caſu eſt mortale & in primo tenetur de omni damno ·
Si penas vel emendas ĩ pecuniã propter cupiditatē vel odiũ
& ñ ꝓpter correctões deliquētiũ extorſit l' vltra đbitũ acce-
pit l' penas corpales aut mortis ĩ pecuniariã ꝓpt̃ cupiditatē et

auaricia̅ co̅tra iuſticia̅ ꝯmutauit qa mortale e̅ & tenet᷑ de iu-
ſto da̅no· Si iuſticia̅ vendidit vel munera vnq̅ accepit vel i̅-
pediuit ſeu vt debuit miniſtrare noluit· aut latrones fures &
huiuſmodi malefactores i̅ terris ſuis i̅ualeſcere ex ei⁹ defectu
pmiſit aut ſuſtinuit ſeu n̅ obuiauit tenet᷑ de omni da̅no ·Si
exiſte̅s ip̅e vaſallus alteri⁹ n̅ ſeruauit ei fidelitate̅ in his q̅ de
iure debuit iuxta forma̅ iurame̅ti qa mortale e̅· Si i̅ terris do-
mini ſui ſuſti̅uit i̅iuſtas menſuras & pondera aut i̅iuſta p̅cia re
ru̅ venaliu̅ ſcient̅ qa mortale e̅ & teneri vr̅ ſi ꝯmode po̅t obuiare
Si pupillos viduas & paupes non defendit co̅tra oppreſſo
res ſuos vt tenet᷑ ·lxxxiii·di·error·&·lxxxvii·di· per totum·
Si ambicioſus fuit inordi̅ate aſpira̅s ad dignitates & domi
nia ꝉ ſic ad ea afficit᷑ q̅ ne ſtatu̅ pderet ſeu vt a̅pliaret peccare
mortaliter pat⁹ foret· Vel hanc vita̅ nunq̅ finire vellet mor-
taliter peccauit· Si partialis e̅ vel ptiales ſuos fouit & ſuſti-
nuit mortale eſt· Si nimis ſumptuoſus & curioſus fuit i̅ edi-
ficijs veſtitu & apparatu ciboꝝ equorum & familie in cambo
auibꝫ conuiuijs pompis & huiuſmodi· Si nimis ſe occupa-
uit & familiam in venationibus & aucupijs p̅cipue diebꝫ fe-
ſtis obmiſſis miſſa̅ & diuinis & propter hoc ſubditos graua-
uit vel eoꝝ ſata ꝉ nemora vaſtauit vltra mortale tenet᷑ de illa
to damno· Si duella baſtiludia torneame̅ta aut alia ſpectacu
la anime vel corpi piculoſa fieri fecit vel pmiſit mortalit᷑ pec-
cauit· Si hiſtrionibꝫ ſupflue tribuit & huiuſmodi turpes p-
ſonas in curia tenuit quia no̅ licꝫ vide i̅fra·e·ti·c·xii· Si de
honeſtate moꝝ & caſtitate familie ſue n̅ curauit ſed i̅pudice
ſe habentes cu̅ maſculis & feminis retinuit nec cu̅ poſſet cor-
rexit mortalit᷑ peccauit· Si e̅ coniugatus interroga vt i̅ pce·c·

A iudicibus ordinarijs ſeu delegatis laycis vel eccleſiaſti-
cis et alijs pſonis que in iudicijs concurrunt aſſeſſoribꝫ acto
ribus reis & teſtibus C·iii·

Irca iudice̅ ſeculare̅ ordi̅ariu̅ ſeu delegatu̅ poſſunt ſic fi
eri i̅terrogato̅es· Primo ſi iuriſdictio̅ʒ ſeu ptate̅ iudica̅
di ſibi vſurpauit· Na̅ ſic iudica̅do mortaliter peccauit
cu̅ talis poteſtas nullam tribuat auctoritate̅ & ſimiliter morta
liter peccauit ſi fines mandati ſue poteſtatis ſcienter vel igno-

¶ rantia craſſa exceſſit. Si timore cupiditate odio vel amore vel
alia cā iniuſte iudicauit nā ſi hoc ſcienter fecit mortalit̄ pec-
cauit & tenet̄ in foro iudiciali & etiā penitētionali leſo ad oē
intereſſe ſi ille ꝑ q̊ ſententiā tulit iniuſtā nolit vel n̄ poſſit ſa-
tiſfacere extra de iniur. ſi culpa. ij. q. vi. hoc etiā placuit in glo.
¶ Con. Ray. hoſti. & v̇v̇. Si iniuſte & male iudicauit ꝑ igno
rantiā nā ſiue ſit ordinarius ſiue delegatus ſiue arbiter ſi ex ig
norantia craſſa hoc fecit vt qa ꝑ ſe neſciebat qd̄ cōiter ſcire de
bebat nec a ꝑitis inueſtigare curauit aut ſi ſciebat ſtudere tn̄ &
videre matiā neglexit vel aſſeſſorē aſſumere noluit ſeu min⁹
idoneū aſſūpſit ī foro penitētionali tenet̄ ad oē intereſſe pti le
ſe vt ī pmo cāu ſm Ray. & v̇v̇. ſi v̇o ignorātia ꝓbabili & ꝑ-
habita oī debita diligētia ſtudēdo ſcꝫ ac ꝑitos ɔſulēdo & nil d̄
cōtingētibꝫ ad rei v̇itatē inueſtigādā obmittēdo male iudica-
uit excuſat⁹ ē ab obligatōe reſtitutōis & eo caſu ſi hoc de cō
ſilio aſſeſſoris fecit ipē aſſeſſor īſolidū tenet̄ pti leſe ſiue male
cōſuluerit ſcient̄ ſiue ignorātia vel negligētia ſua. ff. ꝙ quiſqꝫ
¶ iuris. l. ij. Con. Ray. hoſti. & v̇v̇. Si accepit pecuniā vt ma
le iudicaret non ſolū tenet̄ vt ſupra ad omne intereſſe ꝫ etiā
pecuniā ſic acceptā tenetur reſtituere non ei qui dedit cū turpi
ter dederit ſed ei in cuius iniuriā accepit. i. q. i. Iubem⁹ & . c
¶ ſe. Si accepit pecuniam vt iudicaret vel vt n̄ male iudicaret
tenet̄ reſtituere ei qui dedit niſi dediſſet vt animū iudicis cor
rumpet. ij. q. iij. q recte. & ibi gloſa. & Archi. Con. hoſti. &
¶ Ray. Si cū tenetur iudicare noluit & ꝓpter hoc aliquis ami
ſit ius ſuum tenet̄ reſtituere totam litis extimationem ei qui
propter hoc leſus eſt. xxiij. q. ij. Dominus. & q. v. Admini-
¶ ſtratores. Concor. Vl. Si exiſtens iudex inferior a pncipe
penam a iure taxatam reo totaliter relaxauit ſeu diminuit cū
de iure non poſſit peccauit & tenetur ſatiſfacere communitati
vel accuſatori cui⁹ quandoqꝫ intereſt vt re⁹ puniatur propter
aliquā iniuriā ſibi illatam ſm Tho. ſecunda ſecunde. q. lxvij.
¶ Con. Hoſti. Si iniuſte reo auxit penam a iure taxatam tenet̄
¶ ei reſtituere ſi ſoluit ſecundum Tho. & Ray. Si iudicauit ſe-
cundum allegata & probata contra tamē veritatem quam ip
ſe nouit licet tho. vbi ſupra. & ſecunda ſecunde. q. lxiij. dicat

in hoc caſu iudicem excuſari ſi non poteſt aliter innoxium libe
rare attamē contrariuz tenet Alex·de al·in tercia parte·ſu·di·
xli·ar·iiij·q·i·& Nic·de li·exo·xxiij·Con·Hoſti·Vl·& v̇v̇·
Gem·in·c·cum eterni·de ſen·& re·iu·lib·vj·dicit ꝙ opinio
Tho·poteſt procedere vbi agitur de pena retractabili & ī ſen
tentia que poteſt retractari per viaz appellationis· Secus vbi
agitur de pena corporali que ē irretractabilis & hec opinio vi
detur ſatis inniti rationi·Si iudex ſine indigentia in fraudez ac
cepit aſſeſſorem: nam tunc de ſuo ei prouidere tenetur vt i·c·
Statutum·de reſcrip·li·vj·vbi declaratur per Archi·& Jo·
an·quando dicatur in fraudem aſſumere aſſeſſorem· Si exi-
ſtens iudex ordinarius accepit aliquid a partibus mortaliter
peccauit & reſtituere tenetur vt ſupra quia non licet iudici iu-
ſtum iudicium vendere nec aliquid pro ſalario accipere· xi·
q·iij·n̄ licet nec etiā ſumptus· Delegatus vero nihil preter ex
penſas petere poteſt & modica enſenia·i·eſculenta & poculen
ta vt ibi & extra de vi·et ho·cle·cū ab oī·et p Spe·ti de ſala·
§·i·cō·piſa·iudex·i·§·iiij·Si exiſtēs miſter iudicis executꝰ
ē eiꝰ ſētentiam iuſtā Nam ſi hoc ſcit certitudinaliter n̄ excuſa
tur a mortali nec debet obedire· Si vero dubitat tunc enim
excuſatur obediendo·xj·q·iij·Quid ergo·et·xxiij·q·j·quid
culpatur·et notat·Tho·ſecunda ſecunde·q·lxiiij··Con·Ray·
A iudice eccleſiaſtico ordinario ſeu delegato·Si officiuz aſ
ſumpſit iudicandi neſciens iura grauiter peccauit· Nam et ſi
layco illiterato dūmō habeat ɔſuetudinē et periciā iudicandi
poſſit cā ɔmitti n̄ tn̄ eccleſiaſtico iudici hoc pōt ɔmitti niſi ſit pi
tꝰ mediocri ſaltē iuris ſciētia·C·de iudi·certi iuris·di·xx·c·i·
Si pro iuriſdictione aut poteſtate eccleſiaſtica obtinenda de-
dit aliqd temporale nam cum tale ius ſit ſpirituale non eſt du
bium ꝙ mortaliter peccauit et ſimoniam commiſit extra ne pre
lati vi·ſu·c·primo ſecundo et tercio· Et idem eſt ſecundum
Hoſtienſem· Si conuenit de certa quotta prouentus ſeu lu-
cri: licitum tamen eſt epiſcopo et cuilibet alteri prelato pure
et ſimpliciter committere vices ſuas · Et deinde tali eius
vicario conſtituere certum ſalarium· vt notat gloſa in di-
cto capitulo primo· Et Abbas Sy·ibi· Si exiſtens

ordīarius vel delegatꝰ ꝯtra cōſcientiā & iuſticiā in grauamē al-
terꝰ ptis ī iudicio qcq̄ fecit ꝓ gr̄a vel ꝓ pecunia ſuſpenſus
eſt ꝑ annū ab executōe officij extra de ſen· & re· iudi· cū eterni
li· vi· Si ſentētias excōicatōis ſuſpēſionis vel interdicti nimis
defacili fulminauit: nā hoc ñ licꝫ niſi ꝓ cōtumacia & peccato
mortali· xi· q· iij· Nemo· & c· ſi aut nobis· Et ſi ſine moniti-
one legittima premiſſa vel ſine ſcriptis ſeu alias cōtra ordinē
iuris grauiter peccauit & eſt ſuſpēſus ab ingreſſu eccleſie per
mēſem vnū· extra de ſen· ex· ſacro· A iudice tā ſeculari q̄ ec-
cleſiaſtico· Si ordine iudiciario nō ſeruato iudicauit graui-
ter peccauit· nā nullꝰ eſt ꝯdēpnādꝰ niſi iudicio ordīabilit ha-
bito aut ꝯuincat aut reū ipe ſe cōfiteat niſi alias crimē foret
māifeſtū· ij· q· i· §· hys omibꝫ· Si ptē ꝯtrariā quoquō iniuſte
grauauit dilacōes cōtra ius aut q̄ſtiones ſeu inquiſitiones ad
quas reſpōdere nō tenebat fecit· Si doloſe locū appellādi de-
dit aut poſt appellacōꝫ legittimā in cauſam ꝓceſſit ſeu alle-
gacōes friuolas fecit l admiſit· Si diebꝫ feſtiuis exercuit iu-
dicialia· ꝓhibitū eſt· extra de fer· c· i· Si pauperibus viduis
& orphanis ñ ſubuenit vt tenet· Nā ſi ſcient deliquit in quo-
libet p̄dictorū videtur eſſe mortale·

Ab accuſatore ſeu actore

Quomiā accuſator ſeu actor requirit in iudicio· Nā iu-
dicis eſt neminē ſine accuſatore dāpnare· ij· q· i· multi
Ideo ab eo pōt ſic interrogari· Si aliquē accuſauit d
crimine· nā ſi calūnioſe egit iponēdo ei falſū crimē ex malicia l
petēdo ei aliq̄ bona tanq̄ ſibi debita q̄ tn̄ nouit ſibi ñ deberi in
vtroqꝫ caſu peccauit mortalit & de oī dāpno inde ſecuto te-
net leſo mō ſibi poſſibili ſiue leſus fuerit ī tpalibꝫ ſiue ī fama
l in pſōa· xiiij· q· v· Nō ſane· i ſi· & e· cā· q· vi· ſi res· tn̄ ſe māi-
feſtare pꝰ factū vbi vite imineret piculū nunq̄ tenet· ſi in ꝓ-
greſſu cāe crimial pecūia corruptꝰ aut rei accuſati l amicorū
eiꝰ p̄cibꝫ indutꝰ iordīate deſtitit a ꝓſecucōe cāe inchoate ſcꝫ
colludēdo cū reo & ñ iducēdo legittimas ꝓbacōs q̄s habꝫ cō-
tra eū mortalit peccauit qꝛ ipedit bonū reipublice qd̓ ꝓcurat
ꝑ puicōꝫ criminū ſm tho· ſcda ſcde· q· lxviij· ſecꝰ ſi eſſet ī cā ci-
uili vbi agit de tpalibꝫ & d idēpnitate ſiue acq̄ſite iur· ipiꝰ

actoris · nā qlibet pōt renūtiare iuri ſuo · vij · q · i · ꝙ ꝑiculoſū ſi
hñs iuſtā cāz ſiue crimīalē ſiue ciuilē p indebita media eā ꝓſe
cutꝰ ē vtēdo mēdacijs in iudicio falſis inſtrumētis & teſti · ac
ꝓbacōibꝫ alijs ne pderet eā · qꝛ licꝫ mortalit̃ peccauerit ſm tho ·
vbi ſ̃ · q · lxix · et · xxij · q · ij · faciat · ñ tñ tenet̃ ꝓpt̃ hoc ad aliqd
alteri pti cū certꝰ foret ꝉ ſaltē p̄ſumeret hr̄e cāz iuſtā & ſic in
veritate tandē repit · Et hoc verꝫ in cā ciuili ſecꝰ aūt in crimīa
li qꝛ niſi certꝰ ſit de crimīe & poſſit legittime ꝓbare ſi accuſa
ret nō excuſaret̃ a mortali · Si qñqꝫ aliqd obtinuit ex īiuſta
ſentētia data ꝓ eo a iudice · nā ſm oīs doc · Si habuit malā
ↄſciētiā dū pendebat litigiū reſtituere obligat̃ nec ſentētia eū
defendit vel ſi p falſos teſtes vel falſa inſtrumenta vel falſas
allegationes ſcienter obtinuit tenet̃ vt ſupra · vt in · l · i · C · ſi
propt̃ falſas · Si vero tempore late ſentētie fuit bone fidei ſꝫ
poſtea habuit certam noticiam ꝙ ſententia ꝓ ſe data fuit in=
iuſta q̄uis ſententia ex quo iam trāſiuit in rem iudicatā & cō
dempnatus non ſe appellauit videat̃ excuſare eū ꝓ quo data
eſt ſecūdum hoſti · in ſu · de ſententia · § · ij · tamen quia hoc eſt
contra ius naturale & quia nemo debet locupletari cum alte
rius iactura vel dāpno · de reg · iur · Locupletari · li · vi · Ideo ſe
cundū theologos talis tenet̃ reſtituere ſic habita · & ſic notat
Inno · & dñs An · de bu · extra de immu · ec · Quia pleriqꝫ ·
A i · eo · Si aliquādo accuſatꝰ ſeu impeditus ſup aliqua re
iuridice a ſuo iudice dixit falſitatem · vel tacuit veritatem nā
ſiue hoc fuerit in cauſa ciuili cum ageretur de re tēporali ſiue
in cauſa crimnali cum accuſaretur de aliquo crimine & adde
rant ſemprobatiōes vel cum inquirebat̃ ſuper crimine d̾ quo
erat infamatus peccauit mortaliter ſm tho · ſcd̾a ſcd̾e · q · lxix ·
Secꝰ aūt ſi de hoc reqreret̃ a nō legittimo iudice vel etiā a le
gittimo ſꝫ nō iuridice · ſi accuſatꝰ ꝉ ipeditꝰ calūnioſe ſe defen
dit · ſcꝫ falſitatē dicēdo ꝉ veritatē tacēdo quā dicere tenet̃ vt ſ̃
aut alias fraudē et dolū adhibēdo mortalit̃ peccauit etiā ſi cāz
iuſtā habuiſſet · Et ſi iuramētū calūnie p̄ſtiterat vt i cā crim=
nali fieri debꝫ extra de iuramēto calū · Inherētes · piurꝰ ē · no=
tat tho · ſcd̾a ſcd̾e · q · lxiij · Si poſt ſententiā cōtra eum latam
ſe appellauit cauſa afferēde more ne cōtra eum iuſta ſentētia

exeqtur peccauit mortalit' qa cōtra iusticiā egit/ideo punien
dus ē & leso tenet' de dāns & expensis · ij · q · vi · patz · Cō · tho
secus aūt si appellauit credēs hēre iustā cām · A teste · Si in
iudicio reqsitus scient' dixit falsitatē mortalit' peccauit secūdū
Tho · scda scde · q · lxx · & ē piurus nā testis semp iurat dicere ve
rū alias n̄ crederet' ei qntecūqz religionis foret extra · e · nup ·
ij · q · ix · hortamur · pōt tn̄ i crimiali cā remitti iuramētū de cō
sensu ptiū nisi i cā matmonali extra · e · tuis · Tenet' insup sciē
ter f'lm testificās i foro ɔtētioso de oī dāno leso īde secuto · ij ·
q · j · votū · & · xiiij · q · vi · si res · Si rē sibi dubiā testificādo certā
asserit mortalit' peccauit & ē piurus si iurauit se scire qd ne-
scit & tenet' ad restitutōz si ex ide qs dāmficatus ē miuste · dēt
igit' certū p certo asserere & dubiū sub dubio pferre · Cō · tho
Si tn̄ ex labili memoria cōtingeret q qs crederet se certitudi
nalit' scire qd nescit videt' excusari a mortali & a restitutione
fm Tho · vbi s̄ · ar · xxiiij · q · v · de occidēdis · secus si ex ipreme-
ditatōe & negligētia · Si p testionio ferēdo pecuniā accepit
mortalit' peccauit · xiiij · q · v · n̄ sane · & si hoc fuit i cā spūali si
cut ē matmonalis de decimis & huiusmodi simoniā ɔmisit ·
Potest tamen testis accipere expensas ab eo solum qui euz p
ducit si forte contingit ex testimonio ferendo dietam vel ope
ram vel lucrum & huiusmodi dimittere vel perdere · Accipiē-
do autem illicite pecuniaz pro testimonio restituet ei a quo ac
cepit nisi ille dederit ad corrumpendum testem : nam tunc de
betur ei in cuius iniuriam accepit vel pauperibus

Ab aduocatis iurisconsultis & pcuratoribꝰ C · v ·

Rimo interroget ɔfessor ab aduocato si aduocauit phi
tus a iure : nā si scient' hoc fecit videt' peccasse morta
lit' · Si scient' defendit causam miustā vel desperatam
mortalit' peccauit & tenet' ad restitutōz alti pti fm Tho · scda
scde · q · lxxi · s̄ si ex ignorātia sua n̄ cognouit iniustā esse cāz &
ideo eaz defendit excusat' eo mō q ignorātia excusari pōt · Si
vero ignorant' ab initio iustā suscepit & pꝰ moduz in pcessu
iudicij cognouerit eā talē oio relinqre dēt & clietulo cōsulere
q desistat & cedat vel cōponat cū aduersario cōi cōcordia si-
ne fraude vt in · l · rē nō nouā · C · de iudic · hec Tho · & Ray ·

in cauſa vero dubia licite poteſt patrocinari· ſecundum·v·v·
Si fideliter & legaliter inceptum iuſticia permittit cauſam ſui
clientuli fouit et defendit nihil de contingentibus omittendo
Nam ad hoc tenetur· & ſi propter ſuam imprudentiam vel
negligentiam notabilem quia noluit diligenter ſtudere & la-
borare ꝓut cauſa expoſcebat amiſit eam mortaliter peccauit·
& tenetur ad reſtitutionem dampni inde ſecuti clientulo ſuo·
ff·de offi·preſi·l·vtilitas· Idem Ray· & hoſti· Si prodidit
aduerſario ſecreta clientuli ſui vel alias dolo malo fecit ei per-
dere cauſam iuſtã mortaliter peccauit & tenet̃ vt ſupra·ff·de
iudi·l·Filiusfamilias· Si in aduocando debito modo vſus ẽ
Nam non licet proponere vel aduocare procaciter conuician-
do ſeu vociferando & tales procaces aduocati qui non ratione
ſed probris putant eſſe decertandum redduntur infames· iij·
q·vij·ſi quis adeo· Si falſa iura leges vel gloſas allegauit:
ſeu falſa inſtrumenta aut falſos teſtes vel corruptos ac fal-
ſas rationes ſeu probationes iuris vel facti induxit vel pro-
duxit mortaliter peccauit· Si quoquomodo aduerſario ſui cli
entuli bonam cauſam abſtulit vel in aliquo eum grauauit pe
tendo dilationem ſuperfluam faciendo poſitionem duplicem
vel cauilloſam· vel per inſtructionem falſi teſtis vel quia in-
duxit clientulum ſuum vt negaret veritatem & huiuſmodi·
In omnibus hys ſecundum hoſtienſem· Tenetur in ſolidum
aduerſario quo ad verum intereſſe· Idem dicendum de iuris
conſulto & procuratore ſi ſcienter opem vel conſilium dede-
rint in cauſam iniuſtam & eorum ope vel conſilio obtenta eſt
victoria cauſe alias non· extra de reg·iur· Nullus· libro ſexto
Si iniit vllum contractum vl' vllam pactionem fecit cum col
litigatore quem in propriam recepit fidem· Nam hoc prohi-
bitum eſt·iij·q·vij· Si quis adeo· Si ſalarium immoderatũ
recepit peccauit & reſtituere tenetur ſm tho· Nam ꝗuis lici-
te poſſit petere moderatum & de eo paciſci ſiue ab initio ſiue
finita cauſa·xiiij·q·v·c· Nõ ſane· nõ tñ immoderatũ petẽ põt
& attẽdit̃ moderamẽ ſalarij ſm Alex· de al·in tercia pte di·
xliiij· ſecũdum quãtitatem cauſe laborẽ aduocãtis ſcientiam &
facundiã aſſeſſoris vel aduocati & conſuetudinẽ regionis·iij·

q·vij· apud vrbem·Cō·tho· ſi pactū īnijt cū cliētulo de q̄tta p̄te litis puta ꝟ decia l' cētesima nā hoc nō licʒ & ꝓhibet̄·iij·q vij·ſ·arcent̄·Si diebꝯ feſtiuis ſe occupauit in ſtudio & alijs ad officiū aduocationis ꝑtinentibꝯ n̄ ꝓ elemoſina vel ītuitu pietatis ſ; lucri cā vel cōmodi tꝑali' peccatū ē·Si aduocauit cōſuluit vel ꝓcurauit ſcient̄ in cā vſuraria mortaliter peccauit et ſi ei⁹ ope vel cōſilio aliq̄s ſententiat̄ ad ſoluendū vſuras l' q̄ ſolute n̄ reſtituant̄ videt̄ ip̄e teneri·Si ī cā paupuʒ & miſerabiliū ꝑſonaꝝ iuſta patrocīnū p̄ſtitit·Nā ad hoc tenet̄ eo modo quo ad alia opa miſericordie de q̄bꝯ·lxxxvi·di· n̄ ſatis Hec fere oīa īterrogari p̄nt a iure cōſultis & ꝓcuratoribꝯ·

A notarijs

A notarijs Ca·vi·

SJ officiū tabellionat⁹ exercuit īpitus & īexpt⁹ ex n̄s Nā ſi ex nōbili ignorātia male dictauit īſtrumēta vel teſtamēta ſeu debitas ſolēnitates & clauſulas obmiſit q̄bꝯ validant̄ ɔtract⁹ & inſtrumēta ꝓpt̄ q̄d exorta ſūt litigia & bona ꝑdita mortalit̄ peccauit & tenet̄ de oī dāno īde ſecuto·Idem ē ſi hoc accidit ex eius notabili negligentia·Si falſificauit aliq̄ īſtrumēta aut ſcripturas ſuas vel alienas addendo vel minuendo mortalit̄ peccauit & tenet̄ de omni dāno inde ſecuto·Si rogat⁹ ī teſtamētis eoꝝ q non erant mentis ſue cōpotes ſ; a ſenſu alienati ſcienter notauit teſtamentū eoꝝ tā q̄ꝫ vſū rationis habentiū nā peccauit mortaliter & tenet̄ vt ſ̄. Si quoquomodo fecit cōtra ſtatuta q̄ qn̄ creatus fuit notari⁹ obſeruare iurauit: Nā ſi contra fecit periurus eſt·Si aliqua ſtatuta dictauit vel in ſcripturis redegit aut redegi fecit ſuper approbatione vſurarum vel contra eccleſiaſticam libertatem: Nam in vtroqꝫ caſu mortaliter peccauit & excommunicatōʒ incurrit vt ī cle·ex g̃ui ꝟ vſur·& extra ꝟ ſen·ex·nouerit &·c·g̃uē·Si ſcient̄ fecit īſtrumētū de vſuris vel ī fraudem vſuraꝝ ſm̄ Hoſti·piur⁹ ē q̄a cū creant̄ notarij iurāt n̄ facē & cōſeq̄nt̄ īfami' effect⁹ ē nec ꝟ cetͦ potent teſtificari nec inſtra cōficere extra de teſti·licʒ ex q̄daʒ·ſ·fi·n̄ tn̄ tenetur reſtituere pecuniam habitam pro labore ſuo quamuis illicito·Sed ſi contractui feneraticio dedit cauſam efficacem inducens ꝑtes

ad talē contractū tenet᷑ vt ſ̄· dictū eſt de ꝑſoneta ꝑcepto·vij·
Si malicioſe occultauit vel ñ exhibuit inſtrumēta ſeu ſcriptu
ras publicas aut teſtamēta ſeu cōes rōnum libros deſtruxit et
huiuſmodi vel alteri dedit·nā vltra peccatū tenet᷑ de omni dā
no leſis ex hoc cū ꝑſtet cauſaʒ efficacē·C·de edēdo·l·is apud
quē·Si diebꝰ feſtiuis abſqʒ neceſſitate ſ lucri cupiditate cō
fecit inſtrumēta copiauit vel extēdit ſcripturaˀ cū differre poſ
ſet mortale vr̄ & ꝓhibitū extra de fer·c·j·Si īmoderatū ꝑci
um extorſit & vltra cōſuetū ꝑ ſcripturis ꝉ mercede ſua ñ licꝫ
De hoc ī Spe·plene ti·de ſala·§·ij·Si exiſtēs notarius epi
ꝑ ſcribendis nōibꝰ ordinandoꝝ vel alias ab eis ꝑcepit & ē ſa
lariatus ſimoniā cōmiſit extra e·c·i·Si aūt ñ ē ſalariatꝰ tūc ſi
id quod ei ſoluitur cōuenit ei conſiderato labore & q̄litate ne
gocij licitū eſt alias ñ vt ibidē notat do·An·de bu·& clarꝰ

A doctoribꝰ magiſtris ſeu ſcolaribꝰ Ca·vij·

SI officium docendi ſeu doctoratum illicite obtinuit pe
cuniā promittēdo vel tributa dādo mortaliter peccauit
& ꝓhibet᷑·extra de magiſtris ꝓhibemus & exigens
crimē ꝯcuſſionis cōmittit extra eo·c·j·&·c·q̄nto·Idē Hoſt
et Goff·ſi ḡdū vel magiſterium non ad vtilitatem animarum
et honorem dei ſed ad ſui oſtentationem & gloriam queſiuit
principaliter mortale eſt·Si doctor publice docens leges ꝉ
phiſicam ſcienter admiſit ad lectionem ſuam religioſos aut ſa
cerdotes ſeculares vel etiam clericos ſed ī dignitate conſtitu
tos excōicatꝰ ē extra ne cle·vel mo·ſup Spe·Si legēs in qua
cunqʒ facultate publice ſcienter admiſit ad lectionē religioſuʒ
ſine ꝓpe religionis habitu īcurrit excōicatōnē vt in·c·piculoſa
ne cle·vel mo·li·vj·Si ſcolares retraxit vel ſubtraxit alijs do
ctoribꝰ vel mḡris ſub q̄bus audiebāt nā ſm̄ Jo·de leg·ſi hoc
fecit in odium doctorum & ſcolares iam intrabant illoꝝ ſco
las tenet᷑ eis ad reſtitutōʒ ſalarij & honoris ſibi ſubtracti:ſi
aūt nōdū intrauerāt dic vt ſ̄·ꝑcepto·vij·hēt᷑ ꝺ eo q̄ retraxit
volētē religionē ingredi·ſi mutuauit pecuniā ſcolaribꝰ ad hoc
ꝑncipalit᷑ vt ītrarēt ſcolaſ ſuas vſurā ꝯmiſit et ſi ex hoc ꝯſecu
tus eſt aliquam vtilitatē que poſſit pecunia extimari vt quia

accreuit ſcolis ſuis maiorem concurſum perſonaꝝ & effectus
eſt doctor maioris fame tenetur erogare om̄e illud lucrū pau
peribꝫ · vt notat Jo · an · in regula peccatum · de reg · iu · li · vi ·
in mercu · Jo · de legna · & Jo · cal · i · c · nauigāti · extra de vſu
ris · Si magiſter exiſtens ſcolaribus collectā impoſuit vel ab
eis alquid exegit · Nam ſi habet ſalarium publicum ſufficiēs
vel beneficium magiſterio annexum & pro docendo a ſcolari-
bus exigit premium ſymoniam cōmittit · Scd̄m hoſti · qꝛ vē
dit obſequium ſpirituale ad quod tenetur ex officio extra de
ſymonia · c · Nemo · i · q · iij · vendentes & · c · non ſolum · Spō-
te tn̄ oblata recipere poteſt · Si vero non habeat ſalariū ſuffi
ciens nec beneficiū poteſt accipere collectam ꝓ laboribꝫ ſuis
xxxvij · di · de quibuſdam in glo · ar · xij · q · ij · Caritatem · & · c · q
cunqꝫ · & · c · ſe · & videtur hoſti · innuere ꝙ etiam poſſit exige
re · non tn̄ a paupere nec vt ſcolares expellat de ſcolis aut ac-
cipiat libros aut res eorum ſed pocius inopiam ſuam eis ex
ponendo · Cō · Inno · Ab · ſy · de magiſtris · c · pe · alit · & meliꝰ
diſtinguit · Si didicit vel docuit ſcientias prohibitas vt ē ſci-
entia nigromantie · artis notorię vel libros continentes turpia
vel inhoneſta ſeu poetarum figmenta mortale videtur & ꝓhi
bitū · xxxvij · di · Ideo · Si ſcienter vel ex ignorantia docuit er-
rores notabiles mortale eſt & tenetur ſatiſfacere modo poſſi
bili retractādo que docuit · Si ſe iactauit de doctrina vel aliis
detraxit & inuidit ſe eis preferendo aut ſectas int̄ ſcolares nu
triuit ſeu aliquid ad emulationen aliorum magiſtrorum fecit
& eis ſcolares ſubtraxit grauiter peccauit & tenetur vt ſupra
dictum eſt de doctore · ſi nō adhibuit debitam diligentiam cir-
ca profectum ſcolariū in ſcientia & morum diſciplina nō cu-
rans ꝙ virtuoſe & honeſte viuant · vel nō compeſcens eos a
viciis inquantum potuit vel docens eos non vtilia ſed curio-
ſa & faciens nimis vacationes · In huiuſmodi notabilis ne-
gligentia mortale videtur · ſi fuit nimis rigidus & crudelis in
corrigendo peccatum eſt quia leuis tn̄ caſtigatio eſt ei permiſ
ſa de ſen · exco · cum voluntate · & extra de homic · ad audienti-
am · Si verberauit clericum in minoribus grauit̄ ſeu nō cau-
ſa diſcipline etiam leuiter aut exiſtentē i ſacris excōmūicatꝰ

eſt·d·c·cum voluntate·Si ſtudio vacat & ſcientie aliquo fi-
ne illicito principaliter vt propter ambitiōem honorem lucri
cupiditatem & huiuſmodi peccatum eſt·Si ſciēcijs & diſpu
tationibus ſuperfluis vel etiā piculoſis ſe occupauit vel etiā
negligēs fuit ſtudē lectionib⁹ neceſſarijs·Si act⁹ ſuos ī ec-
cleſijs fecit nā ꝓhibitū ē·de immu·ec·decet·Si iuramēta vł
ſtatuta vniuerſitatis ſeruauit·Nā alias mortale ē·Si pōpis
diſſolutionibus conuiuijs & huiuſmodi ſe inordinate et vltra
ſui ſtatus condecentiam dedit vł alios ad hec quoquomodo
induxit·Si ex ſecta vel parcialitate practicauit voces recto-
ris eligendi vel ſubtraxit ſcolares alterius doctoris vt audiāt
ſub ſuo nam mortaliter peccauit & tenetur vt ſupra·Si obe
diēs fuit preceptori ſuo vel doctori in hijs q̄ tenetur nā alias
peccauit·Si diebus feſtiuis in ſtudendo vel ſcribendo ſe occu
pauit principaliter cauſā lucri vel temporalis vtilitatis·Naꝫ
non licet niſi vt habetur ſupra precepto·iij·Si vt intereſſet
actibus aliquorum omiſit miſſam audire in feſtis vel omiſit
ieiunia eccleſie confeſſiones & huiuſmodi mortale eſt·

A medicis·phiſicis & cirogicis Ca·viij·

SI ſe ad practicandū poſuit in medicinā ſine ſufficiēti
pitia·nā ſi ꝓpt hoc dedit medicinā ł remediū nociuū
infirmo mortalit̄ peccauit qꝛ nō licuit ei vſurpare qd̄
alienū ē·ſm hoſti·in ſu·ti·de homi·& extra·e·tua nos·v̄·hoc
etiā tenet Inno·et do·An·de bu·Facit extra de iniur·Si cul
pa·ſi exñs pit⁹ & ſufficiēs et negligēter ſe habuit ad īfirmū·
Nā ſi ex notabili ei⁹ negligētia omiſit aliqd neceſſariū īfirmo
& ex hoc eius infirmitas inualuit peccauit vt ſupra qꝛ negli
gētia periter & impitia ſūt in culpa·lxxxiij·di·c·i·Si curādo ī
firmū nō eſt ſecut⁹ artis tradicōes ſ; capitis ſui opinionem·
nā ſi ex hoc contingit infirmo aliquid mali notabilis tenetur
& peccauit vt ſupra ſm hoſti·vbi ſupra·Si non adhibuit de
bitam diligentiā circa curam infirmi perſonalit̄ eum viſitādo
ſigna interiora videndo·medicinas dietas & regimen vite or-
dinando in culpa eſt & peccauit vt notat hoſti·& do·An·de
bu·in·d·c·Tua nos·Si dedit medicinā infirmo dubitās an

deberet nocere vel proficere mortaliter peccauit qa nullo mō debet dare niſi ſm artem conſtet ſibi ex ſcientia ꝙ debeat ꝓficere. Nam in dubijs tutior via eſt eligenda. & notat Inno. & dn̄s An. de bu. d. c. Tua nos. Si ſcienter omiſit dare infirmo medicinam oportunam. nam peccauit vt ſupra et ſi ſtudioſe quoquomō aggrauauit infirmitatē ḡtia maioris lucri percipiendi vel fecit infirmū recidiuare vltra mortale grauiter eſt puniendꝰ. ſm Inno. hoſti. et do. An. de bu. vbi ſupra. Si adhibuit debitā diligentiā in ordinando medicinā infirmo. Nā ſi ꝓpter defectū corruptionē vel vetuſtatē ſpecierū vel rerū in medicinam poſitaꝝ infirmus incurrit periculū et ipe diligētiā omnē quā debuit nō adhibuit in rebꝰ medicinalibꝰ eligēdis. non excuſatᷣ. ſm Inno. hoſti. & do. An. de bu. vbi ſupra. ſecus ſi adhibuit. Si habens apotecā aromatū coegit directe vel indirecte infirmos quos habuit ī cura ſua emere ab eo medicinalia vel ab alio cū quo cōuenit pticipare ptē lucri. Nam ſi propter hoc ſecutū eſt infirmis aliqđ dampnū corporale vt quia alibi emiſſent res meliores & vtiliores vel tpale vt qa habuiſſent minori pcio tenetur de omni dāpno. Si ſeruauit preceptū eccleſie quod precipitᷣ medicis ſcꝫ vt cū eos ad infirmos vocari contigerit ipos ante omnia moneant et ad cōfeſſionem inducant ſcꝫ cū effectu anteq̄ȝ ad curā manū apponant nec ſufficit ſuadere niſi cū effectu infirmus obediat vt notat hoſti. Io. an. & dn̄s An. de bu. in. c. Cū infirmitas. extra de pe. & re. vbi dicit hoſti. ꝙ medicus huiuſmodi conſtitutionis tranſgreſſor peccat mortaliter. Si dedit conſilium vel medicinam vel alias ſuaſit aliquid pro ſalute corporum quod vertatur in periculum animarum. puta ꝙ quis fornicetur vt euadat ceteras infirmitates. vel medicinam dedit pregnanti ad occidendum puerum pro conſeruatione matris. vel potum inebriantem & huiuſmodi. nam mortale eſt & prohibitum. vt in. d. c. Cum infirmitas. in fi. Si extorſit ſalarium immoderatum a diuitibus vel etiam curare renuit infirmos pauperes Nam ad hoc tenetur. alias mortaliter peccat. lxxxiij. di. c. i. vbi dicit gloſa ꝙ medicus tenetur curare gratis nō ſolū pauperē ſed etiā diuitē qui nollet aliquid dare & ſiue cōualuerit

13

duies ſiue moriat᷑ poterit medic⁹ expenſas repetere vt ibi & plene ī Spe·tit·de ſala·§·poſtremo·Si paupibꝫ vel religioſis vel qbuſcunqꝫ alijs aliqd doloſe vel ad expientiā cū piculo dedit: nā mortaliter peccauit· Si nimis de facili pſuaſit infirmis vel debilibꝫ frangere ieiuniū vel cōmedere carnes in diebꝫ ꝓhibitis abſqꝫ rationabili cā peccatū eſt·Si vero hoc perſuaſit ſanis ꝑ cōſeruanda ſanitate vel alia cā nō rationabili mortale videt᷑·Si emulatiōe detraxit alijs medicis vel alias dānū intulit tenetur: Si ſtatuta ſue vniuerſitatis ſeruare iurauit & poſtea tranſgreſſor eorū fuit nā totiēs piur⁹ fuit & mortalit᷑ peccauit·Si viſitādo mulieres infirmas & cā īfirmitatis tangendo eas de induſtria & intentōe libidīoſa ꝓceſſit ad aliqd inhoneſtū mortale ē·Si exiſtēs cirugic⁹ incidit aliquē nā ſi ſm artē clare cognoſcit vtile eſſe illū incidi ī aliq pte corporis non peccauit incidēdo·lv·di·ſi qs abſciderit·&·c· ſequētibꝫ·Sec⁹ ſi dubitat de inciſione vel etiā de maiore ꝙ neſciat bene facere quia tunc abſtinere debet & potius dimittere īfirmum ſine inciſione in manu dei ꝗꝫ cū dubio incidere ſm Innoc et do·An·de bu·vbi ſupra·

a conſiliariis

Ab officialibꝫ conſiliarijs & aulitis principum C·ix·

Si exiſtēs officialis pncipis ſeu comitatis iuſte & fidelit in officio ſuo ſe hūit neminē cōcutiendo: Nā ſi erat ſuffitienter ſalariatus quicquid extorſit ꝑ improbitatē ptextu officij ſui tenet᷑ reſtituere ſeu paupibꝫ erogare· Si vero nō erat ſalariatus & ſm morē vel cōſuetudinē officij ſui aliqd accepit videt᷑ excuſari·xiiij·q·v·n̄ ſane & ibi glo·& Archi·Si de īpoſitione principis ab eius ſubditis aliquid plus debito ſcienter exegit vel extorſit ad reſtitutionē tenetur etiā ſi nil ad eum peruenerit·xxiij·q·j·militare·Con· Inno·in·c quia pleriqꝫ ď immu·ec·Si ꝗtum potuit obuiauit malis & proximorum dānis: nā quando alicui conſtat de īiuria ſeu dāno alteri illato & obuiare poteſt ſine periculo ꝓprie pſone et ſibi hoc ex officio incūbit ſi nō obuiat mortaliter peccat : niſi obuiare vergeret ad reipublice maius malum et tenetur inſolidum de oī dāno·lxxxvj·di·facientis·Cō·Sco·i·iiij·di·xv·

Si castrum terram vel villam fidei ei9 cōmissam abstulit do-
mino suo legittimo possessori & proditorie tradidit alteri nul
lum ibi ius habenti. Nā tenet̄ ei de omnibus dāpnis inde se-
cutis. extra de iniur. si culpa. Si exn̄s officialis seu vicarius
ptātis capitanei vel alteri9 rectoris iniustū aliqd cōmittētis i
officio suo nō restitit vel contradixit ei p̄ posse videtur vltra
peccatū teneri d̄ omni dāpno lesis. C. de appella. l. quomiā. ff.
Et hoc ibi tenet Bal. Si exn̄s cōsiliari9 cōsilium dedit frau-
dulentū principi cōitati seu alteri psone priuate. nā si fuit cir-
ca maleficiū vel quasi & ex tali cōsilio secutū ē dāpnū etiam
alias secuturū tenet̄ lesis cōtra quos datū ē ɔsiliū plene satis
facere. ff. d̄ reg. iu. l. Cōsilij. & . c. null9. d̄ reg. iu. li. vi. Et ibi
per dnū. & Jo. an. in nouella. Si vero fraudulent̄ consuluit
circa cōtractū vel quasi tenet̄ ei cui cōsiliū dedit. vt in. l. Qd̄
si cum scires. Et notatur in dicta regula. null9. secus autē si
nō fraudulenter presertim si alias nō erat secutū vt ibi. Si cū
iponeret̄ aliquando a principe vel cōitate in eoꝝ cōsilijs qui
bus ipe habuit interesse aliquid statuendū seu deliberādū qd̄
cederet i dāpnū reipublice vel etiā alteri9 psone priuate vt de
imponēdo collectas aut alia onera indebita clericis vel laycis
Nā si expresse cōsensit tenet̄ de omni dāpno inde secuto lesis
Si vero nō consensit ꝫ tamen nō contradixit expsse & publi
ce ex pusillanimitate vel ne ceteri reputēt eū infidelē principi
vel illi statui. hoc casu licet mortaliter peccet non tamen secun
dum quosdam satisfacere tenetur nisi cōtradicendo obuiare po
tuisset illi malo seu grauamini vel nisi ad eū peruenerint com-
modum particulare seu bursale quia tunc videt̄ efficacit̄ ɔsen
tire ymo etiā tacēs sic exquo vocat̄ ad hoc vt ɔsulat īuoluit̄
pena & peccato cū hys q expresse cōsenserūt. vt notat Inno.
c. i. de hys q̄ fi. a ma. pte capli. Si quoquomō in litteris vel
fauoribꝫ principis alicui bona sua vel iura vsurpauit aut ali-
as impediuit puta ne creditores potuerint suos debitores cō
uenire vel causam suam prosequi. & huiusmodi. Nam vltra
peccatum tenetur de omni dampno lesis inde secuto. Si adu
latus est principi laudando eum de bono quod in eo non est.
aut si est. malo fine laudauit. vel laudauit d̄ malo. Nā grauit̄

14

peccauit · & si laudando eum de malo vt de rapina de vindica
tione & huiusmodi ille motus est ad aliquod malum facien
dum ꝓpter illā laudem q̄ alias probabilit̄ non fecisset tenet̄
de omni nocumento cum ipse dederit ad hoc causam efficacē
que vim habet consensus · Ad hoc · lxxxiij · di · Si minime9 ·
Si possessiones locorum piorum vel ecclesiarum malicijs seu
astucijs circumueniendo conduxit paruo precio in grauamen
ecclesie vel pauperum · vltra peccatum tenetur de omni dam-
pno satisfacere · Si possessiones vicinas vel suis contiguas
vsurpauit ampliando terminos suarum vel alias quoquomo
do occasionem adinuenit vt domini earum cogerētur sibi eas
vendere vel locare puta molestando eos directe · vel indirecte
vel eis comminando · seu apud principem calumniando · Vl-
tra mortale tenetur lesis de dampno · Si pecijt a principe bo
na dampnatorum · Nam prohibetur · vide in capitulo finali ·
de rescriptis libro sexto · Si pro pecunia data intercessit apd̄
principem ꝓ accusatis vel carceratis vt liberent̄ · Nā si tales
sint culpabiles & merito puniendi grauit̄ peccauit iusticiaꝫ
impediēdo & tenet̄ pecuniā pauperibus erogare · ar · xiiij · q · v ·
Qui habetis · Si vero sūt innocētes & ip̄e intercessor nō ē sa
lariat9 potest eam retinere · ſ; si salariat9 est debet eis a quib9
pecuniam habuit restituere nisi foret ei liberaliter data & do-
nata precipue post liberationem & absq; pacto precedente ·

A ciuibus · Ca · x ·

a ciuib9

Ciue primo q̄rendū est vtrū ociose viuat & si solū de
ꝓprijs ꝓuētib9 an eciā alicui exercitio intendat licito ·
Nā ociosus seru9 ꝓhiciat̄ i tenebras exteriores Mat ·
xxv · Si locādo possessionē pecuniā rustico mutuauit vt eā co
lat · Nā si ꝓpt̄ mutuū aliqd emolumēti plus iusto ab eo recipi
at · vsura ē · sec9 aūt si ꝓpt̄ mutuū in nullo ḡuet̄ rustic9 licꝫ ta
lis ꝓ̄statio fiat ei in adiutoriū vsq; quo possessionē laboraue
rit · Si mutuauit frumentū vel aliud granum rustico quando
erat vile recepturus tantūdem alio tempore & cū reddit̄ est
cari9 · Nā si mutuauit intēcōe vt lucretur vsura ē · Sec9 si vt
rustici necessitati subueniat · idem si dedit ei certam pecuniam

tempe q̇ frumētū erat cariſſimū hoc pacto ꝙ certo tpe redda
tur ei tantū frumēti q̄tū poterit tūc hēri ꝑ illa pecunia q̄a licʒ
tunc maiorē q̄ntitatē frumenti haberet ꝑ illa q̄ꝫ habuiſſet tpe
date pecunie nō eſt tn̄ ibi vſura nec peccatū niſi intētio praua
fuerit · xiiij · q · iij · ſi qs clericus · & ibi Archi · Si colonos ſuos
grauauit īdebite decepit vel carcerauit vide ṡ · ti · iij · Si deci
mas ſoluit integre vt tenet᷑ vide ṡ · ti · iiij · c · ij · Si depoſuit pe
cunias apud cāpſorē vel artificē vide ṡ precepto · vij · Si dedit
aīalia in ſocidā vide infra · c · ſe · Si abſqꝫ neceſſitate rōnabili
mutuo accepit ſub vſuris etiā ſi ab eo q erat paratus non licʒ
Tho · Si infideliter ſe habuit in fideicōmiſſis tutela ſeu admi
niſtratione paupum vel pupillorꝫ tenet᷑ etiam de leui culpa ·
Si exiſtēs patron9 ꝑ pecunia aliquē preſentauit ſimonia eſt
vt ī · c · de iure extra de iu · pa · & in · c · Querelam de ſimonia ·

A mercatorib9 cāpſorib9 & ꝓſonetis · C · xi ·

Circa hoc · c · ē ſciendū ꝙ negotiator dicit᷑ q rem cōpat
vt integrā immutandāqꝫ vendendo lucret᷑ & hoc ꝓ
hibet᷑ clericis & religioſis extra ne cle · vel mo · p totum · laicis
vero mercari licʒ cū debitis circūſtantijs vn̄ pn̄t ſic īterrogari
Si ferrū lignamina arma & alia q̄cunqꝫ mercimonia detulit
in alexādriā vel ad alia loca ſarracenorꝫ terre egipti vel ad ali
am terrā ſoldano ſubiectā ſine licēcia pape quā licenciā veneti
ſolū q ad victualia dicunt᷑ gn̄aliter hēre vt fert᷑ quodā priui
legio Martini quīti incurrit excōicationē papalē extra de iude
is · cita quorundā · & · c · ad liberādā · Si negotiat᷑ ſine debito
et honeſto · nā ſm Alex · de al · iij · pte ſi · etiā laico mercari nō
licet niſi ꝓpter duo · Primo ꝓpter neceſſitatē vt ſcʒ poſſit ſibi
ſatiſfacere & ſue familie ſm cōdecentiā ꝓprij ſtatus · Secūdo
ꝓpter pietatē vt ſ · lucret᷑ ad ſubueniēdū paupib9 vel diſtribu
endū ad alias pias cās puta ad ꝓuidendum reipublice ne · ſ ·
res neceſſarie ad vſū & vitā ciuiū vel patrie deſint & lucrū in
de expetit nō q̄ſi finē ſed q̄ſi ſtipendiū laboris · ad aliud vero
finem mercari mortale eſt precipue vbi mercandi finis princi
paliter in lucro ponitur Con tho · ſcda ſcde · q · lxxvij · Si conue
nit ſeu pactum fecit cum alijs mercatoribus ꝙ omnes vendāt

certo precio tales merces vel ꝙ ipſe ſolus vendat & non alij
certā rerū ſpeciem ſeu mercācia3 illicitū eſt pactū ſm hoſti· et
a iure ꝓhibitū· C· de monopol· l· vnica· vbi dicit᷑ ꝙ talis ex
ercēs manopoliū bonis ꝓp̄rijs ſpoliat⁹ exilio perpetuo dāpne
tur· & tenet᷑ ad inteſſe ſi qs ex hoc dāpnificat⁹ ē· Si quando
q3 cū p̄ſciuerit naues cōducētes aromata aut alias mercanci-
as fore ſubmerſas marrauit ſeu emit omnem mercanciam ciui
tatis illius ſpeciei ſubmerſe nō licet· Nam hoc dicit᷑ monopo-
liū & ideo talis incidit in penam predicte legis·i· Si exercuit
mercāciā que de ſui natura illicita ē & mala ſicut ē vſurā face
re et huiuſmodi vel q̄ vt plurimū hoīes vtant᷑ ad mortale vt
eſt mercātia alearū taxillorꝫ et cartarū ſeu naiborū vel frapato
rum pānorū nō videt᷑ poſſe excuſari a mortali faciēdo tenēdo
vendēdo vel quoquomō ea alienādo & omnia peccata q̄ eorū
occaſione perpetrātur ei tanꝙ coopatori īputant᷑ ·ij· q· i· notū
& ideo tal' nō ē abſoluēd⁹· niſi illā dimittat mercāciā· de pe-
di· v· falſas· & duob᷒· c· ſe· Cō· tho· ſcd̄a ſcd̄e· q· clxix· ar· ij·
in ſi· Si mercātiā exercuit dieb᷒ feſtiuis niſi ꝓ r bo neceſſarijs
mortale ē qꝛ exo· xxi· ꝓhibet᷑ oīe op⁹ ſuile· ſicut ē negociari
vide de hoc ī· p̄cepto· iij· ſi exercuit mercātiā in eccleſia vel lo
co ſacro ꝓhibitū ē· & pc̄m· xlij· di· nō oportꝫ· & xvi· q· vij·
c· Et hoc hinc ē ꝙ dn̄s eiecit de tēplo oēs vēdētes & emē
tes· Mat· xxi· ſi negociādo vſus ē piurijs mēdacijs l' iurañtis
& huiuſmoi· Na3 hoc ē peccatū qn̄q3 veniale qn̄q3 mortale·
vide ī p̄cepto· ij· & viij· Si mercātiā ſuā ſcienter plus iuſto
precio vendidit vel alteri⁹ minori emit· Nā ſi p̄ciū illius mer-
cātie ē p rectores ciuitatis ſtatutū & taxatum nō licet augere
vendendo nec minuere emendo· Si vero non eſt ſic taxatum·
licet cuiq3 vendere vel emere rem ſicut cōmūit᷑ vendit᷑ in loco
vbi venditur tempore contract⁹ & illud eſt iuſtū precium vt
notat gloſa in· c· In ciuitate· extra de vſuris· & ibi dn̄s An
de bu· ſi igit᷑ ſcienter vt predixi plus iuſto p̄cio vendidit vel
minori emit mortalit᷑ peccauit & tenet᷑ ille qui pl⁹ habuit re-
ſtituere ei qui dampnificatus eſt ſi ſit quid notabile· ſecundū
tho· ſcd̄ a ſcd̄e· q· lxxvij· & Sco· in· iiij· di· xv· idem eſt ſi igno
ranter & ex errore extimans rem tantum valere quiā licet nō

peccet tenetur tamen ſatiſfacere leſo cum aduerterit de errore
alias tunc peccaret mortalit̄ & hoc verū intellige niſi emptor
vel venditor leſus ſit perſona ſagaciſſima nec ad hoc neceſſi-
tate vel paupertate coacta quia tūc veriſimile nō eſt ꝙ ſit de-
ceptꝰ ex quo aduertit de precij exceſſu et tn̄ volūtarie cōſenſit
& ſcienti & cōſenciēti nō ſit iniuria neqꝫ dolꝰ de reg. iur. Sci
¶ enti. li. vi. Si autem exceſſus ſit quid minimū & contrahens
bona fide credit illud eſſe iuſtū p̄ciū licꝫ rigidū nec peccat nec
¶ tenetur ad reſtitutionem. Sed ſi cōtra cōſcientiā licet in mo-
dico ſcient̄ exceſſerit nō pōt excuſari a peccato ſaltē veniali-
cum omnis decepcio & fraus ſit peccatū & debet illud pau-
peribus erogare. xiiij. q. v. Qui habetis. & ſic declarat Jo. de
ripol. & Geral. odo. Non ob predictis. c. cū dilecti. extra de
emp. & ven. vbi dicit̄ ꝙ licet cōtrahētibꝰ inuicē decipe vſqꝫ
ad dimidiā iuſti precij quia illa decretalis habet locū iure fori
tm̄ ad vitanda litigia non aūt iure poli ſcꝫ dei. & lex diuina
nil iniuſtum relinquid impūitū & reputat illicitū ſi in cōtractí
bus iuſticie eq̄litas nō ſeruet̄. cō. p̄dictis Immo. extra de vſu
ris. In ciuitate. do. An. de bu. in. c. Quia pleriqꝫ. de immu.
¶ ec. glo. & archi. x. q. ij. hoc ius. Si ſolū ratiōe termini rē vē
didit pluri ꝙ̄ valeat l' minori emit ratione p̄mature ſolucōis
¶ nā in vtroqꝫ caſu vſura ē. Vide ſ̄ p̄cepto. vij. Si vendidit rē
plus ꝙ̄ valeat quia emptor ex re quā emit multū iuuat̄. Naꝫ
hoc eſt iniuſtū & illicitū niſi cū res q̄ vendit̄ in detrimentum
cederet venditoris qui multū illa re indiget & ſibi eſt utilis
tūc eñ poterit vendere licite plus ꝙ̄ valeat ſm ſe q̄ntū eſt dā
pnum qd' incurrit ex eiꝰ vendicōe ſm tho. ſcda ſcde. q. lxxvij
& ſco. in. iiij. di. xv. q. ij. vbi addit ꝙ idē eſt in ꝯtractu pmu
¶ tacōis accomodati cōductōis & locati. Si tamē emptor hoc
caſu libere voluerit aliqd plus ꝙ̄ valeat res dare. qa inde mlt
¶ tum iuuat̄ ſeu lucrat̄ poteſt recipi. Si aliquādo rem emit vt
integrā imutatamqꝫ vendēdo lucret̄. Nā ſm Criſo. nō licꝫ ſic
lucrari carius eā vendendo ꝙ̄ emerit niſi eam cū labore de vna
regione ad aliam tranſtulerit vel cū periculo ſeruauerit aut in
duſtria ſua meliorata fuerit. ſed mō emere & ſtatim lucret̄ cū
propoſito ſine omnibus p̄dictis cōditionibus nec certificando

emptorē ꝰ valore ipiꝰ rei vendēde oīo illicitū eſt & taleſ ne
gotiatoreſ a republica eijciēdi & exulādi ſūt ſm Sco·et alex
vbi ſ· cō· hoſti i ſu· Si i ſuis mercātijſ dolū cōmiſit vel fraudē
rē viciosam exponēdo venalē: nā cū ex hoc det ēptori dānni
et piculi occaſionē damni qdē ſi propter eiꝰ viciū vel defectuȝ
res ſit mīoris pcij & ipſe nil de pcio minuit· piculi vero ſi ꝓp
ter eius viciū vſus rei reddat̄ īpeditus vel noxiꝰ puta cuȝ qs
vendit equū claudicantē ꝓ veloci domū ruinoſam ꝓ firma ci
bū corruptū aut venenoſū ꝓ bono: ſi venditor ñ detegit ī ſpe
cie & clare huiuſmodi defectꝰ & vicia occulta venditio ē illici
ta & doloſa & ꝯtractus eſt nullus· xij· q· ij· c· qſquis ī ſi· & te
net̄ ad reſtitutōȝ pcij emptori equm ſibi reſtituenti vt no· tho·
ſcd̄a ſecunde· q· lxxvij· & Spe ti de emp· & ven· ſ· añpe· Si
vendidit auȝ vel argentū alchimicū ꝓ vero vide infra· c· ſe
Si cōmiſit fraudē in ipa re ſeu ſpecie rei vt vendendo aurical
cū ꝓ auro lapidē non pcioſū ꝓ pcioſo vinū limphatū ꝓ pu
ro carnes hircinas ꝓ caſtratis vnū aroma mixtū cū alio ꝓ pu
ro cerā mixtā cū reſina vel alio ꝓ pura vnū medicinale ꝓ alio
& huiuſmodi: nā qui ſcienter hoc facit ſi decipit vel decipere ī
tendit ꝓximum peccat mortaliter & tenetur ad reſtitutionem
ſi eſt notabile quid ſm Tho· vbi ſ· Si vero ignoranter ven
deret vnam rem ꝓ alia non peccat quidem ſed cum de errore
ſuo perpenderet ſatiſfacere tenetur & quod dictum eſt de ven
ditore idem eſt & de emptore qui ſcienter emit rem precioſaȝ
quaȝ venditor credit eſſe vilem vel modici valoris· quia & ip
ſe iniuſte agit & ad reſtitutionem tenetur· Sed aduerte pro
clariori intelligentia predictorum ꝙ vbi nullum periculum im
minet ipſi emptori nec in vendendo iuſtum precium multum
excidetur | & emptor cenſetur in emendo ſatis induſtrioſus
& res venalis ꝓ libito ſibi examināda exponitur tunc vendit̄
ñ tenet̄ defectꝰ rei venalis ſibi manifeſtare precipue cum eos
non celat niſi ſolum vt de re ſua habeat iuſtum precium· Si
fraudem adhibuit vendendo vel emendo circa quantitatem
rei ſcilicet in pondere | numero | vel menſura· Vtens ponderi
bus vel menſuris per ſuperiorem vel antiquam conſuetudinē
non approbatis vel aliter exempli gratia de pondere· ſi dedit

xi·vntias pro vna libra carnium aromatum piſciuz lane lini et
et huiuſmodi·Exemplũ de numero vt ſi res quas dare debet
in certo numero tribuit diminutas·Exemplum de menſura vt
ſi dedit decem brachia panni linei vel lanei pro vndecim vel
ſextarium grani diminutum ſeu metretam vini olei vel liquo=
ris alterius non plenam · In omnibus his ſi ementes a iuſto
precio fraudãtur omnes qui ſcienter ſic decipiunt mortaliter
peccant & tenentur ad ſatiſfactionem dannificatis vel ſi pars
eſt dannum pauperibus·Si tamen huiuſmodi corruptio pon
derum vel menſurarum eſt communis & conſequenter omni=
bus nota non videtur proprie ibi eſſe fraus nec mortale· Te
nere autem vnam menſuram ad emendum & alteram ad ven=
dendum ſemper eſt mortale niſi illis cum quibus mercat̃ hoc
innoteſcat deutro·xxv·Si negociando fecit permutationem rei
ad rem quod vulgariter dicit̃ barato: puta exiſtẽs lanifex vel
trapecita dedit pannum vnum laneum extimatũ ab eo flore·c·
alteri mercatori qui dat ꝓ illo ballã vnam lane anglie extima
tam ab eo flore·c·Nam in hoc contractu permutationis po=
teſt interuenire fraus duobus modis·aut in qualitate rerũ cõ
mutatarum & tunc ſi eſt fraus ex parte vnius tm̃ quia ſcz ſciẽ
ter dat alteri rem defectuoſam ipo ignorante cum tamen reci=
piat ab eo rem bonam mortalit̃ peccat & tenet̃ ei ſatiſfacere ſi
notabiliter leſit extra de iniur·ſi culpa ·Si autem vterqz in=
tendit alterum decipere & ab vtroque datur alteri defectuoſa
res pro bona vtroqz ignorante fraudem alterius vterqz mor
taliter peccat propter malam intentionem ·xxij· queſtione·v·
Qui periurare · Quo vero ad ſatiſfactionem poteſt fieri recõ
penſatio vt vnus alteri non teneatur ſi deceptio fuerit equa=
lis · Si tamen vtrique vt practici ſcirent ſic conſuetum fie
ri non videbitur ibi fraus nec alter alteri teneri ·de regulis iu
ris Scienti · libro ſexto · Aut deceptio interuenit in precio
quia ſcilicet vnuſquiſqz eorum excedit in extimatione rei ſue
et tunc videtur ſimili modo poſſe diſtingui vt ſupra·Si per
ſe fraudauit vel per aliũ defraudari fecit pedagia vel gabellas
iuſte & licite impoſitas : puta occulte mercimonia introducẽ
do in ciuitatem | vel aſſerendo vnum aliud eſſe ; aut minoris

quantitatis vt ſic vel nihil vel minus ſolueret· Nam ſic rapi-
nam commiſit ſeu furtum· ſm Ray· & tenetur reſtituere illis
quibus talia debentur· Ro· xiij· Reddite omnibus debita cui
vectigal vectigal· verum ad penas que inflicte ſunt a iure cō
mum vel municipali contra huiuſmodi deceptores non tenet᷑
in foro conſciencie niſi prius condempnatus fuerit· xij· q· ij·
fraternitas· in ſi· con· tho· ſecunda ſecunde· Si ſoluit credito-
ribus pro mercimonijs emptis in termino conſtituto· Nam ſi
ſecus fecit tenetur eis ad omne intereſſe extra de pigno· ſigni-
ficante· Si diſtulit mercedem reddere operarijs ſeu laboratori
bus in opus ſuum conductis vltra tempus cōuentum cū eis
vel aliquid de precio conuento ſubtraxit ſeu falſas monetas
pro bonis dedit grauiter peccauit et tenetur eis ſatiſfacere de
omni dampno & incōmodo qd perpeſſi fuerint· Si cōductis
ꝑ certo precio nō ſoluit iuxta ꝓmiſſa ſ; dedit pannū vinū et
huiuſmōi loco p̄cij· nā illicite egit niſi hoc fecerit cū eoꝝ libe-
ra voluntate ſed hoc caſu ſi illi non indigent vſu rei illis date
& neceſſe habuerint eā vendere minori p̄cio tunc cōductor te-
netur eis reſarcire qd minus habuerūt· Sec⁹ aūt ſi a princi-
pio opis hoc pacto ꝯduxit eos vt de labore ſuo ptim daret pe
cuniā ptim pannū & alia victualia· Nam tunc ſi pannum vel
alia ſibi det ꝑ parte ſolutionis ſm conuencōem & vendat iu-
ſto p̄cio ſcʒ ſm ꝙ alijs cōmuīt vēdit licʒ poderēt reuēdēdo nō
tenet᷑ cōductor· Idē eſſet ſi vēderet ſibi plus iuſto p̄cio qꝛ ſic
cōmuīt ſolet fieri & conducti a principio hoc ſciebāt & alias
expti erāt· Nā ſcienti & cōſencīēti nulla fit iniuria de reg· iur·
ſcienti· li· vi· Si fideiuſſor fuit ꝑ aliquo ſoluēdi ei⁹ creditori
Nam ſi ex hac fideiuſſiōe aliquid accepit niſi intereſſe ſuum ſi
pertulit vſura ē extra· e· Peruenit· Aſſecurare tn̄ per mare vł
per terram merces ſuſcipiēdo in ſe periculū eaꝝ et ratiōe pericu
li conuenire ꝙ mercator ſibi tradat certū quid pro quolibet
centenario valoris iparum merciū licitū eſt ſm Laur· d ridol·

De ſocietate·

SI contraxit ſocietatem cum aliquo ad cōmune lucrū
& dāpnū & infideliter ſe habuit in ea ſubtrahēdo vł
retinēdo alqd occulte de cōi pecūia ſeu lucro ſocietatis

peccauit mortaliter & reſtituere tenet̃ ſi cõtraxit ſocietatem hoc mõ · ſ · dãdo pecuniã mercatori ad mercandũ vel artifici ad exercendũ: nã ſi cõtraxit cũ pacto vel ſine pacto ſ̃ tñ hac intẽtione pñcipali q̈ capitale ſit ſaluum & ptẽ lucri habeat ꝯtractꝰ ẽ vſurariꝰ vt no · glo · i · c · pleriqꝫ · xiiij · q · iij · Con · Azo & acur · ff · p ſo · l · ſi ñ fuerint · Si cõtracta ſocietate fuit diligẽs in rebꝫ ſocietatis · nã in ſocietate ĩputat̃ etiã culpa leuis q̃ ſcꝫ cõſiderat̃ qñ qs ñ eſt ſic diligẽs ĩ rebꝫ ſocietatis ſicut erat diligẽs ĩ rebꝫ ꝓpis tpe inite ſocietatis · ff · p ſo · l · ſociꝰ ſocio & ſic reſtituere tenet̃ vide de hac materia plene ĩ ſu · piſa · c · ſocietas · j · & · ij ·

De ſocidis ·

SI dedit aĩalia in ſocidã & quocũmõ vel q̃ pacto naꝫ huiuſmodi aĩalia vel pecora multipliciť tradi ſolẽt · ſi ergo huiuſmodi tradit ad cuſtodiam ſcꝫ alicui dando xx · capita paſcẽtia ſub certa mercede vel etiã certa portõe prouentꝰ eoꝝ tũc ſi dñs ſibi retinet piculũ aĩaliũ ſm · v · ẽ cõtractꝰ locatõis & de ſe licitꝰ · ſecus ſi ñ retinet piculũ ſibi excepto tñ eo qđ ꝯtigeret ex mera negligẽtia cuſtodie qđ ſemp ptinet ad cuſtodientẽ · Si tradidit p modũ mutui dãdo alicui & ruſtico · xx · capita cũ pacto q̈ ſint firma ĩ numero ľ in pcio eorũ in omnẽ euentũ tũc ſi accipit aliqđ de lucro vſura ẽ qa cederet ei ſolũ rõe mutui q̈ ꝓhibet̃ · xiiij · q · iij · vſura Si tradidit per modũ ſocietatis & hic ꝯtractꝰ põt etiã fieri multipliciť iuſte & iniuſte · iuſte qđ fit qñ in ſocietate vtriuſqꝫ cõis & eq̃ ꝯditio ad iudiciũ boni & practici viri vt ſcꝫ eq̃liť pticipẽt lucꝝ & dãnũ ꝓportionabiliť exẽpli gr̃a · vnꝰ hẽt · xx · capita aliꝰ todidẽ vel etiã ſolũ · x · & cõicãt ea ad ĩuicẽ & piculũ & emolumẽtuꝫ et etiã expẽſas eq̃liť cõicãt ea ad ĩuicẽ ſi eq̃liť ponũt ĩ ſocietate ľ p rata ſm q̈ qlibꝫ ponit alias ꝯtractꝰ ẽ illicitꝰ & ꝯtra iuſticiã qñ ſcꝫ melior ẽ ꝯditio vniꝰ q̃ alteriꝰ vide de hac materia plene in ſu · piſa · vſura · ij ·

De ~~cambus~~ cambiis licitis & illicitis ·

CIrca cãbia notandũ q̈ ad hoc vt qs ex eis lucꝝ reportet licite oportꝫ q̈ tale lucꝝ ꝓueniat aut rõe cuſtodie aut rõe patrie aut rõe monete ideo põt circa hoc ſic ĩtrogari

pꝛimo ſi campſoꝛ cābiendo flor̄· in monetā vel ecōuerſo qḋ di
cit᷑ cābiū minutū· recepit vnū denariū ꝓ flor̄· nā vt dicit Jo·
de leg̈· in· c· ſi· de vſuris· hic caſus n̄ videt᷑ bn̄ excuſabilis ab
vſura niſi attēto intēeſſe & finalit᷑ ↄcludit ꝙ vbi qs plꝰ acci
piat nō ē bn̄ tutꝰ in ↄſciētia niſi etiā illud plꝰ rōe intēeſſe vtē
recipiat᷑ ſcʒ laboꝛis itineris opaꝝ penſionū ſalarioꝝ et factoꝝ
que ꝓ huiuſmōi arte exercēda ſubiit· Si in huiuſmōi cābijs
minutis ſcient᷑ miſcuit monetas falſas maſas vel diminutas·
peccauit moꝛtalit᷑ & leſis reſtituere tenet᷑ ſi eſt qḋ notabile ali
as eſt pauperibꝰ erogādū· Si fecit cābiū hoc mō· Mediolāi
exn̄s aliqs indiget pecūia venecijs & dat mediolāi flor̄· cētū
campſoꝛi qui habet etiā cambium venecijs vt conſignet ſeu
reddat ei venecijs p̄ſatos· c· ducatos indemnes & ꝓpt᷑ hoc cā
pſoꝛ accipit ducatū vnū· ſm quoſdā videtur turpe lucrū pri
mo qꝛ cāpſoꝛ abſqʒ piculo laboꝛe & expenſis facit ſibi reſpō
deri venecijs· Secūdo qꝛ anteꝗ̄ reddat eos poteſt ex ſibi tra
ditis ducatis in mediolāo mercari et lucrari· Sʒ ſaluo melioꝛi
iudicio qn̄ tali cambienti q de hoc facit artē imminent expenſe·
vt in caſu precedēti pōt accipere moderatū lucrū precipue ra
tione intēeſſe ſui· Secus aūt de eo qui hanc nō exercet artem·
Si cambiū fecit hoc modo puta in ciuitate mediolāi exn̄s· cū
mille ducatos venetos venetias vellet ferre & ibi cambire ſeu
eos expēdere inuenit in mediolano cāpſoꝛē habentē tabulaʒ
cambij in ciuitate venetiarū cui tradidit eos tanꝗ̄ cambiens
in venecijs & p ↄſequens ad foꝛum cambij venetiarum· Nam
licet predicti ducati veneti plꝰ valeāt venecijs ꝗ̄ mediolani
vbi tradidit eos non eſt tamē ibi vſura niſi tradēs aliqḋ intē
dat· quia in cambijs poteſt interuenire lucrum ratione patrie·
Si fecit cambium alio cōuerſo modo & dicit᷑ cābiū per litte
ras· In floꝛētia exn̄s indiget pecūia in venecijs & dat floꝛen
tie cāpſoꝛi· cvi· vel· cvij· flor̄· vt per litteras ſuas faciat cōſi
gnare ei vel alteri ꝓ eo· c· ducatos venetos· nā licʒ cāpſoꝛ ibe
lucretur tamen talis contractus licitus eſt· tū quia rōe patrie
ſuperuenit lucrum· tū quia cedit ad vtilitatē vtriuſqʒ· tum ra
tione intereſſe ſcʒ expenſarū· & dicitur cambiū p litteras· Si
fecit cambiū p venetias ſiue cambiū ſiccū vel cambiū a libꝛe di

groſſorū.i.ducatorum quod ſit hoc modo. ego egens hic me diolan. x. libris groſſorū.i. centū ducatorū recipio a te cāpſo re mediolañ. ibidem. cvi. vel plus vel minus ſicut tunc medi olani cābia currunt & valent decem libre groſſor. & inde ad vnū menſem teneor tibi ad reſtitutionē tātum quātū infra. x. dies computandos a die celebrati cōtractus valebūt. x. libre groſſor in ciuitate venetiarum q̄ aliquando valēt pl⁹ aliquā do minus & ſic aliquādo pdit aliqñ lucratur cābiens licet vt in pluribꝯ lucretur. Nam hic cōtractus eſt vſurarius quia cā pſor in hoc caſu principaliter intendit lucrum & ſperat illas. x. libras groſſorum recipere in maiori valore q̄ʒ deberit quia vt plurimum ſic contingit alias non mutuaret licet quādoqʒ etiam cōtingat illas in minori recipere & ſic ibi ē vſura cū in teruenit mutuū cum intencōe lucri. xiiij. q. iij. c. i. ar. e. ti. In ciuitate. Cō. laur. de rdol.

¶ Si exiſtēs theſaurari⁹ ſeu depoſi tarius alicuius domini vel cōmūitatis aut officij vel gabelle habuit recipe eor pecunias ſeu intratas vt p loco & tempo re diſtribuat alijs officialibꝯ et ſtipēdiarijs ſeu alijs ſalariatis iuxta eorū diſpoſitionē. nam ſi talis recipiendo huiuſmodi pe cunias ł numerādo a quoqʒ exegit aliquid puta vnū denariū pro floreno et eſt ſufficienter p labore ſuo ſalariat⁹ tenet̄ ſic acquiſita vel extorta paupibꝯ erogare. xiiij. q. v. Non ſane. nec in hoc excuſaret cōſuetudo cū foret irrationabilis & ex ni mia cupiditate introducta. ſec⁹ aūt ſi nō eſſet ſufficient̄ ſalari atus de labore ſuo.

¶ Si exiſtēs depoſitari⁹ vt ſupra negocia tus eſt cū p̄dictis pecunijs & cū eis lucratus. nā ſi talis pecu nia ſtet piculo cōmūitatis vel domini lucr inde pceptū ptinet ad eos deducta tñ mercede laboris ipius aut ſi ex hoc exerci tio dampnificauit creditores ipſius dñi vel cōmūitatis nō ſol uēdo eis ſalaria ſua tpe ſtatuto vel non integre tenetur eis de omni dampno & grauiter peccauit.

¶ Si vero pecunia ſtat ei⁹ periculo vt cōmūiter contingit quia tales ſolent dare fideiuſ ſorē nec dñs ſeu cōmūitas nec eorū creditores ledant̄ illud lucrum erit ſuū ratione induſtrie.

¶ Si quādoqʒ contingit eum habere pecuniam ſpecialem quam timēs immorari voluntate principis futuro tempore mutuauit eam alicui hoc pacto vt

reſtituatur ſibi in equali precio in quo erat cuz ab eo mutuo da
retur· Nam ſi facto mutuo minorata eſt poteſt recipere in illo
equalenti in quo erat qñ mutuauit nec cõtractus eſt illicitus·
ſm Alex de al· & no· in contractibus ſancti Bernardini ſmo
ne· xl· ar· iij· c· i· Si fecit contract9 vſurarios vel alias fraudu
lentos & illicitos & quos nã ſi ſcienter fecit mortaliter pecca
uit & tenet ſatiſfacere leſis· Si ſenſalis proſoneta vel media
tor fuit ſcient contractuum fraudulentorum mortaliter pecca
uit & reſtituere tenetur· Idez ſi fuit mediator contractus vſu
rarij cum diſtinctione tamẽ que habetur ſupra precepto ſep
timo · Si mediator extitit in alijs contractibus licitis puta vẽ
ditionis equorum domoruz & huiuſmodi & ſcienter male cõ
ſuluit emptori in eius damnum & ſui ac venditoris vtilitatẽ
mortaliter peccauit & tenetur ei ſatiſfacere de regulis iuris· nl
lus· l· vi in nouella · & idem eſt ſi male cõſuluit vendẽti· Si
fuit mediator in matrimonialibus contrahendis & mendacijs
vſus eſt in preiudicium notabile alterius contrahentium mor
tale videtur· xxij· q· ij· c· Primum· Si emit res raptas vel fu
ratas & huiuſmodi vide ſupra precepto ſeptimo· Si prop
ter lucrum expoſuit ſe ſcienter periculo mortis mortale eſt· Si
ſe tranſtulit ad partes longinquas vel per multum tempus ab
ſens fuit a coniuge ſua abſqz vrgenti neceſſitate & abſqz eius
licencia non videtur abſqz periculo peccati mortalis cum pro
babiliter preſtet ei occaſionem mali·

Ab artificibus mechanicis operarijs & huiuſmodi C· xij·

SI facit artem cuius artificium eſt indifferens ad bonũ
et malum vſum vt facere gladios lanceas baliſtas ſa
gittas & quedam venena quibus vtimur ad ſanitatem & hu
iuſmodi nam ſecundum Ray· ſi talis hoc facit vel vendit pro
pter hoc vt homines talibus abutantur vel ſi ſcienter vendat l
donat eis quos ſcit abuſuros mortaliter peccat & grauiſſime·
ij· q· i· Notum Et omnia peccata que occaſione illarum rerum
ab alijs ꝑpetrant ſibi imputantur & reus ẽ apud deuz oĩm aĩa
rum que propter hoc pereunt· Si autem habuit bonam inten
tionem nec credidit illos talibus abuſuros vel habens animũ

indifferentē nihil sup hoc cogitabat aut ignorabat q esset illi citū talia facere vel vendere n̄ videt peccare nisi forte ex q̄litate psone vel tpis cognosceret vel pbabiliter ꝯscientia sibi dictaret q emens non q̄rit illā rem nisi ad malū perpetrandum. qd tn̄ de facili credere non dēt. Cō. hosti. & tho. scda scde. q.
¶ clxix. ar. ij. Si vero facit artē oīno pniciosam & ad nullū vsū humanū vtilē serua qd dixi in pnci. c. precedentis vbi multa
¶ habent que etiā tangūt artifices. Si in arte sua mēdacijs scient vsus ē & cū intentione fallendi pximū mortale ē. xxij. q.
¶ ij. c. j. & tenent restituere lesis. Si aūt non intendit nocere s se indēnē suare veniale ē sm Tho. & Ric. in. iiij. nisi assidue & ex mala ꝯsuetudine mentiat qa tunc sm Hosti. mortale ē.
¶ Si vsus ē iuramentis vel periurijs vide s. ti. in pcepto scdo
¶ Si vsus ē iniustis seu falsis mensuris vel ponderibꝰ vide s. c. pcedenti Si humectauit mercātias sicut q̄nqꝫ fit in pipe ꝫin cibero crocho lana & cōsimilibus q̄ pondere vendunt vt magis ponderent grauiter peccauit & dampnificatis restituere te-
¶ netur. Si iniuste diffamauit alioꝝ merces opa vel artificia vt sua melius vendat & eius apotheca maiorem cōcursū habe-
¶ at tenet. Si nouitatū fuit curiosus inuentor: nā & ipe peccauit & cetis occasionē peccandi pbuit sm tho. vbi s. pide Criso. inqt ab arte calceoꝝ sutoꝝ & textoꝝ multa abscidē oportꝫ
¶ Si i arte sua fidei sue se fiducialit ꝯmittētes decepit in q̄litate seu q̄ntitate rei aut in pcio vi mortale & eis restituere tenet.

Ab aromatorijs.

Primo querendum est si in cōponendis medicinis minus diligenter se habuit aut n̄ posuit ea q̄ medicꝰ ordinauit vel n̄ posuit ita bona & recentia sicut oportuit vel tanq̄ inexpertus male cōposuit. Nam si medicina fuit nocua vel non proficua infirmo predictis de causis cum ex hoc habeat sequi necessario grauior egri infirmitas vel mors atqꝫ medici infamia non videtur excusari a mortali | & tenetur
¶ de omni damno. Si scienter vendidit vnam rem pro alia vt corruptam pro bona | antiquam pro recenti | vilem pro p̄ciosa mortaliter peccauit | & lesis tenetur de omni damno.

Si ſophiſticauit aromata conmiſcendo res viles p̄cioſis mi-
n⁹ bonas optimis & vendidit ꝓ puris vt ſolet fieri ī ſiropis
confectionibus electuarijs ſpeciebus cereis & huiuſmodi nam
vltra peccatum leſis ſatiſfacere tenetur eo modo quo dictum
eſt ſupra capitulo duodecimo. Si tamen huiuſmodi mixtu-
ra non ſit nociua ſed ſit vt res reddatur magis delectabilis &
detrahatur de precio quantum conuenit nō videt̄ illicita. Si
ſcienter exceſſit in p̄cio vendēdo res viles ꝓ p̄cioſis vel cari⁹
q̄ꝫ cōiter ſit ab alijs aromatarijs. nā vltra peccatū tenet̄ leſis
ſatiſfacere ſi ē qd notabile alias ē paupib⁹ erogandū. Si do-
cuit vel ſciēter vendidit ea qb⁹ ꝓcreat̄ aborſus & ad hoc effe
ctū vel vendidit venena eis q̄s credidit abuſuros mortale ē.
Si vendidit ſcient̄ rē defectuoſam alicui vel expendit mone
tam falſam credens ſic poſſe alium decipere quia in emēdo eā
vel in recipiendo monetam ipſe eſt deceptus. Nam hoc nullo
modo licet ex quo defectuꝫ rei vel monete nouit. Si alicui mu
tuauit pecunias principaliter propt̄ hoc vt iret ad apothecā
ſuam vſura eſt vide eodem titulo capitulo ſeptimo. Si in die
bus feſtiuis vendidit vel alios vendere fecit ſeu permiſit in-
differenter: vel tenendo apothecam apertam: Nam hoc non
licet niſi pro imminenti neceſſitate. Vide ſupra precepto ter
cio. A laniſice vel trapecita Si dolum in arte ſua vel frau
dem quoquomodo cōmiſit faciendo pannos lane minus preci-
oſe & bonitatis & vendendo pro pannis lane maioris p̄cij &
bonitatis vel minus tincture pro alia nl minuendo de precio.
vltra peccatum tenetur reſtituere leſis. Si commiſit fraudeꝫ
faciendo trahere pannos ad tiratorium vltra modum debitum
artis. Nam cum hoc cedat ad damnum ementis: quia pan
nus deficit a menſura ſi poſtea madidatur & tonditur vt mo
ris eſt. Tenetur vendens vltra peccatum emptori ſatiſfacere.
Idem dico de his q vendunt caligas factas ex panno minus
debito balneato que poſtea cum eis emptor vtitur reſtringun
tur & decurtantur & cito lacerantur. Si tradendo lanaꝫ ad
fillandum dedit tredecem vntias pro libra fraudulenter no-
lens tamen ſoluere niſi pro fillatu vnius libre peccat & te-
netur ſatiſfacere: niſi ita eſſet de more patrie. Si vendidit

pannos laceratos ad tiratorium licet remendatos aut male textos vel tinctos vel cardatos pro bonis nam hoc non licet nisi demat de precio quantum importat ille defectus alias fraudem et dolum committit | et tenetur satisfacere vt supra eodem titulo capitulo xij. Ad idem tenentur mediatores qui scientes tales defectus faciunt vendere pro bonis. Si distulit soluere creditoribus suis vel mercedem reddere operarijs vide vbi supra

Ab aurifice et monetario.

SI fecit vel vendidit aurum vel argentum alchimicum pro vero vltra peccatum tenetur emptori satisfacere de damno. Con. Tho. secunda secunde q. lxxvij. Si tamen expenderetur tantum pro tanto sine aliqua falsitate forme vel materie non videtur illicitum secundum do. Ol. con. suo. Si emit pro se calices sacros non conflatos prohibitum est. x. q. ij. hoc ius. Si cudit monetam vel monsinata sine consensu principis: nam sine autoritate eius non licet secundum Bar. C. de fal. mo. l. ij. et iij. vel etiam autoritate regis domini seu vniuersitatis superiorem non recognoscentis vel qui in hoc tanto tempore prescripsit quod initij non extat memoria extra de ver. sig. super quibusdam. Et qui contra facit grauiter peccat et multipliciter punitur. Si cudendo vel fabricando monetam fraudem quoquomodo commisit in materia forma pondere vel valore: nam si in vnoquoque horum quatuor defectus reperitur iusta pecunia defraudatur. vnde notat glo in c. quanto. de iuriur. Si monetam fabricatam falsificauit tondendo vel tingendo scilicet monetam eneam inargentando seu deaurando aut monetas graues eligendo & conflando et alias transire permittendo sicut faciunt campsores: nam hij omnes sunt infames etiam falsarij et multipliciter puniuntur. C. de fal. mo. l. j. et di. c. quanto. Con. ibi hosti. Si alicubi emit monetas diminuti ponderis prout ibi currit vt alium locum portaret cum lucro venditurus: Nam si vbi eas vendidit indifferenter sicut expenduntur sicut integre monete non videtur in hoc peccare cum nulli inferat damnum | et sibi ex industria sua et labore querat lucrum: sicut contingit etiam de alijs mercimonijs que plus minus ve valent in vno loco quam in alio.

A tabernarijs·

SI vendidit vnā speciem vini ꝑ alia vel poſtq̄ expo-
ſuit vinum venale & attraxit homines miſcuit illud
aqua vel minus bono vino grauiter peccauit niſi ſub
traxerit de precio quantum debuit· Si ad clarificādum vinū
aliquid corporibus nociuum miſcuit· Si vendidit vinum mē
ſuris muſtis vel minus plenas dedit· vltra peccatum tenetur
reſtituere· vel pauperibꝫ erogare vt ſupra· e· ti· c· xij· Si poſt-
q̄ vendidit vinum aut alia comeſtibilia occulte ſubtraxit ea
comedit vł bibit ad hoc vt etiam alia emant vltra peccatum
reſtituere tenetur· Si diebus feſtiuis vendidit principaliter
propter lucrum ſummo mane etiam in qualibet maiori ſollen
nitate aperiens tabernam mortaliter peccauit· Si ſcienter vē
didit vinum ſe inebriare volentibus ·non curans de peccato
dummodo lucretur· mortale eſt· Et idem ſi propter lucrum
precipue diebus feſtiuis procurat quod ibi vendantur que-
dam ad potum cōcitantia vt magis bibatur· Si in domo ſua
tenuit meretrices· latrones· ribaldos· & alearum luſores· pre
ſtando eis naybos carticelas & taxillos & exigendo pro eis
pecunias· mortale eſt· Et efficitur particeps omnium pecca-
torum talium· ij· q· i· Notum · Si carius & plus debito ven-
didit ſimplicibus vel ignotis aut tranſeuntibus q̄ alijs quia
prohibitum eſt· extra de emp· & vendi· c· i· Si fidelis fuit in
ſeruando res ſuas hoſpitibus· nam ad hoc tenetur· & ſi amiſſe
fuerint ſatiſfacere obligatur· ſecundum Bar· in· l· i· ff· de fur·
aduer· nau· cau· & notat collec· extra ď loca· capitulo primo·

A ſutore·

Si retinuit ſeu occulte ſubtraxit de pāno vel ſerico tela bom
bice & huiuſmodi· Nam furtum commiſit· Et ſi ſit quid no-
tabile reſtituere tenetur niſi ꝓbabiliter perſona cuius ē mer-
cedem laboris eius vel omnino non dediſſet vł diminute· Si
aliquando promiſit aliquid facere· cum ſciret non poſſe atten
dere peccatum eſt· Si diebus feſtiuis & noctibus preceden-
tibus laborauit vel laborare fecit aut permiſit · ſeu toto ma-
ne maiorum ſollennitatum ſe occupauit in veſtiendo nouas

veſtes tam viros ꝙ mulieres non videtur excuſari a peccato
& ſi propt̃ hoc omittitur miſſa eſt mortale· Si ſic veſtiendo
mulieres vel aliquid circa eas faciẽdo ſe habuit inhoneſte vel
alicui ſcandalum dedit mortaliter peccauit· Si in arte ſua
aliquid illicitũ per ſe fecit vel per alios puta veſtes nimiũ cau
datas ſcolatas impudicas & huiuſmodi non excuſatur a pec
cato· Si famulos ſeu operarios quos mercede conduxit bene
& fideliter tractauit & eis pacta ſeruauit· nam alias tenet̃ ill̃
ſatiſfacẽ· Si puerũ quẽ duxit grauit̃ pcuſſit vel vulnerauit
tenet̃ de dãno qꝛ leuis tm̃ caſtigatio talibꝰ pmiſſa ẽ· ff· e· Itẽ
q̃rit̃ ſi p errorẽ veſtẽ alicuius dedit alteri tenet̃ ei· ibidem·

A locatore & conductore·

SI ſcienter locauit aliquam rem vicioſam· puta domũ
ruinoſam· equum claudicantem vel alias defectuoſum
hoc ignorãte cõductore peccauit mortaliter ſi inde ſe-
cutum eſt vel veriſimiliter ſequi poterat notabile dampnũ cõ
ductori & tenetur ei de omni dampno inde ſecuto· & ſimilit̃
tenetur ſi locauit rem vicioſam ignoranter licet nõ peccauerit
ff· loca & conduc· l· ſi aedes· §· i· & notat hoſti· & durã· i ſu-
ſuis· e· ti· & Jo· an· extra· e· c· i· Si notabilit̃ cariꝰ ꝙ debuit
rem ſuam locauit conſideratis cõditionibus occurrentibꝰ pec-
cauit plus & minꝰ ſm ꝙ conductorem grauauit· Si locauit
operas ſuas in faciendo aliquã rem & dampnum intulit dño
rei rem ipſam deſtruendo in totũ vel in parte· nã ſi hoc contin
git culpa ſua etiã leui aut illorum quoꝝ opẽ vł opera vtit̃ te
net̃ de dãpno dato ſm hoſti· ſecꝰ ſi diligẽtiam adhibuit quã
diligẽs paterfamilias adhibuiſſet· ff· eo· ſi merces· §· Qui co
lũnã· de caſu vero fortuitu nõ tenet̃ niſi p pactũ expſſus fue-
rit vel aliquibꝰ caſibꝰ expreſſis cũ clauſula generali vt notat
Jo· an· vbi ſ· Si locauit operas ſuas tm̃ vel locauit rem &
operã ſimul vel accepit ſpeciem ex inominato cõtractu vt ali
quid faciat i ea licꝫ poſtea caſu fortuito ipeditꝰ fuerit totã tm̃
mercedem accipiet niſi mora vel culpa ſibi poſſit imputari vł
niſi tempore quo nõ potuit in ea opari alteri operatus ẽ a quo
mercedẽ habuit vt notãt Inno· & Jo· an· vbi ſupra et hoſti·

ſm ſu.e.ti Si conductor male tractauit rem ſibi locatā vt equū
vel boues non paſcendo & minus fatigando & huiuſmōi tene
tur ad arbitrium boni viri ſm Ray. in ſum. Si conductus ad
opus alicuius ex feſtinantia vel negligentia non fideliter & di
ligenter opatus eſt ſepe pauſando vel moram trahendo tenet
ſatiſfacere de dāno. Si ſeruiens ſeu laborator exiſtens alicuius
magiſtri fideliter ſe habuit in oī ſibi cōmiſſo nā ſi aliqd ei oc
culte ſubtraxit vel ī aliq decepit mortaliter peccauit ſi ē quid
notabile & reſtituere ei tenetur vel etiā ſi ſit qd minimū & fecit
aīmo dānificādi ſm Tho. ſcda ſcde. q. lxi. & .xiiij. q. vj. c. vl.

. A piſtore

Si fecit panē nimis ponderoſū ita q emētes ſint decepti ł
minoris ponderis q̄ debuit vel alterius farinam bonam acce-
pit illis qbus faciebat panē & poſuit minus bonā vel cū nimio
furfure qa peccauit & ad reſtitutionem tenetur. A macellario
Si macellarius vendidit carnes corruptas pro ſanis eſt
mortale. Si vendidit vnam ſpeciem pro alia vt capram pro
caſtrato & huiuſmodi aut diminutum pondus vt .xi. vnti-
as p libra peccauit & tenetur de dānis. A cerdone. Si ven
didit ſpēm corij p alia minus bona ī ſotularibus peccauit et te
netur de eo qd plus accepit rōe huius deceptōis. Si vendidit
ſotulares maiori pcio ꝓpter ſolutōis dilatōz. Ab hiſtrione
Si fecit repntationes ſeu iocos cū vbis turpibus vel actibus
turpia repntantibus vel cū incantationibus nam hoc illicitum eſt
& mortale. Et talia exercentes non ſunt abſoluendi nec cō-
municandi niſi omnino deſtiterint. Et de his loquitur. c. pro
dilectione. de con. di. ij. & di. lxxxvi. Qui donant. Vbi dici
tur q qui talibus donant pro opere ſuo grauiter peccant.
Facere autem ad recreationem & ſolacium hominibus exhi
bendum dummodo fiat in locis temporibus & modis opor-
tunis & a perſonis laycis non videtur prohibitum ſecundum
Thomam ſecunda ſecunde. q. A muſico .Si vſus eſt in
ſtrumentis muſicis. Nam quis de ſe vſus talium ſit licitus et
conſequenter fabricatio & venditio. poteſt tamen multiplici-
ter eſſe peccatum in vſu eorum vt ſi ad laſciuiam prouocandā
vel nimiam complacenciam ſenſualem precipue cum ī diuinis

officijs pulſantur ballate & cantiones laycales cum hoc ce=
dat ad magnam dei irreuerenciā· Que·n·conuentio chriſti ad
belial· Sed an hoc ſit mortale vel veniale relinquo dei iudicio
Si pulſat organa in feſtis ad officia principaliter ꝓpter lucꝝ
turpe eſt & illicitum·

A Ruſticis & agricolis· C·xiij·

PRimo ſi quoquomō excommunicatus fuit vt pro dam
nis illatis ł furtis & huiuſmodi ſeu cuꝫ excommunica
tis participauit vide ſupra e·ti·c·j· Si ſcit & credit
omnia ſacramēta eccleſie & ſi ē confirmatus de hoc ſupra par
te tercia ti·iij·c·ij· Si ſcit orationem dominicam & ſimbolum
apoſtolorum & credit que in eo continentur implicite & ex=
plicite vt habetur ibidem·c·j· Si obſeruauit feſta ipſe cum
familia ſua & in eis miſſam integram audiuit vt tenetur vid̄
ſupra precepto tercio· Si obſeruauit ieiunia quantum potu=
it non tamen ad ea tenetur niſi vt habetur ſupra p̄cepto ſcd̄o
Si ſacerdoti ſuo inobediēs fuit in his ad que tenet aut cōtra
eū ſe ꝓterue habuit vel ei detraxit in re notabili mortale eſt
Si decimas non ſoluit integre ſm̄ bonam conſuetudinem loci
ſeu quod vilius erat de induſtria dedit mortale videtur · Si
furatꝰ ē aliqd vicino ſuo puta aſportando fructꝰ vuas nuces
caſtaneas pullos & huiuſmodi peccauit ſm̄ intentionem quaꝫ
habuit & tenetur omnia reſtituere ſecundum Tho· Vuas aūt
comedere in vinea alterius & ſpicas conterere non videt pec
catum de con·di·v· Diſcipulos· Si per animalia ſua dannifi
cauit agrum vel vineam alicuius paſcendo ea vel alias ledendo
nam vltra peccatum tenetur vel animalia dare vel extimatio=
nem danni reſtituere extra de iniurijs·capitulo Si leſerit·&
capitulo finali · Si alias quoquomodo nocuit proximo ſuo
vel dannificauit per ſe vel familiam ſuam vel diſrumpendo ſe
pes : aut incidendo arbores & nemora & aſportando ligna &
huiuſmōi· Et p̄cipue ſi mutauit tminos agroꝝ ł poſſeſſionū
addēdo aliqd de tra vicini ſui agro ſuo arādo vel alias ī his oī
bꝰ peccauit et reſtituere tenet extra de iniurijs·capitulo·finali

Si regulauit facta ſeu negocia communitatis & infideliter ſe habuit vel iniuſte & ex culpa ſua dampnificauit communitatem in generali ſeu aliquem de communitate in ſpeciali· qꝛ tenetur vt ſupra· Si tenens poſſeſſionem ad fictum male tractauit ſeu non diligenter curauit vel cenſum integre & debito tempore domino nō tradidit· ſeu alia cum eo conuenta nō ſeruauit cum tamen potuerit peccauit & ſatiſfacere tenetur· Si parciarius fuit & aliquid ſubtraxit de fructibus fingens ſe minus recollegiſſe vel alias fraudem vel notabilem negligentiam in dampnum domini commiſit vt non ſcindendo cultiuando aut non ſeminando terram vel fructus debito tempore non colligendo aut boues nimis fatigando adeo vt perierint vel notabiliter deteriorati fuerint precipue propter proprium commodum· peccauit et tenetur ei de dampno· Si animalia tenens in ſocidum non reſpondit ex integro de lana fetibus & huiuſmodi ei qui ſibi dedit animalia quia tenetur & eſt mortale· Si familiam ſuam gubernauit ſm̃ precepta dei & eccleſie vt habetur ſupra· e· ti· c· ij· Si de flagellis dei et infortunijs impaciens fuit vel aliquid contra deum inordinate locutus eſt· Nam ſi deliberate fecit mortale eſt· Si teſtimoniū falſum dixit precio vel odio & ſi vicino ſuo inuidit & accuſauit eū apud dominū ſeu officiales iniuſte ꝓpt qđ dāpnificatus eſt· peccauit mortaliter & tenetur ad reſtitutioneꝫ de dampno dato· vide ſupra· e· ti· c· iiij· De varijs ac falſis opīonibus quas habent ruſtici & vetule multipliciter vt de incantationibꝫ & diuinationibus & ſimilibꝫ de hoc dicitur plenius ſupra in primo p̄cepto· Si impleuit vota ſua vel nō· vide ſupra p̄cepto ſecūdo· Si impaciens fuit in laboribꝫ aut ex inercia maluit mēdicare q̄ꝫ laborare· Si volūtarie occaſionē laborandi in die feſti ſibi preparauit vt ſecando fenū tali die qđ cogat laborare in die feſto in curādo cōgregādo vel recōdendo· mortale videtur· De maledictōibꝫ iniurijs rixis cōtentionibus choreis & vanitatibꝫ potationibus ſuperfluis ludis iuramētis piurijs ac mēdacijs· vide de ſingulis ſupra ī locis ſuis·

A publicanis ſeu daciarijs Ca· xiiij·

SI exercuit ſeu exegit p ſeip̄m vel p alios dacia ſeu ga
bellas illicitas nā huiuſmodi exactōes iure canonico ci
uili & diuino ſūt reprobate niſi ab īpatore vel rege ł
lateranenſi cōcilio ſunt ɔceſſe vel alias ex longa ɔſuetudīe cu
ius initij n̄ extat memoria debeant᷑ vt ſ·e·ti·c·ij·plene habe
tur & aliter exigēs ſcient᷑ mortalit᷑ peccat & reſtituere tenet᷑
¶ Si exegit vel extorſit vectigal p eis rebꝰ p qbꝰ ſolui n̄ debꝫ
vel ſi de eis p qbus debet ſolui exegit plus ꝗ̄ debuit nā ſi vl
tra data ſtatuta ſeu ɔſuetudīes rōnabiles eiuſdem pedagij ali
qd ſcienter exegit mortaliter peccauit & reſtituere leſis tenet᷑·
¶ Si falſo & mendacit᷑ adinuentiones fecit īponendo alicui ꝙ
pedagiū defraudauerit nā vltra peccatū tenet᷑ ei ſatiſfacere de
¶ omni dāno īde ſecuto & de calūnia ſibi impoſita· Si vero exe
git penā & emēdā in quam quis iuſte incurrit p eo ꝙ decepit
ſeu decipe voluit pedagiū occulte deferendo res obnoxias pe=
dagio non ē illicitū dummodo n̄ exigat vel extorqueat vltra
¶ quā ei de iure p̄mittit᷑ ſm datū rōnabile tn̄ eiuſdeꝫ· Si exegit
p ſe vel per alios pedagiū a clericis etiā p̄ime tonſure tm̄ vel
a religioſis ſeu perſonis eccleſiaſticis p pſonis vel rebus ppri
is ſeu eccleſiaruꝫ ſuarum quibuſcunqꝫ quas non cauſa negoti
ationis deferunt vel deferre faciunt excommunicationem incur
rit vt in·c·ꝗ̄cꝗ̄ꝫ·de cen·li·vi·a qua excommunicatione abſol=
ui non poterit ſcꝫ ab epiſcopo niſi prius facta reſtitutione ſecū
dum gloſam ibidem in fi·nec ſufficeret cautio ſꝫ requiritur ac
tualis reſtitutio vt notat glo·in cle·preſenti·eo·ti·Con·Ste·
¶ Jo·de legna·& Jo·de imo·Si vero p rebꝰ q̄s hꝰmodi pſo
ne eccleſiaſtice cauſa negotiationis deferunt noīe ſuo vel etiaꝫ
alieno vel deferri faciunt exigatur vectigal ſeu pedagiū licituꝫ
eſt tamen ſtabitur iuramento eorum vel etiam nunciorum ſuo
rum niſi perſonaruꝫ qualitas hoc diſſuaderet ſi queſtio ſit de
clericatu· ſcilicet an deferens ſit clericus vel non: vel ꝙ res
portetur cauſa negotiationis vel non·Concor·predicti docto·
¶ Si exegit per ſe vel per alios pedagium pro rebus quas por
tant layci p vſu proprio de hoc vide ſupra eodem·ti·c·tercio
¶ Si exiſtens depoſitarius ſeu canepariꝰ pecuniarum exacta=
rum pro pedagio infideliter ſe habuit; nam ſi occulte aliquid

exegit a socijs vel subtraxit aut retinuit seu alias quoq̄mō de fraudauit vltra peccatum tenet omnia restituere

A rectoribꝰ seu administratoribꝰ hospitaliū & alioꝝ locorum pioꝝ ac domoꝝ religiosoꝝ Ca. xv.

SI nouit se n̄ idoneū regimini huiusmodi locoꝝ pioꝝ Nā eoꝝ gubernatio n̄ pōt sine dei offensa cōmitti nisi viris ꝓuidis idoneis & boni testimonij q sciāt velint & valeant loca ipa ac bona eoꝝ & iura vtiliter regere & eoꝝ ꝓuēt⁹ & reddit⁹ i ꝑsonaꝝ miserabiliū vsū fidelit dispensare vt habet in cle. qa ꝯtingit de reli. do. Si existēs rector seu administrator alic⁹ hospitalis seu loci pij ꝯfecit inuētariū bonoꝝ omniū eiusdē loci & iuramētū ꝑstitit nā ad hoc tenet vt ibi et iurabit iuxta formā quā ponit Spe. i ti. de tutore i pn. Si bōa & ꝓuēt⁹ hospitalis seu loci pij quoq̄mō in vsus ꝓpos ꝯuertit nam hoc nullaten⁹ licz vt in d. c. qa cōtingit scz vltra victum & vestitū nec fruct⁹ etiā a solo sepatos facit suos talis rector vt notat glo. ibidē et sic in hoc habet minorē potestatē q̄ ꝑlatus qui huiusmodi fructus facit suos vt plene dicet infra. c. xvij. Et si scienter eos conuerterit in vsum proprium aliter q̄ predixi mortaliter peccat & ad restitutionem tenetur vt notatur in dicto. c. quia contingit. & ibi per Jo de imo. et alios doc. Si fuit negligens recuperare bona res & iura ipsoꝝ locorum a manibus occupantium seu vsurpantium: nam ad hoc tenetur & si non facit peccat cum et negligens acquirere quādo potest teneatur. xij. q. iij. quicunqz. Con. Jo. de imo. vbi supra. Si ex negligentia sua permisit collabi et disperdi domos aut edificia ruinis deformari tenet ad emendā: Naz hoc est signū euidēs male administrationis | et debent huiusmodi reparari de redditibus locoꝝ qui supersunt vt notat glo. vbi supra. Si ea que ad certum vsum sunt oblata seu relicta in vita vel in morte ad alium vsum conuerterit etiā piū: naz hoc non licz nisi autoritate sedis apostolice precipue qn̄ possūt cōuerti ad vsum deputatum secundū Lapum. Si vero non possunt ad illum vsum conuerti poterunt ad alium conuerti etiaz per inferiorem a papa secundum quosdam. vide notata per

Jo· de ymola· vbi ſ· et do· An· de bu· in· c· ſignificatū de p̄bē·

clericis

A clericis & in ſacris ordinib9 conſtitutis· Ca· xvi·

Circa clericos & in ſacris ordinib9 cōſtitutos poſſunt ſic formari interrogacōes plus & minus ꝓut conditiōi eorum videbit̄ expedire· Primo· ſi rite ordinatus eſt· Nā ſi exiſtens irregularis puta biganius homicida mutilator illegittimus & huiuſmodi & abſq3 diſpenſatione ordinem recepit mortaliter peccauit nec habet executionem ordinis niſi diſpenſet̄ cum eo· alias ſi exequeret̄ peccaret adhuc mortaliter· Si fuit ordinatus ante etatem legittimam mortaliter peccauit & debet ſuſpendi ab executione huius ordinis vſq3 ad etatem legittimam· extra de temp· or· vel non eſt· cō· glo· in cle· generalem· de eta· & q̄· vide vbi· Si fuit ordinatus extra tempa congrua debet deponi· extra· e· c· ſane· Si fuit ordinatus per ſaltum .i· vno ordine pretermiſſo alium ſuperiorem recepit vltra peccatum debet deponi ſed ex diſpēſatione epi ſi non ex malicia hoc fecerit poteſt ad ordinem omiſſum ꝓmoueri· di· lij· Sollicitudo· & extra de de· per ſal· pro· c· vnico· Glo· Ray· dicit ꝙ hoc caſu etiā ad ſuperiores ordines pōt ꝓmoueri p̄ epiſcopū· ſecus videtur ſi ex malicia· Si p̄ ſymoniā ordinem recepit aliquid temporale dando vel ꝓmittēdo pro ipſa ordinatione ordinatori vel alteri cuiuſq3 ſiue ſit mun9 a manu ſiue ab obſequio vel a lingua· Nā ſic excōmūicacōz & ſuſpēſiōem incurrit a qua nō poteſt abſolui vel diſpēſari niſi a ro· pō· preterꝙ in mortis articulo· vt pat3 in extrauaganti Martini qnti q̄ incipit· dāpnabile· & alia Eugenij papa· iiij· que incipit· cū deteſtabile· Si ſcient̄ ordīat9 fuit ab epo ſymoniaco licet non ſymoniace· Nā mortaliter peccauit & non recepit executionem ordinis ſed eſt ipſo iure ſuſpenſus et irregularis· ſm Ray· nec poteſt per epiſcopum diſpenſari· i· q· i· Si quis a ſymoniacis· ſec9 ſi ignorant̄ qa tūc poterit ab epo ſ nō ab eodem· cō· hoſti· Si exiſtens excōicat9 maiori excōicacōe ordinē ſacrū vel etiā non ſacrū ſcienter ſuſcepit· mortalit̄ peccauit nec ordinis execucōem recepit· Si vero ignoranter ignorantia probabili· tūc ſi eſt cleric9 ſecularis ſol9 papa

diſpenſat· Si vero religioſus· abbas vel prelatus eius· extra
de ſen· exco· cũ illorũ· & ibi glo· & doc· & Ric· i· iiij· di· xviij·
ar· iij· q· i· Si exñs in mortali peccato etiã occulto ordinẽ re-
cepit· nã mortalit̃ peccauit ẜm Ray· ſic recipiẽdo ordies ſicut
& alia ſacramenta· xl· d· Multe· lxxxv· d· Illud· cõ· tho· et
pe· in· iiij· ſen· d· xxiiij· Si ſciẽs ſe excõmũicatũ vel in peccato
mortali exhibuit ſe in aliquo actu ſeu officio ordinis vt faciẽ-
do accolitatũ· ſubdiaconatum· diaconatũ· aut ſollẽniter aliqđ
ſacramentum miſtrando· puta baptiſmũ ſacram eukariſtiam
ſeu penitentiam & huiuſmodi mortaliter peccauit & totiẽs q̃
ciens huiuſmodi actum fecit· ẜm tho· & Alex· Si excõmuni
cat9 maiori excõmũicacõe ſollẽnit̃ celebrauit· nã ex hoc effi
citur irregularis· xi· q· iij· ſi qs eps· i· & ij· nec põt diſpenſari
niſi p papã de ſen· exco· Is· qui· li· vi· Cõſtitutus tñ in mino
ribus ſolũ ſi inmiſtrat ſeu exercet officiũ ſuũ etiã cũ ſollẽnita-
te ẜm quoſdam nõ efficit̃ irregularis q2 illa duo capitula nõ
loquntur đ eis ẜ hoſti· ſentit φ ſi talis ſe ingerat diuis tanq̃
in ſuo ordine vel officio non tanq̃ accolit9 vel exorciſta irre-
gularis efficit̃ vt· c· cũ medicinal· đ ſen· exco· li· vi· ar· xxiij·
di· accolit9· & tribꝰ· c· ſeqñtibus· idẽ collec· extra de cle· ex-
mi· Illud· & archi· xi· q· iij· ſi quis a ſuo· & hec opinio veri-
or vt habet̃ in ſpe· ti· delega· Si vſus ẽ ordie a quo erat ſu
ſpẽſus nã ſiue ſuſpẽſus erat a iudice ſiue a iure & miſtrauit in
ordie a quo erat ſuſpẽſus irregularitatem incurrit· xi· q· iij· ſi
quis eps· & p ſolũ papã diſpẽſari põt vt in· d· c· cũ medici-
nal· Si exñs interdict9 vſus eſt ordine· nã irregularitatẽ ↄtra
xit ſiue ei ſint interdicta diuĩa ſiue eccleſie ingreſſus vt in· c·
Is cui· de ſen· exco· li· vi· Si celebrauit ſcienter in loco inter-
dicto non exiſtẽs ſup hoc priuilegiatus nec in caſu a iure con-
ceſſo irregularitatẽ incurrit a qua niſi p ro· pon· diſpẽſari po-
terit extra de ſen· exco· Is q· li· vi· Si vſus ẽ ordie quẽ nõ ha
bebat· Nã ẜm Ray· qui nullũ habẽs ordinẽ vel aliquẽ habẽs
exercuit officium alterius quem non habuit· In primo caſu ſi
non velit ceſſare debet excõmũicari & nunq̃ ordiari· extra de
nõ or· mi· c· i· In ſcđo caſu debet; deponi ab eccleſiaſtico ordi
ne· quẽ habebat· c· i· & ij· & ẽ irregularis vt notat Scđ· in

iiij·di·xiiij·q·ij·Si vſus eſt ordine in irregularitate nam toti
ens incurrit nouū irregularitatis vinculū vel ſaltē tranſgredi
tur totiēs dei & eccleſie ꝓceptū extra de temp·or·ſepe·li·vj·
et de ſen·ex·is q·&:c·is cui·eo·li·Si extitit notorius forni
cator altero de tribꝫ modis·Vt quia confeſſus ē in iudicio per
ſeipſum vel conuictus vel crimen adeo manifeſtum eſt ꝙ non
poteſt vlla terguiuerſatione celari naꝫ talis ipſo iure ſuſpenſus
eſt quo ad ſe & quo ad alios·xxxij·di·c·preter hec·&·lxxxj
di·ſi qui ſunt·Et hoc verum ſiue talis fuerit in ſacris ſiue in
minoribus ordinibus conſtitutꝰ vt notat Archi·xxxij·di·c·
ad hec·Et eſt ſuſpenſus ab omnibus actibus ordinuꝫ ꝙdiu
in vicio perſeuerauerit & ſi interim officia ſua exequatur effici
tur irregularis & habet opus per Ro·pon·diſpenſari etiā ſi a
vicio ceſſaſſet ſm Inno·& Hoſti·vt notat Archi·& do·An·
de bu Vnde licꝫ a vicio ceſſauerit ſi ante diſpenſationem vtit᷑
officio ſuo mortaliter peccat·ſi aūt ſic ſuſpenſus non eſt execu
tus officia ſua indiget tamē abſolutione quā poterit tunc epi
ſcopus facere ſecundum Inno·debet etiam talis ab alijs euita
ri in miſſa & diuinis officijs·di·xxxij·nullus·&·c·preter hec·
Etiam anteꝙ ſit admonitus ſm communem opi·doc·quā te=
nent Tho·Ray·vv·Inno·Hoſti·Jo·cal·& do·An·de bu·
et hoc verū ſm ea que cōtinentur in corpore iuris ſcꝫ ꝙ a tali nō
debent audiri diuina nec recipi ſacramenta:niſi baptiſmus &
eucbariſtia in extrema neceſſitate·xxxij·di·§·veruꝫ·Circa hec
tamen aliqua innouata ſunt per concilium Baſiliē·vide in pi=
ſa·Clericꝰ·iij·§·i·in additione·Si tonſurā nō portauit vel ni
mis breuē peccauit ſi ītēdit vti priuilegio clericali ſm Ric·in
iiij·di·xxiiij·ar·ij·q·i·Si exercuit officia vel commercia ſecu
laria maxime clericali honeſtati indecentia vt miniſtrare in ta=
berna vel publice ſtare ad macellum aut ſe tirannidi immiſcu
it ſeu arma portauit ad aleas luſit comam nutriuit veſtem ni=
mis breuem vel de panno rubeo aut viridi detulit nā hec om
nia clericis prohibita ſunt extra de vi·& ho·cle·per totū·Si
nimis familiaris vel domeſticus fuit cuꝫ mulieribus precipue
extraneis vel habitauit ſimul cum eis nā hoc eſt prohibitum·
extra de cohi·cleri·a nobis·Si exercuit officium alicuius ordi

mis ſacri ſine debitis ornamentis vt faciendo ſubdiaconatum ſine mampulo diaconatum ſine ſtola vel celebrando miſſam ſine veſtibus ab epiſcopo benedictis ſcʒ ſine amictu alba cingulo ſtola mampulo & planeta· Nam ſine his celebrans grauiter peccat ſecundum Ric· & Sco·in·iiij·di·iij· Vbi tamen cõſuetum eſt cingulum non benedici non credit Ric·ꝗ celebrans cum cingulo non benedicto peccet· Con· Archi·de con·di·c· concedimus·& Gem·de pe·e·degradatio·li·vi·Si celebrauit ſciens ſine lapide ſacrato aut ſine licencia aut ſine adiutore vel ſine miſſali & huiuſmodi nam in quolibet horum videtur mortale quia prohibitũ eſt de con·di·j·c·j·&·c·concedimus & de con·di·iij·hoc quoqʒ·nec excuſat ignorantia iuris·Si exiſtens in ſacris obmiſit horas dicere canonicas: Nam totiens peccauit mortaliter quotiens ſcienter & ex induſtria ſeu malicioſa negligentia obmiſit vnam horam vel plures: non ꝗ tot ſint mortalia quot ſunt hore obmiſſe in die·ſed ſi vnaʒ obmiſit eſt vnum mortale ſi duas vel plures eodem die eſt etiam vnum tantum peccatum mortale ſed tanto grauius quanto plures obmiſit quia totũ officium vnius diei cadit ſub vno precepto & ſic obmittens officium vnius diei ſiue in toto ſiue in parte tranſgreditur ſolum vnum preceptum ſecunduʒ Vl· Secus ſi obmiſit ex obliuione vel infirmitate·Imo ſecundum Innocentium·Infirmi excuſantur a dicendo officium vel etiam ab audiendo ſi directe vel occaſionaliter eis poſſit obeſſe· Si dicendo officium diuinũ alijs exercitijs intrinſecis ſeu manualibus ſe occupauit aut mentem euagare non curauit trãſgreſſor ẽ precepti eccleſiaſtici extra de cele·miſ·dolentes·vbi diſtricte precipitur clericis in virtute obedientie vt diurnum officium pariter & nocturnũ quantũ eis deus dederit ſtudioſe celebrent & deuote·Si fecit officium ſecundum ordinem romane eccleſie vel metropolitane: Nam ad hoc tenentur clerici ſeculares ſecundum Guil·& notat Johan·de imo·in cle·grauı·de cele miſ·

A ſacerdotibus ſimplicibus·

SI celebrauit miſſam in locis ab epiſcopo non conſecratis: Nam hoc non licet niſi pro ſũma neceſſitate

puta vbi eccleſie cõbuſte fuit vel in itinere cũ defuerit eccleſia
q2 tũc licz celebrare ſub aere ſeu in tentorijs cũ tabula tñ ɔſe
crata· de cõ· di· i· c· ſicut· &· c· ɔcedim9· alias vero in domibꝫ
oratorijs priuatis ñ licz niſi ex priuilegio pape ł ex rõnabili cã
¶ de licẽtia epi· Cõ· Ric· i· iiij· di· xiij· ar· iij· q· i· Si celebrauit
in mortali exiſtens niſi prius de eo cõfeſſus licet contrit9 pec-
cauit mortaliter niſi in caſu de quo ſupra parte· iij· ti· iij· c· ij·
¶ Si celebrauit nondum dictis matutinis· peccauit mortaliter
ſm Guil· & hoſti· Ante vero primam celebrare non eſt mor-
tale niſi ſit contra preceptum vel inſtitutum vel conſuetudi-
¶ nem loci ſm· e· Guil· Si celebrauit ad faciendum veneficia
vel maleficia· mortale eſt & prohibitũ· xxvi· q· v· Quicunqz·
¶ Si celebrando non conſecrauit aut ſi conſecrauit· ſacramen-
tum non ſumpſit vel ſolum ſumpſit hoſtiam abſqz ſanguine
Nam hoc prohibitum eſt· & mortale grauiſſimum· de con·
¶ di· ij· Relatum· & c· ſe· Si non exiſtens ieiunus celebrauit·
mortaliter peccauit· vij· q· i· Nihil· & de con· di· ij· liquido·
¶ Si non in azimo conſecrauit ſed in fermentato grauiter pec-
cauit agens contra ſtatutum & conſuetudinem eccleſie ſecun
¶ dum Thomam· Si cum hoſtia quaſi corrupta vel vino ace-
toſo ſcienter celebrauit grauiter peccauit· ſecundum thomam
¶ in· iiij· di· ij· Si omiſit aquam cum vino in calice ponere ex
ignorantia vel certa ſcientia grauiter peccauit· de con· di· ij· c·
¶ i· & ſequenti· Si euomuit ſacramẽtum ex voracitate vel ebri-
etate mortale eſt· de conſe· di· ij· ſi quis per ebrietatem· Si
ſtilla ſanguinis cecidit ſuper terram· vel alicubi extra calicem
poteſt defacile eſſe mortale de conſecratione diſtinctione ſecũ
¶ da· Si per negligentiam· Si poſt pollutionem nocturnam
precedentem ex cauſa mortali immediate celebrauit ſine ne-
ceſſitate videtur mortale etiam ſi confeſſus fuit de ea ſecundũ
¶ Thomam· Si nimis raro celebrauit precipue ſi in ſollenni-
tatibus magnis ſine cauſa rationabili celebrare noluit vide-
¶ tur mortale ſecundum thomam· Si plures miſſas in die di-
xit in caſu non conceſſo mortale eſt· Caſus conceſſos ponit
hoſti· in ſumma· e· ti· & dominus An· de bu· in· c· Conſilui-
¶ ſti· Si miſſam celebrauit tardius ꝙ debuit mortale videtur

precipue ſi notabiliter exceſſit temp⁹ ſtatutū· de conſe· di· i·
Nocte· & c· ſolēt· Si corpalia veſtes ſacras & vaſa miſterij
& huiuſmōi mūda tenuit & nitida· Nam ad hoc ex pcepto te
net̄ extra de cu· euka· c· Reliqui· Si ſemel dedicata cultui di-
uino aliquādo ꝯuertit ad alios vſus· Nā hoc ꝑhibitū ē· xiij·
q· ij· q̄ ſemel· Si cōſueuit mēſam bn̄dicere & poſt refectiōez
gratiarumactiones reddere· vt debet· xliij· di· Non liceat·

A beneficiatis canonicis & curatis Ca· xvij·

Circa canonicos et bn̄ficiatos vltra multa ī pcedēti ca
pitulo dicta· q̄ etiā eos tāgūt pn̄t de infraſcriptis per
ordinē introgari· Primo ſi ꝑ bn̄ficio ſimplici l' curato
officio l' dignitate eccleſiaſtica obtinēdā ſymoniā cōmiſit· nā
q ꝑ talib⁹ quomōlibet pecuniā l' aliud qd̄ pcio extimari poſ-
ſit dederit vel recepit aut in hoc mediator extiterit ſuſpēſionē
ipo facto & excōmūicacōz incurrit ſiue ſymonia fuerit occul-
ta ſiue māifeſta nec ab eis pterq̄ in mortis articulo ab alio q̄
per ſū· pō· abſolui poterit. & ſic ꝑmot⁹· elect⁹ vel ꝯfirmat⁹
p ſymoniā nihil iuris acqrit ī eis ſ ipo iure tal' electio ſeu col
latio nulla ē nec facit fruct⁹ ſuos ſ ad illoꝝ oim̄ q̄ pcepit reſti
tucōez ſub aīe ſue piculo ē aſtrict⁹ vt pꝫ ī extrauagāti Mar
tini quinti· que incipit multe· & in alia eiuſdē que incipit· dā
pnabile· & in alia Eugenij· xli· q̄ incipit· cum deteſtabile· Si
beneficiū· officiū vel dignitatem eccleſiaſticā obtinuit oblata
ab alio pecunia ꝑ eo· Nā ſi ipſo ſciente vel etiā ignorāte ſy-
monia commiſſa eſt cū epo ſeu collatore beneficij cum ex hoc
collator excōmunicationē incurrat vt ſupra collatio nulla eſt
Si vero pecunia data eſt vel promiſſa alteri q̄ collatori & ꝑ
mot⁹ expreſſe cōtradixit nō obeſt ei· extra eo· ſicut tuis· Ad
verum videtur qn̄ pecunia data eſt pro confirmacōe poſt ele-
ctionē· ab· ſy· tenet q̄ nō ſit ſymoīa· Secus ſi pro electiōe li
cet cōtradicat̄ niſi hoc fieret ab inimico volēte ꝑmocōem im-
pedire vt ibi· con· hoſti· ſi vero pecunia data fuerit ab amico l'
promiſſa eo ignorante & huiuſmodi promiſſione interuenī-
ente poſtmodū electus fuerit vel ꝑmotus licet ipſe promot⁹
non ſit ſymoniacus ex quo hoc ignorauit tamen renuntiare

tenetur beneficio· extra eo· de ſymoniace· & c· nobis· cō· Ric·
in· iiij· di· xxv· ar· ij· q· iij· & qn̄ ſymonia eſt cōmiſſa p ipm vl
per aliū eo ſciēte & non cōtradicente tenetur reſtituere omnes
fructus perceptos· xiiij· q· vi· Si res· & extra de reſtitu· ſpo·
Grauis· Generaliter eni poſſidēs ſine titulo tenet ad oīa dā-
pna & lucra pcepta l' pcipiēda· ff· de re vē· ſi mai9· deductis
tamen expenſis q̄ fiunt gratia fructuū querēdoꝝ & cōſeruādo
rum q̄ deducuntur tā a bone fidei q̄ a male fidei poſſeſſore &
deductis etiaz expenſis in ſeruitiū vel vtilitatē eccleſie factis·
cō· Ray· & tho· & idem iuris eſt de illo q & ſi prius neſciuit
tn̄ poſtq̄ ſciuit non ſtatim renūtiauit· extra eo· de ſymoniace·
Si quoquomō emit vel vēdidit aliqd officiū eccleſiaſticum
vt vicariā prepoſituram ſiue yconomatum pcurationē ſcz re-
rum eccleſiaſticarum adminiſtrationem aduocatiā vel caſtol-
dionatum & huiuſmodi· Nam in hys omnibus dicūt hug·
& Bar· brix· ſemper committi ſymoniā ſi emantur & hoc qa
prohibitum eſt· extra· eo· Ad noſtram· i· q· i· Si quis epus·
& dicit dn̄s An· de bu· in· c· Tua nos· extra eo· q dare pecu-
niam vel aliud tempale ad cauſandū dationē iuris ſpiritualis
ſiue cum pacto ſiue ſine pacto· ſiue ante ſiue poſt ſymoniam
inducit· i· q· i· Emendari· dicit tamen in· c· Veniens· eo· ti· q
datione pecunie ſine conuentione non committitur niſi ſymo-
nia mentalis· ſecundum hoſti· que per penitentiam aboletur et
ſufficit ſola conuētio ad inducēdum ſymoniā dato q non ſer
uetur pmiſſum. hec ille· Si obtinuit beneficiū p preces car-
nales· Nā ſm hoc· ſi quis porrigit pces p ſe pro obtinēda di-
gnitate bn̄ficio ſeu eccleſia habente curā aīarū tales pces in-
ducūt ſymoniā etiā ſi alias erat dign9 qs eoipo q ſe ī hoc in
gerit ambicōſus & cōſequēter indign9 reputat· & hec opīo
eſt cōmūior & ſecurior quā tenēt hug· hoſti· Gof· tho· ſcd̄a ſe
cūde· q· c· & ī directorio iur· l· iij· e· ti· Si aūt porrigit pces p
bn̄ficio ſimplici et indigeat nec indign9 eſt eo pter aliqd cri
mē l' impedimentū nō eſt ſymoniac9 nec peccat ſm eos extra
eo· tua nos· ſi vero non indigeat vel ſit indignus· peccat ſm
Ray· & tho· i· q· ij· clericos· xij· q· i· Illi autem· ſatis con· Ab·
ſy· de iurepatro· per veſtras· Si alterius precibus beneficium

obtinuit & preces ſunt carnales vt qꝛ ille q̄ precat᷑ attendit pꝛincipalit᷑ ad parētelā· tūc ſm oīs doc· Si p̄ces porrigant᷑ pro indigno ſymonia eſt· i· q· i· Sūt nōnulli· &· c· de ordiati onibꝰ· ſi vero porrigant᷑ ꝓ digno & elector ſeu collator habꝫ pꝛincipalit᷑ reſpectū nō ad p̄ces carnales ſ; ad merita et digni tatē ꝓmouēdi nō eſt ſymonia· extra de eta· & qua· Tuā· i· q· i· latorē· ſecꝰ ſi pꝛincipaliter facit fauore p̄cū vel timore rogā tis expectās ex hoc cōſeq laudē vel fauorē ab eo cuiꝰ p̄cibus ſatiſfacit quia tūc ſymōia cōiter ſm tho· ſcda ſcde· q· c· nō tn̄ ex hoc bn̄ficio renūtiare tenet᷑· extra· e· c· ſi· i directoꝛ· etiā iur· l· iij· e· ti· dr̄ ꝙ ſiue qs ꝓ ſe ſiue ꝓ alio etiā indigno roget ſiue electores ſiue q̊ſcūqꝫ alios ſiue ꝓ dignitate ſiue ꝓ bn̄ficio nō dr̄ beneficiū ſymoniace hr̄e licꝫ iniuſtas funderet p̄ces niſi intē deret ex precibꝰ ſe obligare collatori beneficij vel per exaudi tionē precū ipſum quem rogat exonerare ab obligatione ali cuius ſeruicij et prius exhibiti· & ſic videtur concluſiue dice re ꝙ ſymonia per preces inducta non punitur ab eccleſia vel cēſura eccleſiaſtica iure niſi propter hoc fiat aliqua pactio vel conuentio· etiam ſi pecunia daretur ſm Inno· Si obtinuit be neficium propter obſequiū alicui puta prelato preſtitum· naꝫ ſecūdum doc· ſi obſequium fuit illicitum & inhoneſtum· vt quia ſeruiuit prelato in mercācijs ſeu ad vtilitatem patrimo nij ſui ſeu conſanguineorum ſuorum hac intentione pꝛincipa li vt beneficium obtineat & prelatus propt᷑ hoc pꝛincipalit᷑ confert vterqꝫ ſymoniā cōmittit· i· q· i· ordinationes· &· i· q· iij· Saluator· con· tho· & Ric· in· iiij· non tamen tenet᷑ benefi cio renuntiare niſi vt ſupra dictum eſt de precibus interuene rit pactio vel conuentio vel niſi eo alias indignus fuerit puta quia illitteratus vel notorius fornicator & huiuſmodi· Si vero obſequiū ſit licitum & exiſtens dignus ſeruiuit ſine pa cto· nō eſt ſymonia niſi haberetur reſpectus pꝛincipaliter ad obſequiū vt notat glo· in· c· cum eſſent· e· ti· ꝫāba· ibi clarius & ab· ſy· Si electus a patronis l᷑ a collegio nō pecijt ꝯfirma cōem ab eo ad quem ſpectat· nam ſi ante confirmationem ad miniſtrauit vel infra tres menſes poſt conſenſum electioni de ſe celebrate preſtitum ipſius electionis confirmationem

nō pecijt eoipō cadit ab omni iure ex ipā electōe ſibi q̄ſito de
elec· auaritie· et· c· Quam ſit· li· vi· nec poſt tempus trimeſtre
poterit amplius cōfirmari ſufficit tn̄ petere cōfirmationez licz
nō obtineat ex quo p eū non ſtat vt ibi notat glo· et Gem· de
hoc plenius ibidē· Si d manu dn̄i tpalis vel p potentiā eccleſi
aſticā bn̄ficiū obtinuit: nam talis dicit̄ intruſus & cū non in
trauerit p hoſtium fur ē & latro nec pōt aliqd de tpalibꝫ vel
ſpiritualibus diſponere nec abſoluere aut ſacramēta prochi
anis illius eccleſie miniſtrare & neceſſe habz reſignare vel di
ſpenſationē ab eo q pōt obtinere extra de elec· nihil· & de re
ſti· ſpo· In litteris· & ibi plene p Inno· et do· An· d bu· Si
exiſtēs illegittimꝰ abſqz diſpenſatione beneficiū recepit· Naz
hoc eſt contra iura extra de elec· Innotuit· ideo illud tenere
non poteſt· in bn̄ficio tn̄ ſimplici epus cū tali pōt diſpenſare
ſed de curato vel dignitate ſolus papa vt in· c· bis q· de fil· p̄
ſbi· li· vi· Con· Ric· in quarto di· xxv· ar· iiij· q· iij· Si benefi
cium vel eccleſiam pmutauit cum beneficio vel eccleſia alteriꝰ
nam ſi hoc fit ſolo tractatu & conuentione partium ſine auto
ritate ſuperioris ad quē ſpectat collatio illoꝝ beneficioꝝ ſimo
nia reputat̄ extra de re· pemu· cū vniuerſorum & c· q̄ſitū· pre
cipue quando eſſent diuerſe dignitates vel prebende diuerſa
rum eccleſiarum vel etiam vnius eccleſie ſed vna habet onus
annexum vt in decre· ſignificatum d preben· Secus ſi eſſent
prebende vnius eccleſie parilis vel & vniformis conditiōis
& ſolum eſſet diuerſitas temporalium quia tunc ſecundū pau·
poſſet vnus canonicus cum alio canonico eiuſdem eccleſie p
mutare ſine autoritate ſuperioris ſicut temporale cum tempo
rali· Nam aliud eſt canonica aliud eſt prebenda· de preben·
Relatum· idem Innocen· in· c· Queſitum· Tutius tamen vi
det̄ ſm hoſti· in ſu· eo· ti· & do· An· de bu· in d· c· Queſitū q
nō fiat talis pmutatio ſine autoritate ſupioris· Et ante factuz
hoc eſſet tenendum poſt factum vero ſatis forte poſſet proce
dere opinio Inno· vt notat Jo· de imo· in clemen· ne conceſ
ſione· eo· titulo vbi plene de hoc· Si aliquod officium vel
beneficium eccleſiaſticum habens renunciauit illi eo pacto
vt detur alteri puta nepoti ſuo aliquo ſibi dato vel promiſſo

ſimonia eſt ſm Gof· & hoſti· viij· q· iij· talia· etiam ſi non pro
ceſſerit ad actum renunciandi ſed ſolum ad actum paciſcendi·
et vterqȝ peccauit mortaliter nec iſte cui ſic collatū eſt benefi-
ciū illd retinere poteſt tale Nā renunciatio beneficij vel officij
eccleſiaſtici debet fieri in manibus eius qui habet illud confer
re vel confirmare extra eodem Admonet· & debet fieri pure et
abſolute·i· ſine pacto & conuentione extra de offi· dele· ex par
te primo· Si habens litteras a ſede apoſtolica ſuper prouiſio
ne ſibi fienda de aliquo beneficio renunciauit litteris pro ali-
qua temporali pecunia vel penſione interueniente pacto ſimo
niam cōmiſit ſm Inno· & hoſti· Et talis priuatur litteris &
penſione ſi quaȝ recepit· Sed ſi ex officio iudicis vel bonis iu
ris mediantibus pure renunciet & ex altera pte aliqd tempo-
rale datur ei non eſt ſimoniacum extra de renunc· ſane &·c· ve
niens· et extra de pac· cum pridem· Si prelatus exiſtens cō-
miſit alicui vices ſuas ſeu iuriſdictionem ſuam ſub annuo cen
ſu· Nam cum tale ius ſpirituale ſit pro eo aliquid dare vel re
cipere ſimonia eſt extra ne prela· vi· ſu· c· j· & ſe· & vt dicit ho
ſtienſis· Sicut pro tali cōmiſſione iuriſdictionis non licet
recipere certam quantitatem pecunie multo minus licet recipe-
re certam quottam·i· certam partem prouentus· Con· do· An
de bu· ibidem· c· ij· Si exiſtēs clericus vel canonicus p̄benda-
rius locauit prebendam ſeu fructus beneficij ſui vltra tempus
vite ſue nam hoc n̄ licȝ ei niſi fuerit rector vel p̄lat? eccleſie vt
no· Inno· in· c· q̄relaȝ extra ne pre· vi· ſu· & ibi per doct· Si
beneficiū vel eccleſiam male tractauit pmittens eaȝ ruere aut
edificia collabi vel poſſeſſiones culpa vel negligentia ſua dete
riorari nam vltra peccatum tenetur ſatiſfacere ſi leſio grauis fu
erit vt notatur in directorio libro primo titulo· xvii· Idem ho
ſtienſis in ſumma titulo de peniten· & remiſ· §· Que pena· Si
male conſumpſit vel diſtraxit fructus ſui beneficij nā ſm doct·
fructus tales aut erant ad menſam ſeu ꝓprium vſum deputati
et tunc licet peccet male vtendo vel conſumendo eos tamē ad
reſtitutionem non tenetur nec ipſe nec illi q ab eo receperunt
vt in cle· illa· de exceſſi· p̄la· ſuper verbo ad mēſam· diuites tn̄
& potentes qui per extorſionem fraudem ſeu violentiam &

huiuſmodi de eis recipent bene tenent̃ ſm Vl. & tho. ſcda ſe cũde. q. clxxxv. Aut erãt fruct9 ſiue ꝓuent9 bñficij & de his oĩs p̃latus & qlibet cleric9 hñs bñficiũ cũ adminiſtratiõe q̃diu viuit & ſanus ẽ donare põt ĩtellige de iã pceptis et recõditis moderate tñ extra de dona. cetera. Hoſti. vero ĩ ſu. e. ti. §. et qd & de pe. & re. dicit q̃ ↄſuetudo gñalis tenet q̃ prelati ſi ſani ſunt et ſui cõpotes, pñt donare pecuniã fructus & huiuſmodi ꝓ ſue libito voluntatis: cũ aũt incipit infirmari nihil iurs habet in eis nec de iure cõi de ipſis teſtari põt licet poſſit elemoſinã facere extra de teſta. ad hec. Si tamẽ ↄſuetudo ſpecialis vel ſtatutũ eccleſie q̃ non nimis grauaret eccleſiã diſponeret q̃ poſſet teſtari ſecus eſſet quia tunc poſſet teſtari extra de teſta. relatum. ij. & d concef. preben. ex pte. & notat Gem. ĩ. c. preſenti. de offi. or. li. vj. & Jo. an. ibidem in mercu. Cleric9 vero non habens adminiſtrationem ſed ſimpliciter & perſonaliter beneficiatus poteſt de fructibus vel ſtipendio q̃ ei ex tali beneficio aduenit in vita donare et in morte teſtari ad libitum et generalis conſuetudo quaſi vbiq3 hoc approbat vt notat glo. in. d. c. preſenti. Eccleſia tamen ei ſuccedit in eiſdem fructibus ſi decedat ab inteſtato extra de teſta. Relatum. ij. et ibi plene per do. An. de bu. de hac materia. Aut erant redditus capitulo ſeu clericis vel miniſtris diſtribuendi. et hos ſi prelatus ſibi retinet vel alicui donat mortaliter peccat et reſtituere tenetur quia nec danda eſt elemoſina de alieno. xiiij. q. v. Neq3. Aut erant redditus ad diuinum cultum ſpecialiter deputati ſeu pauperibus erogandi aut etiã fidei ſue vt fideliter diſtribueret ſimpliciter commiſſi et de his ſi dat cauſam neceſſitatis ſeu elemoſine vel etiam perſonis honeſtis ꝓ recompenſatione patrocinij et laboris quem impendunt eccleſijs ſm quãtitatem laboris et induſtrie ſue bene et laudabiliter facit. xij. q. ij. Quicunq3. ij. Si vero datur conſanguineis ſuis non ĩdigentibus vel cauſa turpitudinis aut fauoris humani et huiuſmodi vltra peccatum tenetur reſtituere de bonis patrimonialibus vel per induſtriam acquiſitis ſi habet: niſi in vltimo caſu daret vt redimeret vexationem ſuam et niſi ſic ipſe ſatiſfecerit tenentur illi qui talia ab eo male acceperunt. Cõ. Tho. vbi ſ.

Si canonic⁹ ſeu beneficiat⁹ exñs in cathedrali vel alia colle
giata eccleſia recepit quottidianas diſtribucões q̄ loco prebē
de dant⁹ intereſſentib⁹ horis canonicis cū ipe abſens fuerit l
etiam preſens ſed horis non interfuerit· Nam talis illicite re
cipit eas nec facit ſuas· ymo ad omnium reſtitutionem tene
tur· nec valet conſuetudo in contrarium niſi infirmitas & ra-
tionabilis corporalis neceſſitas aut iuſta & euidens eccleſie
vtilitas excuſaret· extra de cleri· non reſi· c· conſuetudinem· li
bro ſexto· & ibi plene per Gem· Si principaliter vadit ad
horas pro lucro quia tantū habebit grauiter peccat· & videt⁹
ſymonia mentalis vt notat gloſa ibidem in fi· Si deſeruiuit
eccleſie ſue celebrando & officium ſuū dicēdo ſicut debuit· nā
ſi non fecit fructus beneficij illicite pcepit & ad eorum reſtitu
tionem tenet⁹ vt notat Jo cal· extra de cele· mi· c· i· & Gem·
in· c· ſi· de reſcrip· li· vi· Archi· xliiij· d· c· i· & ſm eum talis pec
cat mortaliter· cō· Ric· Si deſeruiuit eccleſie ſed non debito
modo cū ſcʒ in mortali culpa foret· nā talis ſm Archi· vbi ſu
pra tenetur reſtituere fruct⁹ quos pcepit quadruplici rōe· vi
de ibi· & ideʒ dicit cal· de cele· mi· c· i· do· An· & car· ibi tenēt
contrarium· Ab· ſy· dicit ꝙ licet prima opinio ſit rigida ta-
men tutior eſt in foro anime· Si in beneficio fecit reſidentiam
perſonalem· nam vt dicit Inno· extra de cle· nō re· c· Cleric⁹·
omne beneficium reſidentiam requirit niſi contrarium cōſtet
videt⁹ tñ ſm hoſti· & Jo· an· poſt eum ꝙ ſufficiat deſeruire
per ſubſtitutū ydoneum· ſi ſic ſe habeat conſuetudo quod ve-
rum intelligit Archi· xxxi· di· Sacerdotibus· in prebēdis nō
in dignitatib⁹ vel curatis· Et notat Gem· in· c· ſi· de reſcrip·
li· vi· Ex cauſa tamen rationabili poteſt eps ad tempus di-
ſpenſare· vt in· c· licet· canon· de elec· li· vi· Si plura benefi-
cia cum cura habet· nam de iure cōmuni habens dignitatem
ſeu perſonatū qui idē ſuit vel beneficiū curatū ſi ſm tale recipi
at abſqʒ diſpenſacōe pape ipſo iure vacat primū· extra de p̄
ben· De multa· & de cōſue· c· i· li· vi· Sed ſi primū retinere cō
tenderit ſcōo expoliari poterit· vt in· d· c· De multa vbi dicit
do· An· de bu· hoc verum eſſe poſtꝙ̄ conſecut⁹ eſt beneficium
& eius pacificam poſſeſſionem cū fructibus· & habetur in· c·

Si tibi conceſſo cū glo· ſiia li·vi·lic; tñ habere pſonatū cum
cura ſeu beneficium curatum & prebendam cui ānexa eſt pro
chialis eccleſia vel aliud bñficium curatū nec eſt contra predi=
cta etiā ſi ſint in eadem eccleſia dūmodo deſeruire faciat eccle=
ſie annexe p idoneum vicarium perpetuū vt in·c·ſup eo·de p̄=
ben·li·vi·& ibi glo·& Gem·Si habens beneficiū curatum
vi occupat ſecundum etiā curatum ſeu ſe ſcienter iniuſte intru
dit in eo priuatus eſt primo·Secus ſi habens eccleſiā curatā
& poſtea violenter occupet prebendam vel ſimplex beneficiu;
etiam ſi ei ē annexa alia eccleſia curata vt in·c·eū q·de p̄ben·
li·vi·& ibi·Si duas vel plures eccleſias ſeu prebendas habet
Nam de iure cōmuni abſq; diſpenſatione non licet niſi in quī
q; caſibus·Primus eſt quando eccleſie ſunt ita tenues ꝙ neu
tra ſufficit ad ſuſtentationem·Secundus eſt ſi vna dependet
ab altera·Tercius eſt propter raritatem clericorum·Quartus
eſt ſi eccleſia annexa eſt dignitati vel p̄bende·Quintus eſt ſi
habet vnam intitulatam & aliā commendatā vide plenius in
piſa·Beneficium primo·§·iii·Ep̄us tamen ſup pluralitate p̄=
bendaꝝ ſeu bñficioꝝ ſimpliciū vel etiā ꝙ qs hēat bñficiū cura=
tū & ſimplex diſpēſare pōt vt no·glo·in·c·litteris·extra de p̄=
ben·qđ videt̄ etiā ſentire ibidē do·An·de bu·qn̄ bñficia ſūt in
diuerſis eccleſijs·Secꝰ ſi in eadē eccleſia glo·in·d·c·j·de cō
ſue·ſuper verbo niſi vincum dicit ꝙ epiſcopꝰ pōt diſpenſare
ꝙ qs habeat vnum perſonatum vel officiū cum canonicatu &
prebendā etiā in eadē eccleſia·ꝙ aūt hēat duas canonias eiuſ
dē eccleſie diſpenſare n̄ poteſt quanꝙ in diuerſis poſſit & ſic
videtur debere intelligi opinio Inno·extra de cleri·non reſi·
c·ſi·Si plura beneficia etiā ſimplicia habet cum non indige=
at & vnum vel pauciora ſibi ſufficerent ſm ſtatum ſuum non
licet nec talis videtur in bono ſtatu ſecundum Ray·& Tho·
etiam ſi habeat cum diſpenſatione epiſcopi vel pape quia di
ſpenſatio etiam per papam facta ſine iuſta cā nō excuſat quo
ad deum extra de voto·non eſt·& ibi glo·& do·Ant·de bu·
Si beneficium curatum aut parochialis eccleſie regimen re=
cepit ante tempus a canone prefixum nam qui huiuſmodi cu
ram ſuſcepit anteꝙ·xxv·annum attigerit ipſo iure priuatus ē

nec pōt epūs diſpenſare ꝙ an̄ predictā etatē curā talez hēat ſed ſolus papa vt i·c·licꝫ canon·de elec·li·vi·ſup verbo carere·Si ad ꝓchialis eccleſie regimē aſſūptus eſt n̄ exiſtens ſacerdos·Nā ſi ſe īfra annū cōputando a die aſſignati ſibi regiminis ad ſacerdotiū ſe ꝓmoueri n̄ fecerit lapſo anno priuatus eſt niſi foret eccleſia collegiata vt in·c·ſtatutū·&·c·cū ex eo·de elec·li·vi·pn̄t tn̄ epiſcopi diſpenſare cū talibus cā ſtudij ꝙ non ꝓmoueant᷑ vſqꝫ ad ſeptenniū niſi ad ordinē ſubdiaconatus & illo intermedio tēpore debꝫ de ſufficienti vicario eccleſie ꝓuideri qui curā exerceat diligenter vt in·d·c·cum ex eo·Si ſcientia & moribus ſe ſentit idoneū ad huiuſmodi curā & regimen nā ſi non eſt competenter litteratꝰ & vita & moribꝰ commendandus vt dicit᷑ in·c·cum in cunctis·de elec·&·c·licet canon·eo·ti·li·vi·non videtur in ſtatu ſalutis niſi renunciet vt in·c·niſi cum pridem·§·pro defectu·extra de renunc·Si pro baptiſmo vel chriſmate pecuniam exegit·nam ſimonia eſt & prohibitum·j·q·j·c·Dictum eſt·&·c·baptizandis et ibi glo·& Archi·de hoc plene Ric·et Sco·in·iiij·di·v·

Si pro euchariſtie collatione aliquid exegit ſymonia eſt & prohibitum j·q·j·Nullus·&·c·dictum eſt·

Si pro celebratione miſſe aliqd ex pacto accepit·Nā ſecūdū Ray·Si habens beneficium vel eccleſiā in titulum quam tenetur officiare & aliquid exigat etiam pretextu laboris ꝉ ſuptuum ſimoniam committit·j·q·j·iudices·& ibi glo·et Arch j·q·iij·vendentes·Si tamen talis ſacerdos pauꝑ eſt cogi poſſunt parochiam ei offerre vel aſſignare vnde ſuſtentari poſſit xvi·q·j·Statuimus·xxxij·di·preter hec·Si vero ad hoc nō tenetur & deficit ei ſumptus poteſt accipere·i·q·i·iudices·& de p̄ben·ſignificatū·vbi hoc idē no·Jo·an·& do An·de bu Et licet hoc caſu poſſit aliqd recip̄e preſupponitur tam̄ ſemper ꝙ preſbter debeat gratis celebrare·j·q·ij·ſicut epiſcopuꝫ Quod ſi ſumptus habet nec ad hoc tenetur aut debet celebrare gratis aut ceſſare quia licet forte quando non teneretur ad iſta aliquid recipere non eſſet ſimonia eo ꝙ non tenetur quis ſuis ſtipendijs militare eſt tamen turpe lucrum·Con·tho·ſecūda ſecunde·q·c·& Ric·in·iiij·Si pro anniuerſario celebrādo

ex pacto conuenit de aliquid dando ſymonia eſt & illicitum. Si tamen ex deuocione aliquid eccleſie detur eccleſia tenet̄ ꝓ illis celebrare pro quibus datum fuerit. ſecūdum Ric. in. iiij. di. xv. ar. v. vide de hoc plene extra de preben. c. Significatum. per Jo. an. & dn̄m An. de bu. excuſari tamen videntur a ſymonia ſeculares qui iuxta morem patrie pro anniuerſarijs ſeu miſſis celebrandis dant certam pecunie quantitatem quāuis dando ex ſimplicitate ꝓferant verba ac ſi huiuſmodi emere vellent nam videtur in hoc pocius eorum intētio pie poſſe interpretari ꝙ dent per modum elemoſine q̄ꝫ ꝙ velint emere ſicut verba prolata ſonant. Si exegit aliquid pro confeſſione audienda alias non auditurꝰ. nam talis ſymoniam committit etiam ab eccleſia puniendam. i. q. iiij. c̄. pio. Si autem nō pecierit aliquid ſed tamen principalit̄ ꝓpter lucrum audiuit ſymoniam mentalē cōmiſit. Si licencia alteri cōfitendi ſuo pochiano dare noluit niſi ꝓ pecunia ſymoniā cōmiſit ſm Ray. ſi tamen pecunia exigatur in abſolutione ab excōmūicacōe ſuſpēſione vel interdicto quaſi ꝓ pena culpe precedentis ꝓ qua fuit excōmunicatus ſuſpenſus & interdictus nō eſt ſymonia niſi intentio fuerit corrupta ſm tho. ſecūda ſecū de. pe. & hoſti. Si ꝓ ſepultura qcōꝫ exegit ſymōiaꝫ cōmiſit. ſ nota ꝙ qn̄qꝫ accipit̄ noīe ſepulture officiū eccleſiaſticū qđ impēdit̄ ſepeliēdis & hoc qꝛ ē qđ ſpūale vendi nō pōt. i. q. i. dictū. xiij. q. ij. Precipiēdū. qn̄qꝫ ſepultura accipit̄ ꝓ loco et terra ab epō cōſecta ſeu cimiteriata & talis locꝰ nō pōt vēdi ſiue ibi ſit ſepultus aliquis ſiue nō qꝛ ſacer eſt. xiij. q. ij. Queſta. quādoqꝫ ſepultura dicitur tumba marmorea vel lapidea. & hec vendi nō poteſt ſi ibi ſit ſepultus aliquis quia ex hoc factus eſt locꝰ religioſus. xiij. q. ij. Queſta. & c. Poſtquam. Secus ſi ibi nullus ſit ſepultus. & ſic habes ꝙ pro exequijs mortuorum nihil poteſt exigi nec pro eis de aliquid dando paciſci. ſi tamen ſit conſuetudo ꝙ aliquid detur pro ſepultura poſſunt layci poſt ſepulturam a clericis libere exhibitam compelli per epiſcopum ad ſeruandam laudabilem conſuetudinem. extra de ſi. ad apoſtolicam. Idem notat Jo. an. & do. An. de bu. extra de ſepul. Abolende. Qđ ſi clerici aliquod corpus ſepelire nollent

niſi fieret eis cautio ab heredibꝰ defūcti de redimēdo ea q̄ veni
unt cū funere ſimoniā committunt & multomagis qn̄ pecuni-
as exigunt nolentes alias ſepelire. d. c. Queſta. Facere autē
pactū de redimēdo lectū pannos equū & huiuſmodi etiā ante
portationē defuncti ad eccleſiā licitū eſt ſm hoſti. qa hec tē-
poralia ſunt dummodo n̄ negetur ſepultura vel immiſceatur iuſ
ſepulture. Si habens diuerſa cimiteria apud eccleſiam ſuam
taxauit pro quanta pecunia quis ponatur in tali cimiterio nā
ſecundum hoſti. ſimonia eſt extra eodem audiuimus. & c. ſi
cut. Et eodē modo ſi pro pecunia crux ſpecialis portetur ad
funus dicto capitulo audiuimus. Si ſolerter & diligenter cu
ram ſibi commiſſam exercuit & quoquomodo ſe habuit in ſa
cramentorum adminiſtratione in infirmorum viſitatione & hu
iuſmodi. Et Primo ſi euchariſtiam & chriſma ſub fideli cuſto
dia clauibus adhibitis conſeruauit vt precipitur extra de cu-
ſto. euchariſtie. c. primo. Si ſepe euchariſtiā renouauit vt d̄
buit. Nam ſi ex hoc ꝙ multum diſtulerit renouare aliquid eſt
corruptum vel perditum mortaliter peccauit. Si cum debita
reuerentia euchariſtiā miniſtrauit ac infirmis detulit cū opor
tuit aperte & cum lumine vt debuit. Nam ſi ſecus fecit aut ex
eius defectu abſqꝫ communione & ceteris ſacramentis aliqs
obijt grauiter peccauit. Si ſcienter exiſtenti in mortali aut ſen
ſu deficienti aut infirmo vomitū patienti cum probabili pericu
lo euomendi euchariſtiam dedit mortaliter peccauit. Si audi
uit confeſſionem alicuius nullam ſuper eo iuriſdictionem ha-
bens ſeu autoritatem a iure vel ab eius ſuperiore & eum abſol
uit mortaliter peccauit. Idem etiam eſt ſi abſoluit ſubditū ſu
um a caſibus ſuperiori reſeruatis ſiue hoc faciat ſcienter ſiue ig
noranter ſecundum Ric. in quarto nec valet abſolutio & tene
tur in quantum poteſt ſine ſcandalo errorem ſuum taliter ab-
ſoluto ſignificare. Si ſcienter abſoluit a peccatis eum quem
ſciebat excommunicatum maiori excommunicatione morta-
liter peccauit: nec abſolutio valuit ſecundum doctores com
muniter. Si ſcienter abſoluit nolentem a mortali diſcedere
nec quod alijs debet ſatiſfacere mortaliter peccauit. Si au
diendo confeſſiones nimis feſtinauit: nec prout oportuit ſeu

de quibus non debuit interrogauit aut in perplexis caſibꝰ pe-
ritiores non conſuluit · Nam in his de facili mortaliter pecca-
re potuit · Si in iungendis penitentijs indiſcrete ſe habuit vt
quia nimis paruas ſeu magnas vel ſcādaloſas dedit · Si pec
catum in confeſſione auditum ſine licencia confitentis quocū-
modo reuelauit mortaliter peccauit · Si omnes ſubditos ſuos
poſt annos diſcretionis confiteri & communicare fecit & nolē
tes quantum potuit ſuaſit induxit & coegit vel ſaltem epiſco
po denunciauit · nam ad hoc ex officio tenetur alias grauiter
peccat · Si ſine autoritate epiſcopi vota diſpenſauit vel com
mutauit mortaliter peccauit nec valuit talis diſpenſatio · ex-
tra de voto · c · j · Si nimis facilis fuit ad diſpenſandum in ieiu
nijs eccleſie peccauit · Si matrimonijs clandeſtinis interfuit:
Nam hoc eſt prohibitum & ex hoc talis ſacerdos triennio ſu-
ſpenditur ab officio ſacerdotij vt in · c · cum inhibitio eodē ti ·
Si ſcienter ſecundas nuptias vel clandeſtinas benedixit | nam
hoc eſt prohibitū vt in · c · i · & in · c · Vir autem · extra de ſecun-
dis nup · Et ſacerdos bn̄dicens ſecundas nuptias debet ſuſpē
di ab epiſcopo & ſic ſuſpenſus non poteſt abſolui citra ſedem
apoſtolicam vt notat Hoſtienſis in dicto capitulo primo cū
Concordat Archidiaconus triceſimaquinta queſtione tercia ī
copulatione · Si rite baptizatum etiam a muliere ſcienter iterum
rebaptizauit mortaliter peccauit de conſec · diſtinctione quar
ta · Rebaptizare · Et hoc agens ſi eſt clericus debet deponi ea
dem di · c · eos & capitulo Qui bis · Et ſi eſt publicum effici-
tur irregularis extra de apo: capitulo ex litterarum · Concor-
Ric · in quarto di · v · ar · iiij · q · ij · Si baptizauit cum chriſma-
te non nouo · i · non euiſdem anni nam hoc fieri prohibetur p̄
terquā in mortis articulo; & contrafaciens debet puniri eadē di ·
ſi quis · Si cognouit carnaliter filiam ſpiritualem quam ba-
ptizauit vel in confeſſione audiuit aut eius cōmatrem grauiſ
ſimum ſcelus commiſit · Si honeſte & modeſte in conuerſa-
tione ſua ſe habuit verbo pariter & exemplo in fide & mori-
bus ſubditos ſuos inſtruendo admonendo & compellendo iu
xta poſſe ad bene viuendum & vt per viam ſalutis ambulent
ſicut tenetur & habetur extra de regulis iuris Quamuis ·

Si contumaces concubinarios vſurarios & huiuſmodi no-
torios peccatores ñ correxit & arguit publice & priuate quã
tum eorum ſaluti expedire cognouit grauiter peccauit· Nam
ad hoc ex precepto tenetur ſecundum doctores· Si quantum
bono modo potuit ludos illicitos & malas corruptelas in pa
rochia ſua non extirpauit grauiter peccauit· Si ſortilegas di
uinas & huiuſmodi in parochia ſua ſuſtinuit & non corre-
xit grauiter peccauit· xxvi· q· v· Peruenit· & capitulo· Con-
tra· Si mulieres criſtianas in domo iudeorum ſeruire vel eo-
rum filios lacte nutrire permiſit· Nam hoc prohibetur· extra
de iude· c· Iudei· Si indulgencias dedit cum non poſſet vel
ob queſtum eccleſiam ſuam maiorem indulgenciam quam ha
beret ſcienter pronuntiauit mortaliter peccauit· Si queſtores
falſas indulgencias in eccleſia ſua pronuntiare aut reliquias
non veras ſeu ab eccleſia non approbatas venerandas popu-
lo exhibere ſcienter permiſit & huiuſmodi· Et ſi cum eis de
quota elemoſinarum participauit· Et de participando pactũ
fecit· In omnibus hys mortaliter peccauit & reſtituere tene-
tur· xxiij· queſtione vltima· c· Preterea· Si benedictionem
menſe & gratiarumactionem dicere conſueuit vt debet· Si
vſurarijs alienigenis & alijs de ipſius terre non oriundis pu-
blice vſuram exercentibus ad hoc domum ſuam locauit vel
alio titulo conceſſit· Nam ex hoc ipſo facto excommunicatus
fuit· vt in· c· vſurarum· de vſuris· li· vi· Si induxit aliquem
cum effectu ad vouendum· iurandum ſeu promittendum vt
ſepulturam apud eius eccleſiam eligat vel iam electam vlteri-
us non immutet ipſo facto ſentenciam excõmunicationis in-
currit· a qua ab alio q̃ a papa preterq̃ in mortis articulo ab
ſolui non poterit· vt in cle· Cupientes de penis· Si ſcienter
& ſpõte participauit cum excommunicatis a papa & ipſos
ad officia diuina recepit· excõmunicatꝰ eſt & abſolutio pape
reſeruatur· extra de ſen· exco· ſignificauit· Si falſauit litteras
pape vel falſis vſus eſt ſcienter vel remouit etiam vnã ſolam
litteram ab eis excõmunicatꝰ ẽ· extra de crimĩe falſi· Ad fal-
ſariorum· Si ſcienter in cimiterijs ſepeliuit tempore inter-
dicti in caſibus non conceſſis a iure· vel excommunicatos

publice aut nominatim interdictos vel vſurarios manifeſtos
excommunicatus eſt vt in cle·i·de ſepul·Sepelientes aut oc
cidentes ſe vel in mortali decedentes mortaliter peccant·

Ab epiſcopis & ceteris prelatis ſuperioribus C·xviij·

Ab epiſcopis & alijs prelatis ſecularibus poſſunt que-
ri fere omnia q̄ dicta ſunt ſ̄·de clericis beneficiatis &
curatis deinde q̄ri pōt· Si ſe cognoſcit idoneū ſcientia
moribꝰ & vita: nā epūm oportꝫ habere ſacrarꝫ litterarꝫ piciaꝫ
& ſcire erudimenta fidei cū ex officio teneatur docere populuꝫ
ſibi commiſſū & rationē reddere omni poſcenti eū de fide & a
lijs ad ſalutē ptinentibus nec ſufficit prelatis bona conuerſa-
tio & morum honeſtas niſi addatur doctrine ſcientia·xxxvi·di
§·ecce·&·xxxviij·di·c·oēs·& ſi nō eſt ſaltē competenter lit
teratus epiſcopꝰ pōt ab officio remoueri extra de eta·& qua·
cūquis·Si legittime aſſecutus eſt dignitatem ſeu plationem·an
ipſo exiſtente irregulari bigamo illegittimo excōicato ſuſpen
ſo homicida aut notorio concubinario: nā in his omnibꝰ ſcien
ter exiſtens ſi ad prelationem ē aſſūptus nec priꝰ diſpenſatus
vel abſolutus aſſidue in mortali manet·Si electionem confir
mationē dignitatē ſeu conſecrationē ſimoniace obtinuit vel a
lias iniuſto titulo nam talis non eſt paſtor ſed animarꝫ decep
tor & excommunicatus excommunicatione papali & tenetur
reſignare & omnia que pcepit reſtituere vt ſupra·c·xvij· Si
ante confirmationem epiſcopatus vel alteriꝰ dignitatis admi-
niſtrationi ſe ingeſſit per ſe vel per alium: nam talis ſi quid ei
p electionem ius erat queſitum eoipſo priuatus eſt vt in·c·a
uaritie de electione libro ſexto · Si de religione ad epiſcopa-
tum aſſumptus eſt·nam talis adhuc tenetur voto continentie
& pauptatis licet factus ſit diſpenſator bonorū eccleſie: nec
a voto obedientie abſolutus eſt · ſed per accidens non tenetur
obedire cum ſuperiorem nō habeat ſicut & abbas monaſterij
vt dicit Tho· ſecunda ſecunde·q·lxxxviij·tenetur etiam por-
tare habitum ſancte religionis & ad alias obſeruantias regu-
lares que non impediunt pontificale officium ſecundum eūdē
Tho·ibidem·q·clxxxv·& Hoſti·Si monachum vel aliuꝫ re

ligioſum de monaſterio ad officium eccleſiaſticum traxit con-
tra voluntatem abbatis vel alterius prelati ſui nam hoc eſt ꝓ-
hibitum & graue peccatum · lviij · di · c · i · & · ij · & · xviij · q · ij ·
q̄ꝫ ſit · & · c · ſe · Si contulit ordinem vel beneficiū ſimoniace ex-
communicationem papalem incurrit & tenetur ad reſtitutionē
omnium perceptorum vt ſupra · c · xvij · in principio · Et extra
de inur · c · finali · Si contulit beneficium retentis ſibi fructibꝰ
vel aliqua parte eorum · nam hoc eſt prohibitum & ſimonia ſi
fiat ex pacto vel ꝯſuetudine extra vt eccleſiaſtica benefi · ſi · di
mi · con · c · vt noſtrum · Et extra de cenſi · iubemus · j · q · iij · ſi
quis prebendas · Si vni contulit plura beneficia nam hoc ē
contra iura octuageſimaquinta diſtinctione · c · ſingula · niſi in
aliquibus caſibus de quibus ſupra i · c · precedenti · Si aliqueꝫ
ſcienter ordinauit infra etatem legittimam mortale eſt & debꝫ
ſuſpendi a collatione ordinum extra de temp · or · c · vel non ē ·
nec in etate poteſt epūs diſpenſare vt no · glo · in cle · generalē
de eta · & qua · Si ꝯtulit ſcienter ordines p ſaltū aut duos ſeu
iiij · minores ſimul cum ſubdiaconatu mortale eſt & ꝓhibitū &
debet depom · lxxvij · di · c · i · & extra de eo qui fur · or · ſu · c · cū
hoc Si contulit ordines ſacros extra tēpora ꝯſtituta mortale
eſt & debet priuari autoritate ordinandi extra d' tempo · ordi ·
ſane · Si ordinauit alterius parochianum ſcienter ſine licencia
ſui ſuperioris ſuſpenſus eſt per annum a collatione ordinum
vt in · c · eos de temp · or · li · vi · Si in ordinatione aliquid obmi
ſit de ſubſtantialibus precipue in quibus imprimitur caract'
mortaliter peccauit & tenetur iterum totum iterare ī alia ordi
natione · Si vero quod obmiſit non ē ſubſtantiale non oportꝫ
rite factum iterari ſed quod obmiſſum fuit ſuppleri in alia ordi
natione nec priuſ q̄ꝫ ſit ſuppletum debet ordinatus exercere of
ficium vide theologos in quarto di · xxiiij · & ī capitulo preſbi
ter · de ſacramentis non iterandis · & ibi per doctores · Si fecit
ordinandos diligenter examinari de etate ſciētia & moribus ·
Nam ad hoc tenetur alias peccat mortaliter · viceſimaquarta
diſtinctione · quando epiſcopus · Si ſcienter vel per ignoran
tiam excuſabilem indignum admiſit ad ordinem vel beneficiū
mortaliter peccauit ſecundum Thomam & Albertum ·

¶ Si promouit aliquem ſine titulo ad ordinem ſacrum· nã hoc
prohibitũ eſt· extra de preben· epiſcopꝰ· & c· cũ ſecundũ· Si
ſingulis annis renouauit ĩ die cene domini ſacrum criſma qđ
conficitur ex oleo & balſamo· Nam ad hoc tenetur· de conſe·
¶ di· iiij· Si quis de alio· nec debet conferre hoc ſacramentum
niſi ieiunus· de cõſe· di· v· vt epi· nec debet iterari· ibidem· c·
¶ dictum· & c· ſe· Si non viſitauit vt debuit dioceſim ſuã ſin-
gulis annis ſed ſuſtinuit clericos in delictis ſuis abſq; corre-
ctione pecunia corruptus vel obtẽtu obſequij ſibi preſtiti ſeu
fauore carnali· grauiter peccauit· lxxxiij· di· ſi quis epiſcopus·
& c· Error· & c· Conſentire· & extra de of· or· Irrefragabi-
¶ li· & c· Nihil· & lxxxiiij· di· peruenit· & c· ſe· Si aliqđ acce
pit vt correctionẽ faceret vel vt ab ea ceſſaret aut minus pec-
catum puniret vel vt vices ſuas committeret ſeu ſup aliquo
diſpenſationem faceret· Nam in hys & huiuſmodi ſymoniã
cõmittit ſi pro pecunia precibus vel obſequijs fecerit· ſm tho·
ſcda ſcde· & extra de ſy· nemo· & idem ſi accepit aliquid vt
¶ ſeruet iuſticiam· Si erga pauperes fuit auarꝰ· nam erga eos
tenetur eſſe liberalis & ipſis ꝙ ſibi ſuper eſt erogare· lxxxvi·
¶ di· Fratrem noſtrum· & c· non ſatis· Si fuit pater refugium
& defenſor viduarũ & orphanorum & pauperũ & aliaꝝ pſo
narũ miſerabiliũ· nã ſi non fecit ſic grauiter peccauit· lxxxvij
¶ di· p totũ· Si viſitationẽ ſue dioceſis fecit vel fieri fecit p aliũ
et aliquid exegit preter ꝓcurationẽ que exigi debet ſolũ in vi
¶ ctualibꝫ prohibitũ eſt vt in· c· exigit· đ cen· li· vi· Si delicta
clericoꝝ & alioꝝ ſubditoꝝ laycoꝝ puniuit ex auaricia pena
pecuniaria & nõ pocius ad reprimendũ & cõpeſcendũ eorum
¶ delicta mortaliter peccauit· Si in viſitatione ſua non diligen-
ter queſiuit de quibꝫ debuit ꝑcipue de vita & honeſtate ſacer
dotum & officiãciũ· ſcȝ quomodo ſe habent in officijs ſuis in
confectione & adminiſtratione ſacramẽtorum· & ſi ritum &
formam ab eccleſia traditã ſeruẽt et quomodo ſe habent in au
dientia cõfeſſionum et cura animaꝝ ſuarum ſibi cõmiſſarum·
¶ Et ſi tenent eccleſiam mundam et veſtimenta ſacerdotalia et
altaris ornamenta ſicut tenentur· vt ſupra· c· xvi· Nam ſi in
huiuſmodi inuenit eos notabiliter deliquiſſe et non puniuit

vel prouidit quod aut illi ſe emendent aut de alijs loco eorū ſi illi ſunt incorrigibiles grauiter peccauit & omnia mala & dampna animarum que inde ſequntur ei imputantur· extra de iniuri· c· ſi· Si ſuſtinuit in officijs & beneficijs notorios concubinarios vel alijs ſceleribus māifeſtis infectos· Ut vſuris· ludis· tabernis· negocijs ſecularibus· Venationibus· & huiuſmodi vacantes· Nam in hys omnibus non poteſt excuſari a mortali ſi eos non punit cum poteſt ſine periculo ſui ſiue vel maioris ſcandali· xliij· di· Conuerſationes· in gloſa· xxiij· q· iiij· Cum quiſqz· Si laycos ſibi ſubditos notorios peccatores quos per ſe vel ex aliorum denūtiacōe nouit adulteros vſurarios inimicicias ſeruantes non corrigit per cenſuras & per alios modos quibus melius poteſt· grauiter peccat· niſi omittat quia non ſperatur emendatio ſed pocius deterioratio & timetur de ſcandalo· vt in dicto capitulo· Cum quiſqz· &· lxxxiij· di· Nemo· & capitulis ſequentibus·
Si malas conſuetudines quas nouit in ſua dyoceſi nititur quantum poteſt auferre· vt vendere & laborare diebus feſtiuis· non confiteri nec communicare ſemel in anno· tripudiare ſeu alia ſecularia in eccleſijs & locis ſacris fieri· violare eccleſiam libertatem vel emunitatem vt quia clerici conueniantur in iudicio ſeculari vel ꝙ debitores & malefactores· de locis ſacris violenter extrahantur in caſibus non conceſſis & huiuſmodi· Nam contra hec omnia tenetur inuigilare & obuiare ne fiant· & poſt admonitionem nolentes deſiſtere· excommunicare & punire alias grauiter peccat· ſi timore vel negligentia omittit· xliij· di· Sit rector· Si inuigilauit contra hereticos ſortilegos & diuinos eos ad fidem verā reducēdo aut ſi ſe emendare noluerint acrius puniendo· Nam ad hoc tenetur ex officio· xxvi· q· v· c· cōtra· & · c· ſe· & extra de here· Ad abolēdā· & in cle· ex graui· de vſu· Si aliquē ꝓprijs manibꝰ verberauit nā hoc ei nō licet· xlv· di· epm· Si bona eccleſie male gubernauit ꝉ illa nō indigētibꝰ tradidit ſeu alias īutilit̄ expēdit· Nā grauit̄ peccauit· x· q· ij· eps· & tenetur reſtituere· vt ſupra· c· de curatis· Si res vel bona eccleſie ꝉ epiſcopatꝰ alienauit ſine neceſſitate et debita iuris ſollēnitate gūit̄ peccauit

¶ x·q·ij·c·i·& fi·Si iura aliarum eccleſiarum non ſeruauit ſibi
omnia vendicando & paulatim ius parochiale ſubtrahendo·
nam hoc eſt omnino illicitum & prohibitum·xvi·q·i·Conſti
¶ tutum·Si bona aliarū eccleſiarum vacantium ſibi vſurpauit
Nam grauiter peccauit cū debuerint in vtilitatem eccleſie ex=
pendi vel futuris ſucceſſoribus fideliter reſeruari et ē ſuſpēſu=
¶ donec plene reſtituerit extra de elec·quia ſepe·li·vi·Si vltra
morem antiquum a parochianis preſbiteris ſue dioceſis ali=
quid exegit vel eos grauauit·grauit peccauit·x·q·iij·Quia·
&·c·ſe·et extra de exceſ·prelatoꝝ·c·primo·vbi idem notat
¶ Ab·ſy·& plene de teſt·requiſi·Si habuit yconomum cleri
cum qui preſit rebus eccleſie ſub cuius teſtimonio res eccleſie
gubernentur·nam ad hoc tenetur ſm iura·lxxxix·di·volum9·
&·c·Quia in quibuſdam·&·c·Iudicatum· Alias ſuſpendi
¶ debet·vt in·c·Indecenter·ea·di·Si aduocatos vel ſibi ſerui
entes non debite remunerauit contra iura fecit·xij·q·ij·Qui=
¶ cunqȝ·&·c·ſe·Si debita ſua vel a predeceſſore ſuo relicta oc
caſione eccleſie ſue non ſoluit·Nam ad hoc tenetur ſecundū
¶ Inno·extra ne prela·vi·ſu·c·querelam·& idē ab·ſy·ibi·Si
exemptos vt quatuor ordines mendicantes & alios haben=
tes priuilegiū exemptionis īiuſte moleſtauit vel eorum priui
legia non ſeruauit ad ſuū iudiciū traxit vel alias eos quoquo
modo impugnauit grauauit vel male tractauit grauiter pec=
cauit·Nam contra iura fecit·diſtricte eñi precipitur prelatis
vt predictorum exemptorum priuilegia ſeruent & eos affe=
ctu beniuolo habeant commēdatos nec ſe ipis difficiles gra
ues duros aut aſperos ſed pocius fauorabiles propicios be=
nignos & liberales ſtudeant exhibere· extra de exceſ·prela·
c·nimis·primo & ſcdo·& extra de priuil·dilecti·&·c·quāto
&·c·in hys·&·e·ti·c·volētes·li·vi·& in·c·Dudū de ſepul·et
¶ c·Religioſi·de priuil·§·ſane·in cle·Si monaſteria monialiū
diligenter viſitauit·Nam ad eius officium pertinet ea ſingulꝭ
annis viſitare etiam ſi ſint exempta·vt in clementina Atten=
¶ dentes·de ſta·monachorum·Si queſtores vel alios permiſit
mendaciter predicare ſeu falſas indulgentias pronuntiare·vl
ipſemet conceſſit aut pronuntiauit indulgentias quas non

potuit grauiter peccauit· extra de pe· & re· cum ex eo· Si nō
tenuit vicarium peritum & bonum ad tractandum & iudici-
candum cauſas in foro contentioſo· nam ad hoc tenetur preci
pue quando non eſt ſufficienter doctus in iure· Si fuit perſo-
narum acceptator & propter hoc iuſticiam poſcenti non exhi
buit diſtulit vel negauit aut quod maius eſt ſententiam ini-
quam protulit· Nam in omnibus hys mortaliter peccauit et
ad ſatiſfactionem tenetur vt ſupra· e· ti· c· iiij· Si ſine iuſta
cauſa vel cauſe cognitione aut ordine iuris iudiciario preter-
miſſo aliquem excōmunicauit vel alias iniuſte grauauit mor
taliter peccauit· & grauiter puniri debet & ad intereſſe tenet᷑
grauato· xxiiij· q· iij· De illicita· & extra ꝺ ſen· exco· c· Sacro
Si pro minimis culpis & dampnis & patos corrigi excom
municauit· Nam hoc prohibitum eſt· xi· q· iij· Epiſcopi· & c·
Nemo· Si cauſas difficiles nimis diligenter per ſeipm exa-
minauit ponderauit & iudicauit· vt eſt matrimonij· diuorcij·
vel alijs delegauit precipue idiotis & leuibus· Nā huiuſmōi
non debuit committere niſi iuſta cauſa et neceſſaria impedit⁹
& tunc perſonis in iure peritis & expertis· extra de con· &
affi· ex litteris· Si proprias iniurias dure vindicauit· nā hoc
eſt deteſtabile· xlvi· di· ſediciarios· Si teſtamenta & vltimas
voluntates precipue in legatis ad pias cauſas non fecit exeq
Nam ad hoc tenetur· extra de teſta· ſi heredes· Si diſpenſa-
uit in votis vel iuramentis in quibus non potuit· vel ſi potuit
indiſcrete tamē et ſine rationabili cauſa grauiter peccauit· vi-
de ſupra precepto ſecundo· Si incerta male diſpenſauit vel ſi
ne rationabili cauſa pro minori quantitate cum vſurarijs ra-
ptoribus· & huiuſmodi compoſuit grauit᷑ peccauit vt ſupra
parte prima· c· i· in ſi· Si pape & alijs ſuis ſuperioribus ac
ſacris canonibus obediuit· Nam ad hoc tenetur· lxxxxij· di·
Obedientiam· & · xxv· q· i· per totum· Et contrafaciēs graui-
ter puniri debet· extra de exceſ· prela· Nimis· & duobꝫ· c· ſe·
Si habitu vita & moribus exemplaris fuit· in vita ſobrius·
Si ſuppellectilibꝫ precioſis vtitur· Si in apparatu et ornatu
domus & equorum aut familie nimis ſumptuoſus fuit & ni
mis curioſus· Si eccleſiam ſuam viſitauit & in ſollēnitatibꝫ

miſſaȝ cantauit diuinis officijs interfuit & deuote exſoluit & ab alijs debite celebrari & cantari fecit vt tenetur. Si oratio-ni priuate & lectioni ſacre ſcripture vacauit vt. dēt. xxxvi. di. ꝑ totum. Si exiſtens eruditus predicauit populo vel ſaltem ei de vtilibus predicatoribꝫ & cōfeſſoribus ꝓuidit: nā ad hoc tenetᷣ extra de offi. or. inter cetera. Si exiſtens ī mortali vſuˢ eſt ordine ſuo quia totiēs mortaliter peccauit q̊ciēs huiuſmōi actū facit vt tangendo res ſacras quaſi officio ſuo fungens et hꝰmodi ſm tho. & Abb. Si mulierum familiaritatē quaſi pe-ſtem vitauit et raro de domo exiuit. Si adulatores abhorruit et huiuſmodi. Si in cōuiuijs multū ſe occupauit: nam hoc eſt epō deteſtabile & prohibitum & ex hoc ē acriter corripiēdus xliij. di. multis. et. c. ſeq̄ntibꝫ. Si d̄tractores ſuſurrones et hꝰ modi male loq̄ntes libentᷣ audiuit ꝉ tacuit nec correxit vt de buit & potuit nā hoc mortale vr̄ ſm tho. ij. ij. q. lxxiij. Si ad mēſā ſuā ſacras lc̄tiones legi fecit nā hoc epis & ſacerdotibꝰ p̄cipitᷣ. iij. di. c. ꝓ reuerētia. Si familiā honeſtā habuit & eā verbo & exēplo ſalubritᷣ gubernauit et erudiuit nā de his rō-nem reddē oportebit deo ī die iudicij hebre. vi. & . xlvij. di. ſ. neceſſe. Si exercuit officiū inq̄ſitionis contra hereticos vt te-netur: nam ſi carnali amore odio vel timore aut cuiuſlibet cō modi temporalis affectione vel obtentu malicioſe et fraudulen ter labem heretice prauitatis: ſeu ꝙ ipſum in executione offi cij inquiſitionis impediat falſo alicui preſumpſerit imponere vel quoquomodo vexare | vel contra iuſticiam & conſcientiam ſuam obmiſerit contra quemq̄ꝫ procedere vbi fuerit proceden dum ſuſpenſus eſt ab officio per triennium: vt in clementi. Multorum. de hereticis & circa finē. Alij vero inquiſitores epiſcopo inferiores in hoc vt ſupra delinquentes eoipſo ex-communicationis ſententiam incurrunt a qua niſi per romanū pōtificem preterq̄ꝫ in mortis articulo abſolui poterunt. Si lo-cauit aliquam domum vſurarijs alienigenis ad fenꝰ exercen-dū nam ipſo iure ſuſpenſus eſt extra de vſuris quamq̄ꝫ. li. vi. Idem ſi permiſit ꝙ huiuſmodi vſurarij in terris ſuis & eiꝰ iu riſdictioni ſubiectis fenus exerceant niſi infra tres menſes eoˢ expulerit vt ibi. Si conſecrationes altarium vel eccleſiarum

calicum & patenarum aut benedictiones corꝑaliu̅ & vesti-
um sacrarum seu cōsecrationes abbatum vel abbatissaꝝ n̄ fm
formā & ecclesie ritū vel pro pecunia fecit : nā mortalit̄ pec-
cauit et simoniā ɔmisit · j · q · iij · si qs p̄bendas · Si ꝑ aliq̄ iu-
sticia vel ḡtia spūali aliqd accepit mortale ē & simoniacum

A prelatis religiosorum C · xix

PRelati religiosorum possunt de multis interrogari que
dicta sunt supra · c · xviij · vt eorꝫ conditioni et statui
melius videbitur expedire · Deinde si simoniace reli-
gionem ingressus est vel ad eam alium simoniace recepit : naꝫ
pro religionis ingressu siue virorum siue mulierum non licꝫ a-
liquid dare vel recipere quasi precium etiam paupertatis pre-
textu · extra de simo · Quoniam simoniaca · Si tamen monaste
rium sit tenue dicunt Vin · Tancre · Ray · Jo · & Hosti · ꝙ re-
cipientes volenti intrare pn̄t dicere nos libent̄ & gratis te reci
pim⁹ ad consortium nostrum spirituale sed cum bona nostra
non sufficiant nobis & tibi porta tecum vnde possis viuere vl̄
sic · prouideas tibi vnde viuas tunc enim si ingrediens mona-
sterium aliqua bona conferat non committitur simonia ; dum-
modo pure fiat hoc & in fraudē non dicatur & sine aliquo pa
cto ar · j · q · ij · v · j · & · c · si quis propter · Sed Bernar · Inno ·
Bar · brix · & Archi · dicunt · ꝙ nec ante nec post potest aliqd
peti · i · q · eos qui · & · q · ij · si quis prebendas · Et sic dicendo si
moniam committunt tam recipientes quaꝫ recepti etiam si ig-
norent · i · q · ij · § · ij · Et extra eo · quoniam · Et hec opinio tuti-
or est et quantum ad mulieres approbata · extra de sta · regu
la · Periculoso li · vj · ibi districtius inhibemus · Vide ibi glo ·
super verbo absqꝫ penuria potest dici vt notatur in direc · li · iij
ti · xvj · § · Quod si monasterium vbi hec omnia referuntur · Ad
si monasterium est ita tenue | ꝙ absqꝫ penuria non possint ibi
plures viuere possint recipientes dicere vt supra · Et hoc ca
su vera est opinio prima · Nec est symonia dūmodo nihil vl
tra addant · Si autem absque penuria possint sustentari : licet
non commode non possent predicta verba dicere · extra eodē
Quoniam · et capitulo non satis · hec ibi · Do · An · de bu · i · d ·
capitulo Quoniam · recitat opin · vide ibi · sponte auteꝫ oblata

ſemper licȝ recipere & ſi primo gratis ſit recepta puella et mo
naſterium tenue ſit· dicit hoſti· ꝙ poſſunt moniales agere cō
tra patrem ꝑ alimẽtis filie· vel ſi pater deceſſit agere poſſunt
ad partem ſue hereditatis vt i autē· de ſanctiſſimis epis· ꝯ·
¶ nullã· collec· ix· Si illegittime nat⁹ eſt· Nam talis ſi dignita
tem vel prioratum qui creatur in religione per electionẽ obti=
net non poteſt ſine pape diſpenſatione retinere· de filiis preſ=
¶ bi· c· ſi· Si tranſiuit de ordine mendicancium ad non mendicã
cium· Nam talis nõ poteſt in eo prioratum nec aliquã admi
niſtrationẽ aut regimiẽ animarum habere· extra de regula· vt
¶ ꝓfeſſores in cle· Si recepit aliquẽ ad religionẽ nõ principa=
liter ꝓpter deum ſed ꝓpter temporalem vtilitatem aut alia ſi
niſtra intencõe vel ſine debita examinacõe vel ſi recepit nõ re=
cipiendum vel repulit ſine cauſa ex ſua ydoneitate recipiẽdũ
¶ grauiter peccauit· Si in ordine mendicanciũ aliquẽ infra an
num probationis ad ꝓfeſſionem recepit· Nam talis mortali=
ter peccauit & ipſo facto ſuſpenſus eſt a recepcõe cuiuſlibet
ad ꝓfeſſionem in eodem ordine extra de regula· Nõ ſolũ· li·
vi· ſi tamen tali ſuſpenſione durante aliquem recipiat nõ irre=
¶ gularis ſit· vt notat Jo· an· ibidem· Si exiſtẽs de ordine mẽ=
dicanciũ locum ſeu domũ ad habitãdũ recepit ſeu dimiſit ſine
licencia pape· Nam talis excõmunicationẽ incurrit· vt in· c·
¶ cũ ex eo de exceſ· prela· li· vi· & i cle· cupientes de penis· Si
abbas exñs ꝓfuit diuerſis monaſteriis· nã hoc eſt prohibitũ·
¶ extra de relig· do· c· ſi· Si ſollicite & fideliter quo ad ſpiritu
alia & temporalia adminiſtrauit ꝓpter deũ ſolum ſine ambi=
tione & alia ſiniſtra intentione· alias cum periculo anime ſue
¶ adminiſtrauit· Si ſcienter criminoſos indignos & non ydo=
neos ſcientia vel conſcientia ad cõfeſſiones audiendas vel ad
officia regiminis vel predicationis ꝓmouit vel ſuſtinuit cum
poſſit illos iuridice remouere nõ videtur poſſe excuſari a mor
¶ tali· lxxxiij· di· error· & capitulis ſe· Si in viſitatione ſubdi=
torum iuris ordinem ſeruauit· nam ad hoc tenetur extra de ac
cuſ· qͣliter et qñ· primo & ſcdo· & extra· de ſymo· licet· vbi di
citur ꝙ ſi prelat⁹ errauit et exceſſit tenet᷑ errorem ſuũ corrigẽ
ideo cauendum eſt diligent᷑ prelato ne in corrigendo ſit nimi᷑

remiſſus vel nimis rigidus·xlv·di·diſciplina·& nõ faciat pre
cepta indiſcreta & niſi ꝓ re ardua·nã ſi cogeret p p̃ceptũ vel
ſentenciã ſubditũ ad aliqd in quo ſubdit⁹ ñ tenetur ei obedire
mortaliter peccaret·Nec ſit nimis credulus in ꝓceſſu accuſati
onis inqſitionis ꝉ denunciationis crimnũ nec p̃ceps in ꝓlati
one ſentencie excõicationis vel alteri⁹ cenſure alias grauiter
peccat·Si curã hñs monialiũ diligenter & honeſte eas viſi-
tauit & ad eaꝝ regulam ſeruandã efficaciter induxit ꝓuidẽdo
eis de confeſſore idoneo ſcientia et cõſcientia q̃tum potuit &
ꝙ penitus abſtineat a familiaritate ſuſpecta quorumcunqȝ vi
roꝝ laycorum clericorum et etiã religioſoꝝ ne exeant clauſurã
vel etiam admittant aliquos intra monaſteriũ niſi ex rõnabili
cã vt precipit in·c·periculoſo de ſta·regu·li·vi·Si in diſpẽ
ſando in ieiuniis in eſu carnium in habendo ſuperflua ad vſuȝ
in penitentiis taxatis p regulam & conſtitutiones et huiuſmo
di indiſcrete ſe habuit: nam ſi ſine rationabili cauſa diſpenſa-
uit ſic inducendo regularis diſcipline relaxationeȝ & religio-
nis eneruãdo rigorẽ grauiter peccauit & ip̄e de hoc reddet deo
rationẽ·Si nimis ſe ſecularibus negotiis & temporalibus im
plicauit p curias principum diſcurrendo vel ꝓ minimis cum
alioꝝ ſcandalo litigando & ꝓpter hoc a cura ſubditorum deſi-
ſtendo & ip̄e ſpiritualibus orationi & lectioni minus vacando
Nam in his omnibus grauius & leuius peccauit ſecũduȝ q̃n-
titatem exceſſus·Si nimis ſumptuoſus & curioſus fuit ĩ edi
ficiis monaſterii eccleſie ornamentis & huiuſmodi·Nam eſt d
teſtabile & prohibitum·xii·q·ii·aurum·&·c·Gloria epiſco
pi·Ex huiuſmodi autem exhauritur ſepius in prelato omnis
ſpiritus & deuocio·Si moribus & vita fuit exemplaris ĩ ceſ
ſu habitu et geſtu modeſtus in locutione grauis & fructuo-
ſus cauens diſcordias pacem nutriens omnes patienter audi-
ens & tollerans ſingularitates euitans communem vitam ſe-
quens cum poteſt nemini blandiens cunctis affabilis ſuſurra
tiones detractiones iriſiones confabulationes malediciones
et contentiones in ſe & in ſubditis eliminans·Si malas con
ſuetudines ſeu corruptelas contra regulam & religionis decẽ
tiã induxit aut prius inductas nõ extirpauit q̃tũ potuit vt ip̄e

tatis vicium· fratrum discursum ad placitum · familiaritates
mulierum· esum carnium vbi est prohibitum · & alia huiuſ=
modi· precipue contra tria eſſencialia vota religionis· Graui=
ter peccauit· nam nihil apud deum est dampnabilius officio
prelationis si perfunctorie exerceatur· xl· di· Ante omnia· de=
bet igitur prelatus omni circumſpectione· diligentia· ſollicitu
dine & timore ſic de ſibi commiſſis curam gerere q̄ ſit irre=
prehenſibilis apud deum & homines q̄ ſi non poteſt huiuſ=
modi corruptelas & relaxationes extirpare· nec poſſe ſperat
in futurum propter pertinaciam & contumatiam ſeu rebellio=
nem ſubditorum eorum curam dimittat· ij· q· i· §· qn̄ vero·

A religioſis·

Religioſis poſſunt queri ea que habent̄ ſupra· c· xv·
de clericis· & · c· ſe· ſi habent beneficium curatum· Si
ſunt predicatores poteſt ab eis queri ſi predicauit ex=
iſtens in mortali· nam mortaliter peccauit tociens ſic predica=
uit· ſ̄m tho· Idem videtur quocienſcunq3 ſcandaloſa predica
uit aut ſcandalū vel ſeditionē in plebe cōcitauit· Si ſine licē
cia ſuorum ſupiorū officiū predicationis exercere preſumpſit
mortale videtur· Si predicauit principaliter hac intentione
vt reciperet pecuniam vel laudem ſeu fauorem popularē mor=
taliter peccauit & ſymoniam mentalem cōmiſit· i· q· iij· c· nō
ſolū· cō· tho· & Ric· in· iiij· di· xxv· ar· iij· q· ij· & ſi ſup hoc pa
ciſcat̄ ſymoniā incurrit etiā q̄ ad eccleſiā· Si p̄dicauit nimis
curioſa principalit̄ ad ſui oſtentacōem & inanē gloriā ibi cō=
ſtituendo finem ſuū mortale eſt· Si habens gratiā predican
di a predicatione ſe abſtraxit precipue cū a ſuperioribꝰ ſibi in
iungeretur peccauit· Si predicando aliqua ad retrahendū per
ſonas a ſolucōe decimarꝝ dixit ipō facto excōicatꝰ ē vt i de·
cupiētes ꝺ penis· et idē de omi religioſo etiā nō p̄dicatore vt
ibi· ſ̄ vt habeat locū hec excōicatio requirit̄ q̄ talia verba p̄
ferant̄ intencōe retrahendi a ſolutione vt ſupra & obligatis
ad decimas eccleſijs perſoluendas· Secus ſi non hac intenti=
one retrahendi vel non obligatis ad decimas vel etiā obliga=
tis· ſ̄ nō eccleſijs vt ibi notat Jo· de leg̃· Jo· ꝺ imo· & pau·

Si reqſit⁹ fuit a rectoribꝫ eccleſiaꝝ vel vicarijs aut loca tenē
tibꝫ vt in p̄dicatōe vel cōfeſſione ↄſcientiā faceret p̄dicationē
audientibꝫ & ſibi confitentibꝫ ꝙ decimas ſoluant naꝫ ſi n̄ fecit
mortaliter peccauit ſi cōmode facere potuit & alijs penis gra
uibus puniṫ vel puniri dēt vt in d · cle · cupientes · Si religio
nem ingreſſus eſt ſimoniace ſcienter vel ignoranter nam talis
non poteſt in illo monaſterio remanere extra de ſimo · q̄ꝫ ſimo
niaca · & · c · ex inſinuatione · vide ibi & pleni⁹ de hoc in piſa ·
ſimonia · vi · in p̄ncipio · & hoc intelligiṫ de ſimonia ↄmiſſa ex
pacto vel cōuentōe & h⁹modi etiā ſi ceteris p̄terq̄ꝫ cōmittenti
bus ſit occulta ſm̄ Ray · ar · dicti · c · q̄ꝫ · Si religionē ingreſ=
ſus ē nō intentōe pura ſeruiendi deo ſed qa paup̱ erat vel labo
rare tedebat vel ſi puella erat qa nubere nō poterat vel ↄpacta
a parētibus in vita ingreſſa ē nā ſi voluntatē nō mutauerit vi
detur in mortali & non in bono ſtatu Si in ingreſſū religiōis
mēdacia dixit vel aliquid doloſe tacuit p̄ſerti notabilē infirmi
tatē vel debita ſeu infamiā vel alia ſcādaloſa peccauit grauiter
Si fecit ꝓfeſſionē cū intentione non ſeruandi eā mortaliṫ pec
cauit · Si ꝓfeſſus ē in monaſterio diſſoluto vbi regulariter n̄
viuiṫ ſi pōt mutet locū & ſi opus fuerit cū diſpenſatione ꝙ ſi
nō pōt & alios ad regule obſeruantiā & ordīs reformationeꝫ
reducere neqt ip̄e ſol⁹ ſuare ſtudeat & ſi ibi nō viuiṫ in ↄmu
ni & neceſſe hēat ſibi de neceſſarijs ꝓuidere caueat ne pecūi=
am vel aliqd recipiat teneat expendat vel alijs tribuat ſine bo
na licencia prelati ſui gn̄ali vel ſpeciali & eius bn̄placito & ſit
ipſe ſemp̱ p̱atus omnia pōnere in communi & in manibꝫ p̄lati
ordīs: nec theſaurizet aut ſupflua vel delicioſa habere querat
ſeu ſollicitet nec ad huiuſmodi affectum habeat inordinatum
et ſic forte poterit cum ſalute pertranſire ſi in ceteriꝭ bene ſe hē
at · Tutius tamen eſſet vt predixi locum mutare · Si habens
votum religionis artioris ad aliam laxiorem ingreſſus eſt: nā
ſi adhuc profeſſus non eſt non poteſt ibi licite remanere ſine
diſpenſatione ſi vero iam profeſſus ē in laxiori licꝫ peccauerit
& ꝓ voto non completo ſit ei penitentia imponenda poteſt tn̄
in eadem licite remanere ſecundum Archidiaconum in capitu=
lo qui poſt votum de regu · libro ſexto · Si profeſſus in aliqua

religione approbata vult tranſire ad aliā equalem vel laxiorē
non pōt ſine diſpenſatione vt notat Jo. An. & Gemi in. c.
cum ſingula de preben. li. vi. & do. An. de bu. extra de reg.
Significatū. de ordie vero mendicātiū ad non mendicātiū vel
monachalē ñ pōt ſine diſpenſatione pape niſi ad ordinē car-
tuſienſem alias tā ingrediēs ꝙ recipiens incurrunt excōicatio
nē papalē vt in extraua. martini. v. Si ad religionē aliquē
induxit ſymoniace vel doloſe puta aſſerendo ꝙ ibi regula ſer
uat᷑ & ē falſū vel dicendo ꝙ regula ſua ñ obligat ad mortale
vel reticendo auſteritates religionis q̄s ille ſi ſciret nullo pacto
ad eas ſe obligaret peccauit mortalit᷑. ſi volētē īgredi ̄rligiōē
ſeu mōaſteriū obſuātie regularis aūtit vt traheret ad ſuā alte
rā infamādo ſuā vero vſq; ad tciū celū extollēdo. Nā talis dā
natione eternam non euadet cū contra caritatem iuſticiam et ſa
cram ſcripturā fecerit. Si ſufficienter nouit & intelligit ſub-
ſtantialia ſue regule & ad eam pertinentia & ſi contra illā ali
quid egit precipue contra obedientiam caſtitatem & pauper
tatem: nam horum tranſgreſſio ſemper eſt mortale in aliis aūt
non omnis regule tranſgreſſio ſm Tho. ſcda ſcde. q. clxxxvi
eſt mortale ideo etiā circa hoc poſſunt ſic interrogationes for
mari. Primo ſi fecit contra aliquod preceptum a prelato ore-
tenus factum puta cum dicit precipio vel mādo in virtute obe
dientie vel ſpiritus ſancti vel ſub pena excōicationis vel p alia
verba huiuſmodi vt fiat illud vel iſtud intendens ſubditū ſub
peccato mortali obligare ad illud faciendū. Nam huiuſmodi
tranſgreſſio ſemper ē mortale ſm Tho ſcda ſcde. q. lxxxvi.
niſi quod precipitur eſſet tale quid in quo ſubditus non tene-
atur ei obedire vel eſſet peccatum. vndecima queſtione tercia.
non ſemper. Si doloſe ſeu per importunitatē prelati volunta
tem traxit ad ſuam idem videtur. Si contra aliquod precep
tum regule: vt cum aliquid in ea preceptorie mandatur vel
ſub pena excommunicationis aut carceris vel pene grauioris
& huiuſmodi. Nam talia verba communiter cenſentur ob-
ligare ad mortale. Et idem de preceptis in conſtitutionibus
ordinis contentis. Si tranſgreſſus eſt alia ī regula contenta
que non ſunt precepti vt cerimonialia ordinis vel ſilentium &

huiuſmodi hoc eſt tantum veniale niſi fieret ex cõtemptu· ſm
tho· vbi ſupra· Nam qui profitetur non vouet ſeruare omnia
que ſũt in regula ſub obligatione peccati· Si aliqd habet vel
habuit dedit vel accepit cõtra voluntatem prelatorum tacitã
vel expreſſam· Cõtra votum paupertatis fecit & mortalit̃ pec
cauit· Idem videtur ſi litteras ſcripſit vel recepit occulte ſine
licentia prelati· xij· q· i· non dicatis· Si votum caſtitatis vi
olauit quoquomodo· opere vel tactu venereo· locutione tur-
pi & amatoria vel etiam cogitatione carnali & immunda deli
berata ſeu delectatione moroſa· Nam in horum quodlibet ẽ
mortale· vt dictum eſt ſupra precepto ſexto & nono· Si
conuerſationem ſcandaloſam ſeu nimiam familiaritatem ha-
buit cum mulieribus· nam ſi ſic reperitur eſſe extra caſum ne-
ceſſitatis prohibendus eſt· etiam ſi ſint affines propter proba
bile periculum· xxxij· di· hoſpitiolum· & di· lxxxi· per totum·
alias non abſoluendus· Si ſine manifeſta cauſa & rationabi
li monaſteria monialium frequentauit· Nam cum hoc ſit om
nino clericis prohibitum· extra de vi· & hone· cle· monaſte-
ria· multo magis religioſis· & ſi ingreſſus eſt monaſteria mo-
nialium ſancte clare ſine licentia & in caſu non conceſſo excõ-
municatus eſt & abſolutio pape reſeruatur· Idem eſt ſi in-
greſſus eſt monaſteria monialium ordinis predicatorum· qa
non poteſt abſolui niſi a papa· vel a magiſtro euiſdem ordi-
nis· Ingrediens vero alia monaſteria de iure commum non
incurrit excommunicationem ſed in multis locis eſt excom-
municatio ſinodalis· hoc tamen non ligat ignorantes· extra
de cõſti· vt animarum· libro ſexto· Si dixit horas canonicas·
nam quilibet regularis precipue profeſſus tenet̃ ex precepto
ad eas etiã ſi nõ habet ordinẽ ſacr̃ alias peccat mortalit̃ vt ſ̃
e· ti· c· xvi· & ſm Guil· tenet̃ illas dicẽ ſm ordinẽ ſue regule
vel priuatorum ſtatutorum· vt notat Io· de imo· i de· Graui· de ce
le· miſ· Si abſq; rationabili cauſa officium dixit extra eccle
ſiam precipue in diebus ſollennibus vel ſtetit ſompnolentus
aut dormiuit· Nã ſi ex hoc nõ dixit integre illud idẽ redicat vel
aliquid loco eius ſuppleat· & ſi pro maiori parte omiſit il-
lud iteret· Si in choro incõpoſitus corpore fuit oculis vagus

& mente diſtractus ꝑcipue aduertenter ſi riſit vel alios ridere
fecit ꝓpter eiꝰ· leuitatē aut verbū diſſolutū Si cerimonias of
ficij ex negligentia n̄ ſeruauit male legit vel cantauit in omni
bus his venale ē niſi fiat ex cōtēptu tunc eñ mortale ē· Si
penas vel penitentias taxatas a regula vel a ↄſtitutionibꝫ aut
prelatis n̄ fecit nā ſi ex negligētia vel obliuione obmiſit veni
ale videtur ſi vero ex contemptu mortale eſt· Si vltra offici-
um diuinum priuatim ꝓ ſe & pro alijs ſibi cōiunctis benefac
toribus & tribulatis precipue recōmendatis viuis ſeu defun
ctis aut meditationi deuotioni & ſacre lectioni q̄ꝫtū debuit nō
vacauit ſꝫ potius legit curioſa & inutilia vt doctores gentiū
et fictiones poetaꝝ qđ eſt ꝓhibitū· xxxvij· di: ideo· Si q̄nq̄ꝫ
ſcienter elegit indignum in prelatum vel n̄ elegit illū quē iudi
cauit meliorem ad illud officium ſed aliū ratione amicitie aut
alia nō recta intentione mortaliter peccauit· Si accuſauit ca
lumnioſe prelatum vel confratrem đ aliquo crimine vel teſta
tus eſt aut iniuſte ab accuſatione deſtitit · vel alias prelatum
ſubditum vel conſocium falſo infamauit vel etiam vera dicen-
do intentione infamandi fecit in his omnibus mortaliter pec-
cauit· Si fecit vel cooperatus eſt ad aliquam conſpirationeꝫ
ↄtra ꝑlatos vel adiuenit tenuit ł nutriuit in mōaſterio ł ↄuētu
ſectas partialitates & diuiſiones mortale ē & deteſtabile cri-
men· Si fratrem delinquentem iuxta formam euangelicam n̄
admonuit vel in viſitatione iuxta preceptuꝫ prelati in cōmuni
vel in particulari factū dicenda & correctione digna n̄ reuela
uit nā ſi ſcienter dicenda tacuit mortaliter peccauit· & idem di
co ſi in dicendo ordinē fraterne correctionis n̄ ſeruauit ·debet
eñ accuſationē legittima precedere inſcriptio & inquiſitioneꝫ
clamoſa inſinuatio denūciationē aūt caritatiua correctio extra
de ſimo· licꝫ· & ·i· q ·ij·c· Si peccauerit· Poteſt tam̄ crimē fra
tris etiam occultum denunciari eccleſie vel prelato abſq̄ꝫ ſecre-
ta admonitione preuia in pleriſq̄ꝫ caſibus vt notat Ric·ī· iiij
di· xix· ar· iij· q· i· Si inutiliter tempꝰ expendidit & ocio vaca
uit quod eſt omnium ſentina viciorum· Si fuit obſtinatꝰ cu-
rialis vel cauſidicus ſi vſus eſt pannis precioſis et cibis exqui
ſitis· Si in habitu curioſus· ſi in clauſtro vel capitulo fuit li-

tigioſus irreuerens ad maiores vel circa altare iurans in cōmu=
ni ſermone nam in his omnibus eſt mortale vel veniale ſecun
dum intentionem & qualitatem facti· Si cōmedit carnes quā
do eſt prohibitum extra infirmitatē· Si vſus eſt lineis ad car
nem vel lectis plumeis· Si obmiſit ieiunia eccleſie regule vel
conſtitutionum ordinis peccauit vt ſupra: Si egre & cū in=
dignacione reprehenſiones maiorum ſuſtinuit vel eorum obe=
dientiam non affectuoſe ſed tarde queruloſe diſſolute fecit pec
cauit vt ſupra· Si aliorum mores cōditiōes & infirmitates in ca
ritate nō ſupportauit vel aliis ſe grauē reddidit aut eos irriſit
peccauit vt ſupra· Si nimis leuis vel diſſolutus fuit verbis
geſtibus vel iocis alios ad riſum induxit nam licet recreationis
cauſa qñque fiat & raro ad ſubleuandum tedium ſit tollera=
bile laudabilius tamen eſt ab huiuſmodi ceſſare· Si ſingulari
tates in cibo potu veſtitu & huiuſmodi queſiuit · vel propter
hec murmurauit peccauit· Nam ex his ſepius oritur ſcanda=
lum murmuratio & indignatio inter fratres· Si nimis tenax fu=
it in retinendo vel prodigus in dando aut perſonarum accep=
tator dando vel diſtribuendo de rebus communibus vni ma=
gis q̄ alteri iuxta affectiones ſuas peccauit magis & minus ſe
cundum quantitatem exceſſus·

Si confeſſionem & communionem ſecundum regulam morem
vel conſuetudinem religionis non frequentauit · Nam hoc a=
liquibus preceptum eſt ſemel in menſe · vt clementina ne in
agro· de ſtatu monachorum · Aliquibus ſepius / aliquibus
rarius· Si fuit tepidus in dilectione dei & proximi non do
lens de eorum offenſa & non ardenter affectans honorem dei
& animarum ſalutem vt decet·

Si nimis carnaliter dilexit conſanguineos ſuos & affines ni
mis dolens de eorum aduerſitate & gaudens proſperitate vel
eam ſibi affectans · Si nimis eos viſitat & querit vel gaudet
ab eis viſitari· Si cum eis vel cum aliis ſecularibus loquitur
vel interrogat que non expediunt vt de guerris & huiuſmo
di · vel pro eis procuret beneficia eccleſiaſtica vel tempora=
lia officia · Nam hoc eſt valde periculoſum precipue ſi tales
ſint inepti vel indigni·

¶ Si artificium aliquod vel exercicium fecit illicitum aut hone
ſtati religionis indecens · vt burſas vel veſtes rechamates vl
linea reticulata & huiuſmodi · quod ſepe repentur in monia-
¶ libus modernis prohibenda ſunt · Si proficere non curat ſed
muitus facit que ſeruat & ſe male contentum eſſe in religiõe
repent nec recognoſcit ſe pro hoc beneficio & ceteris ad recõ-
penſandum deo obligatum · Talis ypocrita eſt & in ſtatu dã
¶ pnationis · ſm tho · Si quandoqꝫ dimiſit habitum · Nam re-
ligioſus ſeu religioſa ſemper debet tenere habitum ſue religi
onis ſiue in lecto quieſcẽs ſiue alibi cõſiſtens niſi ſit a deo vr-
gens neceſſitas vel grauis infirmitas que habitum non pate
¶ retur · xx · q · i · vidua · alias videtur peccare mortalit · Et ſi te-
mere ſine habitu appareat in conſpectu ſecularium ipo facto
excommunicationem incurrit · vt in · c · vt periculoſa · ne · cle ·
¶ vel mo · libro ſexto · Et idem eſt ſi apparuerit coram eis in ha
bitu ſuo · ſed cooperto habitu clericali ſine rationabili cauſa ·
vt notat Jo · an · in cle · quoniam · de vi · & ho · cle · de reg · iur ·
¶ Certum · in nouella · Si ad ſtudia litterarum iuit non licenci-
atus a prelato ſuo & cum conſilio maioris partis ſui conuen
tus · Nam talis ipſo facto excõmunicacõꝫ incurrit vt habetur
¶ in · d · c · vt periculoſa · Si ad audiẽdũ leges vel philoſophiã
iuit · nã ſi infra duoꝝ mẽſiũ ſpaciũ nõ redierit ad clauſtrũ ipo
¶ facto excõicacõꝫ incurrit extra ne cle · ꝉ mo · c · ſup ſpecula · Si
religionẽ & habitũ ſue religiõis aĩo nõ reuertẽdi aliqñ deſe-
ruit · nã talis apoſtata iudicat · ff · d re · mi · l · deſertorẽ · & eſt ex
cõmũicatꝰ vt ſ ꝓpt temerariã habitꝰ dimiſſionẽ qd ẽ ſpecia
le in religioſo apoſtata · nã alias apoſtata nõ ẽ excõicatꝰ ſed
excõicandꝰ vt notat glo · in · d · c · vt piculoſa · ſup verbo ipſo
¶ facto · Si induxit aliquem ad vouendum iurandũ vel fide in-
terpoſita ſeu alias promittendo vt ſepulturam apud eius ec-
cleſiam eligat · vel iam electam vlterius non mutet · Talis ſen
tentiam excõmunicacõis incurrit ipſo facto · de ſepul · c · i · li ·
¶ vi · & in cle · Cupientes · de penis · Si clericis vel ſecularibus
ſacramentum eucharistie vel extreme vnctionis miniſtrauit ·
aut matrimonium ſollennizauit · i · publice & ſollenniter ſpon
ſos bñdixit nõ habita ſuper his parochialis preſbiteri licẽtia

ſpeciali· nam excōmunicationem incurrit papalem· vt i cle· re
ligioſi· de priuil· Si excōicatos a canone ſine ſpeciali cōceſſi
one abſoluere pſumpſit preterq̄ in caſibus a iure pmiſſis· vl
pter priuilegia ſedis apoſtolice ei conceſſa eandē excōicacōz
incurrit vt ibi· & hoc intelligit indiſticte de excōicatis a quo
cūq; canone a papa pmulgato etiā ſi talis religioſus abſolue
rit excōicatos a canone minori excōicacōe ppt pticipacōz & ſic
ſentit glo· ibidē ſup verbo a canone· con· Guil· pau· Jo· de
legna· & Jo· de imo· in dicta cle· Religioſi· Si a ſentencijs p
ſtatuta prouincialia vel ſinodalia promulgatis ſeu a pena & a
culpa abſoluere quenq̄ pſūpſit eandē ſentētiā excōicacōis in
currit ipo facto etiā ſi religioſū vel cōſciū ab huiuſmōi abſol
uere preſūpſerit vt ibidem notat glo· ſuper verbo q̄q̄· Si ex
iſtēs monachus vel canonic⁹ regularis nō habēs adminiſtrati
onē abſq; licētia platoꝝ ſuorum ad curias principum ſe trāſ
ferre preſūpſit vt prelatis vel monaſterio aliqd dāpnū infer
ret· talis ipo facto excōicacōis ſententiā incurrit· vt in cle· ne
in agro· de ſta· mo· Si monach⁹ exñs ſine licētia ſui abbatis
intra ſcepta mōaſterij arma tenuit excōicacōz incurrit· vt ibi
Si defacto cōtraxit matrimoniū excōmunicatus eſt· extra de
conſang· & affi· eos· in cle· Si non ſeruauit interdictum qd
ſeruat cathedralis ſeu matrix eccleſia loci illius excōmunicati
onis ſententiā incurrit non obſtātibꝫ priuilegijs ſeu indultis
ſtatutis vel cōſuetudinibꝫ quibuſcūq; ei cōceſſis· vt in cle· ex
frequētibꝫ de ſen· exco· Si exñs de ordie minoꝝ tēpore intdi
cti recepit ad diuina fratres vel ſorores tercij ordis excōicati
onem incurrit· extra de ſen· exco· cum ex eo· in clementinis·

Incipit quarta pars huius opuſculi de penitentie iniuncti
one & peccatorum abſolutione·

Expeditis tribꝫ hui⁹ opuſcli pñcipalibꝫ ptibꝫ reſtat
vidē vltimā q̄ in duobꝫ cōſiſtit ſcꝫ in pnīe iniuncti
one & peccatoꝝ abſolucōe· ſed quoniā nō poteſt de
bita forma per miſtrū apponi niſi primo materia de
bita ſit integre preparata· & cū materia penitentie ſit cōtritio
confeſſio & ſatiſfactio ſine quibus non pficitur hoc ſacmentū

merito in hoc ſacramẽto ſacerdos hoc ordĩe pcedet· Ut pmo
diligent peccatoꝝ cõfeſſionẽ audiat et de hoc ſ̃·ſcdo peniten
tiã iniũgat· tercio abſolutõz ĩpendat· et no· Guil· et Jo· an· in
cle· dudũ de ſepul· Intendẽs igit̃ et ego hunc ordinem ſuare
declarabim9 primo quõ cõfeſſor ſe hẽre dẽat in penitentie im
poſitõe deĩde in peccatoꝝ abſolutõe· C· j

CIrca primũ ſcʒ penitẽtie ĩpoſitõeʒ ꝓ maiori declaratõe
ſciendũ eſt ꝙ triplex ẽ penitẽtia ſcʒ ſolẽnis publica &
priuata. Solẽnis ẽ illa q̃ fit in capite q̃dragesime cuʒ
ſolẽnitate q̃ habet̃ di· l· in capite· et ipoīt̃ ſolũ ab epo vel d̃
eius mandato ſm Hoſti· in ſu· de offi· archip· Publica vero pe
nitẽtia ꝓprie dicit̃ illa q̃ fit in publico non tñ cũ predicta ſolẽ
nitate vt cũ iniungit̃ pegrino ire p mundũ cũ baculo & pera
bñdictis & huiuſmodi hanc põt ĩponere qlibet ſacerdos pro-
chiano ſuo niſi adſit in cõtrariũ cõſuetudo in aliq̃ eccleſia· Pri
uata aũt penitẽtia dicit̃ illa q̃ quotidie fit ſaltẽ ſemel in anno
cũ qs ſecrete & ſoli ſacerdoti peccata ſua cõfitetur de pe· di· ij
iuſtus· & c· repiunt̃· & c· oĩs· de pe· et re· et hanc poteſt im-
ponere etiam quilibet ſacerdos· Sed quoniam regulariter ꝓ
quolibet mortali peccato debet ſeptennis impoĩ penitentia·
xxxiij· q· ij· hoc ipſum· et· §· ſequenti· et· xxij· q· j· predicandũ
niſi maior vel minor inueniatur per canones expreſſa ideo eos
vt maturius procedatur & ne alicui ignorantia ſit occaſio de-
linquendi hic inſerere volui·

Canones

Incipiunt canones penitentiales·

PRimus canon dicit ꝙ ſi preſbiter fornicationem fecerit
decem annorum penitentiam agat ſecundum formam
traditã· lxxxij· di· pſbit̃ ſi fornicatione· Scd'ſ canõ di-
cit ꝙ ſacerdos ꝯgnoſcẽs filiã ſuã ſpũalẽ ſcʒ quã baptizauit vl̃
ad confirmationẽ tenuit vel in confeſſione audiuit· xij· annoꝝ
debet penitentiã agẽ & ſi publicũ ſit deponendus eſt· Epiſco
pus autem qui talia commiſit quindecim annis peniteat· &
preſbiter et mulier religioni tradantur rebus ſuis pauperib9
erogatis· xxx· q· j· Si quis ſacerdos· et capitulo non debet·
Si quis peccauerit contra naturam et eſt clericus deponatur
et religioni tradatur· Si laye9 excommunicetur et a cetu fiat

vſqȝ ad ſatiſfactionem condignam fidelium alienus ſupra de
exceſ· prela· c· clerici· Si quis cum brutis coierit pluſquã ꝑ
ſeptem annos peniteat· xxxiij· q· ij· hoc ipſum· & · ſ· ſc·
Si quis commiſerit inceſtum eadem pena puniatur· vt in iu-
ribus ſupra proxime allegatis· adde ꝙ vicium cõtra naturaȝ
grauius eſt ꝙ cũ matre propria peccare· xxxij· q· vij· c· Adul
terij malum· Si ſacerdos clãdeſtinis nupcijs interfuerit tri
ennio ſuſpendatur· & ſi culpa hoc exegerit grauius puniatur
ſupra de clãde· deſpon· c· cum inhibitio· ſ· penul· Si quis vo
tum ſimplex violauerit tribus annis penitere debet· xxvij· di-
ſi vir· Si quis excommunicatus celebrauerit triennio penite
re debet & a vino & carnibus abſtinere· quarta & ſexta feria
ij· q· iij· de illis· Qui alium iniuſte accuſat ad mortẽ· xl· dies
in pane & aqua cum· vij· annis peniteat ſi mors ſecuta fuerit.
Si vero debilitatus membro fuerit accuſatus per tres qua-
dragesimas peniteat accuſator· ſupra de accu· Accuſaſti·
Quicunqȝ filiam ſuam ſpiritualem vel commatrem cognouit
per ſeptẽ annos peniteat· & ſimiliter conſencientes· ſcilicȝ mu
lieres· xxx· q· iij· non oportet· Si quis deſponſatam alij duxe
rit· eã dimittat. & p· xl· dies in pane & aqua & p· vij· annos
peniteat· ſ̃ de ſpon· du· c· Accepiſti· Et intellige deſpõſatã·
ſcȝ p verba de pſenti· Qui cognouerit duas cõmatres vel ſo-
rores ſiue ſit vxoratus ſiue non adminus ſeptẽ annis penite-
at licet plus deberet· xxx· q· iiij· ſi pater· Homicida volũtari9
ſine ſpe reſtitutionis deponit᷑ & ſeptẽ annis penitere debet· l·
di· miror· vel ſi cauſa ſubſit vt magis caſuale homicidium ꝙ
voluntarium preſumatur quinqȝ annis peniteat· l· di· eos ve
ro· & · c· Si qua femina· & · c· ſi quis voluntatem· Matricida p
decẽ annos peniteat ſcḋm formam ſatis aſperam traditã· xxxiij·
q· ij· latorẽ· Vxoricida toto tpe vite ſue peniteat & ſatis duri
or ſibi pnĩa imponit᷑ ꝙ matricide· xxxiij· q· ij· admonẽ· & · c· q-
cũqȝ· Si qs ꝓpriũ filiũ interfecerit ex ꝓpoſito induci debȝ vt
toto tpe vite ſue peniteat in monaſterio· vt· c· i· de hys q fili-
os occiderũt· & ſi nõ poſſet ad hoc induci annoꝝ triũ peniten-
tia indicatur quorum vnũ in pane & aqua peragat etiã ſi op
preſſerit in lecto dormiens vt in· c· ſi· extra de hys qui ſi· oc-

Si quis periurauerit·xl·dies in pane & aqua &·vij·annos peniteat & nunq̄ ſit ſine penitencia ſcȝ interiori hoc ē vt ſemper doleat de peccato·vi·q·i·Quicunqȝ facit·l·di·clerico· Pro falſa menſura·xxx·dierum in pane & aqua imponat᷑ penitentia ſupra de emp·et ven·c·ij·vt ibi·Si quis ſollenniter penituit & poſtmodum ad vomitum redijt·x·annis peniteat· de pe·di·v·Si qui vero·Qui deuotam vel monialem cognouerit·x·annis peniteat·xxvij·q·i·deuotam·&·c·precedenti· Qui cantat miſſam & non cōmunicat anno penitere debet & interim a celebratione & cōmūione ceſſare·de cō·di·ij·Relatū· nec alia ibi exprimitur penitentia·Si ſacerdos clericum mortuum in palla altaris inuoluerit·x·annis &·v·menſibus peniteat·diacon⁹ vero triennio & dimidio·de con·di·i·Nemo clericus per ignorantiam·Qui cōmittit ſacrilegium violādo eccleſiam vel criſma ſeu calicem ſacrum pollutis manibus accipit vel ſimilia cōmittit·vij·annis peniteat & ī duobꝰ primis non intret eccleſiam & vſqȝ ad quartū non offerat & tribꝰ diebus in ebdomoda a vino & carnibus abſtineat ieiunando ſed alia conſideranda ſūt que habentur·xij·q·ij·de viro nefando Si qui parentes frangunt ſponſalia filiorum triennio ſeperentur a commūnione & filij ſimiliter ſi in culpa ſint·xxxi·q· iij·ſi qui parentes·ar·de pe·di·i·ſicut·Qui ducit in matrimonium quam polluit p adulterium·v·annis peniteat·xxxi·q· i·ſi qua vidua·Maledicus contra deum vel aliquem ſanctorum p·vij·ebdomodas penitere debet eo modo quo traditur ſupra de cle·male·c·ij·Si ſacerdos reuelat cōfeſſionem de iure antiquo deponi debebat et toto tempore vite ſue ignominioſus peregrinari per mundum de pe·di·vi·Caueat ſacerdos· poſtmodum determinatum fuit qđ depoſitus ad agendam penitentiam perpetuam in artum monaſterium detrudatur·infra·e·c·omnis·in fi·Qui compulſus conditionaliter periurat ſi liber eſt·xl·diebus in pane & aqua peniteat cum·vij·annis ſequentibus in communi penitentia·Si vero ſeruus eiuſdem eſt per tres quadrageſimas & legittimas ferias·ſcilicet ſecundam·quartam & ſextam peniteat·xxij·queſtione quinta·Qui compulſus·Qui periurat in manibus epiſcopi aut in cruce

consecrata tres annos peniteat si vero in cruce n̄ cōsecrata vnū annū peniteat q aūt coact⁹ et ignorās piurauerit si postea cognouerit tres quadragesimas peniteat·xxij·q·v·c·q piurat·
Qui scienter falsū iurat vel aliū iurare cōpellit vel mouet quadraginta dieb⁹ in pane & aqua cū septē sequētib⁹ annis peniteat & nunq̄ sit sine penitentia et alij si cōscij fuerint similit̄ peniteāt·xxij·q·v si qs piurauerit·et·c·si qs conuict⁹·Si qs coactus ꝓ vita redienda vel alia necessitate piurat tres·xl·s̄m aliq̄s tres annos peniteat·xxij·q·v·si qs coact⁹·Qui ī dicendis horis canonicis vel alijs diuinis officijs a cōsuetudine metropolitane ꝓprie ecclesie discrepat sex mensibus cōione ꝓuat̄ si hoc ex cōtemptu fecerit·xij·di·de his·Epus q correctionē subditoꝝ ꝓ venditione ministeriorum dissimulat duobus mēsibus excommunicationi subiaceat·Ceteri vero clerici eadē pena vel alia competenti plectātur·j·q·j·quicquid·Sortileg⁹ diuinus & maleficus secularis·xl·diebus peniteat si peccatū est occultum extra de sorti·c·j·Si vero est notorium communione fidelium priuentur de conse·di·ij·pro electione: Sacerdos qui videt in astrolabio duob⁹ annis peniteat extra d̄ sorti·c·ex tuarum·Clericus qui scienter & maliciose magicis artibus incantationibus & huiusmodi vsus fuerit vel tales alijs cōsuluerit honore dignitatis sue priuat⁹ ī artū mōasteriū detrudatur ad ꝑpetuam penitentiam pagendā·xxvi·q·v·nō oportet·&·c·Siquis epus·&·c·aliquanti·Si quis stillauerit in terram siue tabulam d̄ sanguine cōsecrato quadraginta dieb⁹ peniteat si super altare tribus diebus si super lintheum altaris et ad aliud stilla peruenerit quatuor diebus si vsq̄ ad terciū nouem diebus si vsq̄ ad quartum·xxx·diebus peniteat de cō·di·ij·si p negligentiā·Si qs laic⁹ ꝑ ebrietatē vel voracitatē eucharistiam euomuerit quadraginta diebus peniteat: Clericus vero vel monachus septuaginta diebus·episcopus autē nouem diebus peniteat·Sed si propter infirmitatem hoc acciderit septem diebus peniteat·de consecra·distinctione secunda Si quis per ebrietatem·Qui presbitrum interfecerit duodecim annis peniteat extra eodem capitulo secundo·
Si quis domum seu aream cuiuscumq̄ voluntarie incenderit

ſublata vel incenſa omnia reſtituat & tres annos peniteat ex-
tra de iniur· ſi quis domum· Qui cōmunicat cum heretico ſci-
enter· v· annis peniteat· xxiiij· q· i· ſi quis dederit· & c· ſe· Qui
ignorant' cognoſcit duas ſorores vel matrē & filiam vel ami-
tam & neptem· vij· annis peniteat· Si ſcienter perpetuo care
at coniugio· xxxiiij· q· vl· ſi quis cum duabus· & c· ſe· Patro
nus res eccleſie dilapidās anno peniteat· xvi· q· vltima· filijs·
Qui luſtrat domū ſuā cum magicis incātationibus· v· annis
peniteat· xxvi· q· v· ſi quis ariolos & duabꝫ cauſis ſeqn̄· Qui
iurat non facere pacem cū ꝓximo ſuo anno peniteat & ad pa
cem redeat· xxij· q· iiij· Qui ſacramento· Periurus adulter ho
micida regulariter ſeptem annis peniteant & idem pro forni-
catione licet non ita aſpera penitentia imponatur· xxij· q· i· p̄-
dicandum cum gloſa· & · xxxiij· q· ij· hoc ipſum· & · ꝯ· ſeqn̄·
Vanq̄ hos canones pn̄iales hic inſeruerim nō tn̄ hoc
ideo feci qꝛ cōfeſſor debeat aut teneat' ſemꝑ pn̄ias ꝓ
vt ī eis ꝯtinet' īponē cū hodie oēs pn̄ie arbitrarie ſint
& ꝯfeſſoris arbitrio cōmittant'· xxvi· q· vij· tpa· & de pe· di·
i· Mēſurā· & extra· e· c· Queſitū· & c· d hys q· Sꝫ vt ex hoc
ſciat melꝰ differētias peccatoꝝ cognoſcere & ſm eoꝝ grauita
tem cuilibet penitēti ꝓut cōgruit pn̄iā iniūgere cōſideratis
tn̄ cōdicōe & ꝑſone dignitate ſexu officio pauptate cōplexi-
one ſocietate ac diſpoſicōe vt dicit hoſti· in ſu· e· ti· ꝯ· q̄ pn̄ia·
Debet eñ penitentia peccato correſpondere· vt ſcꝫ ſupbo hu
milis iniungatur oratio· auaro & cupido elemoſinarū elargi-
tio· luxurioſo & guloſo abſtinentia & carnis maceratio· Qd
verum eſt non de neceſſario vel etiā de cōgruo in ſpeciali ſed
de congruo tantū in generali vt dicit Sco· in· iiij· di· xv· q· i·
nam ſepe cōtingere pōt q̄ aliquis peccet peccato ſupbie· aua
ricie· luxurie & gule cui de cōgruo deberet correſpōdere aliqd
predictorum operum penaliū & tamē talis penitētia vel ſatiſ
factio ñ poterit ei cōpetere· exempli gratia· Pauperi qui fura-
tus eſt nō cōpetit ei dare pro penitentia vt elemoſinas faciat
quia nō habet vnde faceret nec vt oret vel ieiunet aut corpꝰ
maceret licet peccauerit peccato ſuperbie vel luxurie quia cū
oporteat eum cōtinue laborare pro victu neceſſario nō poſſet

poſtea ſuſtinere laborem· conſimiliter poteſt cõtingere ꝙ di-
ues qui peccauit peccato carnis ſit adeo delicatus ꝙ nõ vult
ieiunare nec corpus macerare vel preſumit ꝙ ſi ſibi talis pe-
nitẽtia imponeret cito eã abiceret et ſic nouo peccato peccaret
vnde in hys caſibꝰ & ſimilibꝰ diſcretus cõfeſſor imponet aliã
penitentiam quam cognoſcit penitentem libencius recipere et
credit ꝙ debeat melius adimplere· cauens ſemper ne iniun-
gat penitentiam que alteri faciat preiudicium vel ex qua ſeq̃
tur aliquod ſcandalum ſeu periculũ & ſi peccator oĩno nullã
penitentiam velit accipe a ſacerdote ſibi impoſitã dicit tamen
ſe habere diſplicenciam alias ꝯtritionem de peccato commiſ-
ſo & firmum propoſitum non recidiuandi abſoluendus eſt
ne cadat in deſperationem ſecundum Sco· vbi ſupra· Idem
vv· eſt tamen hoc caſu & quocienſcunqꝫ imponit penitentia
minor debito ꝯfitẽti nũtianda pnĩa q̃ ſibi ꝓ peccatis ſuis eſſet
imponẽda & inducẽdꝰ ꝙ eã in ſe vł in equiualẽti abſqꝫ ĩpoſi
tione velit adimplere· Alioquin oportebit eum in purgatorio
ſoluere & complere· con· tho· in· iiij· di· xix· nullo tamen caſu
confeſſor debet exigere ꝓmiſſionem a cõfitente licet credat ꝙ
non faciat penitẽtiam aut aliud quod promittit· Sufficit eñ
ſi dicat ſe habere ꝓpoſitũ faciẽdi ſm· vv· Salubre etiã cõſiliũ
doctoꝝ ẽ ꝙ cuilibet ꝯfitẽti ad vitãdũ ambiguitatẽ de iterãda
penitẽtia facta in peccato mortali cõfeſſor vnũ pater nr̃ vel ali
quã aliã breuẽ ſatiſfactionẽ quã ſtatim in ſtatu gratie exequa
tur iniungat· Et deinde ei declaret ſi cõtingat reliquã ſatiſfa-
ctione ſibi p eũ iniũctã agere i peccato mortali an debeat illã
iterare vel nõ· non tamẽ dicitur in mortali qui contritus eſt·

De commutatione penitentie·

Q Veritur an ſacerdos poſſit commutare penitentiam
quam iniunxerit· & dico breuiter ſecundum hoſti· in
ſumma· ti· de remiſ· §· & an ſacerdos· qđ ſic· dum ta-
men diſcrete & ex cauſa rationabili et circa ſubditos ſuos· di·
lxxxij· preſbiter· aliter nõ· con· Ray· Tu dic· ſecundum· vv·
Quod aut confeſſor a quo commutatio petitur· iſte idem eſt
qui iniunxit eam ſiue ſucceſſor eius vel ſuperior ordinarius

iudex penitentis & hi omnes pnt penitentiaz comutare vel re laxare· aut e alius confessor a pdictis & tunc si talis peniten- tia e secreta & i tali casu iniuncta in q ipse secundus confessor poterat ab inicio absoluere & penitentia iniungere poterit eti- az eo casu relaxare & comutare· Sec9 aut e si in casu a q ipe ante n poterat absoluere aut si talis penitentia iniuncta fuerit a supiore q sibi tale comutatione vel relaxatione reseruauerit Ar chi· ad hoc· l· di· accedes· & · xxxiij· q· ij· latore· & ibi glo· idez in direc· eo· ti· §· cxl· Hoc tn etia casu cum penitentia iniuncta est a supiore vel in casu sibi reseruato poterit inferior scdm v· v· ea comutare vel relaxare si vrgeat necessitas vel suadeat vtilitas etia si sit publica· Pium est eni interptari in his casibus q su- perior concesserit potestate inferioribus comutandi vel relaxan- di ·hec ille nec videt necesse ex hoc iterare cofessione vt dicit expsse Pe· de palu· licet aliq contrarium dicant

Quomodo cofessor circa infirmos se habere debeat·

QVanq piculosuz sit penitentia vsqz ad extremum vite differre de pe· di· vij· si quis· Attamen qa nemo despe randus est dum in hoc corpore constitutus e ea· di ne- mo· Presbiter q morientibus vel in mortis piculo constitutis penitentiam negauerit eoz animaz reus erit· xxvi· q· vi· si pre sbiter· & · c· se· Debet igitur confessor cum ad infirmum p co- fessione vocatur cum oi sollicitudine eum adire & omni dilige tia eius saluti intendere · Facile est enim prudenti confessori in tali casu animum etiam cuiuslibet magni peccatoris ad deu conuertere & ad omne bonum persuadere & disponere ac tan dem eius animam de inferni baratro liberare· Studeat igitur Primo & ante omnia si sue mentis compos est infirmus pro posse eum ad contritionem cum spe venie inducere · Deide ab eo querat a quanto tempore citra non est confessus & totius illius tpis quo n est cofessus oim peccatorum suorum ab eo exigat pura cofessione eu interrogando in gnali vel in spali plus & minus prout eius discretioni & confitentis conditioni expe dire videbitur & infirmitatis grauitas sine multo detrimento

patietur & precipue de his interrogandus eſt. Si contentat̄ de omni eo q̄ deo placuerit circa ipſum diſponere ſiue de ſanitate vel infirmitate ſiue de vita ſiue de morte. & ſi dolet de omni offenſa dei & proximi & ei iniurias remittit: nam alias ſaluari non poteſt. Si ad curā ſue infirmitatis vocauit medi dicum iudeū vel infidelem aut ab eo recepit medicinam: nam hoc eſt prohibitum & mortale & ex hoc debet excommunicari ſi eſt laicus. Si clericus eſt debet deponi. xxx viij. q. i. c. nullus. & c. omnes. & notat collec. extra de iude. ad hoc. & Archi. in dicto capitulo nullus. Vbi tamen dicit q̄ ſi quis moriatur niſi iuuetur a medico iudeo & alium inuenire non poſſit. credit Hug: q̄ in tanta neceſſitate licet ei vocare eum. Si veneficiorum vel incantantium remedijs aut medicamine pro ſanitate ſua recuperanda vſus eſt | prohibitum eſt & mortale. viceſimaſexta queſtione ſecunda. c. illud. & c. Qui ſine ſaluatore & ea cā. q. vij. admoneat & extra d̄ pe. & re. c. cum infirmitas. in fine. Si debet aliquid alicui cauſa maleficij contractus depoſiti vel predeceſſorum ſuorum legati non ſoluti aut alio quouis reſpectu. Nam non remittitur peccatum niſi reſtituatur male ablatum. Ideo ſi poteſt ſine mora reſtituat ne cum alieno diſcedens damnetur ineternum. Sed ſi pro tunc non poteſt ſufficienter ordinet & diſponat vel talem cautionē faciat q̄ creditores ſint ſecuri & executores ſui ſi deceſſerit q̄ꝫ primum fieri poterit ſatiſfacere cogantur. Quod ſi alienum reſtituere noluerit vel vt predixi per teſtamentum vel alias ſufficienter diſponere nullatenus abſoluatur. Si autem vere contritus ; & ad omnia bene diſpoſitus ſatiſfactione vel cautione premiſſis vt predicitur tunc ſi non eſt multum grauatus infirmitate imponatur ei penitentia prout confeſſori videbitur cōſideratis peccatorum grauitate & perſone cōditione vt ſupra quam faciat cum ſanatus fuerit. Melius eſt tamen errare in miſericordia remittendi quam in ſeueritate vlciſcendi. viceſima ſexta queſtione ſeptima alligant. Si vero fuerit infirmitate grauatus | ſeu in periculo mortis conſtitutus non eſt ei penitētia iniungenda ſed tantum innoteſcenda quantitas & qualitas ea. cauſa. & queſtione. c. ab infirmis. declarare tamen dēt

ei ſacerdos· ſi tu eſſes ſanus talem penitentiam tibi darem | &
vſq3 ad tale tempus ꝙuis etiam multomaiorem facere debe-
res ſm canones & ſi conualueris facias hoc vel illud ſi vero ad
deu3 ingraueris facias pro penitentia talem elemoſinam vel ī
iungas heredibus tuis vel amicis vt ꝑ te faciant & ſi hec ac
ceptat ſecure eum abſoluat Talis etiā erit viatico reficiendus
& ante mortem oleo inungendꝰ et amicoꝝ orationibꝫ & ele-
moſinis adiuuandus vt ī dicto·c· Ab infirmis· Si vero talis
infirmus infirmitate oppreſſus loquelam amiſerit vel in frene
ſim conuerſus fuerit diſtingue quia aut talis bene viuebat et
vt fidelis chriſtianus ſingulis annis confitebaꝛ & ſe commu-
icabat & huiuſmodi licet ſacramenta non petierit quia talia ex
inſperato acciderunt: Vel etiam ſi malus & obſtinatus diu in
peccatis perſeuerauerit & a longo tempore non eſt confeſſus·
petijt tamen ſacerdotem pro confeſſione & oſtendit ſe oīa vel-
le facere que debuit & de hoc dent teſtimonium qui eum audi
erunt & periculum eſt in mora quia continuo creditur moritu
rus· In vtroq3 caſu talis preſupponitur contritus · Ideo ali-
quo de circumſtantibus faciente pro eo confeſſionem genera-
lem ſacerdos abſoluat eum ab omnibꝫ cenſuris caſibus & pec
catis iniungēs aliquid circumſtantibus ſeu conſanguineis aut
heredibus pro aīa eius facienda ſi voluerint acceptare· De
inde ꝓprius ſacerdos miniſtrabit ei ſacramentū eucharistie li-
cet non ſit confeſſus eo ꝙ non potuit· xxvj· q· vj· Is qui· vl
alius ſecundum Archi· ea· q· c· Si preſbiter niſi timeretur de
eius expuitione vel vomitu· Idem videtur ſi quis a natiuita-
te amens fuerit nam talis poteſt baptizari & ei in neceſſitate
ſcilicet in mortis articulo conſtituto ſc3 corpus chriſti dari vt
not· glo· xxvj· q· vj· c: Qui recedunt· Non autem miniſtrabit
ei religioſus quia etiam in hoc articulo mortis hoc ſacramen-
tum miniſtrando ſine licencia proprij ſacerdotis incurreret ex-
communicationem papalem vt notat pau· Johannes de leg-
na· & Johannes de imo· in cle· religioſi de priuileg· Extrema
vero vnctio omnino talibus danda eſt · etiam ſi non potue-
rint communicare· quia licet propter freneſim n̄ pmitterent ſe
inungi potuerunt ligari & ſibi violenť dari· ſecus autē de eo

qui a multo tempe citra n̄ confeſſus ē vel notoꝛi⁹ peccatoꝛ ex
iſtens ſubito incurrit amentiā vel loq̄lā ꝑdidit nec pri⁹ vl̄ po
ſtea oſtēdit ſigna cōtritōis nā tali ſacramēta non debent dari
nec in eccleſiaſtica ſepultura ſepeliri·

De abſolutōe quō cōfeſſoꝛ ſe hēat circa eā C·ij.

Dicto ſupius q̄liter confeſſoꝛ debȝ penitentiā iniunge
re reſtat conſequenter hic declarare quō circa abſoluti-
onē peccatoꝝ ſe debeat habere·Vbi nota añ oīa ꝙ de
bet in tanto miſterio ſe īmunē ab omni crimine repire vt dig-
ne & ſalubꝛiter valeat illud exercere: nā vltra modum ſacer-
dotum crimen deteſtabile eſt q non prius ſe iudicant & alios
alligāt de pe·di·vi·§·ſacerdos·Quotiēs eñ ſacerdos exiſtēs
in moꝛtali aliqueȝ abſoluit totiens moꝛtaliter peccat vt notat
glo·ea·di·§·penul·ſuper verbo iudicandus·& Archi·ibidem
& habet̄ in direc·e·ti·Si tamen conteratur & diſponat con
fiteri non dicitur in moꝛtali·Juſtificato igit̄ prius ſeipſo & iā
integre audita penitentis confeſſione & debita penitentia im
poſita & confitēs dicat ſe ex corde de omni offenſa dei & ꝓxi
mi dolere & iniurias ei remittere & alteri⁹ famā & rē velle re-
ſtituere & ꝓ iniurijs debite ſatiſfacere vt ſ̄·c·precedenti tunc
ſi confitens in articulo ſeu piculo moꝛtis ſit poſitus ab omni-
bus cenſuris caſibus & peccatis poterit cōfeſſoꝛ eū abſoluere
vt ſ̄·parte ſecunda·c·i·§·vij·Si vero ſanus fuerit & ligat⁹
repitur aliqua excōicatione iudicis remittat eū ad excōicatoꝛē
ſeu ad eius ſupioꝛem ad quos de iure pertinet abſolutio ſcd̄m
Ric·in quarto di·xviij·ar·ix·q·v·Si autem ſit excommuni-
catus excōicatione iuris abſoluat eum ab ea ſi poteſt modo in
fraſcripto ſi autem non pōt remittat eum ad habentē autoꝛita-
tem abſoluendi eum nec abſoluat eū a peccatis priuſꝗ̃ fuerit
abſolut⁹ ab excommunicatione quia excōicat⁹ maioꝛi ſeu mi-
noꝛi excommunicatione non eſt particeps ſacramentoꝝ eccle
ſie ſm̄ doc·Et notatur per Ricardum ·in quarto diſtinctione
decimaoctaua articulo nono queſtione quarto & durandū in
ſumma libꝛo pꝛimo diſt· quarta queſtione viceſimaquinta·
Immo ſi ſcienter maioꝛi excōmunicatione excommunicatum

abſoluat a peccatis priuſquam ab excommunicatione eandem incurrit excommunicationem licet quidam dicant contrarium: ſed prima opinio tutior eſt quam tenent Guil· Johannes de legnano· & Johannes de imola· in clementina Religioſi · de priui· & de hoc etiam in direc· libro primo titulo· n· 9· ciij· Secus autē ſi ignoranter abſoluat Si vero non ſit excōicatus ſ3 habet aliquos caſus vel peccata ſupiori reſeruata tunc ſcđm thomā & durā· in ſu· debet eū abſoluere ab his a quibus poteſt· Deinde remittere eū ad ſupiorem de reſiduo abſoluendum informando penitentem q̄ illa peccata a quibus ipſe non potuit eum abſoluere confiteatur epiſcopo vel eius vicario & faciat ſe ab eis abſolui nec per hoc dicit' confeſſio diuiſa quia integre confitetur primo & abſoluens ſecundo confirmat & pficit quod inceptū erat vel ſi confeſſus pſona ſimplex fuerit vadat ipſe confeſſor ſi poteſt ad epiſcopum pro autoritate obtinenda aut ſi confitentem mittit de eius licencia illa peccata in ſcedula quam ipſemet penitens portet epiſcopo vel eius vicario ſcribat ſub hac forma vel ſimili videlicet · Latorē vel latricem preſentium pro homicidio vel inceſtu in tali gradu cōmiſſo abſoluendum paternitati veſtre tranſmitto vt beneficium abſolutionis impendendo & ſalutarem penitentiam iniungendo ipſum ſancte eccleſie reconcilietis· Et confeſſor cautum ipſum reddat ne illam ſcedulam alteri legendam tradat· Et ſi epiſcopus remittat eum ad confeſſorē ipſius autoritate abſoluendum tunc abſoluat illum integre ab omnibus peccatis imponendo illi penitentiam ſolum pro illo peccato pro quo prius non impoſuerat · At ſi ille non habet caſum reſeruatū vel etiam ſi habet & ipſe confeſſor ab omnibus abſoluere poteſt libere abſoluat eum modo infraſcripto·

forma lr̄e remittendi ad ep̄m

De forma abſolutionis a peccatis·

Circa abſolutionem conſideranda eſt forma debita vel propria & completiua· Vbi nota q̄ ſicut quodlibet ſacramentum habet ſuam propriam formam ita etiā ſacramentum penitentie que eſt, iſta ſcilicet ego te abſoluo · Et

importat ego te abſoluo ·i· ſacramentum vel miniſterium ab-
ſolutionis tibi impendo vel confero· non autem importat vt q̄-
dam dicunt & male· ego te abſoluo ·i· abſolutum te oſtendo
quia ſequeretur ex hoc ꝙ in ſacramentis noue legis non eſſet
niſi oſtenſio ſeu ſignificatio quod eſt falſum eo ꝙ ſacramenta
noue legis non ſolum figurant & ſignificant ſicut ſacramen-
ta legis veteris ſed etiam efficiunt quod figurant· Vnde ſacer
dos virtute clauiuȝ abſoluit a culpa mortali non principaliter
ſed vt inſtrumentum diſponens ad infu ſionem gratie tantum
ꝑ quā fit remiſſio culpe· abſoluit etiā a pena n̄ eternali q̄ cū ſit
infinita & īſepabilis a culpa n̄ pōt remitti niſi a virtute ſeu po
tentia infinita & ab eo a quo remittitur culpa ſed a temporali
ſic nam cum in contritione pena eterna commutetur in tpaleȝ
hic vel in purgatorio ſoluendam de illa pena tpali cuiꝰ homo
debitor remanet hic vel in purgatorio vt predixi ſoluenda v̇
tute clauium aliqua ps non tota diminuitur ſm̄ Alex· de al·
iiij· pte ſu· q· cclxxxi· & Tho· in· iiij· ſen· di· xviij· ar· iij· Sed
qm̄ alia eſt abſolutio a peccatis et alia ab excōmunicatione d̄
his ſingilatim infra dicetur · Quo ad abſolutionem a peccatiꝰ
ſciendum ꝙ licȝ vt predixi de ſubſtātia forme ſint tm̄ hec ver
ba· Ego te abſoluo expreſſis illis ſuper quibus abſolutio de-
terminatur ſcilicet a peccatis· Deprecatio vero que premittit̄
& reliqua que ſubſecuntur non ſunt de neceſſitate ſed tamen
congrue & laudabiliter apponūtur· Poſtq̄ȝ igitur penitens in
tegre omnia peccata ſua confeſſus fuerit & prout requirit̄ ꝓ
futuro tempore bene diſpoſitus vt ſupra premiſſā a ſacerdo-
te oratione· Miſereatur tui omnipotens deus & dimiſſis om-
nibus peccatis tuis perducat te ad vitam eternam amen· In-
dulgentiam & abſolutionem omnium peccatorum tuorum tri-
buat tibi omnipotens & miſericors dominus amē· libere et ſi
ne conditione abſoulat eum· Nam cum conditione abſolutus
non eſſet ſimpliciter abſolutus extra de regu· iur· Actus· lib·
vi· & dicat · dominus noſter ihesus christus qui te creauit &
redemit te abſoluat & ego autoritate ipſius q̄ fungor in q̄tuȝ
poſſum & debeo abſoluo te ab oī vinculo excōis minoris ſi te
neris & reſtituo te ſanctis ſacramentis eccleſie ſi īdiges iterū

abſoluo te ab omnibus peccatis tuis confeſſis & oblitis mor
talibus & venialibus. & circũſtancijs eorum. Paſſio dñi no-
ſtri ihesu criſti. & omnia bona que feciſti & facturus es & ad
uerſa que ſuſtinuiſti & ſuſtinebis ſint tibi in penitentiam &
remiſſionem peccatorum tuorum & in augmentũ diuine gra
tie. In nomine patris & filij & ſpiritus ſancti Amen.

Quando ſatiſfactio debet precedere abſolutionem.

SVnt tñ aliqui caſus in quibus añ ſatiſfactionẽ nulla
tenus penitẽs eſt abſoluendꝰ nec in vita nec in morte
niſi prius ſatiſfaciat vel idonee caueat pro iniurijs vł
dampnis & male ablatis. Quorum primus eſt de excõmum
catis vt infra dicetur. Secundus eſt de vſurarijs manifeſtis
dicitur enĩ vſurarius manifeſtus per euidentiam facti. puta qꝛ
menſam paratam tenet ad vſuras vel quia de hoc in iure con
feſſus ẽ vel cõuictus vel ſi ſint de hoc argumenta cum fama.
ſola autem fama non ſufficit vt notat gloſa in. c. vſurarum.
de vſuris li. vi. ſuper verbo. manifeſtos. Tales enim vſurarij
manifeſti. nec ad confeſſionem. nec ad ſepulturam recipi de-
bent licet dicant ſe velle reſtituere vel etiam in vltima volun-
te mandent de vſuris ſatiſfieri. Sed oportet ꝙ de ipſis vel
fuerit prout patiuntur facultates eorum plenarie ſatiſfactum
vel illis quibus facienda eſt reſtitutio ſi preſto ſint ipi aut alij
qui eis poſſint acquirere vel eis abſentibus loci ordinario vel
vices eius gerenti. Aut decano. Archipreſbitero. vel abbati
qui alias iuriſdicionem habet in ſpiritualibus de conſuetudi
ne. Aut rectori parochie ipſius vſurarij. Vel eius cui debet
fieri reſtitutio coram aliquibꝰ fidedignis. aut ſeruo publico.
ideſt tabellioni de ipſius ordinarij aut predictorum manda-
to de reſtitutione idonee ſit cautum dando ſcilicet pignora.
Vel fideiuſſores ſi poſſunt alias ſufficit cautio iuratoria. Et
ſi vſurarum quantitas ſit manifeſta illa ſemper in cautione ex
primatur. Alioquin moderanda erit arbitrio recipientis. Ip-
ſe tamen ſi ſcienter minorem quam veriſimiliter creditur mo-
deretur. ad reſtitutionem reſidui tenetur. Alias nullus debet
intereſſe eorum teſtamentis. aut eos ad eccleſiam ſepulturam

ſeu confeſſionem admittere vel abſoluere vt in. c. q̄q̄ de vſu-
ris li. vi. Si igitur vſurarius cupit debite ſatiſfacere ad hoc vt
ei vere peccatum remittatur quatuor obſeruare debet. Primo ſi ha
bet pecuniam vnde reſtituere valeat priuſq̄ moriatur per ſeip
ſum vel per fidelem amicum reſtitutioni illam exponat. Secū
do faciat publice proponi edictum in locis a quorum incolis ſūt
extorte vſure q̄ omnes veniant & ſi aliqui appareant quibus
ſit fides adhibenda prius alias potius illis reſtituatur q̄ pau-
peribus erogetur vt notat glo. ibidē ſup verbo ſatiſfieri. Tercio
ſi aliqd defuerit p cautionē idoneam ſuppleat vt ſ. Quarto ſi
vſurarius habet aliqua inſtrumenta vel ſcripta ex tunc ea caſ-
ſet per publicum inſtrumentū vel redigat ad debitum veritatis

De forma abſolutionis ab excommunicatione:

Quo ad abſolutionem ab excommunicatione ſciendū
q̄ duplex eſt excommunicatio ſcilicet iuris & homi-
nis. Ab excommunicatione iuris maiori ſeu minori
& regulariter epiſcopus ſubditos ſuos & prelati exempti ſi-
bi ſubditos abſoluere poſſunt niſi papa abſolutionem ſibi re
ſeruauerit. extra de ſen. ex. nuper. vel etiam ſede vacante ca-
pitulum aut ille ad quem iuriſdictio epiſcopalis pertinet ex-
tra de ma. & obe. c. ij. li. vi. A ſentencia vero hominis non po
teſt abſoluere niſi qui eam tulit vel eius ſucceſſor ſi eandem iu
riſdictionem habet ſuper excommunicatum quam ipſe qui tu
lit habuit. ij. q. iij. ſi eps. ij. vel etiam ſupior ſm Ric. in quar
to. Cum tamen alia ſit excommunicatio pertinens ad forū cō-
tentioſum & alia pertinens ad forum penitentiale. Sciendū
q̄ a prima abſoluere poteſt etiam non ſacerdos extra de ſen.
exco: cum illorum. &. c. Canonica. & de conſue. Quanto.
Nam abſoluere potius eſt iuriſdictionis q̄ ordinis. ſecunda
queſtione prima. Nemo. Solemnia tamen abſolutionis ſi-
cut dicere orationes cum ſtola pſalmum penitentialem & in
eccleſiam introducere eſt ordinis & officij. de exceſſibus pre
latorum capitulo finali. & de ſentencia excommunicationis:
nup. Ab illa vero que procedit ex vi clauium ſolus ſacerdos

abſoluere poteſt· Petrus tamen de pu· & Johannes ſuper de
cretalem· A nobis ·extra de ſentencia excommunicationis cla
rius dicunt ſcilicet ꝙ omnis ſuperior etiam non ſacerdos ha
bens poteſtatem excommunicandi habet etiam & abſoluen
di quantum ad reſtituendum excommunicatum ad actus le=
gittimos habilem & cōmunionem fidelium· ſꝫ q̄tum ad tollen
dum culpam ratione criminis vel contumacie contracte requi
ritur abſolutio ſacerdotis· Con· Ric· in· iiij· di· xviij· ar· x· q· iiij
vbi dicit ꝙ in prima excommunicatione nō eſt neceſſarium ꝙ
abſoluens dicat preciſe abſoluo te ſed ſufficit dicere reuoco re
laxo & huiuſmodi verba· In illa vero que fit ex vi clauium in
foro conſcientie debet ſacerdos dicere· ego abſoluo te· Jo· an
ſuper verbo reuocationem extra de his que vi metus ve cauſa
capitulo primo li· ſexto circa hoc tripliciter diſtinguit & ſol=
uit vide ibi· ligatus tamen pluribus ſententijs vel vna ex di
uerſis cauſis ſi vult vere abſolui debet exprimere omnem ſen
tenciam & cauſam & ſic vna abſolutio ſufficit ad plures ex=
communicationes tollendas aliter non teneret abſolutio quia
per ſurreptionem obtenta eſſet extra de ſenten· exco· officij· &
de hoc dicit clarius Ric· vbi ſupra· ar· iij· q· x· Regulariter igi
tur in abſolutione ab excommunicatione maiori quatuor ob=
ſeruanda ſunt · Primum eſt vt excommunicatus in omni ca=
ſu antequam abſoluatur iuret ſtare mandatis eccleſie vel ipſi=
us abſoluentis ſiue quod parebit iuri · Et licet Hoſtiē· dixe
rit iuramentum eſſe de ſubſtantia abſolutionis tamen contra=
rium tenet communis opinio · Vnde ſi obmittatur ꝙ fieri nō
debꝫ tenet nihilominus abſolutio extra eodem cum deſideres
& dominus· An de bu· ibidem· Concor· Goff· & v̇v̇· De pue=
ris an debeant iurare relinquitur arbitrio abſoluentis· Secū
dum eſt ꝙ ſi quis excommunicatus eſt pro notoria offenſa in
proximum non abſoluatur niſi prius ſatiſfecerit & ſufficienteꝫ
preſtiterit emendam ſi poteſt extra de verborum ſignificatione
ex parte primo · Quod preſertim obtinet quando hoc in iure
expreſſe cautum reperitur · Alias ſi non poteſt debet abſolui
recepta ab eo idonea cautione ꝙ ſatiſfaciet ſi ad pinguiorē for
tunam peruenerit · Idem dico ſi pro contumacia aut offenſa

dubia erat excommunicatus quia ſimiliter ſufficit cautio iura
toria vbi nulle expenſe petuntur · vt ibi & in · c · Odoardus ·
extra de ſolu · Abſolutio enim neganda non eſt · viceſimaſex
ta queſtione ſexta · Si preſbiter · Tercium eſt quod abſolua
tur p eum qui tulit ſentenciam vel ſuperiorem ſuuz vel alium
cui commiſſa fuerit autoritas abſoluendi debita forma ſerua
ta · Sic abſoluens enim excõicatuz virgis vel corrigis ſcapu
las nudas habentem verberabit dicendo pſalmum · Miſerere
mei deus vel alium penitentionalem cum gloria patri pcutiẽdo
ſemel in quolibet verſu poſtea dicat kyrieleyſon criſteleyſon
kyrieleyſon pater noſter · v̇ · Et ne nos · v̇ · Saluum fac ſeruū
tuum · reſpondeat Deus meus ſperantē in te · v̇ · Nihil pficiat
inimicus in eo · reſpondeat · Et filius iniquitatis non apponat
nocere ei · v̇ · Eſto ei dñe turris fortitudis · rñdeat · A facie inimi
ci : v̇ · Domine exaudi orõnem meā · rñdeat & clamor meꝰ ad
te veniat · v̇ · Dñs vobiſcū rñdeat · & cū ſpiritu tuo

Oratio ·

Deus cui proprium ē miſereri ſemp & parcere ſuſcipe de
pcationē noſtrā & hunc famulum tuum quem excom
municationis cathena conſtrigit miſeratio tue pietatis abſol
uat per criſtum dominuz noſtrum amen · vndecima queſtione
tercia cum aliquis · Quartum eſt q abſoluto fiant iuſta man
data & rationabilia alias appellare poſſet extra de pactis capi
tulo finali · Erit autem ei precipue iniungendum qꝫ decete
ro ñ faciat contra eum canonem propter quem erat excommu
nicatꝰ · vt incendario q nunq̄ incendat · Percuſſori clerici q
nunquam percutiat & huiuſmodi viceſimatercia queſtione vl
tima · peſſimam · Aliquando etiaz requiritur cautio quod de ce
tero talia non faciat · extra de ſententia excommunicationis ·
Grauem · Sed ſi appareret ſententia iniuſta nullum manda
tum fiat abſoluto · In abſolutione autem ab excommunica
tione minori non requiritur hec ſolennitas extra eodem titulo
nuper · In maiori vero licz ſine cauſa obmitti non debeat tamen
ſi obmittatᷣ abſolutio valet · Naz cum qs poſſit ſimplici verbo
excõmunicari ita & ſimplici verbo poteſt abſolui · vt ſentiunt

thomas & Richardus vbi ſupra & fere omnes doctores· licʒ hoſtienſis dicat contrarium · Inuno etiam quo ad eccleſiam valet· videlicet abſolutio ſiue iuſta ſit ſiue iniuſta · quinquageſima diſtinctione· Ponderet · extra de reg· iur· cum ſunt· li· vi· niſi fuerit ex cauſa falſa · puta ſi abſoluendus dicat ſe ſatiſfeciſſe vel iniuriã ſibi remiſſam fuiſſe vel aliquid tale qd ſit falſum quia ſic iudex nõ intẽdit abſoluere· extra de of· or· ex parte· Poteſt etiã qs abſens & inuit9 ab excommunicatione abſolui ſecundum tho· & Ric· vbi ſupra· ar· x· q· i· & · ij· Et intellige Rich· ꝙ quis poteſt abſolui inuitus a ſententia hominis· non autem a ſententia iuris· vide ibi·

Forma abſolutionis habentium indulgentiam plenariam

Primo abſoluendus dicat· Confiteor· Et premiſſa a ſacerdote oratione· Miſereatur tui & dominus iheſus criſtus· ſubiungat· Auctoritate dei & beatorum apoſtolorum petri & pauli & ſancte romane eccleſie inde cõmiſſa & tibi cõceſſa ego abſoluo te ab omni ſententia excõmũicationis maioris vel minoris ſuſpenſionis & interdicti ſi teneris & reſtituo te vnitati fideliũ et ſanctis ſacmẽtis eccleſie· et eadẽ auctoritate inde cõmiſſa ego abſoluo te ab omibꝫ peccatis tuis ꝯfeſſis · cõtritis & oblitis· Item auctoritate dei & beatorum apoſtolorum petri & pauli & ſancte romane eccleſie· & etiam auctoritate domini noſtri· P· ſummi pontificis mihi in hac parte commiſſa & inquantum debeo & poſſum ſi iſta vice morieris abſoluo te ab omnibus penis tibi ĩ purgatorio debitis propter culpas & offenſas quas contra deũ cõmiſiſti· & inquantũ inde permittitur reſtituo te illi innocentie in qua eras quando baptizatus fuiſti· Si vero iſta vice nõ morieris reſeruo tibi plenariam indulgentiam tibi conceſſam a domĩo papa ꝑ vltimo articulo mortis tue· In noĩe patris & filij & ſpũs ſancti· Amẽ·

Interrogationes beati Anſelmi faciende infirmo morienti

Primo interrogari debet· Si credit omnia que ſunt fidei criſtiane· Et reſpondeat· Credo· Secundo ſi gaudet ſe mori in fide criſtiana· Et reſpondeat· Gaudeo· Tercio ſi recognoſcit

ſe deum multũ offendiſſe· Et reſpondeat· Recognoſco· Quar-
to ſi dolet de omni dei offenſa· Et reſpõdeat· Doleo· Quinto
ſi proponit de cetero ab omni offenſa peccati mortalis abſti-
nere· Et reſpõdeat· Diuino auxilio mediante propono· Sex-
to ſi credit ſe meritis paſſionis criſti & non proprijs ad glo-
riam peruenire· Et reſpondeat· Credo· Ultimo debet ſibi dici
ſi occurrerit tibi inimicus dyabolus ſemper ei opponas meri-
ta paſſionis criſti·

Si quem peniteat ſcelerum culpamq; fateri
    Aures clauigeri preſulis ante velit
Non indignetur docti precepta libelli
    Quiq; ſalutifere norma ſit ampla vie
Quis credet? vetus abſcondit ſua crimĩa chaim
    Culpam percuſſo fratre negauit abel
Ex illo ſoboles italas chaima per oras
    Creuit· & hos inter bartholomeus erat
Mundanas contempſit opes ſub paupe diues
    Franciſco· nec aurum gaudet habere chaim
Quod fratrem dixit pater occidiſſe negaſti
    Oſtendam culpam diſſimulare nephas
Et quo cuiq; modo preſtet delicta fateri
    Si modo poſt ipſum ſidera crimen amet
Dixit vt hec· ſacrum ſibi confeciſſe volumen
    Pergit non parua ſcripta legenda mora
Turba coit· plenũq; ſue ſitibunda ſalutis
    Dignum te repetit bartholomee librum

Universidad de Sevilla

Explicit interrogatorium ſiue confeſſionale perutile· Per ve-
nerabilem fratrem Bartholomeum de Chaymis de mediola-
no ordinis minorum editum in loco ſancte Marie de angeli-
apud mediolanum· Impreſſum per Fridericum Creußner ci-
uem Nurmbergeñ· Anno domini· M·CCCC·LXXVij·
Feria quinta poſt feſtum Annuntiationis beate & glorioſe
virginis Marie· Laus deo clementiſſimo·